

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1345

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΗΣ Ε' ΤΑΞΕΩΣ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ ΤΟΥ 1921

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

Τιμᾶται δραχ. 11,25 *Βιβλιοσημον ἀξίας λεπτῶν εἴκοσι*
Δρ. ἀδείας κτηλοφορίας 623)21)23

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΑΡΗ

46 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ (ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ)

69 ΠΔ
Ομοιομοιον Π.Π.
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΗΣ Ε' ΤΑΞΕΩΣ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

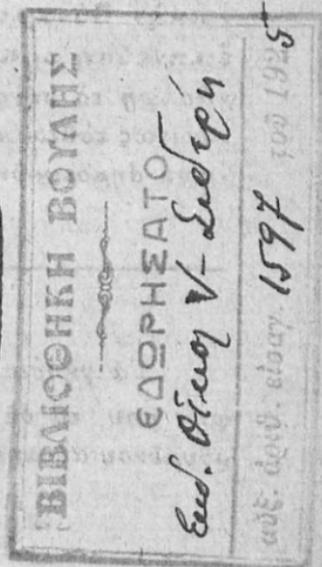
ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ ΤΟΥ 1921

«Τὸ βιβλίον ἔχει ἔξοχον μορφωτικὴν δύναμιν καὶ εἶναι ἐπιτήδειον νὰ ἐμπνεύσῃ φρονήματα ὑψηλά καὶ γενναῖα καὶ νὰ ὑποβάλῃ τὸ συναίσθημα τῆς φιλοπατρίας».

(Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῶν κριτῶν).

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ 46

1923

002
ΚΛΣ
ΣΤΑ
1346

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΚΡΙΤΩΝ

«Ο κ Π. Οικονόμος, συγγράψας σειρὰν ἀναγνωσματα-
»ριων κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ἐρβάρτου διὰ τὰς 4 κατωτέ-
»ρας τάξεις τοῦ Δημ. Σχολείου, ἠθέλησε, καλῶς ποιῶν,
»νὰ συμπληρώσῃ τὴν σειρὰν διὰ τῆς ἱστορίας τῆς τελευταίας
»μεγαλουργοῦ καὶ εὐγενοῦς μορφῆς, ἣν παρου-
»σιάζει ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία, διὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Μ. Ἀλε-
»ξάνδρου. Μετὰ σύντομον γεωγραφίαν τῆς Μακεδονίας ἐκ-
»τίθεται διὰ γλώσσης ἀνηθηρᾶς καὶ ῥεούσης ἡ ἱστορία
»τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οὗτινος τὴν εὐγενῆ μορφήν
»διὰ ζωηροτάτων χρωμάτων ὁ συγγραφεὺς προβάλλει πρὸ
»τῶν ὀμμάτων τῶν ἑλληνοπαίδων.

«Ἡ ἐπιτροπεία ἀποβλέπουσι εἰς τὴν ἔξοχον μορφω-
»τικὴν δύναμιν τοῦ βιβλίου, ὅπερ εἶναι ἐπιτήδειον νὰ
»ἐμπνεύσῃ φρονήματα ὑψηλὰ καὶ γενναῖα καὶ νὰ ὑπο-
»βάλῃ τὸ συναίσθημα τῆς φιλοπατρίας ἐνέκρινεν ὁμο-
»φώνως τοῦτο πρὸς εἰσαγωγήν διὰ τὴν Ε' τάξιν τῶν πλή-
»ρων δημοτικῶν σχολείων ἀρρένων καὶ θηλέων».

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσι ἐνταῦθα τὴν ὑπογρα-
»φήν μου, τὰ δὲ μὴ φέροντα αὐτὴν καταδιώκονται, τιμω-
»ρομένου αὐσιγηρῶς τοῦ διδασκάλου.

Π. Οικονόμος

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Ἡ ἀνατροφή δὲν εἶναι ἐπάγγελμα, εἶναι θρησκεία, εἶναι ἱεροσύνη. Καὶ τὸ σχολεῖον εἶναι ναὸς τοῦ Θεοῦ, ὅπου ὁ διδάσκαλος διαπλάττει καὶ τελειοουργεῖ τοὺς νέους ἀνθρώπους. Οὕτως ἐφαντάσθη τὸ ἔργον τὸ διδασκαλικόν, ὅπως καὶ πράγματι εἶναι. Δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἔργον ὑψηλότερον καὶ εὐγενέστερον τοῦ διδασκαλικοῦ. Τὴν παιδείαν οὐδέποτε ἐθεώρησα παιδιάν. Καὶ διὰ τοῦτο πάντα τὰ βιβλία μου ὄλων τῶν τάξεων στοχάζονται τῆς ἀληθινῆς παιδείας. Εἰσάγω τοὺς μαθητὰς εἰς μεγάλας ἐποχὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὅπου συναναστρέφονται μὲ ὑπέροχα πρόσωπα, ὅπου ἀκούουν αὐτῶν τοὺς σοφοὺς λόγους καὶ βλέπουν αὐτῶν τὰ μεγάλα ἔργα. Καὶ τὰ πρόσωπα ταῦτα τὰ ἔνδοξα εἶναι Ἕλληνες, οἵτινες ἐγεννήθησαν εἰς τὴν αὐτὴν γῆν τὴν ἰδικήν μας, καὶ ἀν' ἔπεισαν τὸν αὐτὸν ἀέρα τὸν ἰδικόν μας καὶ ὠμίλησαν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὴν ἰδικήν μας καὶ ἐεργάσθησαν πρὸς δόξαν τῆς πατρίδος των, ἣτις εἶναι καὶ πατρίς ἰδική μας. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶναι συγγενεῖς μας, εἶναι προπάτορές μας. Πόσον τοῦτο ἐπιδρᾷ εἰς τὴν ψυχὴν μας! Πόσον τὸ ὄνομά των εἶναι εἰς ἡμᾶς προσφιλές! Πόσον οἱ λόγοι των καὶ αἱ πράξεις των μᾶς συγκινοῦν! Πόσον θέλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ φανῶμεν τῶν εὐγενῶν προγόνων μας ἀντάξιοι!

Ἐν δὲ τοιοῦτον ὄνομα, ἴσως τὸ προσφιλέστατον πάντων, εἶναι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Οἱ Ἕλληνες οὐδέποτε τὸ ἐλησμόνησαν! Καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ζοφερωτάτους τῆς δουλείας χρόνους ἢ φυλλάδα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀνεγνώσκειτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες εὕρισκον παρηγορίαν καὶ ἐλπίδα.

Μὴ μᾶς ἀπελπίξῃ ἡ ἐπελθοῦσα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καταστροφή. Χαρακτὴρ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἶναι ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν τοῦτο φαίνεται ἐξουθενωμένον, αἴφνης ἐμφανίζεται μὲ ἀκατάβλητον ζωτικὴν δύναμιν δρῶν καὶ ἐπανορθοῦν τὰς ἀτυχίας καὶ συνεχίζων τὴν ἐκπολιτιστικὴν αὐτοῦ δρᾶσιν. Καὶ δυνά-

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μεθα νὰ εἰπωμεν περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἔλεγον περὶ ἑαυτῶν οἱ Χριστιανοί· Νικῶμεν, ὅταν φονευώμεθα. Ὅλα θὰ δι' ῥθωθοῦν, ἐὰν πρῶτον διορθωθῶμεν ἡμεῖς οἱ διδάσκαλοι. Ἀρχὴ δὲ τῆς διορθώσεως καὶ μάλιστα ἡ σπουδαιότης εἶναι νὰ δώσωμεν πρὸς φρονηματισμὸν τῶν Ἑλληνοπαίδων τὰ προγονικά μας κειμήλια πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ πρὸς μίμησιν. Καὶ ἀκριβῶς τώρα ἔχομεν ἀνάγκην παρηγορίας καὶ ἐλπίδος καὶ τονώσεως ψυχικῆς. Οἱ Ἑλληνοπαῖδες ἄς ζήσουν μὲ τοὺς μεγάλους τῶν προγόνους καὶ ἄς ἐνωτισθοῦν αὐτῶν τὴν κοσμικὴν σοφίαν καὶ ἄς ἀγαπήσουν αὐτῶν τὴν ἀρετὴν, ὅπως μεγαλοουργήσουν, ὡς ἐμεγαλούργησαν ἐκεῖνοι.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ βιβλίου, φρονῶ ὅτι αὐτὴ ἡ γλῶσσα εἶναι ἡ πρέπουσα, ἣν πρέπει ὁ λαὸς νὰ διδαχθῆ νὰ ἐννοῆ καὶ νὰ γράφῃ καὶ νὰ ὁμιλῆ. Μίαν γλῶσσαν πρέπει νὰ ἔχουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες καὶ μεγάλοι καὶ μικροί. Καὶ ἡ γλῶσσα αὕτη εἶναι ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Κράτους. Ὅσοι θέλουν νὰ δώσουν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τὴν μαλλιαρὴν γλῶσσαν, ὑβρίζουν τὸν λαὸν καὶ τὸν κατ'ιβιβάζουν εἰς τὴν θέσιν τῶν δουλοπαροίκων. Τὴν μαλλιαρὴν γλῶσσαν θεωρῶ ἐπιδημιαν γλωσσικὴν, γλωσσικὸν ἐξανθηματικὸν τύφον. Αὕτη δὲν εἶναι οὔτε δημοτικὴ, οὔτε καθαρεύουσα, εἶναι διαστροφή καὶ γελοιογραφία ἀμφοτέρων. Οἱ μαλλιαροὶ κάμνουν τὸ αὐτὸ εἰς τὴν γλῶσσαν, ὅπερ ἔπραξαν αἱ θυγατέρες τοῦ Πελίου, αἵτινες διεμέλισαν τὸν πατέρα τῶν κατὰ συμβουλήν τῆς Μηδείας καὶ ἔβρασαν αὐτὸν εἰς λέβητα, ἵνα δῆθεν γίνῃ νέος. Ἄλλ' ὁ Πελίος ἀπέθανε. Θέλουν τοιοῦτό τι νὰ ἴδουν καὶ εἰς τὴν ὠραίαν γλῶσσαν μας οἱ μαλλιαρίζοντες δημοδιδάσκαλοι; Ἀναλαμβάνουν βαρεῖαν εὐθύνην γινόμενοι ὄργανα μιᾶς γλωσσικῆς αἰρέσεως, τὴν ὁποῖαν ἀποδοκιμάζει τὸ ἔθνος ὁλόκληρον. Ὁ μαλλιαρισμὸς θὰ ἀφανισθῆ καὶ πάλιν, διότι εἶναι φυτὸν, τὸ ὁποῖον τρέφεται εἰς τὰ θερμοκήπια τῆς αἰρέσεως. Τὸ κλίμα καὶ τὸ ἔδαφος τὸ Ἑλληνικὸν τὸν ἀποξηραίνουν.

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ι. Ἡ Μακεδονία.

Πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλίας ὑπάρχει χώρα Ἑλληνικὴ μεγάλη, ἡ Μακεδονία, ἡ πατρις τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἀρχεται δὲ ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ φθάνει πρὸς βορρᾶν μὲν μέχρι τοῦ Σκάρδου καὶ τοῦ Σκομίου ὄρους, πρὸς ἀνατολὰς δὲ μέχρι τῶν ὄρεων Ὀρβήλου καὶ Ῥοδόπης, πρὸς δυσμὰς δὲ μέ-

χρι τῶν ὄρεων τῶν Κανδαβίων, τὰ ὅποια φαίνονται ὄντα συνεχῆ ὄρη τῆς Πίνδου. εἶναι δὲ χώρα κατὰ τὸ μέγεθος διπλασία τῆς Πελοποννήσου, ὁμοιάζουσα πρὸς αὐτὴν κατὰ τὰς χερσονήσους, ἅς σχηματίζει πρὸς νότον, κατὰ τὰς εὐφόρους πεδιάδας, ὧν ἔχει πολλάς, κατὰ τὰ ὄρη, ἃ διατέμνουσιν αὐτὴν, σχηματίζοντα οὕτως ἐπαρχίας ἀποκεκλεισμένας. Ἔχει δὲ καὶ ἀφθονίαν ποταμῶν καὶ λιμνῶν, οἵτινες διαρρέουσι καὶ ἀρδεύουσιν αὐτὴν καθιστῶντες γονιμοτάτην. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ κατοικεῖ ἀδελφὸς λαὸς ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, ἔχων κοινὴν τὴν καταγωγὴν, κοινὴν τὴν ἱστορίαν, κοινὴν τὴν γλῶσσαν, κοινὴν τὴν θρησκείαν. Ὁ λαὸς οὗτος ἐπάλαυσε νῆρῳικῶς ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς τοῦ ὑπάρξεως πρὸς τοὺς Βουλγάρους καὶ νῆτύχησε ἐν ἔτει 1913 διὰ τῶν δύο πολέμων τῶν Ἑλλήνων πρῶτον

μὲν κατὰ τῶν Τούρκων, εἶτα δὲ εὐθύς καὶ κατὰ τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου νὰ ἐνωθῆ μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ Ἑλλάδος. Καὶ πᾶσα μὲν ἡ χώρα εἶναι καλὴ, καλλίστη ὁμως πασῶν εἶναι ἡ Χαλκιδική. Αὕτη διὰ τὸ μαλακὸν κλίμα, διὰ τὰς εὐφόρους αὐτῆς κοιλάδας, διὰ τοὺς κόλπους αὐτῆς, διὰ τὸ εὐλίμενον, ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς χώρας μεσημβρινὰς τῆς Ἑλλάδος. Διὸ καὶ ἐκ παλαιωτάτων χρόνων μετενάστευσαν ἐνταῦθα Ἕλληνες ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν Κυκλάδων νήσων, ἡγουμένης τῆς Ἄνδρου, κτίσαντες πολλὰς πόλεις, ἄλλοι δὲ ἐκ τῆς Εὐβοίας, μάλιστα δ' ἐκ τῆς Ἐρετρίας καὶ τῆς Χαλκίδος, κτίσαντες πόλεις, ὧν πασῶν ἔξειχεν ἡ Ὀλυμθος. Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῆς Πελλήνης τῆς Ἀχαΐας ἄποικοι ἐλθόντες ἔκτισαν ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῆς καλουμένης Παλλήνης τὰς πόλεις Μένδην καὶ Σκιώνην καὶ ἄλλας. Λαμπρὰ δὲ ἦτο καὶ ἡ θέσις τῆς Ποτιδαίας, ἣν ἔκτισαν ἄποικοι Κορίνθιοι ἐπὶ τοῦ στενοῦ λαιμοῦ τῆς αὐτῆς χερσονήσου, φθάνουσιν ἐκατέρωθεν μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ ἔχουσιν δύο κόλπους. Ἡ πόλις αὕτη μετωνομάσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κασάνδρου Κασάνδρεια, ἐξ ἧς σήμερον ὀνομάζεται ὀλόκληρος ἡ χερσόνησος Κασάνδρα, ὡς καὶ πολίχνη Κασάνδρα νοτιώτερον τῆς παλαιᾶς Κασανδρείας ἐκτισμένη.

Ἡ δὲ μέση χερσόνησος, Σιθωνία καλουμένη ἐκ τῶν Σιθώνων τῶν πάλαι κατοίκων αὐτῆς, εἶναι μᾶλλον τῆς Παλλήνης ὄρεινὴ, πλεονεκτεῖ ὁμως ταύτης διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ καλοὺς λιμένας, ὧν ἔξέχουσιν ὁ λιμὴν τῆς Τορώνης καὶ τῆς Σίγγου, ἐξ ὧν καλοῦνται καὶ οἱ κόλποι Τορωναῖος καὶ Σιγγιτικός. Τὴν χερσόνησον ταύτην πάλαι ἀπόκισαν Ἴωνες.

Ἡ δὲ τρίτη χερσόνησος, ἡ καλουμένη Ἀκίη, ἀποτε-

λείται ἐξ ὄρους δασώδους, ὅπερ καταλήγει εἰς κορυφὴν ὑψηλὴν 1935 μέτρων, γνωστὴν καὶ πάλαι καὶ νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἴθως. Ἐνταῦθα διὰ τὸ ἀλίμενον τῆς χειρονήσου καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκoῦς χώρας καλλιεργησίμου δὲν ὑπῆρχε πάλαι οὐδεμία πόλις ἢ μόνον κῶμαί τινες. Τὴν σήμερον ὁμως ὑπάρχουσιν εἴκοσι μοναστήρια τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας· διὸ ὁ Ἴθως καλεῖται καὶ Ἴθιον ὄρος.

§ 2. Καὶ ἄλλαι ἐπαρχίαι Μακεδονίας.

Καλαὶ ὡσαύτως ἐπαρχίαι τῆς Μακεδονίας εἶναι ἡ Ἡμαθία καὶ ἡ Πιερία. Καὶ τὴν μὲν Ἡμαθίαν διαρρέουσι δύο μεγάλοι ποταμοί, ὁ Ἀξιὸς καὶ ὁ Ἀλιάκμων, ὡς καὶ ὁ μεταξὺ τούτων ῥέων Λουδίας, οἵτινες ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἦτο πάλαι ἡ πρωτεύουσα τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας καλουμένη Ἐδεσσα, ἧς ἡ ἀκρόπολις ὀνομαζομένη Αἰγαί ἦτο ὀικοδομημένη ἐπὶ ὑψηλοῦ βράχου, ἐξ οὗ μέγας καταπίπτει καταρράκτης, αὐξάνων αὐτῆς τὴν θελκτικὴν ὄψιν. Κατόπιν δὲ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου ἐκτίσθη ἡ Πέλλα, ἧτις ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος περικυκλουμένη πανταχόθεν ὑπὸ λιμνῶν καὶ ἐλῶν καὶ οὔσα λίαν νοσηρά. Ἐνταῦθα σήμερον ὑπάρχει χωρίον Ἴθιοι ἀπόστολοι καλούμενον, ἔνθα ἤρχισαν νὰ γίνωνται αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Πέλλης, αἵτινες ἔφερον πολλὰ ἀρχαῖα εἰς φῶς. Ἐν τῇ Ἡμαθίᾳ εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ ὄρους Βερμίου, κεῖται καὶ ἡ παναρχαία πόλις Βέρροια, οὕτω καὶ νῦν ἔτι καλουμένη.

Συνεχῆς χώρα τῆς Ἡμαθίας εἶναι ἡ Πιερία κατέχουσα τὰς βορείας καὶ ἀνατολικὰς κλιτῦς τοῦ ὑψηλοῦ μέχρι τριῶν χιλιάδων μέτρων ὄρους Ὀλύμπου, οὔσα δὲ κατάφυ-

Βορείως δὲ τῆς Λυγκηστίδος μέχρι τοῦ Σκάροδου καὶ ἀνατολικῶς αὐτῆς μέχρι Ὀρβήλου εἶνε ἡ ἐπαρχία Παιονία, ἧς πόλεις ἦσαν τὰ Βυλάζωρα, νῦν Βελεσά, Σκοῦποι, νῦν Σκόπια.

Ἄλλαι ἐπαρχίαι τῆς Μακεδονίας εἶναι ἡ Μυγδονία, ἧς σπουδαιοτάτη πόλις ἐγένετο ἡ Θέρμη, κτίσμα Ἰώνων, ἧτις κατόπιν ὑπὸ τοῦ Κασάνδρου ἐγένετο πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου μετονομασθεῖσα Θεσσαλονίκη πρὸς τιμὴν τῆς γυναικὸς του, κόρης τοῦ Φιλίππου κα ἀδελφῆς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἡ δὲ Ἡδονίς κατελάμβανε τὴν χώραν, ἧτις κεῖται μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Νέστου ποταμοῦ, φημιζομένη διὰ τὴν εὐφορίαν καὶ τὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ἐνιαῦθα εἶχε κτίση καὶ ὁ Φίλιππος πόλιν τοὺς Φιλίππους, προτείχισμα κατὰ τῶν Θρακῶν, ἧτις κατεστράφη ἄρδην μετὰ τὴν κατάκτησιν τῶν Τούρκων.

§ Ὁ πατὴρ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ὁ φιλόσοφος Ἀριστοτέλης λέγει περὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὅτι, ἐὰν ὠμονόουν καὶ ἀπετέλον πάντες ἐν κράτος, θὰ ἠδύαντο νὰ κυριαρχήσωσιν ὅλου τοῦ τότε κόσμου διότι καὶ ἀνδρείαν φύσει ἔχουσι καὶ νοημοσύνην μεγάλην. Δυστυχῶς ὅμως αἱ διάφοροι πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἤριζον πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐμπόουντο καὶ πόλεμοι φοινικοὶ ἐγίνοντο, δι' ὧν ἐξησθενοῦντο καὶ κατεστρέφοντο ἀμοιβαίως. Τὴν ἡγεμονίαν τῆς ὅλης Ἑλλάδος ἐζήτουν δύο μάλιστα τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος, αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη, αἰτινες διὰ τοῦτο ἦσαν ἔκπαλαι εἰς ἔχθραν. Καὶ τὸ μῖσος τοῦτο προϊόντος τοῦ χρόνου ηὔξανε καὶ ἔφρε τὸν μέγαν πόλεμον, ὅστις ὠνομάσθη Πελοποννησιακός, διαρκέσας εἴκοσι ἑπτὰ ὄλα ἔτη. Καὶ ἐνίκησαν μὲν

ἐπὶ τέλος οἱ Σπαρτιᾶται, ἀλλ' ὁ πόλεμος ὁ πολυετὴς εἶχε συντριψῆ τὰς δυνάμεις ὄχι μόνον ἀμφοτέρων τῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος· διότι εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἔλαβον μέρος ὅλοι οἱ Ἕλληνες ταχθέντες ἄλλοι μὲν ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν, ἄλλοι δὲ ὑπὲρ τῆς Σπάρτης. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον αἱ αὐταὶ πάλιν ἐξηκολούθουν ἔριδες, ὅτε ἐν Μακεδονίᾳ ἐν ἔτει 359 π.Χ. ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας ἔξοχος βασιλεὺς, Φίλιππος ὁ Ἀμύντου. Οὗτος κατώρθωσεν ὄχι μόνον νὰ φέρῃ συμφιλίωσιν μεταξὺ τῶν ἀρχόντων τῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ ὑποταγὴν πλήρη εἰς τὸν βασιλέα αὐτῶν. Τὸ δὲ σπουδαιότερον πάντων εἶναι ὅτι ἴδρυσεν στρατὸν τακτικὸν μόνιμον ἐθνικὸν ἐκ 40 χιλιάδων, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνέπνευσε πειθαρχίαν αὐστηράν. Καὶ τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τῆς στρατιωτικῆς ταύτης ὀργανώσεως ἔγιναν εὐθὺς καταφανῆ. Αἱ διάφοροι ἐπαρχίαι τοῦ Κράτους ἠσθάνοντο τῶρα ἑαυτὰς ὡς ἐν ὅλον, ὡς ἓνα λαόν. Καὶ οἱ μὲν στρατιῶται ἐλαμβάνοντο ἐκ τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, τοῦ εὐρώστου καὶ καρτερικοῦ, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ ἐκ τῆς εὐγενοῦς τάξεως, ἧτις ἐνεπνέετο ὑπὸ φιλοτιμίας καὶ ἀμίλλης νὰ διακριθῆ ἐν πολέμῳ. Καὶ τοιοῦτος στρατὸς ἐξησκημένος εἰς τὴν τέχνην τοῦ μάχεσθαι, πειθαρχικός, ἐσκληραγωγημένος εἰς τὰς πορείας, ἀντέχων εἰς τὰς κακουχίας τοῦ πολέμου, ἔμελλε νὰ δειχθῆ ἀήττητος, ὡς καὶ ἐδείχθη πάντοτε.

Δεύτερον ἀγαθὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸ βασιλείον του ὁ Φίλιππος τὴν παιδείαν τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἀγάπην εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα ἤκμαζον ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι. Πρὸς τοῦτο ἄριστον παράδειγμα ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς αὐτὸς καὶ ἡ αὐλή του, τὸ δὲ παράδειγμα τοῦ βασιλέως ἐμιμήθησαν οἱ εὐπατρίδαι τῆς χώρας, οἵτινες

ἀπετέλεσαν οὕτω τοὺς πεπαιδευμένους τῆς Μακεδονίας.

Εὐτυχῆς δὲ σύμπτωσις διὰ τὴν Μακεδονίαν ὑπῆρξεν ὅτι ὁ Φίλιππος παῖς ἔτι ὢν εἶχε δοθῆ εἰς τοὺς Θηβαίους καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς δόξης καὶ τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως ὡς ὄμηρος πρὸς τήρησιν τῆς συνθήκης μεταξὺ Θεσσαλῶν καὶ Μακεδόνων, ἦν ἐπέβαλον εἰς αὐτοὺς οἱ Θηβαῖοι, ὑποστηρίζοντες τοὺς Θεσσαλοὺς. Τότε ἔζη ἐν Θήβαις καὶ ὁ ἔξοχος ἀνὴρ Ἐπαμεινώνδας, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζον οἱ σύγχρονοὶ τοῦ τὸν πρῶτον τῶν Ἑλλήνων. Κατήγετο δὲ οὗτος ἐξ ἐπιφανεστάτου οἴκου καὶ εἶχε λάβη ἐξαίρετον ἀνατροφὴν. Ἡ προσφιλέτης του ἐνασχόλησις ὑπῆρξε πάντοτε ἡ φιλοσοφία, ἥτις καὶ τὰ ψυχικὰ του χαρίσματα ηὔξησε καὶ τὴν καρδίαν του ἐξευγένισε καὶ τὸν χαρακτῆρά του κατέστησεν εὐθὺν καὶ δίκαιον. Οἱ ἄνθρωποι ἐθαύμαζον τὸ ἀόργητον τοῦ ἀνδρός, τὴν ἀκλόνητον ἀγάπην εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰς τὸ δίκαιον, τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφιλοκερδῆ τοῦ καθήκοντος ἐκτέλεσιν, τὴν μετριοφροσύνην του, τὴν πραότητα καὶ γλυκύτητα τῆς συμπεριφορᾶς του. Ἦτο δὲ ἄριστος καὶ στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς, πεπρωκισμένος μὲ σπανίαν εὐγλωττίαν. Εἰς τοιούτου ἔξοχου ἀνδρός τὸν οἶκον παρέμεινεν ὁ Φίλιππος ἐν Θήβαις ὡς ὄμηρος καὶ ὁ οἶκος οὗτος ὑπῆρξε τὸ σχολεῖον τοῦ Φιλίππου καὶ εἰς τὰ στρατιωτικὰ καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ. Ἐν Θήβαις διατρέβων ἐγνώρισε καὶ τῶν Ἑλλήνων τὰς ἀλληλομαχίας καὶ τοὺς ἀμοιβαίους σπαραγμοὺς, οἵτινες παρεσκεύαζον τὴν ὑποδοῦλωσιν αὐτῶν εἰς ξένους. Καὶ ἐνταῦθα φαίνεται ὅτι ἐγεννήθη αὐτῷ ἡ φιλοδοξία νὰ καταπαύῃ αὐτὰς τὰς ἔριδας τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ἐνώσῃ πάσας τὰς ἐθνικὰς δυνάμεις αὐτῶν πρὸς ἐλευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀσίας ἐκ τοῦ Περσικοῦ ζυγοῦ. Ὅτε δὲ ἐγένετο βασιλεύς, ἡ ἰδέα αὐτῆς παλαιστατο

αὐτῷ καθ' ἐκάστην ζωνρά, καὶ πρὸς τοῦτο εἰργάζετο ἀνευδότης Ἄφ' οὗ δὲ ἤνωσε πᾶσαν τὴν Μακεδονίαν εἰς ἓν κράτος, μετεχειρίσθη τὸν νοῦν του καὶ τὸν βραχίονά του νὰ ἐνώσῃ καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ὅλην εἰς μέγαν εὐγενῆ ἀγῶνα κατὰ τοῦ Περσικοῦ ζυγοῦ. Καὶ κατώρθωσεν ἐπὶ ἰέλους ὁ πο' υμῆχανος βασιλεὺς νὰ ψηφισθῇ ἐν Κορίνθῳ ὑπὸ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 337 γενικὴ εἰρήνη μεταξὺ πάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ Περσῶν δι' ὅσα κακὰ οὗτοι ἔπραξαν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Καὶ ἤρχισαν εὐθύς νὰ γίνωνται αἱ προπαρασκευαί τοῦ πολέμου, αἵτινες διήρκεσαν ἐν ὅλῳ ἔτος. Ἀλλὰ δυστυχῶς, ὅτε τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα, ἐδολοφονήθη ἐν Πέλλῃ ἔξερχόμενος ἐκ τοῦ θεάτρου ὑπὸ νέου Μακεδόνο, ὀνόματι Πausανίου, διὰ προσβολήν, ἣν ὑπέστη ὑπὸ συγγενοῦς τοῦ βασιλέως, χωρὶς οὗτος νὰ τιμωρηθῇ. Ἦτο δὲ ὁ βασιλεὺς τότε 47 ἐτῶν καὶ ἐβασίλευσε 24 ἔτη. Εὐτυχῶς τὸ μεγαλεπήβολον ἔργον τοῦ πατρὸς ἐξετέλεσεν ὁ υἱὸς του Ἀλέξανδρος.

§ Ἀλεξάνδρου παιδικὴ ἡλικία.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου, ὁ γνωστὸς εἰς τὸν κόσμον ὡς μέγας Ἀλέξανδρος, ἐγεννήθη ἐν Πέλλῃ κατὰ τὸ ἔτος 356 πρὸ Χριστοῦ. Λέγεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του ἦλθον πρὸς τὸν πατέρα του τρεῖς χαρμόσυνοι εἰδήσεις, πρῶτον ὅτι ὁ στρατηγὸς του Παρμενίων ἐνίκησεν ἐν μεγάλῃ μάχῃ τοὺς Ἰλλυριοὺς, δεύτερον ὅτι ὁ ἵππος του ἀγωνισθεὶς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦλθε πρῶτος καὶ τρίτον ἡ ἄλωσις τῆς Ποτιδαίας ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Φιλίππου. Νίκαις λοιπὸν ἔφερρεν εἰς τὸν πατέρα ἢ γέννησις τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ νίκη ἐφαίνετο ὅτι

θά ἦτο ὁ ἀχώριστος αὐτοῦ σύντροφος. Ἐγένετο δὲ ἡ ἀνατροφή καὶ ἡ παιδεία τοῦ Ἀλεξάνδρου ὅλως ἐξαιρετική. Ὡς παιδαγωγὸς αὐτοῦ ἐξέλεχθη συγγενῆς τῆς βασιλίσσης, ὁ Λεωνίδας, ὅστις ἐσκληραγώγησε σφόδρα τὸν Ἀλέξανδρον καὶ εἰς τὸ φαγητὸν καὶ εἰς τοὺς κό-

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος.

πους καὶ εἰς τὴν στρωμνὴν καὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις τὰς σωματικὰς καὶ εἰς τὴν ὠκυποδίαν καὶ εἰς τὴν ἰππασίαν, ὥστε ὁ Ἀλέξανδρος ὑπῆρξε ἐγκρατέστατος καὶ σωφρονέστατος καὶ τολμηρότατος τῶν παιδῶν. Ἦτο ἤδη 12 ἐτῶν, ὅτε ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ φανῇ τοῦ παιδὸς ἡ ἀρετή. Ὁ πατὴρ του εἶχεν ἀγοράσῃ ἀντὶ 13 ταλάντων σπάνιον ἵππον ἐκ Θεσσαλίας, Βουκεφάλαν καλούμενον. Τόσον δὲ ἄγριον ἐφαίνετο τὸ ζῷον, ὥστε οὔτε ὁ βασιλεὺς, οὔτε ὁ σταυλάρχης, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τὸ πλησιάσῃ, ὀλιγώτερον δὲ νὰ τὸ καβαλικεύσῃ. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἦτο ἐστενοχωρημέ-

νος καὶ ἠθέλε νὰ τὸ δώσῃ ὀπίσω. Ὡς ἤκουσε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, εἰς τὸν ὁποῖον ἤρρεσεν ὑπερβολικὰ ὁ ἵππος, ἐφώνησε: Κριμα, νὰ χάνουν τοιοῦτον λαμπρὸν ἵππον, διότι δὲν ἠξεύρουν νὰ τὸν μεταχειρισθῶν. Τοῦτο ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς καὶ τὸν ἐπέπληξε λέγων· Πῶς ὀμιλεῖς οὕτως περὶ ἀνθρώπων πρεσβυτέρων σου, ὅτι αὐτοὶ τάχα δὲν ἐννοοῦν καὶ ὅτι σὺ ἠξεύρεις νὰ μεταχειρισθῆς τὸ

ζῶν. Τοῦτο δὲν ἐφόβησε τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ἀπεκρίθη μετὰ θάρρους· Ἐγὼ δύναμαι νὰ καβαλικεύσω εὐθὺς τὸν ἵππον.— Ἄλλ' ἂν δὲν δυνηθῆς, τίνα τιμωρίαν θὰ ὑποστῆς; ἐρωτᾷ ὁ πατήρ. Νὰ πληρώσω τὴν ἀξίαν τοῦ ἵππου, ἀπαντᾷ ὁ Ἀλέξανδρος. Καὶ ὁρμᾷ εἰς τὸν ἵππον, οὗ λαμβάνει τὸν χαλινόν. Καὶ ἐν ᾧ ὅλοι γελοῦν διὰ τὴν τόλμην τοῦ παιδός, οὗτος στρέφει τὸν ἵππον πρὸς τὸ ἄλλο μέρος, διότι ἐνόησε ὅτι ὁ ἵππος ἦτο ἄγριος βλέπων τὴν σκιάν του. Θωπεύει αὐτὸν λέγων φιλόφρονας λόγους καὶ ἀμέσως διὰ δεξιωτίτου πηδήματος κάθηται εἰς τὸ ἐφίππιον καὶ ἀφίνει τὸν ἵππον, νὰ τρέξῃ διευθύνων αὐτὸν ὡς ἄριστος ἵππεύς. Δὲν παρῆλθε δὲ πολὺς χρόνος καὶ ἐνεφανίσθη ὁ ἵππεὺς μετὰ τὸν καὶ πάζοντα ἵππον, ὅστις ἦτο πειθηριώτατος. Πάντες οἱ παρευρεθέντες ἐχειροκρότησαν τὸν κάλλιστον ἵππεά, ὁ δὲ πατήρ του καὶ ἀγαλλόμενος καὶ θαυμάζων εἶπε· Ζήει ἄλλην χώραν μεγαλητέραν διὰ σέ, τέκνον μου, ἢ Μακεδονία σοῦ εἶναι πολὺ μικρά.

Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐγένετο δέκα τριῶν ἐτῶν ὁ πατήρ, ὅστις ἐγίνωσκε τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ υἱοῦ, ἐσκέφθη ὅτι διὰ τοιοῦτον μαθητὴν ὁ μόνος κατάλληλος διδάσκαλος θὰ ἦτο ὁ Ἀριστοτέλης ἐκ τῆς Σταγείρου τῆς Μακεδονίας, ὁ μέγιστος τῶν φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Μὲ τὴν οἰκογένειαν τοῦ φιλοσόφου συνεδέετο ὁ Φίλιππος, διότι ὁ πατήρ τοῦ Ἀριστοτέλους ὀνόματι Νικόμαχος ἦτο ἰατρὸς αὐτοῦ. Φέρεται δὲ καὶ ἐπιστολὴ τοῦ Φιλίππου πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη, δι' ἧς ἀγγέλλει αὐτῷ τὴν γέννησιν ἄρρενος τέκνου καὶ προειδοποιεῖ ὅτι μέλλει αὐτὸν νὰ προσλάβῃ ὡς διδάσκαλον. Εἶναι δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἡ ἐξῆς·

Γινώσκεις ὅτι ἐγεννήθη μοι υἱός. Εὐχαριστῶ ἐκ βάρ-

θους ψυχῆς τὸν θεὸν ὄχι τόσον διὰ τὴν γέννησιν τοῦ παιδίου, ὅσον διότι ἐγεννήθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς ἰδικῆς σου· διότι ἐπίστω ὅτι ὁ υἱός μου, ἐὰν διδαχθῆ καὶ παιδαγωγηθῆ ὑπὸ σοῦ, θὰ γίνῃ ἄξιος καὶ ἐμοῦ καὶ τῶν περὶ σέθεν.

Ἄριστοτέλης

Ὁ Ἄριστοτέλης ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν τοῦ Φιλίππου καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Πέλλαν, καὶ ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν καὶ ἀγωγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ πρῶτον ἔργον τοῦ Ἄριστοτέλους ὑπῆρξε νὰ ἰδρῦσῃ τὸ σχολεῖον τοῦ βασιλόπαιδος μακρὰν τῆς αὐτῆς τῆς Πέλλης, ἵνα ὁ τροφίμος δύναται νὰ ἀφοσιωθῆ εἰς τοῦ διδασκάλου

τὸ παράδειγμα καὶ τὴν διδασκαλίαν. Ὁ Φίλιππος μεγάλως ἐκτιμῶν τὸν Ἄριστοτέλην προθύμως ἰδρυσεν τὸ σχολεῖον εἰς τόπον ὑγιεινὸν καὶ ἀθόρυβον, ἔνθα προσέλαβεν ὁ Ἄριστοτέλης καὶ συμμαθητὰς τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁμήλικας ἐξ εὐγενῶν οἰκῶν, τὸν Πτολεμαῖον τὸν Λάγου, τὸν Νέαρχον, τὸν Ἄρπαλον, τὸν Ἡφαιστῖωνα, τὸν Φιλώταν, τὸν Παρμενίωνα καὶ ἄλλους. Ἀφ' οὗ δὲ ἐδίδαξε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, κατόπιν ἐδίδαξε τὰ

μαθηματικά, τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὴν ἠθικὴν, τὴν πολιτικὴν, καὶ καθόλου τὴν φιλοσοφίαν, ἣτις συνιστᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς πρῶτον καθῆκον νὰ ἀγαπᾷ τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τὴν κακίαν. Ἡ διδασκαλία τοῦ μεγάλου φιλοσόφου κατενθουσίασε τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις διὰ παντὸς τοῦ βίου του ἠγάπα καὶ ἐτίμα τὸν διδάσκαλόν του ὡς πατέρα καὶ πλέον. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶπεν ὅτι εἰς μὲν τὸν πατέρα μου χρεωστῶ ὅτι με ἐγέννησεν, εἰς δὲ τὸν διδάσκαλόν μου ὅτι με ἔκαμεν ἄνθρωπον. Οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος πεπρωκισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως με νοῦν μέγαν, με τόλμην, με φιλοδοξίαν, παιδευθεὶς δὲ καὶ ὑπὸ ἐξόχου διδασκάλου καὶ κάτοχος τῆς σοφίας αὐτοῦ γενόμενος, παρεσκευάσθη νὰ γίνῃ ἔνδοξος βασιλεὺς καὶ νὰ διαδώσῃ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν εἰς πάντας τοὺς λαοὺς, οὓς ὑπέταξε, καὶ νὰ ἀφήσῃ ὄνομα ἀθάνατον μεγάλου βασιλέως.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ἀφ' οὗ ἔμεινε τέσσαρα ὀλόκληρα ἔτη διδάσκαλος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἴδρυσεν τὴν σχολὴν του, ἐν τῷ Λυκείῳ γυμνασίῳ, ἐκεῖ περίπου, ὅπου σήμερον εἶναι τὸ Μαράσλειον Διδασκαλεῖον, καὶ ἐδίδαξε τὰς σοφίας του ιδέας, πῶς πρέπει νὰ παιδεύηται ὁ ἄνθρωπος, πῶς πρέπει νὰ φέρεται καὶ νὰ πράττῃ, πῶς πρέπει νὰ εἶναι αἱ πολιτεῖαι, πῶς εἶναι ὁ κόσμος, πῶς εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πλεῖστα ἄλλα, τὰ ὅποια θαυμάζονται ἕκτοτε παρ' ὅλου τοῦ κόσμου. Ὁ εὐγνώμων μαθητὴς του οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὸν διδάσκαλόν του καὶ τὰ προσφιλῆ του μαθήματα. Τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ πάντοτε εἰς τὰ βῆθη τῆς Ἀσίας ἐν ὀλοχρύσῳ θήκῃ, ἵνα ἀναγινώσκῃ καὶ εὐφραίνεται ἐκ τῶν χρυσῶν ἐπῶν τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του. Εἰς δὲ

τὸν διδάσκαλόν του ἔστειλε δῶρον ὑπέρογκον ποσὸν χρημάτων, 800 τάλαντα τότε, 24 ἑκατομμύρια σημερινῶν δραχμῶν, ἵνα μεταχειρισθῇ αὐτὰ χάριν τῆς ἐπιστήμης του. Ἡ οἰκουμένη δὲν ἐγνώρισέ ποτε τοιαύτην σύμπτωσιν μεγαλοφυοῦς μαθητοῦ καὶ μεγαλοφυοῦς διδασκάλου. Καὶ εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καταφαίνεται ἡ σημασία τοῦ καλοῦ διδασκάλου καὶ ἡ δύναμις τῆς καλῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείας.

§ Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ὡς βασιλεὺς.

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἦτο εἴκοσιν ἐτῶν, ὅτε ἐδολοφονήθη ὁ πατήρ του ἐν Πέλλῃ. Καὶ ὁ κόσμος ἐνόμισεν ὅτι τὸ μέγα οἰκοδόμημα τοῦ μεγαλεπηβόλου Φιλίππου ἐκρημνίζετο ἐκ θεμελιῶν μετὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον αὐτοῦ. Καὶ ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Ἑλλάς ὅλη θὰ ἐπανήρχετο εἰς τὴν πρὸ τοῦ Φιλίππου ἀναρχίαν καὶ εἰς τὴν μικροπολιτικὴν τῶν ραδιουργῶν καὶ τῶν μικρολόγων ἀντεγκλήσεων καὶ τῶν προσωπικῶν συμφερόντων. Καὶ εἰς τοῦτο ἐπλανήθησαν πάντες. Ὁ Ἀλέξανδρος διεκίρυσεν εὐθύς καὶ εἰς τὸν στρατὸν καὶ εἰς τοὺς λαοὺς Μακεδονίας καὶ Ἑλλάδος καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὅτι οὐδὲν θὰ μεταβληθῇ οὔτε ἐν τῷ στρατῷ οὔτε ἐν τῇ διοικήσει τῆς χώρας καὶ ὅτι θὰ ἐφαρμοσθῇ πιστῶς ἡ πολιτικὴ τοῦ πατρός του καὶ ὅτι μόνον τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως ἤλλαξε. Πάσαι αἱ συνθῆκαι, ὅσας ὁ πατήρ του ὑπέγραψεν, εἶναι ἰσχυραὶ καὶ ἀπαραβίαστοι. Τὸν δὲ ψηφισθέντα ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον, ὃν δὲν ἠδυνήθη νὰ φέρῃ εἰς πέρας ὁ πατήρ του, θὰ φέρῃ εἰς πέρας αὐτὸς μεθ' ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἐχει δὲ ἀπόφασιν νὰ τιμωρῆσθαι ἀδυσωπῆτως πάντα, ὅστις ἠθέλεν ἀσεβῆσαι

πρὸς τὰς συνθήκας. Καὶ δὲν περιορίσθη εἰς λόγους μόνον, ἀλλὰ προέβη εὐθύς καὶ εἰς ἔργα. Καὶ πρῶτον ἐφρόντισε νὰ ἐξομαλύνῃ τὰ τοῦ θρόνου του· διότι καὶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ὑπῆρχον ἰσχυροὶ Μακεδόνες, οἵτινες ἐφρόνουν ὅτι ἄλλος υἱὸς τοῦ Φιλίππου ἐκ τῆς δευτέρας γυναικὸς τοῦ τῆς Κλεοπάτρας ἢ ὁ Ἀμύντας, ὁ διίδοχος τοῦ φονευθέντος βασιλέως Περγάμου, ὃν εἶχε παραγκωνίσῃ ὁ Φίλιππος, ὑποκλέψας τὴν βασιλείαν, ἔπρεπε νὰ γίνῃ βασιλεὺς καὶ ὄχι ὁ Ἀλέξανδρος. Ἄλλ' ὁ λαὸς ὅλος καὶ ὁ στρατὸς ἠγάπων τὸν Ἀλέξανδρον. Ἐκ μικρᾶς ἡλικίας οὗτος ἔδειξεν πολλὰς βασιλικὰς ἀρετὰς. ἀνδρείαν, σύνεσιν, μεγαλοψυχίαν, φιλανθρωπίαν. Ἐν τῇ μάχῃ τῆς Χαιρωνείας τὴν νίκην ἐκέρδισεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἐν ἡλικίᾳ μόλις 18 ἐτῶν, συντρίψας διὰ τῆς ὑπερόχου ἀνδρείας τοῦ τὸν ἐχθρόν. Ἐν ἔτει μετὰ ταῦτα κατετρόπωσεν ἐν κρατερᾷ μάχῃ τὸν βασιλέα τῶν Ἰλλυριῶν Πλευρίαν. Τοιοῦτος νέος, ὅστις πανταχοῦ καὶ πάντοτε διεκρίνετο, εἶχε πάντων κατακτήσῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμόν καὶ πάντες ὁμοφώνως ἀνεγνώρισαν αὐτὸν βασιλέα. Γενόμενος δὲ βασιλεὺς ὁ Ἀλέξανδρος ἐστράτευσε κατὰ τῶν Θρακῶν, τῶν Τριβαλλῶν, τῶν Γετιῶν καὶ τῶν Ἰλλυριῶν, οἵτινες εἶχον ἐπαναστατήσῃ καὶ οὖς ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἐταπείνωσε. Ὁ διαρκὴς πόθος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Φιλίππου, ἦτο νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ νὰ ἀπαλλάξωσι τῆς δουλείας τοὺς Ἕλληνας τῆς χώρας ἐκείνης, νὰ τιμωρήσωσι δὲ καὶ τοὺς Πέρσας, δι' ὅσα κακὰ ἐποίησαν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καύσαντες τοὺς ναοὺς καὶ λεηλατήσαντες τὴν χώραν καὶ ἐξανδραποδίσαντες πολλοὺς τῶν κατοίκων αὐτῆς. Διὸ ἐκάλεσεν ἐν Κορίνθῳ συνέδριον τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, αἵτινες πᾶσαι πλὴν τῆς Στάρτης ἐξέλεξαν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον τοῦ

κατὰ τῶν Περσῶν πολέμου. Καὶ οὕτω κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 334, ἀφ' οὗ καλῶς παρεσκευάσαε στρατὸν μὲν τριάκοντα χιλιάδεις, ἵππεις δὲ πέντε χιλιάδας, ἀνεχώρησεν ἐκ Μακεδονίας, διευθυνόμενος εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς κατάλυσιν τοῦ περσικοῦ κράτους.

§ 5. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Τροίᾳ.

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐφορτάσθη ἐν Πέλλῃ διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων θυσιῶν καὶ πανηγύρεων, ὧν μετέσχε καὶ ὁ στρατός. Μετὰ τὸ τέλος δὲ τούτων ὁ Ἀλέξανδρος παραλαβὼν τὸν στρατὸν ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ διὰ τῆς μεγάλης ὁδοῦ, ἣτις διέρχεται διὰ τῆς Ἀμφιπόλεως, φθάνει ἀκολουθῶν τὰ παράλι τῆς Θράκης μετὰ εἴκοσιν ἡμερῶν πορείαν εἰς Σηστόν, προπεμπόμενος μέχρι τῆς πόλεως ἐκείνης ὑπὸ τῆς μητρὸς του Ὀλυμπιάδος.

ἡμερῶν πορείαν εἰς Σηστόν. Τροία, ὅν νοτιοανατολῆ τῆς πορ

Κατὰ τὸν χρόνον δ' ἐκεῖνον εἰσέπλεεν εἰς τὸν Ἑλλή-
ποντον καὶ ὁ στόλος ὁ μακεδονικὸς ἐκ διακοσίων τριή-
ρων συγκείμενος, ἵνα μεταβιάσῃ τὸν στρατὸν ἐκ τῆς

Ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως.

Θρακικῆς Χερσονήσου εἰς τὴν ἀντικρὺ Ἀσίαν. Αὐτὸς δὲ
ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη εἰς Ἐλαιούντα, ἔνθα ἦτο ὁ τά-
φος τοῦ Πρωτεσίλαου τοῦ Θεσσαλοῦ, ὅστις ἀποβῆς πρῶ-

το; κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον εἰς τὴν ξηρὰν ἐφρονεύθη ὑπὸ τῶν Τρώων. Ἐπὶ τοῦ ἰάφου τοῦ ἥρωος τούτου ἐτέλεσε θυσίαν καὶ ἠϋχήθη νὰ γένηται αὐτῷ ἡ ἀπόβασις εὐτυχίης. Μετὰ δὲ τὴν θυσίαν ταύτην διέταξε νὰ ἄρξηται ἡ διαπεραιώσις τοῦ στρατοῦ. Ἐφαίνεται δὲ τὸ θέαμα ἐξαισίον. Ἡ θάλασσα ἦτο γαληνιαία καὶ στίλβουσα. Ἐκατέρωθεν δὲ αἱ ἀκταὶ τοῦ Ἑλλησπόντου εἶχον ἐνδυθῆ τὴν ἀνθοστόλιστον καὶ μυροβόλον ἑαρινὴν αὐτῶν ἐνδυμασίαν, τριήρεις δὲ διέσχίζον τὴν θάλασσαν, κομίζουσαι μαχητὰς ποθοῦντας μάχας καὶ δόξαν κατὰ τοῦ προαιωνίου ἔχθροῦ. Ἡϋξανε δὲ τὴν εὐφροσύνην τῶν στρατιωτῶν καὶ ἡ ἀνάμνησις ὅτι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἄλλοτε κρατερός καὶ ἀλαζῶν ἡγεμὼν ἔξευξε τὸν Ἑλλησπόντον καὶ ἔφερε κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἄπειρα στατεύματα, τὰ ὅποια δὲν ἠϋτύχησαν νὰ ἐπανίδωσι πάλιν τῆτ πατρίδα των εὐρόντα ἐν τῇ Ἑλλάδι ἄδοξον τάφον.

Νῦν ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ ἐπιβῆ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος. Διό, ἀφ' οὗ ἀπεχαιρέτησε τὴν μητέρα καὶ τὴν ἑλληνικὴν γῆν, ἦν, φεῦ, δὲν ἐπέπρωτο πάλιν νὰ ἴδῃ, ἐπέβη ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ ἔπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τὸν καλούμενον τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ τῆς Τρωϊκῆς ἀκτῆς, ἔνθα ἀνυψοῦντο οἱ τύμβοι τοῦ Αἴαντος, τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῦ Πατρόκλου. Ὡς δὲ προσήγγισεν εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἔρριψε τὸ δόρυ, ὅπερ ἐνεπήχθη εἰς τὴν γῆν, καὶ ἔπειτα πρῶτος ἀπέβη εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Ἀσίας ἔνοπλος, εἰπὼν ὅτι οἱ θεοὶ δίδουσιν εἰς αὐτὸν νὰ καταλάβῃ διὰ τοῦ δόρατος τὴν Ἀσίαν. Εὐθύς δὲ διέταξε νὰ ἰδρυθῶσι καὶ ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου, ὅθεν ἐξέπλευσε, καὶ ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Τρωάδος, ἔνθα τὸ πρῶτον ἀπέβη, βωμοὶ εἰς τὸν Δία, εἰς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ εἰς τὸν Ἡρακλέα. Κατόπιν δὲ ἀνέβη εἰς τὴν Τροίαν, ὅπου προσήνεγκε θυσίαν εἰς τὴν

Ἀθηνᾶν ἐν τῷ νοῶ αὐτῆς, ἀφιερῶσας εἰς αὐτὴν καὶ τὴν πανοπλίαν του. Ἐπειτα ἐπεσκέφθη τοὺς τάφους τῶν Ἑλλήνων ἡρώων, ἐφ' ὧν ἐπέθηκε στεφάνους, μάλιστα δὲ τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ προγόνου, ὃν ἔμακάρισεν ὅτι ἔτυχε ζῶν μὲν φίλου πιστοῦ, τοῦ Πατρόκλου, ἀποθανόντων δὲ τοῦ μεγάλου κήρυκος τῶν ἔργων του, τοῦ Ὀμήρου. Μετὰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἦλθεν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀρισβης, ἐνθα εἶχε στρατὸν πεδευσῆ διαπεραιωθεὶς σύμπας ὁ στρατὸς αὐτοῦ. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ μαθὼν ὅτι οἱ Πέρσαι ἀνέμενον αὐτὸν ἐτρόπη

Μακεδονικὴ Πανοπλία

πρὸς ἀνατολὰς πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῶν. Καὶ πρῶτον ἀφίκετο εἰς Λάμψακον, πόλιν ἑλληνικήν, ἣν ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ ἀπηνῶς ὡς μηδίζουσαν. Τοῦτο μαθόντες οἱ Λαμψακηνοὶ ἔστειλαν ἀράματα, ἵνα καταπραΐνωσι τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, τὸν συμπολίτην αὐτῶν Ἀναξιμένην, ἄνδρα σοφὸν καὶ παλαιὸν

φίλον τοῦ Φιλίππου, ὃν εἶχε γνωρίσῃ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος. Ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς ἔμαθε, διὰ τί ἦλθεν ὁ Ἀναξιμένης, πλήρης ὀργῆς, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ ἀκούσῃ τι παρ' αὐτοῦ, εἶπε καὶ ἐβεβαίωσε τοῦτο μάλιστα δι' ὄρκου, ὅτι θὰ ποιήσῃ τὰ ἐναντία ἐκείνων, ὅσα ἂν ζητήσῃ. Τότε ὁ Ἀναξιμένης εὐφυῶς εἶπε·

Ταύτην τὴν χάριν ἐκίελεσόν μοι, ὦ βασιλεῦ, νὰ ἔξανδραποδιθῶσι μὲν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα τῶν Λαμψακηνοῶν, νὰ κατεδαφισθῇ δὲ πᾶσα ἡ πόλις, νὰ ἐμπρησθῶσι δὲ καὶ τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος καὶ σύμφωνος πρὸς τοὺς ὄρκους οὓς εἶπε πρότερον, ἄκων συνεχώρησε τὴν πόλιν.

§ 6 Σοφὴ συμβουλή Μέμνονος.

Ἐκ Λαμψάκου δὲ ὁ στρατὸς χωρῶν περαιτέρω πρὸς ἀνατολὰς κατὰ τὴν παραλίαν ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν Πρί-
απον, ἣτις ἀμαχητεὶ παρεδόθη αὐτῷ. Ἐνταῦθα ἔμαθεν
ἀσφαλῶς ὅτι ὁ περσικὸς στρατὸς εὗρίσκεται παρὰ τὸν
Γρανικὸν ποταμὸν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῆ κατ' αὐτοῦ
εὐθύς. Οἱ δὲ Πέρσαι μαθόντες ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέρχε-
ται κατ' αὐτῶν συνῆλθον εἰς συμβούλιον, ἵνα σκεφθῶσι
καὶ ἀποφασίσωσιν, ἂν ἔπρεπε νὰ πολεμήσωσιν εὐθύς ἢ
νὰ ἀναβάλωσιν τὴν μάχην ὑποχωροῦντες, μέχρις ὅτου
προσέλθωσιν αὐτοῖς καὶ ἄλλαι ἐπικουρίαι. Εἶχον δὲ οἱ
Πέρσαι ἰππεῖς μὲν εἴκοσι χιλιάδας, πεζοὺς δὲ ἄλλους τό-
σους. Ἀπετελεῖτο δὲ ὁ πεζὸς στρατὸς κατὰ τὸ πλεῖστον
ἐκ μισθοφόρων Ἑλλήνων, οἵτινες εἶχον καὶ ἀνδρείαν
πολλὴν καὶ τέχνην τοῦ μάχεσθαι μεγάλην. Εἰς τὸ πλῆ-
θος δὲ τοῦτο τοῦ στρατοῦ θαρροῦντες οἱ Πέρσαι στρα-
τηγοὶ ὡς καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν ἠθέλον πάντες εὐ-
θύς νὰ γίνῃ ἡ μάχη. Εἰς τούτους ὁμῶς ἀντεῖπεν ὁ Μέ-
μνων ὁ Ρόδιος, ἄριστος Ἑλλήν στρατηγός, ὅστις ἐτιμᾶτο
πολὺ ὑπὸ τοῦ Δαρείου, συμβουλεύσας νὰ ἀποφύγῃ τὴν
μάχην.

Οἱ Μακεδόνες, εἶπεν, εἶναι διττῶς ἐπικίνδυνοι καὶ ὡς
πολὺ τῶν Περσῶν ἰσχυρότεροι κατὰ τὸν πεζὸν στρατὸν
καὶ ὡς πολεμοῦντες ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῦ βασιλέως αὐτῶν.
Καὶ ἂν μὲν νικήσωμεν ἡμεῖς, ἢ ἦττα τῶν Μακεδόνων
οὐδό ὡς θὰ βλάβῃ αὐτούς· αὕτη μᾶλλον θὰ θεωρηθῆ
ὡς ἔφοδος ἀποτυχοῦσα. Ἐὰν ὁμῶς ἠττηθῶμεν, τότε θὰ
ἀπολέσωμεν πᾶσαν τὴν χώραν, ἣν ἐστάλημεν νὰ φυλά-

ξωμεν. Διὸ συμφέρον νομίζω νὰ ἀποφύγωμεν πᾶσαν μεγάλην καὶ ἀποφασιστικὴν μάχην. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἔχει ἢ ὀλίγων μόνον ἡμερῶν τροφάς. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς χωροῦντες βραδέως πυρπολῶμεν καὶ ἐρημῶμεν πᾶσαν χώραν, ἣν ἀφίνομεν ὀπισθεν ἡμῶν, οἱ ἐχθροὶ θὰ περιέλθωσιν εἰς δαινὴν θέσιν, μὴ εὐρίσκοντες οὔτε τροφήν οὔτε στέγην. Καὶ οὕτως ἐπιβάλλοντες εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς μικράν τινα ζημίαν θὰ ἀποκρούσωμεν μεγάλην καὶ ἀνυπολόγιστον συμφοράν. Ἄλλ' ἐν ᾧ τοιαῦτα ἔνταῦθα θὰ πράττωμεν, ὁ στόλος ἡμῶν θὰ πλεύσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ στρατοῦ ἀξιωμαχοῦ καὶ θὰ λεηλατῇ καὶ θὰ ὑποτάσῃ τὴν χώραν. Οὕτω θὰ ἀναγκάσωμεν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Ἀσίαν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτήν.

Ἡ σοφὴ αὕτη γνώμη τοῦ Ἑλληνος στρατηγοῦ ἀπεκρούσθη ὑπὸ πάντων τῶν Περσῶν, ὡς ἀναξία τοῦ περσικοῦ μεγαλείου καὶ τῆς περσικῆς ἀνδρείας. Μάλιστα δὲ ὁ Ἀρσίτης, ὁ σατράπης τῆς Φρυγίας, εἶπεν·

Οὐδὲ καλύβῃ ἐγὼ θὰ ἀνεχθῶ νὰ καῖ ἐκ τῆς χώρας μου. Πρέπει νὰ πολεμήσωμεν, ὁ δὲ στρατὸς τοῦ μεγάλου ἡμῶν βασιλέως γινώσκει, πῶς πρέπει νὰ νικᾷ.

Οἱ δὲ ἄλλοι σατράπαι, εἴτε κινούμενοι ὑπὸ πολεμικοῦ πνεύματος εἴτε μισοῦντες τὸν Ἑλληνα Μέμνονα, ὅστις μεγάλως ἔσχυε παρὰ τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ, ἀπέρριψαν τὴν γνώμην τοῦ Μέμνονος παμψηφεί καὶ συνεφώνησαν πρὸς τὸν Ἀρσίτην. Εὐθύς δὲ τότε διέταξαν νὰ προχωρήσῃ ὁ στρατὸς αὐτῶν καὶ τὸ ἵππικόν καὶ τὸ πεζικόν μέχρι τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ, ἔνθα κατὰ τὴν ἀπόκρημνον αὐτοῦ δεξιὰν ὄχθην παρετάχθησαν ἐμπρὸς μὲν τὸ ἵππικόν, ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω ὀπισθεν αὐτοῦ οἱ Ἕλληνες μισθοφόροι. Ὡς δὲ οἱ πρόσκοποι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάν-

δρου ἐπανελθόντες ἀνήγγειλαν ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἵστατο πέ-
ραν τοῦ ποταμοῦ παρατεταγμένος εἰς μάχην, καὶ δὴ οἱ
μὲν ἵππεις κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ παρα τὰς ἀποκρή-
μους καὶ πηλώδεις αὐτοῦ ὄχθας, οἱ δὲ πεζοὶ ὀλίγον μα-
κρὰν ἱστάμενοι ὀπισθεν αὐτῶν ἐπὶ τῶν γηλόφων, ὁ Ἀλέ-
ξανδρος ἐνόησε τὸ μέγα σφάλμα τῆς παρατάξεως τοῦ ἐχ-
θροῦ, ἰδίως διότι τὸ μὲν ἵππικόν, ὅπερ εἶναι σῶμα ἐπιθέ-
σεως καὶ προσβολῆς, ὤρισαν πρὸς ἄμυναν, τὸ δὲ φοβε-
ρὸν σῶμα τῶν μισθοφόρων, ὅπερ εἶναι σῶμα πρὸς ἄμυ-
ναν, ἀφῆκαν ἀργοὺς θεατὰς τῆς μάχης. Ἐφρόνει δὲ ὅτι,
ἐὰν κατώρθωνε διὰ τοῦ ἀνδρειοτάτου αὐτοῦ ἵππικοῦ νὰ
καταλάβῃ τὴν ἀντιπέραν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἡ νίκη ἦτο
πλέον ἀσφαλῆς.

§ 7. Ἡ διάβασις τοῦ Γρανικοῦ.

Ἡ ἡμέρα ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος
μετὰ τοῦ στρατοῦ παρατεταγμένου εἰς μάχην, ἔφθασε
πλησίον τοῦ ποταμοῦ. Πρὸ τῆς μάχης ὅμως ἐκάλεσε πάν-
τας τοὺς στρατηγοὺς εἰς συμβούλιον καὶ ἐξήτησεν αὐτῶν
τὴν γνώμην. Ὁ Παρμενίων πρῶτος λαβὼν τὸν λόγον
εἶπε ταῦτα·

Φρονιμώτερον θεωρῶ, βασιλεῦ, νὰ μὴ γίνῃ κατὰ τὴν
ἡμέραν ταύτην ἡ μάχη, ἀλλὰ νὰ ἀναβληθῇ διὰ τὴν αὔ-
ριον· διότι βλέπω ὅτι ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ εἶναι πλή-
ρης κινδύνων, ἡ δὲ ἡμέρα κλίνει πρὸς τὴν δύσιν, ὁ δὲ
ποταμὸς εἰς πολλὰ μέρη εἶνε ἀπόκρημος. Παρατεταγμέ-
νον νὰ διαβαίῃ τοιοῦτον ποταμὸν τὸ ἵππικόν δὲν εἶναι
δυνατόν. Ὡστε κατ' ἀνάγκην θὰ διαβαίῃ αὐτὸν κατὰ
μοίρας εἰς διάφορα μέρη. Ἀλλὰ τότε τὸ ἵππικόν τοῦ ἐχ-
θροῦ θὰ προσβάλλῃ καὶ θὰ κατακόπη τὸ ἡμέτερον ἵππι-

κόν, πρὶν ἔλθῃ εἰς χεῖρας. Ἡ πρώτη ἀποτυχία θὰ ἔχῃ κακὰ ἀποτελέσματα διὰ τὴν ὅλην ἔκβασιν τοῦ πολέμου.

Ἐν ᾧ, ἐὰν στρατοπεδεύσωμεν τώρα ἐνταῦθα, οἱ ἐχθροὶ μὴ ἔχοντες ἰσχυρὸν πεζικόν, ὅπερ νὰ φρουρῇ τὴν νύκτα, θὰ ἀναγκασθῶσι νὰ ἀποσυρθῶσι τῆς ὄχθης καὶ νὰ διανυκτερεύσωσι μακρὰν. Ἡμεῖς δὲ τότε διαβαίνομεν τὸν ποταμὸν ἀνεγλήτοι, πρὶν οὗτοι προφθάσωσι νὰ παραταχθῶσι πάλιν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ.

Μακεδῶν ὄπλιτης.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος·

Ἔσο λέγεις, ᾧ Παρμενίων, γινώσκω καὶ ἐγώ. Ἄλλ' αἰσχύνομαι τὸν Ἑλλήσποντον, ὃν διέβην μετὰ πολλῆς εὐκολίας, ἐὰν μέλλῃ τώρα τὸ μικρὸν τοῦτο ρεῦμα νὰ ἐμποδίσῃ ἡμῶν τὴν διάβασιν. Καὶ τοῦτο οὔτε τῆς δόξης τῶν Μακεδόνων εἶ-

ναι ἄξιον οὔτε τῆς ἐμῆς πρὸς τοὺς κινδύνους ὁρμῆς. Μάλιστα δὲ φρονῶ ὅτι οἱ Πέρσαι θέλουσιν ἀναθαρρήσῃ ὅτι εἶναι ἀξιόμαχοι πρὸς ἡμᾶς, ἐὰν δὲν πάθωσιν εὐθύς ἄξιόν τι τοῦ παρόντος αὐτῶν φόβου.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέστειλεν εὐθύς τὸν μὲν Παρμενίωνα ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κέρασ, αὐτὸς δὲ ἦλθεν εἰς τὸ δεξιόν. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐνόησαν ἐκ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης ὅτι ὁ ἀπέναντι τοῦ εὐωνύμου αὐτῶν κέρατος ἰστάμενος ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς λαμπρότητος τῶν ὄπλων, ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ κράτους λευκοῦ πετροῦ, ἐκ τοῦ βαθέος σεβασμοῦ τῶν περικυκλούντων αὐτόν. Καὶ δὲν ἀμφέβαλλον

ὅτι εἰς τὸ μέρος τοῦτο θὰ ἐγίνετο ἡ κριωτάτη προσβολή. Διὸ ἔσπευσαν νὰ ἀντιτάξωσιν αὐτῷ ἐνταῦθα πρὸς τὴν ὄχθην σμπεπυκνωμένους τοὺς ἀρίστους αὐτῶν ἰππεῖς. Ἐνταῦθα ἐτάχθη ὁ Μέμνων μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν, ὁ Ἀρσαμένης, ὁ σατραπῆς τῆς Κιλικίας, μετὰ τοῦ περσικοῦ ἰππικοῦ. Μετὰ δὲ τούτους ἐτάχθη ὁ Ἀρσίτης ἔχων τοὺς ἐκ Παφλαγονίας ἰππεῖς, κατόπιν ὁ Σπιθιδράτης, ὁ σατραπῆς τῆς Λυδίας καὶ Ἰωνίας, ὅστις ἠγεῖτο τῶν Ὑρκανῶν ἰππέων. Καὶ οὕτω κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ ἐτάχθησαν εἴκοσι χιλιάδες ἐκλεκτῶν ἰππέων ἐκ διαφορῶν ἐθνῶν.

Ἐπὶ τινα χρόνον ἀμφοτέροι οἱ στρατοὶ παραιεταγμένοι ἐκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ ἤγον βαθεῖαν σιγήν. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἀναπηδήσας εἰς τὸν ἵππον εἶπεν·

Ἐμπρός, γενναῖοι στρατιῶται, δείχθητε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἄνδρες ἀγαθοί, ἄξιοι τοῦ βασιλέως καὶ τῆς Ἑλλάδος ὅλης.

§ 8. Μάχη ἐν Γρανικῷ (334).

Εὐθύς τότε, ὡς ἦτο παρατεταγμένον τὸ ἀριστερὸν κέρασ τοῦ στρατοῦ, καὶ πεζοὶ καὶ ἰππεῖς ἐνέβησαν εἰς τὸν ποταμόν. Κατόπιν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, ἄγων τὸ δεξιὸν κέρασ ὑπὸ τὸν ἤχον τῶν σαλπύγγων καὶ τὸ θούριον ἄσμα τῶν στρατιωτῶν. Ὡς δ' ἔφθασε τὸ ἀριστερὸν κέρασ τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην, ἤρξατο ἀμέσως ἡ μάχη. Οἱ Πέρσαι μεθ' ὅλης αὐτῶν τῆς δυνάμεως καὶ μετὰ θαυμαστῆς ἀνδρείας ὤρμησαν εἰς τὸ μέρος, ὅθεν ἔμελλον οἱ Ἕλληνες νὰ ἀποβῶσιν εἰς τὴν ξηράν. Καὶ ἄλλοι μὲν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ὄχθης, ἄλλοι δὲ ἐμβαίνοντες καὶ εἰς τὸν ποταμόν ἠκόντιζον τοὺς ἐν

αὐτῷ ἀκόμη εὐρισκομένους Ἑλληνας. Φρικτὸς δὲ ἦτο ἀληθῶς τῶν ἰππέων ὁ ὠθισμός, τῶν μὲν θελόντων νὰ ἐκβιάσῃσι τὴν εἰς τὴν γῆν ἀπόβασιν, τῶν δὲ ἐργαζομένων παντὶ σθένει νὰ ἐμποδίσῃσι αὐτήν. Κατὰ τὴν φοβερὰν ταύτην συμπλοκὴν οἱ Ἕλληνες ἐν τῷ ρεύματι ὄντες καὶ μαχόμενοι πρὸς τὸ κράτιστον τοῦ Περσικοῦ ἰππικοῦ, μεθ' οὗ συνηγωνίζετο καὶ ὁ ἔξοχος στρατηγὸς Μένων καὶ οἱ δύο αὐτοῦ υἱοί, ἠλαττοῦντο οὐ μόνον κατὰ τὸν ἀριθμὸν ὄντες ὀλιγώτεροι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν τόπον τῆς μάχης, ὄντα πηλώδη καὶ ὀλισθηρόν. Ὅθεν μετὰ μάχην πεισματώδη, καθ' ἣν ἔπεσον πάντες, οἵτινες τὸ πρῶτον συνεπλάκησαν πρὸς τοὺς Πέρσας, ἠναγκάσθησαν οἱ λοιποὶ νὰ κλίνωσι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἤδη ἤρχετο πρὸς αὐτοὺς πλησιέστερον. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος μεθ' ὄλου τοῦ δεξιοῦ κέρατος τοῦ στρατοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν ὄχθην, πρῶτος ἐμβάλλει εἰς τοὺς Πέρσας, ὅπου ἦσαν πυκνότατα παρατεταγμένοι οἱ ἰππεῖς καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν Περσῶν. Εὐθύς τότε ἤρξατο φονικὴ μάχη, ὁμοιάζουσα μᾶλλον πρὸς πεζομαχίαν· διότι συνεχόμενοι ἵπποι μεθ' ἵππων καὶ ἄνδρες μετ' ἀνδρῶν ἠγωνίζοντο οἱ μὲν, ἵνα ἐξώσωσιν ἀπὸ τῆς ὄχθης καὶ διώξωσιν εἰς τὴν πεδιάδα τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ Πέρσαι, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν ἀπόβασιν τῶν Ἑλλήνων καὶ αὐτίς ἀπωθήσωσιν αὐτοὺς εἰς τὸν ποταμόν. Ἐν ᾧ δὲ ἐνταῦθα ἐγένετο κρατερώτατος ἀγών, ἔδραμε τοῖς Πέρσαις ἐπίκουρος ὁ Μιθριδάτης, γαμβρὸς τοῦ βασιλέως Δαρείου, ἀνὴρ ἀνδρειότατος, μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἰππέων, συνοδευόμενος δὲ καὶ ὑπὸ τεσσαράκοντα συγγενῶν του, πάντων φιλοτίμων, καὶ πολλὴν φθορὰν ἐποίει εἰς τοὺς Ἑλληνας. Ὡς δὲ εἶδε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, ἔστρεψε τὸν ἵππον αὐτοῦ κατὰ τοῦ Μιθιδράτου, ὅστις καὶ αὐτὸς διέκρινεν ἐκ τῶν λευ-

κῶν πτερῶν τῆς περικεφαλαίας τὸν Ἀλέξανδρον καὶ μετὰ χαρᾶς ἐδέχθη τὸν ἀγῶνα, ἐλπίζων ὅτι θὰ φονεύσῃ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ οὕτω θὰ ἐλευθερώσῃ τῇ ἰδίᾳ χειρὶ τὴν Ἀσίαν ἐκ τοῦ ἐπικρεμασθέντος μεγίστου κινδύνου.

Καὶ κεντήσας τὸν ἵππον ἐπεδραμε μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τόσον εὐστόχως ἔβαλε κατ' αὐτοῦ τὸ ἀκόντιον, ὥστε τοῦτο διήλθε διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τῆς δεξιᾶς ἐπωμίδος τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς παρειᾶς. Ὁ Ἀλέξανδρος λαβὼν διὰ τῆς χειρὸς τὸ ἀκόντιον, πλήρης ὀργῆς πλήττει αὐτὸν διὰ τοῦ δόρατος εἰς τὸ στήθος, μετὰ τοσαύτης ὀμως ὀρμῆς, ὥστε ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος συνετριβή προσκορούσασα εἰς τὸν ἰσχυρὸν θώρακα τοῦ Μιθριδάτου, ὅστις οὐδὲν κακὸν παθὼν ἐπῆλθε μετὰ μανίας κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου σύρας τὸ ξίφος. Ὁ Ἀλέξανδρος νῦν εὗρισκετο εἰς μέγαν κίνδυνον, τὸ τεθλασμένον δόρυ μόνον ἔχων εἰς χεῖρας καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκρούων, ὡς ἠδύνατο, τὸν Πέρσην, ὅτε ἀνήρ Κορίνθιος, ὁ Δημάρατος, εἷς τῶν ἐταίρων τοῦ Ἀλεξάνδρου, προσδραμὼν προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὸ ἴδιον δόρυ, ὅπερ λαβὼν ὁ Ἀλέξανδρος ὀρμᾷ κατὰ τοῦ Μαθριδάτου καὶ πλήττει αὐτὸν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ρίπτει κατὰ γῆς. Τοῦτο ἰδὼν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μιθριδάτου ὀνόματι Ροισάκης ὀρμᾷ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ διὰ τοῦ ξίφους κατήνεγκεν εἰς αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς πληγὴν τοσοῦτον ἰσχυράν, ὥστε διεσχίσθη τὸ κράνος καὶ ἐλαφρῶς ἐπληγώθη καὶ τὸ δέσμα τῆς κεφαλῆς. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον παρευθὺς ἐφόνευσεν ὁ Ἀλέξανδρος διατρυστήσας διὰ τοῦ δόρατος εἰς τὸ στέρον. Ἄλλ' ἐν ᾧ ὁ Ἀλέξανδρος ἐμάχετο πρὸς τὸν Ροισάκην, ὁ Σπιθριδάτης, ἡγεμὼν Πέρσης, κρατῶν γυμνὸν ξίφος ἠτοιμάσθη νὰ πλήξῃ τὸν βασιλέα κατὰ κεφαλῆς, ἦν δὲν ἐφύλαττε πλέον ἢ ἐσχισμένη

περικεφαλαία. Ἄλλὰ προλαβὼν ὁ Κλεῖτος, ἀξιωματικὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔπληξε διὰ τοῦ ξίφους κατὰ τὸν ὄμμον τὸν Πέρσῃν μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς, ὥστε καὶ χεῖρ καὶ ξίφος ἔπεσον παραχρῆμα κατὰ γῆς.

§ 9. Ἦττα τῶν Περσῶν

Ὡς δὲ εἶδον τοῦτον οἱ συγγενεῖς τοῦ Σπιθριδάτου, ὄρμησαν ἀκατάσχετοι κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἵνα φονεύσωσιν αὐτόν. Ἄλλ' οὗτος ἀτρόμητος ἴστατο μαχόμενος καὶ εἶχε δύο μὲν πληγὰς εἰς τὸν θώρακα, μίαν δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν. Οἱ Μακεδόνες θαρρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τοῦ ἥρωος βασιλέως ἐμάχοντο μετὰ θαυμαστῆς ἀνδρείας πέριξ αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ δὲ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἔπεσον οἱ ἡγεμόνες τῶν Περσῶν ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, τότε οἱ λοιποὶ δειλιάσαντες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Ὡς δὲ ὑπεχώρησε τὸ μέσον, ὑπεχώρησαν εὐθύς καὶ τὰ ἄκρα καὶ ἡ φυγὴ τῶν Περσῶν ἐγένετο γενικὴ. Κατὰ τὴν μάχην δὲ ταύτην ἐφονεύθησαν περὶ τοὺς χιλίους μόνον ἱππεῖς· διότι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἀφῆκε νὰ καταδιώξωσιν αὐτοὺς, ἀλλ' ἐστράφη κατὰ τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων, οἵτινες ἴσταντο ἐπὶ τῶν γηλόφων παρατεταγμένοι εἰς μάχην καὶ ἔχοντες τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ κατασχύνωσι τὴν πεφημισμένην ἀνδρείαν τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων, ἀφ' οὗ ἀνάδρωσ εἶχον ἐγκαταλειφθῆ ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ τῶν Περσῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος γινώσκων καλῶς κατὰ τίνων ἔμελλενὰ πολεμήσῃ, ὀδήγησε κατ' αὐτῶν πάντα τὰ στρατεύματα, διέταξε δὲ καὶ τὸ ἱππικὸν νὰ προσβάλλῃ αὐτοὺς πανταχόθεν. Ἡ μάχη ἐγένετο πεισματώδης ἐκατέρωθεν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐμάχετο ἐν τοῖς προμάχοις, φονευθέντος μάλιστα καὶ τοῦ ἵππου του. Ἄλλ' ὅσων ἀνδρείως καὶ ἀνέπο-

λέμησαν οἱ μισθοφόροι, ἐπὶ τέλους ἐνικήθησαν. Τοσοῦτος δὲ αὐτῶν ἐγένετο φόνος, ὥστε οὐδεὶς διέφυγεν, εἰ μή τις διέλαθε μεταξὺ τῶν νεκρῶν. Ἐξωγρήθησαν δὲ περὶ τοὺς χιλίου, οὓς δεδεμένους ἐν πέδαις ἔσται' ἐν ὃ Ἀλέξανδρος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα ἐργάζωνται ὡς κακοῦργοι εἰς τὰ δημόσια ἔργα, διότι Ἕλληνες ὄντες ἐμάχοντο ὑπὲρ τῶν β'ορβάρων κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲ ἔπεσον πολλοί, εἴκοσι πέντε μὲν ἱππεῖς ἐκ τῶν πρώτων, οἵτινες ἐφονεύθησαν ἐν τῷ ποταμῷ, ἐξήκοντα δὲ ἄλλοι ἐν τῇ μάχῃ καὶ τριάκοντα πεζοί. Τούτους ἔθ' ἤψε μεγαλοπρεπῶς ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν ὀπλων τῶν καὶ τῆς στολῆς τῶν τῆς στρατιωτικῆς. Ὄρισε δὲ οἱ γονεῖς τῶν καὶ τὰ τέκνα τῶν ἐν τῇ πατρίδι νὰ μὴ πληρώνωσι φόρους καὶ νὰ ὧσιν ἀπηλλαγμένοι πάσης καταναγκαστικῆς ἐργασίας. Τῶν δὲ εἴκοσι πέντε ἱππέων, οἵτινες ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ποταμοῦ διάβασιν, διέταξε νὰ κατασκευάσῃ ὁ Λύσιππος, ὁ ἔξοχος γλύπτης, ἀνδριάντας χαλκοῦς, οὓς ἔστησε κατόπιν ἐν Δίῳ τῆς Μακεδονίας. Κατόπιν ὁ βασιλεὺς ἐπεσκέφθη τοὺς τετραυματισμένους καὶ συνδιέλεχθη φιλανθρωπῶς μετ' αὐτῶν, ἐρωτήσας ἕκαστον, πῶς ἐτραυματίσθη καὶ οὕτω δώσας ἀφορμὴν νὰ εἴπῃ ἕκαστος τὰ κατορθώματά του. Ἀλλὰ καὶ τοὺς Πέρσας διέταξε νὰ θάψωσιν ὡς καὶ τοὺς μισθοφόρους Ἕλληνας, ὅσοι πολεμοῦντες ἀπέθανον.

301 Πάντες οἱ θησαυροὶ τοῦ περσικοῦ στρατοπέδου ἐγένοντο λεία τῶν Ἑλλήνων, πρὸς οὓς ὁ βασιλεὺς διένειμεν αὐτούς.

302 Καὶ πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Ὀλυμπιάδα ἀπέστειλε δῶρα, πλῆθος χρυσῶν ποτηρίων, φιάλας χρυσᾶς, τάπητας πορφυροβαφεῖς καὶ ἄλλα κειμήλια, ἃ κατέλιπον οἱ Πέρσαι ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν φεύγοντες. Εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας

ἔστειλε τριακοσίας περσικὰς πανοπλίας, ἵνα ἀφιερωθῶσιν εἰς τὸν Παρθενῶνα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν· Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων.

§ 10. Σχέδιον πορείας.

Μετὰ τὴν νίκην τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ ἢ πρὸς τὰ πρόσω πορεία τοῦ νικηφόρου στρατοῦ δὲν παρεῖχε πλέον μεγάλας δυσκολίας. Αἱ σατραπεῖαι τοῦ μεγάλου βασιλέως ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἔσπευδον νὰ παραδοθῶσι εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, μὴ τολμῶσαι νὰ κατέλθωσιν εἰς ἀγῶνα ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀφοῦ μάλιστα πολλοὶ τῶν ἡγεμόνων αὐτοῦ εἶχον πέσει εἰς τὴν μάχην τοῦ Γρανικοῦ, ἰδίως ὁ σατράπης τῆς Λυδίας. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρσίτης τῆς Φρυγίας τῆς παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον, ὅστις ἀπέκρουσε τὴν σοφὴν γνώμην τοῦ ἐκ Ρόδου Μέμνονος καὶ ἐγένετο παραίτιος τῆς ἥττης, βαρέως φέρων τὴν εὐθύνην τῆς ἀποτυχίας καὶ κατανοήσας δι' ὅσα συνεβούλευσεν, ἔθηκε τέλος τῆς ζωῆς του δι' αὐτοκτονίας.

Μέγα δὲ πλεονέκτημα διὰ τὸν Ἀλέξανδρον πρὸς εὐκόλον ὑποταγὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὑπῆρχεν, ὅτι πᾶσα ἢ παραλιακὴ χώρα αὐτῆς, μάλιστα δὲ ἡ συνορεύουσα πρὸς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν κατοικεῖτο ὑπὸ Ἑλλήνων, οἵτινες δημοκρατικὰ φρονήματα ἔχοντες καὶ τὴν ἐλευθερίαν ὡς ἀναφαίρετον δῶρον τοῦ Θεοῦ ἀείποτε θεωροῦντες προθύμως θὰ συνέπραττον μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἵνα ἀνακτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των, ἀπαλλαττόμενοι τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ καὶ τῶν περσιζόντων ὀλιγαρχικῶν.

Ἐπειδὴ δὲ μέγας στόλος περσικὸς ἐκ 400 πλοίων συγκείμενος διέπλεε τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ ἠδύνατο νὰ

βλάβη ὄχι μόνον τὰς παραλίους πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐὰν αὐταὶ ἐστασίαζον κατὰ τῶν Περσῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν Ἑλλάδα, ἣς πολὺς στρατὸς ἐμάχετο μετὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, οὗτος ἐθεώρησε φρόνιμον, πρὶν προχωρήσῃ πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, νὰ καταλάβῃ πρότερον πᾶσαν τὴν παραλίαν τῆς Μ. Ἀσίας, καὶ οὕτω νὰ διαλύσῃ πάσας τὰς ἐνταῦθα ἰδρυμένας περσικὰς σατραπείας. Καὶ οἱ Ἕλληνες πάντες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐλευθερούμενοι ὑπὸ τῶν ὀμαιμόνων ἀδελφῶν των θὰ προσέδιδον εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἀλεξάνδρου λαμπρότητα μεγάλην. Καὶ τοῦτο θὰ ἐφρονημάτιζεν ἔτι μᾶλλον καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὅπουδῆποτε γῆς καὶ ἂν κατόκουν. Καὶ θὰ ἐκηρύσσοντο πάντες ὑπὲρ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐλευθεροῦντος τοὺς ὁμοφύλους των καὶ ταπεινοῦντος τοὺς Πέρσας, τοὺς ἀσπόνδους ἐχθροὺς τῶν Ἑλλήνων.

§ 11. Ἡ κατάληψις τῶν Σάρδεων.

Ἡ πρωτεύουσα τῆς παρὰ τὸν Ἑλλήσπονδον Φρυγίας ἦτο τὸ Δασκύλιον, πόλις παράλιος τῆς Προποντίδος παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ρυνδάκου ποταμοῦ, παρὰ τὸ σήμερον χωρίον τὸ καλούμενον Διασκύλι. Σατραπῆς δὲ τῆς χώρας ταύτης ἦτο ὁ Ἀρσίτης, ὅστις πρῶτος ἠναντιώθη, ὡς εἶπομεν, πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Μέμνονος, νὰ μὴ πολεμήσωσι παρὰ τὸν Γρανικὸν, ἀλλὰ νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐρημοῦντες τὴν χώραν. Ἦδη δέ, ἀποβάσης τῆς μάχης ὑπὲρ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, οἱ σατράπαι, ὅσοι δὲν ἐφρονεῦθηθησαν ἐν τῇ μάχῃ, ἔφυγον εὐθύς μακρὰν ζητοῦντες σωτηρίαν, ἄλλοι δὲ ἐπέστρεψαν εἰς τὰς σατραπείας των, ἵνα παρασκευασθῶσιν εἰς ἄμυναν, ὁ δὲ Ἀρσίτης, ὡς εἶπομεν ἄνωτέρω, ἀπέθανεν αὐτοκτονήσας.

Καὶ ἤδη ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχισε νὰ καταλαμβάνῃ τὰς σατραπείας. Καὶ πρῶτον κατέλαβε τὴν παρὰ τὸν Ἑλλησποντον Φρυγίαν ἐγκαταστήσας ἐν τῇ πρωτευούσῃ αὐτῆς Ἑλληνα διοικητὴν καὶ φρουρὰν Ἑλληνικὴν. Ἐπειτα ἐχώρησε πρὸς νότον, ἵνα καταλάβῃ τὰς Σάρδεις, τὴν ἔδραν τοῦ σατράπου τῆς Λυδίας. Ἦσαν δὲ αἱ Σάρδεις περιώνυμοι, ἔχουσαι ἀρχαίαν ἀκρόπολιν, ἣτις κειμένη ἐπὶ ἀποκρήμνου λόφου καὶ περιβεβλημένη τριπλοῦν τεῖχος ἔθεωρεῖτο ἀπόρθητος. Ἐνταῦθα ἐφυλάττετο ὁ μέγας θησαυρὸς τῆς πλουσίας ταύτης σατραπείας, δι' οὗ ἠδύνατο πολυάριθμος νὰ συντηρηθῇ στρατός. Εἶχε δὲ πλησίον πρὸς τὴν πόλιν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτε αἴφνης εἶδε τὸν Πέρσην φρούραρχον τῆς πόλεως ὀνόματι Μιθρίνην μετὰ τῶν ἐπιφανεστάτων πολιτῶν προσερχόμενον, ἵνα παραδώσῃ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἀκρόπολιν μετὰ πάντων τῶν θησαυρῶν ἀμαχητέ. Τοῦτο ἠύχαριστησε πολὺ τὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ τὸν μὲν Μιθρίνην ἐτίμησε πολὺ καὶ διετήρησε παρ' ἑαυτῷ ὡς φίλον, εἰς δὲ τοὺς Σαρδιανούς καὶ πάντας τοὺς Λυδοὺς ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ πάτριον πολιτευμα, ὅπερ εἶχον στερήσει αὐτοὺς οἱ Πέρσαι ἐπὶ διακόσια ἔτη. Ἴνα δὲ τιμήσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν πόλιν, ἀπεφάσισε νὰ κτίσῃ ἐν τῇ ἀκροπόλει καὶ μέγαν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

§ 12. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἐφέσου.

Ὁ Ἀλέξανδρος διώρισε διοικητὴν τῆς Λυδίας Ἑλληνα, ὅστις θὰ ἐφρόντιζε καὶ περὶ τῆς διοικήσεως τῆς χώρας ὡς καὶ περὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων, ἔχων φρουρὰν Ἑλληνικὴν. Ἀφ' οὗ δὲ τὰ πάντα ἐτακτοποίησεν, ὅσον ἦτο δυνατόν καλλίτερα, ἵνα μένωσι καὶ οἱ Λυδοὶ εὐχαριστη-

μένοι, ἐτρέπη πρὸς τὴν Ἰωνίαν. Ἡ χώρα αὕτη Ἑλληνικωτάτη οὖσα, εἰ καὶ ἠγωνίσθη ἀνδρείοτατα κατὰ τῶν Περσῶν, ἵνα διασώσῃ τὴν ἐλευθερίαν της, δὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ τοῦτο. Καὶ ἠττηθεῖσα ἐν ἀνίσῳ ἀγῶνι ἠναγκάσθη νὰ φέρῃ ἀπὸ μακροῦ χρόνου τὸν ζυγὸν τῶν περσικῶν φρουρῶν καὶ τῶν περσιζόντων ὀλιγαρχικῶν. Δὲν εἶχεν ὅμως λησιμονήσῃ τὴν παλαιὰν ἐλευθερίαν αὐτῆς, ἣν τώρα ἐπόθει ζωηρότερον, βλέπουσα αὐτὴν προσφερομένην ὧ, ἐκ θείας χάριτος ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Καὶ οὐδεμία ὑπῆρχεν ἀμφιβολία ὅτι, εὐθύς ὡς προσήγγιζεν ὁ ἐλευθερωτής, πανταχοῦ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων θὰ ἀνεκηρύσσετο ἡ δημοκρατία καὶ χαρὰ ἀνυπέρβλητος καὶ μῖσος μέγα κατὰ τῶν τυράννων θὰ ἐξεδηλοῦτο πανταχοῦ τῆς Ἰωνίας.

Καὶ ὄντως δὲν ἦτο πολὺ μακρὰν τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτε ὁ λαὸς ἐστασίασε κατὰ τοῦ τυράννου τῆς πόλεως Σύρρακος. Τοῦτον ἐβοήθει καὶ ὁ ἐνταῦθα καταφυγὼν μετὰ τοῦ ἠττημένου στρατοῦ Μέμνων ὁ Ρόδιος, ἵνα διοργανώσῃ ἀνίστασιν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ ὄρμη τῶν στασιαστῶν, ὥστε εὐθύς ἐγένοντο κύριοι τῆς πόλεως. Καὶ ὁ μὲν τύραννος μετὰ τῶν τέκνων καὶ τῶν συγγενῶν του κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ζητῶν ἐκεῖ σωτηρίαν· ὁ δὲ Μέμνων ἔφυγε πρῶτον μὲν εἰς τὴν Μίλητον, εἶτα δὲ εἰς Ἀλικαρνασσόν· οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει Πέρσαι στρατιῶται ἐμβάντες ταχέως εἰς τὰ πλοῖα ἐζήτησαν νὰ σωθῶσι, φεύγοντες εἰς τὸν Περσικὸν στόλον, ὅστις παρέπλεε τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἐφέσιοι τὴν πόλιν κενὴν τοῦ πλήθους τῶν στρατιωτῶν ἔλαβον περισσότερον θάρρος καὶ ὤρμησαν εἰς τὸν ναόν, ἐξ οὗ ἀπέσπασαν τὸν ἐκεῖ ζητήσαντα σωτηρίαν τύραννον μετὰ τῶν τέκνων καὶ συγγενῶν του, οὓς πάν-

τινα χρόνον ἀκόμη ἐν τῇ ὥρᾳ τῆ Ἐφέσῳ, τῇ πατρίδι τοῦ φιλοσόφου Ἡρακλείτου, ἀναστρεφόμενος μετὰ τοῦ Ἀπελλοῦ, τοῦ μεγίστου τῶν τότε ζωγράφων. Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον φαίνεται ὅτι ἐγράφη καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀλεξάνδρου κρατοῦντος ἐν χειρὶ τὸν κεραυνόν, ἣτις ἐκόσμηι ἔκτοτε τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος¹. Ἐνταῦθα διατρίβων ὁ βασιλεὺς ἀνωκοδόμησε τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Πριήνῃ, συνώκισε δὲ καὶ τὴν πόλιν Σμύρνην, ἣτις ἀπὸ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς ὑπὸ τῶν Λυδῶν βασιλέων εἶχε διαλυθῆ εἰς πολλὰς κώμας. Ἐπειτα ἤνωσε διὰ χώματος τὰς Κλαζομενὰς μετὰ τῆς νήσου τῆς παρακειμένης εἰς τὴν πόλιν, ἔνθα εὐρίσκετο ὁ λιμὴν. Ἐσχεδίασε δὲ νὰ ἐκτελέσῃ καὶ μέγα ἔργον, νὰ ἐνώσῃ τὰς Κλαζομενὰς μετὰ τῆς Τέω, πόλεως παραλίου κειμένης εἰς τὸ νότιον ἄκρον τοῦ ἰσθμοῦ διὰ διώρυγος μεγάλης, ἵνα οὕτω τὰ πλοῖα τὰ ἐρχόμενα ἐκ τῶν νοτίων μερῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους εἰσπλέωσιν εἰς τὸν ἑρμαϊκὸν κόλπον διὰ τῆς διώρυγος καὶ μὴ ἀναγκάζωνται νὰ περιπλέωσι τὸν μακρὸν πλοῦν τὸν περὶ τὴν Μέλαιναν ἄκρον (νῦν Καραμπουρνοῦ). Καὶ δὲν συνετελέσθη μὲν τὸ μέγα τοῦτο ἔργον τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ Ἴωνες ὁμῶς ἐτίμησαν τὸν Μ. Ἀλέξανδρον τελοῦντες κατ' ἔτος ἀγῶνας τὰ Ἀλεξάνδρεια, ἐν τινι ἄλσει τῆς Χερσονήσου καθιερωμένῳ εἰς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, ἀναγνωρίζοντες αὐτὸν εὐεργέτην καὶ ἐλευθερωτὴν. Ταῦτα ἔπραξεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος διατρίβων ἐν Ἐφέσῳ. Κατὰ δὲ τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεώς του ἔκαμε θυσίαν εἰς τὴν Ἀρτεμιν καὶ ἐτέλεσε μεγάλην πομπὴν μετὰ πάντων τῶν στρατευμάτων ὀπλισμένων καὶ συντεταγμένων εἰς μάχην. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀνέβη μεθ' ὅλου τοῦ στρατοῦ τοῦ τε πεζικοῦ ἐκ 14 χιλιάδων καὶ τοῦ ἱππικοῦ ἐκ 3 χιλιάδων κατευθυνόμενος κατὰ τῆς Μιλήτου.

1. Ὅρα τὴν εἰκόνα ἐν σελ. 18.

§ 13. Ἄλωσις τῆς Μιλήτου.

Ἡ Μίλητος ἦτο παναρχαία πόλις Ἑλληνική ἔνδοξος καταστάσα καὶ ὡς μητρόπολις πολλῶν ἀποικιῶν, οἷον τῆς Ἀβύδου, τῆς Κυζίκου, τῆς Σινώπης, τῆς Ὀλβίας (οὐχὶ μακρὰν τῆς νῦν Ὀδησοῦ) καὶ ἄλλων, καὶ ὡς πατρὶς τῶν μεγάλων φιλοσόφων τοῦ Θαλοῦ, τοῦ Ἀναξιμάνδρου καὶ τοῦ Ἀναξιμένου. Ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἴώνων, ἣς ἔφερε κατόπιν τὸν Μηδικὸν λεγόμενον πόλεμον, καθ' ὃν ἐπολέμησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Περσῶν καὶ ἐνίκησαν αὐτοὺς ἐν Μαραθῶνι, ἐν Σαλαμῖνι, ἐν Πλαταιαῖς, ἡ Μίλητος εἶχε λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ αὕτη πρώτη ἐν ἔτει 494 κατεστράφη καὶ διηρπάγη ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ἐκτοτε δέ, εἰ καὶ δὲν ἀνέκτητε τὴν προτέραν αὐτῆς θέσιν, ἐν τούτοις ἀνέλαβεν ὀπωσδήποτε καὶ ἐθεωρεῖτο μία τῶν σημαντικωτέρων παραλιακῶν πόλεων. Εἶχεν εὐρυχωρότατον λιμένα, ὅπερ ἦτο σπουδαιότατον διὰ τὸν Περσικὸν στόλον, ὅστις ἠδύνατο ὅλος νὰ ἀθροισθῇ ἐνταῦθα καὶ νὰ ἔχη ὀρμητήριον τῶν κινήσεων του ἐν Αἰγαίῳ πελάγει κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων. Φρούραρχος δὲ τῆς πόλεως ἦτο ὁ Ἡγησίστρατος, ὅστις ἔγραψε πρὸς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν. Ἀλλὰ κατόπιν μαθὼν, ὅτι ὁ περσικὸς στόλος ἦτο πλησίον, μετέβαλε γνώμην καὶ ἠθέλε νὰ διατηρήσῃ τὸν λιμένα χάριν τῶν Περσῶν διὸ ἀγανακτήσας ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἔσπευσε νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν διὰ τῆς βίας.

Ἡ Μίλητος ἔκειτο ἐπὶ μικρᾶς ἐξεχούσης χερσονήσου τοῦ Λατιμικοῦ κόλπου, ἀπέχουσα τρία μίλια τῇ Σάμου. Διηρεῖτο δὲ ἡ πόλις εἰς τὴν ἕξω πόλιν καὶ εἰς τὴν ἔσω. Ὅλη δὲ περιεβάλλετο ἕξω ὑπὸ ἰσχυροῦ τείχους καὶ μιᾶς

βαθείας τάφρου. Εἶχε δὲ λιμένας τέσσαρας, ὧν ὁ μέγιστος καὶ σπουδαιότατος ἦτο εἰς τὴν ὀλίγον ἀπέχουσαν νῆσον Λάδην. Καὶ πολλάκις συνέβη διὰ τὸ εὐρύχωρον τοῦ λιμένος, ὅστις ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ὀλόκληρον στόλον, νὰ συγκροτηθῶσιν ἐνταῦθα ναυμαχίαι καὶ νὰ νικήσωσιν οἱ κατέχοντες τὸν λιμένα. Οἱ δὲ ἄλλοι λιμένες τῆς Μιλήτου ἦσαν μικρότεροι, ἀλλ' ἀσφαλεῖς καὶ κατάλληλοι διὰ τὸ ἐμπόριον. Κύριος ὅμως πάντων τῶν λιμένων ἦτο ὁ κατέχων τὸν λιμένα τῆς Λάδης. Ἡ Μιλητος δὲν ἐπιέζετο πολὺ ὑπὸ τῶν Περσῶν, διετήρει δὲ καὶ τὸ δημοκρατικὸν αὐτῆς πολίτευμα. Διὰ τοῦτο ἐνόμιζεν, ὅτι συμφέρον αὐτῆς ἦτο νὰ μείνῃ οὐδετέρα, πρὸς οὐδένα τῶν διαμαχομένων συντασομένη οὔτε τῶν Μακεδόνων οὔτε τῶν Περσῶν.

Ὁ Νικάνωρ, ὁ ναύαρχος τοῦ Μακεδονικοῦ στόλου, ἔχων τριήρεις 160 κατέπλευσε πρῶτος εἰς τὴν Μιλητον καὶ προσωρμίσθη εἰς τὴν νῆσον Λάδην. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον ἔφθασε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ κατέλαβε τὴν ἔξω πόλιν, ἣν περιέκλεισε διὰ χαρακώματος. Διεβίβασε δὲ συγχρόνως στρατεύματα καὶ εἰς τὴν Λάδην πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς σπουδαίας ταύτης θέσεως. Παρήγγειλε δὲ εἰς τὸν Νικάνωρα νὰ ἀποκλείσῃ διὰ τοῦ στόλου αὐστηρότατα τὴν πόλιν ἀπὸ θαλάσσης. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ἐν Μιλήτῳ, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς πόλεως ὁ περσικὸς στόλος ἐκ τετρακοσίων συγκείμενος πλοίων, ὅστις ἰδὼν, ὅτι ἡ Μιλητος κατεῖχτο ὑπὸ τοῦ Μακεδονικοῦ στόλου, ἔπλευσε πρὸς βορρᾶν καὶ προσωρμίσθη παρὰ τὴν Μυκάλην καταντικρὺ τῆς Σάμου.

Οἱ δύο στόλοι δὲν ἀπεῖχον πολὺ ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐφαίνετο σύγκρουσις αὐτῶν ἀναπόφευκτος καὶ ναυμαχία

κρίσιμος. Τοιαύτην δὲ ναυμαχίαν ἐπόθουν καὶ πολλοὶ τῶν στρατηγῶν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, μάλιστα δὲ ὁ γηραιὸς καὶ περισκεμμένος Παρμενίων. Ἄλλ' ὁ Μ. Ἀλέξανδρος δὲν παρεδέχθη τὴν γνώμην ταύτην.

Θὰ ἦτο παράτολμον, εἶπε, νὰ πολεμήσωμεν ἡμεῖς ἔχοντες μόνον ἑκατὸν ἐξήκοντα πλοῖα κατὰ τετρακοσίων πλοίων τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἔχει καὶ ναύτας ἐμπειροπολέμους Φοίνικας καὶ Κυπρίους. Μία δὲ ἦτα ἡμῶν τοὺς μὲν Ἑλληνας θὰ ἀπεθάρρυνε, τοὺς δὲ Πέρσας θὰ καθίστι τολμηροτέρους καθ' ἡμῶν. Καὶ οὕτω θὰ ἐκινδυνεύομεν νὰ ἀπολέσωμεν, ὅτι μέχρι τοῦδε ἐκτησάμεθα δι' ἀγώνων. Ἡ ἐμὴ γνώμη εἶναι νὰ προχωρήσωμεν κατὰ ξηρὰν, ὃ δὲ στόλος τῶν Περσῶν κατ' οὐδὲν δύναται νὰ μᾶς βλάβῃ. Θὰ λάβω δὲ καὶ μέτρα, ἵνα καταστήσω αὐτὸν ἐντελῶς ἀκίνδυνον.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὃ δὲ στόλος τῶν Μακεδόνων ἔμεινεν ἡσυχος ἐν Λαδῃ.

§ 14. Συνέχεια τῆς πολιορκίας τῆς Μιλήτου.

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο, ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὁ Γλαύκιππος ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Μιλησίων, ἵνα ἀναγγείλῃ εἰς αὐτὸν ἐξ ὀνόματος τοῦ δήμου τῶν Μιλησίων καὶ τῶν μισθοφόρων, οἵτινες κατεῖχον τὴν πόλιν, ὅτι ἡ Μίλητος ἐπεθύμει νὰ μείνῃ οὐδετέρα καὶ ὅτι θὰ ἤνοιγε τὰς πύλας αὐτῆς καὶ τοὺς λιμένας καὶ εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ εἰς τοὺς Πέρσας, ἐὰν ὁ Ἀλέξανδρος ἤθελε νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος:

Ἐγὼ δὲν ἦλθον εἰς τὴν Ἀσίαν, ἵνα ἀρκεσθῶ εἰς ὃ, τι ἤθε' ὄν νὰ παραχωρήσωσιν εἰς ἐμὲ αἱ πόλεις. Ἦλθον

διὰ νὰ ἐλευθερώσω αὐτάς, ἔχω δὲ τρόπον νὰ ἐκτελέσω τὴν θέλησίν μου. Ἐπάνελθε, Γλαύκιππε, τάχιστα εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰπὲ τὴν ἀπόφασίν μου καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅτι ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων εἶναι πλέον εἰς ἐμὲ ἐμπειστευμένη, νὰ σώσω ἢ νὰ ἀπολέσω αὐτούς.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ὁ δὲ Γλαύκιππος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πόλιν.

Τῇ δὲ πρωΐᾳ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἤρχισαν τὸ ἀπαισιον ἔργον αὐτῶν αἱ πολιωρητικαὶ μηχαναὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου μετὰ φοβεροῦ πείσματος. Καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον μέρος τῶν τειχῶν διερράγη καὶ ἔπεσε, καὶ οἱ Μακεδόνες εἰσώρμησαν εἰς τὴν πόλιν. Ὡς δὲ ὁ στόλος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἶδε τοῦτο ἀπὸ τῆς Λάδης, ἔνθα ὄρμει, ἤρχισε νὰ κωπηλατῆ πρὸς τοὺς λιμένας τῆς πόλεως καὶ ἀπέκλεισε τὸ στόμιον αὐτῶν οὕτως, ὥστε αἱ τριήρεις συμπετυκνωμέναι καὶ ἀντίπρῳροι τεταγμέναι ἐκώλουν καὶ τὸν Περσικὸν στόλον νὰ παράσχη βοήθειαν εἰς τοὺς Μιλησίους καὶ τοὺς Μιλησίους νὰ σωθῶσι πρὸς τὸν περσικὸν στόλον. Τότε οἱ Μιλήσιοι καὶ οἱ μισθοφόροι στενωχωρούμενοι πανταχόθεν καὶ οὐδεμίαν ἔχοντες ἐλπίδα βοηθείας ἐζήτησαν νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς. Καὶ ἄλλοι μὲν τούτων κολυμβῶντες ἀπέβησαν εἰς μίαν τῶν ἐκεῖ πλησίον εὐρισκομένων βραχῶδων νήσων τοῦ λιμένος, ἄλλοι δὲ ἠθέλησαν δι' ἀκατίων νὰ διαφύγῃσι διὰ μέσου τῶν Μακεδονικῶν πλοίων καὶ νὰ σωθοῦν. Ἄλλ' ἀπέτυχον γενόμενοι αἰχμάλωτοι, οἱ δὲ μείναντες ἐν τῇ πόλει ἀπέθανον μαχόμενοι. Καὶ οὕτως οἱ Μακεδόνες ἔγιναν κύριοι τῆς πόλεως. Εὐθύς δὲ τότε ἔπλευσαν, ἡγουμένου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, εἰς τὴν βραχῶδη νῆσον, ὅπου εἶχον καταφύγη πολλοὶ τῶν Μιλησίων καὶ τῶν μισθοφόρων. Καὶ εἶχον τεθῆ αἱ κλίμακες ἀπὸ τῶν τριήρων πρὸς τὴν

ἀπότομον ἄπλευράν τῆς νήσου, ὅπως οἱ Μακεδόνες ἐκβιάσῃ τὴν ἀνάβασιν, ὅτε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἰδὼν πάντας καὶ τοὺς Μιλησίους καὶ τοὺς μισθοφόρους ἐτοιμοὺς νὰ πολεμήσωσι καὶ νὰ ἀποθάνωσιν ἀνδρείως μαχόμενοι, ἐθαύμασεν αὐτοὺς καὶ ἀμέσως διέταξε τὸ στράτευμά του νὰ φεισθῆ αὐτῶν, ἐὰν οὗτοι ἐδέχοντο νὰ ὑπηρετήσωσιν εἰς τὸν Μακεδονικὸν στρατόν. Οἱ Μιλήσιοι καὶ οἱ μισθοφόροι ἐδέχθησαν τοῦτο προθύμως καὶ οὕτως ἐσώθησαν πολλοὶ Μιλήσιοι καὶ μισθοφόροι περὶ τοὺς τριακοσίους. Ὡσαύτως ἐχάρισε κατοπιν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος καὶ εἰς πάντας τοὺς σωθέντας Μιλησίους ἐν τῇ πόλει καὶ εἰς τοὺς αἰχμαλώτους τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

Ὁ στρατὸς τῶν Περσῶν ἐθεῖτο τὸν ἀγῶνα τῆς Μιλήτου ἀπὸ τῆς Μυκάλης, χωρὶς νὰ δύναται νὰ πράξῃ τι πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλεως. Καθ' ἐκάστην πρωΐαν ἐξέπλεεν ἐκ τῆς Μυκάλης εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, ἐλπίζων, ὅτι θὰ προσείλκυε τὸν Μακεδονικὸν στόλον εἰς μάχην, καὶ τὴν ἐσπέραν ἐπέστρεφεν ἄπρακτος εἰς τὸ ἴδιον μέρος. Ἦτο δὲ τὸ μέρος τοῦτο δύσορμον καὶ ἀνυδρον καὶ ἐντελῶς ἀκατάλληλον διὰ μέγαν στόλον, ὅστις ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ὑδρευῆται διὰ νυκτὸς ἐκ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ ἀπέχοντος τρία περίπου μίλια. Ἀλλὰ καὶ τὴν ὑδρευσιν ταύτην παρεκώλυσε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος καταλαβὼν διὰ στρατευμάτων του τὴν ἀκτὴν καὶ οὕτως ἠναγκάζοντο οἱ Πέρσαι νὰ κομίζωσι τοῦ λοιποῦ ὕδαρ καὶ πάντα τὰ χρειώδη ἐκ τῆς Σάμου. Κατόπιν δὲ ἰδόντες ὅτι εἰς οὐδὲν ἠδύναντο νὰ ὠφελήσωσι τὴν Μίλητον οὐδὲ νὰ συμπαρασύρωσι τὸν Μακεδονικὸν στόλον εἰς ναυμαχίαν, ἀπέπλευσαν εἰς Σάμον, χωρὶς νὰ ἐπιχειρήσωσι τι πλέον κατὰ τῆς Μιλήτου.

§ 13. Ἡ Ἄδα υἱοθετεῖ τὸν Ἀλέξανδρον.

Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν εἶχε χρήματα, ὥστε νὰ συντηρῇ καὶ στρατὸν τῆς ξηρᾶς καὶ στόλον συγχρόνως. Διὸ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ διαλύσῃ τὸν στόλον, ἀφ' οὗ δὲν ἠδύνατο ὀλιγάριθμος ὢν νὰ ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τοῦ μεγάλου περσικοῦ στόλου. Ἐκράτησε δὲ μόνον ὀλίγα μεταγωγικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἦσαν χρήσιμα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς. Ὅπως δὲ καταστήσῃ ἀβλαβῆ τὸν Περσικὸν στόλον εἰς τὴν περραιτέρω αὐτοῦ πορείαν ἀπεφάσισε νὰ καταλάβῃ πάντας τοὺς λιμένας τῶν πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅσαι δὲν εἶχον ὑποταχθῇ εἰς αὐτόν. Διὸ ἐκ τῆς Μιλήτου ἐτράπη κατ' εὐθείαν κατὰ τῆς Ἀλικαρνασοῦ, πόλεως τῆς Καρίας ὀχυρωτάτης, ἀποικίας τῶν Τροιζηνίων καὶ πατρίδος τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ Ἡροδότου τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς. Ἐνιαῦθα εἶχον συναθροισθῆ πρὸς ἀντίστασιν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Περσικοῦ στρατοῦ.

Ἡ Καρία ἀπὸ πενήκοντα ἐτῶν (384 π. Χ.) ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξου τοῦ δευτέρου, εἶχε γίνῃ σχεδὸν ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς Περσίας. Ὁ Πέρσης ναύαρχος Ἐκατόμνας, ὅστις εἶχε βοηθήσῃ τὸν Ἀρταξέρξην κατὰ τοῦ ἀποστατήσαντος Εὐαγόρου, βασιλέως τῆς Κύπρου, εἶχε διορισθῆ σατραπῆς τῆς Καρίας. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ κατώρθωσε νὰ γίνῃ ἀνεξάρτητος ἡγεμὼν καὶ ἦτο ἔτοιμος νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του καὶ διὰ τῶν ὅπλων. Πᾶσαι δὲ αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Καρίας ὑπετάγησαν εἰς αὐτόν. Πρὸς μείζονα δὲ ἀσφάλειαν ἐποίησεν ἔδραν τῆς δυναστείας του τὴν μεσογειῶς κειμένην πόλιν Μύλασα. Τοῦ Ἐκατόμνου δὲ τούτου διάδοχος ἐγένετο ὁ Μιύσωλος, ὅστις κατώρθωσε ὑποστηρι-

ζόμενος ὑπὸ τῶν Περσῶν νὰ ἐνώσῃ μετὰ τῆς Καρίας καὶ τὴν ὄμορον χώραν Λυκίαν, καὶ νὰ ἀποκτήσῃ ἀφθονα πλούτη καὶ μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν. Πεποιθὼς δὲ εἰς τὴν δύναμιν ταύτην μετέθηκε πάλιν τὴν πρωτεύουσαν εἰς τὴν Ἀλικαρνασσόν, τὴν ὁποίαν ἐμεγέθυσε συνοικίσας ἐνταῦθα ἕξ μικρὰ χωρία. Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Μαυσώλου ἐν ἔτει 353 π. Χ. διεδέχθη αὐτὸν ἡ ἀδελφὴ του καὶ σύζυγός του Ἀρτεμισία, ἧς ἡ φιλοστοργία πρὸς τὸν ἀποθανόντα σύζυγον καὶ ἀδελφὸν ὑπῆρξε παροικιῶδης, ἀνεγείρασα παμμέγιστον μνημεῖον ἐξαισίας ἑλληνικῆς τέχνης, τὸ Μαυσώλειον.

Ἡ Ἀρτεμισία δὲν ἐπέζησε τοῦ ἀνδρός της ἢ δύο μόνον ἔτη. Ταύτην δὲ διεδέχθη ὁ ἕτερος ἀδελφός της ὁ Ὑδριεύς, ὅστις ἐπεξέτεινεν ἔτι μᾶλλον τὸ κράτος του καταλαβὼν τὴν Ρόδον, τὴν Κῶν καὶ τὴν Χίον. Ἀποθνήσκων δὲ ὁ Ὑδριεύς ἀφῆκε διάδοχόν του τὴν ἀδελφὴν του καὶ σύζυγόν του Ἄδαν. Ἀλλὰ ταύτην ἐξεθρόνισεν ὁ ἄλλος ἀδελφός της Πιξώδαρος. Οὗτος θέλων νὰ στερεώσῃ τὸν θρόνον του συνέζευξε μίαν τῶν θυγατέρων του πρὸς τινὰ εὐγενῆ Πέρσην ὀνόματι Ὀθοντοπάτην, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ του ἐγένετο κύριος τῆς Καρικῆς δυναστείας.

Οὕτως εἶχον τὰ τῆς Καρίας, ὅτε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο ἡ Ἄδα, ἧτις ἔφερε βαρέως τὴν ἀπώλειαν τῆς δυναστείας, ἔσπευσεν εἰς προὔπαντησιν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ ὑπεσχέθη νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὸν παντοιοτρόπως εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Καρίας, λέγουσα ὅτι οἱ Κᾶρες οὐδὲν ἠθέλον νὰ ἀκούσωσι περὶ Περσίας, ἀγαπῶντες πολὺ τοὺς Ἕλληνας, μεθ' ὧν ἐπὶ αἰῶνας συζῶσιν εἰρηνικῶς ὡς συμπολίται καὶ σύμμαχοι. Παρεκάλεσε δὲ τὸν βασιλεῖα νὰ

δεχθῆ ὡς ἐχέγγυον τῶν εἰλικρινῶν αὐτῆς φρονημάτων νὰ κηρύξη αὐτὸν ὡς υἱὸν τῆς. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐδέχθη εὐχαρίστως τὴν πρότασιν καὶ ἀνεκηρύχθη υἱὸς τῆς Ἄδας. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγνώσθη ἐν Καρίᾳ, οἱ Κᾶρες ἠμιλλῶντο, τίς πρότερον νὰ ὁμολογήσῃ πίστιν πρὸς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, μάλιστα δὲ αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Καρίας. Ἐπανεφέρε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος τὴν δημοκρατίαν εἰς πάσας τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνικὰς καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὰς αὐτονομίαν, ἀπαλλάξας παντὸς φόρου.

§ 15. Ὀχύρωσις Ἀλικαρνασσοῦ.

Ὑπελείπετο δὲ μόνον ἐκ τῆς Καρίας μία πόλις ἡ Ἀλικαρνασσός, ἐν ἣ εἶχε κλεισθῆ ὁ Ὀθοντοπάτης. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην εἶχε καταφύγη καὶ ὁ Μέμνων ὁ Ρόδιος, ὅστις μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀντιτάξῃ ἀποτελεσματικὴν ἄμυναν οὔτε ἐν Ἐφέσῳ οὔτε ἐν Μιλήτῳ, κατέφυγεν εἰς Ἀλικαρνασσὸν καὶ ἠνώθη μετὰ τοῦ σατραπίου τῆς Καρίας, ἐλπίζων, ὅτι ἐνταῦθα θὰ κατώρθωνε νὰ ὑπερισχύσῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ διὰ τὸν Πέρσην βασιλέα τὴν σπουδαιοτάτην ταύτην θέσιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Εἶχε δὲ ἡ Ἀλικαρνασσός τετρά φρούρια ὀχυρά, τὴν ἀκρόπολιν πρὸς βορρᾶν, τὴν Σαλμακίδα πρὸς νότον καὶ τέλος τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως ἐπὶ τινος ἰησίδος παρὰ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος. Ἀλλὰ πλὴν τῶν φρουρίων τούτων περιεβάλλετο καὶ ὑπὸ ἰσχυροτάτου τείχους.

Θέλων δὲ ὁ Μέμνων νὰ δείξῃ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Πέρσην βασιλέα καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ καὶ τὸ ἐλάχιστον ἔχνος ὑποψίας ὅτι δὲν πολιτεύεται εἰλικρινῶς πρὸς αὐτὸν ἕνεκα τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ καταγωγῆς, ἀπέστειλεν εἰς τὰ Σοῦσα καὶ τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ τέ-

κνα του, λόγω μὲν ὅπως ὑπεξιμέρησεν αὐτὰ παντὸς κινδύνου, ἔργῳ δὲ ὅπως παράσχη αὐτῷ τεκμήριον καὶ ἐχέγγυον τῆς ἐαυτοῦ πίστεως. Τόσον δὲ ἠύχαριστήθη ἐκ τῆς ἀφοσιώσεως ταύτης ὁ μέγας βασιλεύς, ὥστε διώρισεν αὐτὸν ἀρχηγὸν τοῦ Περσικοῦ στόλου καὶ πάσης τῆς παραλίου χώρας τῆς Μικρῆς Ἀσίας. Ἦτο δὲ ὁ Μέμων ὄντως μεγάλη στρατηγικὴ εὐφυΐα καὶ ἦτο ὁ μόνος ἄνθρωπος, ὅστις ἠδύνατο νὰ ἀνταγωνισθῇ πρὸς τοὺς Μακεδόνας. Μετὰ δραστηριότητος δὲ ἐκτάκτου προσέθηκε νέα ὀχυρωματικὰ ἔργα εἰς τὴν πόλιν, ἠνοιξεν εὐρεΐαν καὶ βαθεΐαν τάφρον πέριξ αὐτῆς, ἠύξησε τὰ στρατεύματα αὐτῆς καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀλικαρνασσοῦ τὸν Περσικὸν στόλον, ἵνα βοηθήσῃ τὴν ἄμυναν, τροφοδοτήσῃ δὲ τὴν πόλιν, εἰὰν παρετείνετο ἡ πολιορκία. Ὁχύρωσε δὲ καὶ τὴν πλησίον νῆσον Ἀρκόνησον, τὴν δεσπόζουσαν τοῦ λιμένος. Ἔστειλε δὲ καὶ φρουροὺς εἰς τὰς πλησίον πόλεις Μύνδον, Καῦνον καὶ εἰς ἄλλα παραθαλάσσια μέρη. Τόσον δὲ λαμπρὰ παρεσκευάσθη ἡ ἄμυνα, ὥστε ἡ πόλις ἐθεωρήθη ἀπόρθητος. Καὶ πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κατέφυγον ἐνταῦθα πρὸς ἀσφάλειαν, ὡς ἔπραξαν οἱ δύο Ἀθηναῖοι Ἐφιάλτης καὶ Θουσύβουλος καὶ ὁ ἐκ Μακεδονίας Νεοπτόλεμος ὁ Ἀραβαίου, οὗ ὁ ἀδελφὸς Ἀμύντας εἶχεν αὐτομολήσῃ πρὸς τὸν Δαρεῖον, ἐνεχόμενος εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ βασιλέως Φιλίππου

§ 16. Ἐναρξίς τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Καὶ αὐτὸς ὁ Μ. Ἀλέξανδρος δὲν ἐθεώρει εὐκόλον τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀλικαρνασσοῦ καὶ παρεσκευάσθη διὰ μακρὰν πολιορκίαν, στρατοπεδεύσας εἰς ἀπόστασιν ἑπτὰ βημάτων, ἀπὸ τῶν χαρακωμάτων τῆς πόλεως. Ἠσχίσαν

δὲ τὰς ἐχθροπραξίας πρῶτοι οἱ Πέρσαι δι' ἐξόδου κατὰ τῶν Μακεδόνων, ἣτις ἀπεκρούσθη ἄνευ πολλοῦ κόπου. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ὁ Μ. Ἀλέξανδρος παρα αβῶν οὐ μικρὸν μέρος τοῦ στρατοῦ του προήλασε βορειοδυτικῶς περὶ τὴν πόλιν, τὸ μὲν ὅπως ἐπιθεωρήσῃ τὰ τείχη, ἰδίως δὲ ὅπως καταλάβῃ τὴν πλησίον κειμένην πόλιν Μύνδον, ἣς ἡ φρουρὰ ὑπεσχέθη νὰ παραδοθῇ εἰς αὐτόν, ἐὰν εὐρίσκητο τὴν νύκτα πρὸ τῶν πυλῶν αὐτῆς. Καὶ ὁ μὲν Μ. Ἀλέξανδρος πιστεύσας προσῆλθεν, ἀλλ' οὐδεὶς ἤνοιξε τὰς πύλας. Ἡ ἀπάτη αὕτη ἐξώργισε τὸν βασιλέα καὶ διέταξε τοὺς ὑπ' αὐτὸν ὀπλίτας νὰ προχωρήσωσιν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ νὰ ἀρχίσωσι νὰ ὑποσκάπτωσιν αὐτά. Εἰς πύργος κατέπεσεν, ἀλλὰ τὸ ρῆγμα δὲν ὑπῆρξε τόσον μέγα ὥστε νὰ δυνηθῶσιν ἐπιτυχῶς νὰ εἰσβάλωσι εἰς τὴν πόλιν. Ὡς δὲ ἐγένετο ἡμέρα, οἱ ἐν Ἀλικαρνασσῶ ἔστειλαν διὰ θαλάσσης βοήθειαν εἰς τοὺς Μυνδίους. Ὁ δὲ Μ. Ἀλέξανδρος στερούμενος κλιμάκων καὶ μηχανῶν, ἵνα ἐπιχειρήσῃ ἔφοδον, ἀφ' οὗ δὲν εἶχεν ἐκεῖ μεταβῆ πρὸς τιοῦτον σκοπὸν, ἐπέστρεψεν ἄπρακτος εἰς τὸ στρατόπεδόν του καὶ παρεσκευάσθη διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀλικαρνασσοῦ.

Καὶ πρῶτον μὲν ὑπὸ τὴν σκέπη πολλῶν λεγομένων χελωνῶν ἐπληρώθη ἡ πρὸ τῶν τειχῶν τάφρος, ἔχουσα τεσσαράκοντα πέντε ποδῶν πλάτος καὶ εἴκοσι δύο ποδῶν βάθος. Ἐπειτα προσήχθησαν εἰς τὰ τείχη οἱ πύργοι, ἐξ ὧν οἱ πολιορκουῦντες ἐπιτίθενται κατὰ τῶν πολιορκουμένων καὶ προστατεύουσιν οὕτω τὰς κάτω ἐργαζομένας μηχανὰς πρὸς διάρρηξιν τοῦ τείχους. Ὅτε δὲ ἐγένετο νύξ καὶ οἱ στρατιῶται ἐκατέρωθεν ἀνεπαύοντο, οἱ Ἀλικαρνασσεῖς κρυφίως ἐξῆλθον τοῦ τείχους, ἵνα πυρπολήσωσι τὰς μηχανὰς. Τοῦτο ἀντελήφθησαν αἱ προφυλακαὶ τῶν Μακεδόνων

καὶ ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Ἀλικαρνασσεῶν, καθ' ὧν προσέδρομον καὶ ἄλλοι Μακεδόνες, καὶ μετὰ βραχὺν ἀγῶνα ἠναγκάσθησαν οἱ Ἀλικαρνασσεῖς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἄπρακτοι. Ἔπεσον δὲ κατὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην ἑκατὸν ἑβδομήκοντα πέντε Ἀλικαρνασσεῖς, ἐν οἷς καὶ ὁ Νεοπτόλεμος ὁ Ἀραβαίου, ὁ ἐνεχόμενος εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Φιλίππου. Ἐκ δὲ τῶν Μακεδόνων δὲν ἐφονεύθησαν μὲν πολλοὶ ἢ δέκα μόνον, ἐτραυματίσθησαν ὅμως τριακόσιοι· διότι ἕνεκα τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς δὲν ἠδύναντο νὰ προφυλάττωνται ἐπαρκῶς.

Μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο αἱ μηχαναὶ ἐξηκολούθησαν νὰ ἐργάζωνται πλέον ἀνενόχλητοι. Δύο δὲ πύργοι κατέπεσον, τρίτος δὲ ἔπαυε τοιαύτην βλάβην, ὥστε ὑποσκαπτόμενος εὐκόλως θὰ ἔπιπτε καὶ αὐτός. Τότε περὶ τὸ δειλινὸν τῆς ἡμέρας δύο στρατιῶται Μακεδόνες καθήμενοι ἐν τῇ σκηνῇ των ἔπινον καὶ ἐμεγαληγόρουν ἑκάτερος περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἰδικῶν του στρατιωτῶν. Τοσοῦτον δὲ ἐνεθουσιάσθησαν, ὥστε ὤμοσαν νὰ γίνωσιν αὐτοὶ κύριοι τῆς ὅλης πόλεως καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει ἀνάνδρων Περσῶν. Καὶ λαβόντες τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ ὤρμησαν μόνοι κατὰ τῶν τειχῶν παλλόντες τὰ δόρατα καὶ ἀναβοῶντες πρὸς τὰς ἐπάλξεις. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους ἀντεπεξῆλθον κατὰ τῶν δύο τούτων στρατιωτῶν. Ἄλλ' οὗτοι θαρραλέοι ἐχώρουν ἐμπρὸς καὶ ἐφόνεον διὰ τοῦ δόρατος, ὄντινα ἐπλησίαζον, τοὺς δὲ φεύγοντας κατεδίωκον. Τότε προσῆλθον βοηθοὶ πλῆθος πολεμίων καὶ οἱ δύο ἄνδρες θὰ ἐφονεύοντο. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Μακεδόνες ἐκ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου ἔδραμον εὐθύς εἰς βοήθειαν τῶν αὐστρατιωτῶν, ἠῤῥησε δὲ ὡσαύτως καὶ

ἢ ἐκ τῆς πόλεως συρροή καὶ οὕτω συνεκροτήθη κρα-
 τερά μάχη ὑπὸ τὰ τείχη. Ὑπερίσχυσαν δὲ οἱ Μακε-
 δόνες καὶ ἀπώθησαν τοὺς πολεμίους πρὸς τὰς πύλας.
 Ἐπειδὴ δὲ τὰ τείχη κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἦσαν πρὸς
 τὸ παρὸν γυμνὰ τῶν ἀμυνομένων καὶ που εἶχον καὶ
 ρήγματα, πάντες περιέμενον διαταγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου,
 πρὸς γενικὴν ἐπίθεσιν, ἵα καταλάβωσι τὴν πόλιν.
 Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος μὴ θέλων νὰ καταστρέψῃ ἑλληνι-
 κὴν πόλιν ἠρνήθη νὰ δώσῃ τοιαύτην διαταγὴν, ἐλπίζων,
 ὅτι ἡ πόλις θὰ συνθηκολογήσῃ καὶ οὕτω νὰ σωθῆ.
 Ἀλλὰ τοιοῦτόν τι δὲν ἐγένετο. Διὸ ἐξηκολούθησε νῦν
 ἔτι δραστηριώτερον ὁ βασιλεὺς κατακρημνίζων διὰ τῶν
 μηχανῶν τὰ τείχη, καὶ ἐπιστατῶν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο
 αὐτὸς ὁ ἴδιος.

§ 17. Ἐξοδος τῶν Ἀλικαρνασσέων,

36 Βλέπων τὸ ἔργον προχωροῦν ὁ ἐντὸς τῶν τειχῶν κε-
 κλεισμένος Μέμνων ὁ Ρόδιος, προτρεπόμενος δὲ καὶ
 ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα καταφυγόντος Ἐφιάλτου τοῦ Ἀθη-
 ναίου διέταξε γενικὴν ἔξοδον. Καὶ μέρος μὲν τῆς φρου-
 ρᾶς, ἡγουμένου τοῦ Ἐφιάλτου, ἐξῆλθε κατὰ τὸ μᾶλλον
 κινδυνεῦον μέρος τοῦ τείχους, οἱ δὲ ἄλλοι ἐξῆλθον διὰ
 τῆς δυτικῆς πύλης τῆς λεγομένης Τριπύλου, ὅπου παρε-
 τήρησαν ὅτι δὲν ἦσαν πολλοὶ ἐχθροί. Ὁ Ἐφιάλτης ἡγω-
 νίζετο ἀνδρειότατα, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἔρριπτον ἀνημμέ-
 νας δᾶδας καὶ πυρφόρα κατὰ τῶν πολιορκητικῶν μηχαν-
 ῶν. Ἀλλὰ κατ' αὐτοῦ ἐπετέθη ἐρρωμένως αὐτὸς ὁ Ἀ-
 λέξανδρος, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ πολυαρίθμου στρατοῦ,
 καὶ ἠνάγκασε τοὺς πολεμίους μετὰ κρατερόν ἀγῶνα νὰ
 ὑποχωρήσωσιν εἰς τὴν πόλιν. Καὶ πολλοὶ μὲν τούτων, ἐν

οἷς καὶ ὁ Ἐφιάλτης, ἔπεσον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, πολλοὶ δὲ ἐφονεύθησαν φεύγοντες διὰ τοῦ καταπεσόντος τείχους καὶ διὰ τῶν στενῶν πυλῶν. Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἄλλο μέρος τῆς ἐξόδου δὲν ἐδείχθησαν οἱ Ἀλικαρνασσεῖς εὐτυχέστεροι. Εἰ καὶ ἦσαν ἐνταῦθα ὀλίγοι οἱ Μακεδόνες, ἐπολέμησαν ὁμῶς ἀνδρειότατα καὶ ἐπὶ τέλους κατώρθωσαν νὰ ἀποκρούσουν τοὺς ἐχθρούς. Ὅσοι δὲ εἶχον κατορθώσῃ νὰ ἐξέλθωσι τοῦ τείχους, ἐν μεγάλῳ συνωστισμῷ ἔσπευσαν πρὸς τὴν γέφυραν τῆς τάφρου, ἣν κατερράγη, καὶ πολλοὶ κατακρημνισθέντες ἀπέθανον, ἄλλοι δὲ ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων. Κατὰ τὴν γενικὴν δὲ ταύτην φυγὴν οἱ ἐν τῇ πόλει ὑπολειφθέντες ἔκλεισαν εὐθύς τὰς πύλας, ἵνα μὴ μετὰ τῶν φευγόντων εἰσβιάσῃ τὰς πύλας οἱ Μακεδόνες. Ἐντρομοὶ δὲ οἱ ἐντὸς τῆς πόλεως ἀνέμενον, ἐπελθούτης τῆς νυκτός, νὰ διαρρήξωσιν οἱ ἐχθροὶ τὰς πύλας καὶ νὰ ἐξολοθρεύσωσι τὴν πόλιν. Ἄλλὰ ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ παύσῃ πᾶσα ἐχθροπραξία καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ ὁ στρατός. Ἐπραξε δὲ τοῦτο, διότι ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ τοῦ ἤθελε νὰ σώσῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς τοὺς ὁμοφύλους τοῦ νὰ παραδώσωσι τὴν πόλιν οἰκειοθελῶς καὶ νὰ τεθῇ τέρας εἰς τὸν παρὰ φύσιν ἀγῶνα Ἑλλήνων ἐναντίον Ἑλλήνων. Ἐντὸς δὲ τῆς Ἀλικαρνασοῦ οἱ δύο ἀρχηγοί, ὁ Μένων ὁ Ρόδιος καὶ ὁ Ὀθοντοπάτης ὁ Πέρσης, διεβουλεύοντο περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐγίνωσκον δὲ ὅτι μέρος τοῦ τείχους εἶχε καταπέσῃ, ἄλλο δὲ ἦτο ἐτοιμόρροπον, ἡ δὲ φρουρὰ ἔνεκα τῶν πολλῶν νεκρῶν καὶ τῶν πολλῶν τραυματιῶν εἶχε σπουδαίως ἐξασθενήσῃ, καὶ διὰ τοῦτο ἡ πτώσις τῆς πόλεως ἦτο ἐγγύς. Διὸ ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν πόλιν, ἀφ' οὗ πρῶτον καύσωσι τὰ ἐν ταῖς ἀπουθήκαις ὄπλα ὡς καὶ τὴν πόλιν ὀλόκληρον, οὔτοι δὲ

νά σωθῶσιν εἰς τὴν Σαλμακίδα, τὸ φρούριον τῆς πόλεως, καὶ εἰς τὰ πλοῖα. Καὶ ὄντως κατὰ τὸ μεσονύκτιον εἶδον οἱ σκοποὶ τῶν Μακεδόνων τὰς φλόγας ὑψουμένας ὑπὲρ τὰ τείχη τῆς πόλεως, φυγάδες δὲ Ἀλικαρνασσεῖς ἀνήγγειλαν, ὅτι ἡ πόλις ἐγκατελείφθη καὶ πυρπολεῖται. Τότε διέταξε ὁ Ἀλέξανδρος, εἰ καὶ ἦτο νύξ, νὰ καταλάβῃ ὁ στρατὸς τὴν καιομένην πόλιν. Καὶ ὄν εὑρισκόν τῶν κατοίκων ἀσχολούμενον περὶ τὸν ἐμπρησμόν ἐφόνευον, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους κατοίκους, οἵτινες οὐδεμίαν ἀντίστασιν ἐδείκνυον, ἐφέροντο φιλανθρώπως.

Ὡς δ' ἐγένετο ἡμέρα, εἶδον ὅτι οἱ ἐχθροὶ εἶχον ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν Σαλμακίδα καὶ εἰς τὴν πρὸ τοῦ λιμένος κειμένην νῆσον, ὁπόθεν ἐδέσποζον τοῦ λιμένος. Μὴ θέλων δὲ νὰ χρονοτριβήσῃ περισσότερον περὶ τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου, ἀπεφάσισε νὰ ἀναχωρήσῃ. Καὶ τοὺς μὲν σωθέντας Ἀλικαρνασσεῖς ἀπώκισε πάλιν εἰς τὰς ἕξ κώμας, ὁπόθεν πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ὁ Μαύσωλος συνώκισεν εἰς Ἀλικαρνασσόν, τὰς δὲ πολιορκητικὰς μηχανὰς διέταξε νὰ μετακομισθῶσιν εἰς Τράλλεις, ὅπου εἶχε προαποστείλῃ καὶ πολλὰ στρατεύματα. Ἴνα δὲ μὴ δύναται οἱ ἐχθροὶ νὰ χρησιμοποιήσωσι πάλιν τὴν πόλιν, ὅσαι οἰκίαι δὲν εἶχον καῆ, διέταξε νὰ κατεδαφισθῶσιν ἐκ θεμελιῶν. Καὶ οὕτως κατεστράφη ἡ Ἀλικαρνασσός, πόλις Ἑλληνική, ἀντιστᾶσα ἐπιμόνως παρὰ τὰ κοινὰ συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων καὶ μὴ ἐνωθεῖσα εὐθύς μετὰ τῶν ὁμοφύλων της.

Ἡ Ἄδα ἔλαβε πάλιν τὴν σατραπείαν τῆς Καρίας. Πᾶσαι δὲ αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Καρίας ἐκηρύχθησαν αὐτόνομοι καὶ παντὸς φόρου πρὸς τὴν σατραπείαν ἀπηλλαγμένοι, οἱ δὲ φόροι τῆς ἄλλης χώρας ὠρίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίδος Ἄδας. Κατέλιπε δὲ καὶ

στρατὸν ἐνταῦθα ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς φύλαξιν τῆς χώρας καὶ πρὸς ἐκδίωξιν πάντων τῶν πολεμίων, ὅσοι κατεῖχον καὶ τὰ φρούρια τῆς Ἀλικαρνασσοῦ καὶ ἄλλα παράλια μέρη τῆς Καρίας.

§ 18. Αἱ ἄδειαι τῶν στρατιωτῶν.

Ἦτο ἤδη χειμὼν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνωσι μεγάλαι στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις. Ὑπελείπετο δὲ πρὸς κατάκτησιν ἡ μεσημβρινὴ παραλία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τὰ μεσόγεια μέρη αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος δὲν προέβλεπε μεγάλην ἀντίστασιν, ἐθεώρησε περιττὸν νὰ συμπαραλάβῃ ὅλον τὸν στρατὸν του. Μάλιστα δὲ διανοήθη νὰ δώσῃ ἀδειας εἰς τοὺς στρατιώτας, ὅσοι εἶχον νεωστὶ νυμφευθῆναι, νὰ ἐπιστρέψωσι εἰς τὴν πατρίδα των καὶ διέλθωσι τὸν χειμῶνα μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ συγγενῶν των. Ὡς ἀρχηγούς δὲ τῶν ἀδειούχων στρατιωτῶν ἐξέλεξεν ὁ Ἀλέξανδρος τρεῖς στρατηγούς νεογάμους καὶ τούτους τὸν Πτολεμαῖον τὸν Σελεύκου, τὸν Κοῖνον τὸν γαμβρὸν τοῦ γηραιοῦ στρατηγοῦ Παρμενίωνος καὶ τὸν Μελέαγρον. Διέταξε δὲ αὐτούς, ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς ἐπιστροφῆς, νὰ συμπαραλάβωσιν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ νέους στρατιώτας, ὅσον δυνηθῶσι περισσοτέρους, καὶ κατὰ τὸ ἔαρ νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ Γόρδιον, πόλιν τῆς Μεγάλης Φρυγίας, ὅπου θὰ εὕρισκετο ὁ βασιλεὺς καὶ ὅλα τὰ στρατεύματά του. Αἱ ἀδειαι αὗται ἐγένοντο δεκταὶ μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες παρασκευασθέντες ἀνεχώρησαν εἰς τὴν πατρίδα των. Ὡς δὲ ἔφθασαν ἐκεῖ, διηγοῦντο πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτῶν τὰ μεγάλα κατορθώματά των καὶ τὰ περὶ τῶν ὠραίων χωρῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῶν πολλῶν λαφύρων

καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ βασιλέως των, τὰ ὁποῖα πάντα μετὰ χαρᾶς καὶ ὑπερηφανείας ἤκουον οἱ ἄνθρωποι, ἐνθουσιασμὸς δὲ ἀκράτητος κατέλαβε τοὺς νέους Ἑλληνας νὰ μετᾶσχωσι καὶ αὐτοὶ τῆς ἐκστρατείας ὑπὸ τὸν βασιλέα Ἀλέξανδρον.

§ 19. Ἡ ὑποταγὴ τῆς Λυκίας.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὅσα στρατεύματα ὑπελείφθησαν μετὰ τὴν ἐπ' ἀδεία ἀναχώρησιν τῶν νεογάμων εἰς τὴν Μακεδονίαν καθὼς καὶ μετὰ τὴν τοποθέτησιν φρουρῶν εἰς τὰς κυριευθείσας χώρας, διήρυσεν εἰς δύο σώματα. Καὶ τὸ μὲν ἐν ἀπέστειλεν διὰ Τράλλεων εἰς τὰς Σάρδεις, ἵνα διαχειμάσῃ ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Λυκίας, κατὰ δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος προχωρήσῃ εἰς τὴν πόλιν Γόρδιον, ὅπου καὶ θὰ σταθμεύσῃ ἀναμένον τὸν βασιλέα. Τὸ δὲ ἄλλο σῶμα, ὅπερ ἦτο καὶ τὸ μεγαλειότερον, ἀνέξευξεν, ἡγουμένου τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐτρόπη πρὸς νότον, ἵνα καιαλάβῃ τὰς παραλίους πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὰς κειμένας πρὸς μεσημβρίαν. Καὶ πρῶτον μὲν ἔφθασεν εἰς τὴν ὁμορον τῆς Καρίας ἐπαρχίαν τὴν Λυκίαν. Ἦτο δὲ ἡ Λυκία ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Κύρου ἠνωμένη μετὰ τοῦ Περσικοῦ κράτους, πρὸς τὸ ὁποῖον ἐπλήρωνεν ὠρισμένον φόρον, διατηρουσα κατὰ τὰ ἄλλα τὴν ἀνεξαρτησίαν της. Τοῦτο ὅμως διήρκεσε μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Πέρσου Ὀθοντοπάτου, ὅστις κατώρθωσεν ὄχι μόνον τῆς Καρίας νὰ γίνῃ σατραπεία, ἀλλὰ προσέθηκεν εἰς τὸ κράτος του καὶ τὴν Λυκίαν, ὡς καὶ τὴν ὄρεινὴν χώραν Μιλυάδα, τὴν πρὸς τὴν μεγάλην Φρυγίαν συνορεύουσαν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπῆρχον ἐν Λυκίᾳ φρουραὶ Περσικαί, οὐδὲν

πρόσκομμα συνήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν κατο-
χὴν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἣτις ἐξεῖχε διὰ τὰς πολλὰς
πόλεις καὶ τοὺς πολλοὺς λιμένας. Ἡ Τελμισσὸς (Μά-
κρη) καὶ πέραν τοῦ Ξάνθου ποταμοῦ αἱ πόλεις Ξάν-
θος, τὰ Πάταρα, τὰ Μύρα, καὶ τριάκοντα ἄλλα μικρό-
τερα χωρία τῆς Λυκίας παρεδόθησαν ἀμαχητὶ εἰς
τοὺς Μακεδόνας. Μετὰ δὲ τοῦτο ἀπῆλθεν ὁ Ἀλέξαν-
δρος εἰς τὴν ὄρεινὴν χώραν Μυλιάδα, ὅπου εὗρισκε-
ται ἡ πόλις καὶ αἱ πηγαὶ τοῦ Ξάνθου. Ἐνταῦθα ἐδέχθη
τοὺς πρέσβεις τῶν Φασηλιτῶν, οἵτινες Ἕλληνες ὄντες
ἐπεμψαν πρὸς αὐτὸν κατὰ τὰ ἑλληνικὰ ἔθιμα χρυσοῦν
στέφανον. Ἐνταῦθα ἦλθον καὶ ἄλλοι πρέσβεις πό-
λεων τῆς κάτω Λυκίας ζητοῦντες εἰρήνην καὶ φιλίαν.
Καὶ πρὸς μὲν τοὺς Φασηλίτας, οὗ συμπολίτης ὑπῆρ-
ξεν ὁ φίλος αὐτοῦ ποιητῆς Θεοδέκτης, ὅστις εἶχεν
ἀποθάνῃ ἐν Ἀθήναις, ὑπεσχέθη νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πό-
λιν τῶν τὴν Φάσηλιν, ἵνα εὐχαριστήσῃ αὐτοὺς καὶ
ἀναπαυθῇ ἐκεῖ ὀλίγον χρόνον. Πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους
πρέσβεις τῶν Λυκίων, οὓς ὡσαύτως ἐδέχθη πολὺ φι-
λικῶς, παρήγγειλε νὰ παραδώσωσι τὰς πόλεις αὐτῶν
εἰς τοὺς ἐπὶ τούτῳ σταλησαμένους στρατηγούς. Ἐ-
πειτα διώρισε διοικητὴν τῆς Λυκίας καὶ τῆς Μυλιάδος
τὸν Νέαρχον τὸν Ἀμφιπολίτην καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν
Φάσηλιν.

§ 20. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῇ Φασήλιδι.

Ἡ Φάσηλις, πόλις Ἑλληνική, ἀποικία τῶν Δω-
ριέων, ἔκειτο εἰς τὸ Παμφύλιον πέλαγος, ἀριστερὰ
εἰς τὸν πλέοντα πρὸς τὴν νῦν πόλιν Ἀττάλειαν. Ἐ-
κειτο δὲ εἰς ἐξέχουσαν γλῶσσαν γῆς τοῦ πρὸς δυσμὰς

τῆς πόλεως ἀνυψουμένου ὄρους τῶν Σολύμων, οὗ ἡ ὑψηλότερα κορυφή φθάνει μέχρι 2400 μέτρων ὕψους. Τὸ ὄρος τοῦτο ὅπερ ἐκτείνεται πρὸς βορρᾶν μέχρι τῆς πόλεως Πέργης, καταπίπτει οὕτως ἀποτόμως παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς θαλάσσης, ὥστε ἡ ὁδὸς ἀπὸ Φασήλιδος μέχρι Πέργης καλύπτεται συνήθως ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἐκτὸς ἐὰν πνέῃ βόρειος ἄνεμος, ὅστις τότε ἀποδιώκει τὰ ὕδατα ἀπὸ τῆς ἀκτῆς εἰς τὸ πέλαγος. Ὅστις ἤθελε νὰ ἀποφύγῃ τὴν πολὺ ὀχληρὰν καὶ ἐπικίνδυνον ταύτην ὁδὸν, ἐτρέπετο ἄλλην ὁδὸν τὴν διὰ τῶν ὄρέων, ἧτις ὅμως ἦτο πολὺ μακροτέρα καὶ ἐπιπονωτέρα. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ ὁδὸς αὕτη κατείχετο καὶ ὑπὸ φυλῆς Πισιδικῆς ληστρικῆς, ἧτις κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ὄρους εἶχεν οἰκοδομήσῃ φρούριον καὶ ποικιλοτρόπως ἠνώχλει τοὺς Φασηλίτας δι' ἐπιδρομῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος μαθὼν πάντα ταῦτα, ἐσκέφθη νὰ καθαρῆσιν τὸν τόπον ἀπὸ τὴν φωλεὰν ταύτην τῶν ληστῶν, καὶ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Φασηλιτῶν προσέβαλε καὶ κατέστρεψεν αὐτούς. Τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ πανηγυρισθῇ ἔτι μᾶλλον ἡ ἐπίσκεψις τοῦ βασιλέως εἰς τὴν πόλιν διὰ παντοίων θεαμάτων καὶ εὐωχιῶν. Οἱ Φασηλίται ἦσαν εὐτυχεῖς βλέποντες, Ἕλληνες αὐτοί, Ἕλληνικὰ στρατεύματα ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ ἄρχοντα τῶν Ἕλληνικῶν στρατευμάτων τὸν ἥρωα Ἕλληνα βασιλέα. Ἀλλὰ καὶ οἱ Μακεδόνες καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὰ ἄλλα Ἕλληνικὰ στρατεύματα δὲν ἦσαν ὀλιγώτερον τῶν ἐντοπίων εὐτυχεῖς, μάλιστα δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐνθυμούμενος ὅτι ἦτο ἐν τῇ παιρίδι τοῦ ἀποθανόντος φίλου του ποιητοῦ, τοῦ Θεοδέκτου, ὅπου ὑπῆρχεν αὐτοῦ καὶ ἀνδριάς ἐν τῇ ἀγορᾷ. Τὸν ἀνδριάντα δὲ τοῦτον ἐτίμη-

σεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπισκεφθεὶς μετὰ τῶν φίλων του καὶ ἐκόσμησε διὰ πολλῶν στεφάνων.

§ 21. Πορεία διὰ μέσου τῶν κυμάτων.

Ἐκ Φασήλιδος ὁ Ἀλέξανδρος ἀναζεύξας ἐτρέπη πρὸς τὴν Πέργην τῆς Παμφυλίας. Ἐκεῖτο δὲ ἡ πόλις αὕτη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Παμφυλίου πελάγους ἢ ὡς λέγομεν σήμερον εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τῆς Ἀταλείας, ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης δύο ὥρας περιῖπου παρὰ τὸν ποταμὸν Κέστρον. Ἦτο δὲ ἡ Παμφυλία στενὴ παραθλασσία χώρα μεταξὺ Λυκίας καὶ Κιλικίας, ὀριζομένη πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν ὄρεων φερόντων τὸ ὄνομα Ταῦρος, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται πολὺ πρὸς ἀνατολάς, ἀφίνοντα πρὸς νότον ἐκτὸς τῆς Παμφυλίας καὶ τὴν μεγαλειτέραν ταύτης χώραν τὴν καλουμένην Κιλικίαν. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ μιγάδες, ἦτοι αὐτόχθονες καὶ ἄλλοι ἄποικοι Κίλικες καὶ Ἑλληνες. Καὶ μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπορεύθη διὰ τῆς μακροῦς καὶ ἐπιπόνου ὁδοῦ τῆς διὰ τῶν ὄρεων· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἰπέων καὶ μέρους τῶν βαρέως ὀπλισμένων πεζῶν ἐβάδισε διὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ, ἣτις ὅλη ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῶν κυμάτων. Καὶ ἦσαν ὅλοι ἠναγκασμένοι νὰ βαδίζωσιν ἐν τῷ ὕδατι βυθιζόμενοι πολλάκις μέχρι τῆς ὀσφύος. Ἀλλὰ τὸ παράδειγμα καὶ ἡ παρουσία τοῦ βασιλέως, ὅστις δὲν ἐγίνωσκε, τί πρᾶγμα εἶναι ἀδύνατον, ἐκίνησεν εἰς ἀμιλλαν τοὺς στρατιώτας, οἵτινες εὐθυμοὶ ἠγωνίζοντο νὰ διαβῶσι τὴν θάλασσαν καὶ νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν Πέργην. Καὶ τέλος μετὰ πολλὰς κακοπαθείας ἔφθασαν ἐκεῖ. Ὡς δὲ ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των πρὸς τὰ ἀφρί-

ζοντα κύματα τῆς θαλάσσης, τὰ ὅποια διεπέρασαν, ἔστησαν ἐκθαμβοὶ καὶ αὐτοὶ διὰ τὸ κατόρθωμα καὶ ἐνόησαν, ὅτι τοῦτο συνετελέσθη μόνον διὰ τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ, ὅστις συνέτρεχεν ἐν παντὶ ἔργῳ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον. Καὶ ὁ θαυμασμός των πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἡ ἀγάπη των ἐγένοντο μεγαλείτερα καὶ ἡ πεποίθησις των, ὅτι τὰ πάντα δύναται οὗτος νὰ κατορθώσῃ, ἐγένετο ἀκλόνητος. Τὸ θαῦμα τοῦτο τῆς διαβάσεως τῆς θαλάσσης ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ διεδόθη πανταχοῦ, διεδόθη καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τὸ μυθικώτερον, διότι ἔλεγον, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ θάλασσα ἐτρέπη πρὸς τὰ ὀπίσω, ὡς εἶδεν τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, ἵνα ὑποδεχθῆ αὐτὸν καὶ προσκυνήσῃ, καὶ οὕτω τὰ στρατεύματα διῆλθον τὴν ὁδὸν ὄλην ἀπὸ Φασήλιδος μέχρι Πέργης ἀβρόχοις ποσίν.

§ 22 Ῥποταγὴ πόλεων τῆς Παμφυλίας.

Ὡς δὲ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς τὴν Πέργην, οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὡς φίλον καὶ παρέδωκαν τὴν πόλιν ἀμαχητί. Τοῦτο ὑπῆρξε διὰ τὸν βασιλέα πολὺ εὐχάριστον, διότι ἡ Πέργη ἦτο ἡ κλεῖς, δι' ἧς ἠδύνατο νὰ ὑπερβῆ τὰ ὄρη πρὸς βορρᾶν καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἐκ τῆς Πέργης ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη πρὸς τὴν Σίδην, πόλιν ὡσαύτως τῆς Παμφυλίας παράλιον. Ἦτο δὲ ἡ Σίδη πόλις ἐλληνικὴ ἔχουσα ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἰελοῦσα κατὰ τετραετιᾶν ἀγῶνας Ὀλυμπιακοῦς. Τὰ δὲ νομίσματα αὐτῆς ἔφερον τὴν Ἀθηνᾶν ἔχουσαν ἐν χειρὶ καρπὸν ροιᾶς, ὅστις ἐκαλεῖτο

πάλαι και σίδη. Περιέργον δὲ ὅτι οἱ Σιδηται, εἰ και ἦσαν ἄποικοι τῶν Κυμαίων τῆς Αἰολίας, ὠμίλου δὲ ὅπως τόσον παρεφθαρμένην Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσωσιν αὐτὴν ἄλλοι Ἑλληνες εὐκόλως. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ τῆς Σίδης οὐχὶ πολὺ μακρὰν αὐτῆς ῥεεὶ ὁ ποταμὸς Μέλας, ὅστις εἶναι τὸ ὄριον Παμφυλίας και Κιλικίας.

Ὅτε δὲ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος διέτριβεν ἐν τῇ Πέργῃ, ἦλθον πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ἐκ τῆς μεσογειότερον κειμένης Ἀσπένδου, πόλεως Ἑλληνικῆς ἀποικίας τῶν Ἀργείων παρὰ τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμὸν, ἵνα ὁμολογήσωσιν αὐτῷ πίστιν και ὑποταγὴν. Παρακάλεσαν δὲ αὐτὸν νὰ μὴ στείλῃ πρὸς αὐτοὺς φρουρὰν Μακεδονικὴν, ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ αὐτοὺς ἐλευθέρους, ὑπισχνόμενοι νὰ δίδωσιν αὐτῷ ὅσους ἵππους ἔδιδον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας και 50 τάλαντα κατ' ἔτος. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐδέχθη πάντα ταῦτα, ὅσα ἐζήτησαν οἱ Ἀσπένδιοι. Ἀλλ' οὗτοι κατόπιν μαθόντες, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀνεχώρησεν ἐκ Πέργης πορευόμενος εἰς Σίδην, μετενόησαν και δὲν ἠθέλον νὰ ἐκτελέσωσιν τὰ συμπεφωνημένα, παρεσκευάζοντο δὲ και νὰ ἀντισταθῶσι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο ὁ βασιλεὺς, ἀνευ ἀναβολῆς ἐπορεύθη κατὰ τῶν Ἀσπενδίων, οἵτινες ἰδόντες αὐτὸν καταφθάσαντα ἔντρομοι ὑπέσχοντο νὰ ἐκτελέσωσιν, ὅσα πρότερον εἶχον ὑποσχεθῆ. Ἀλλ' ὁ Μ. Ἀλέξανδρος τιμωρῶν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν ἐδιπλασίασεν τὸν φόρον εἰς 100 τάλαντα, ἐγκατέστησε δὲ και φρουρὰν Ἑλληνικὴν. Τὴν δὲ διοίκησιν τῆς Παμφυλίας ἤνωσε μετὰ τῆς Λυκίας, ἧς διοικητὴν εἶχε τάξῃ Νέαρχον τὸν Ἀμφιπολίτην.

§ 23 Ἑκστρατεία κατὰ τῆς Τερμησσοῦ.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ὑποτάξας τὴν Καρίαν, Λυκίαν καὶ Παμφυλίαν δὲν ἠθέλησε νὰ χωρήσῃ περαιτέρω, ἀλλ' ἐστράφη πρὸς βορρᾶν ἐπειγόμενος νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Γόρδιον. Διὸ ἀνεχώρησεν ἐκ Πέργης δευθυνόμενος εἰς τὴν Πισιδίαν. Εἶναι δὲ ἡ Πισιδία χώρα ὄρεινή, ἔχουσα χιονοσκεπῆ ὄρη καὶ φάραγγας καὶ χαράδρας, δι' ὧν διέρχεται ἡ ὁδὸς καὶ δι' ὧν εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ διέλθῃ πολυάριθμος στρατός. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὄρεινοὶ καὶ ἐσκληραγωγημένοι ἐφημίζοντο ὡς ἄνδρες πολεμικοὶ γενναῖοι.

Καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ διέλθῃ τὴν χώραν ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος μαχόμενος. Καὶ πρῶτον μὲν ἐμπόδιον ἐδοκίμασε κατὰ τὴν ὑπέρβασιν τοῦ ὄρους, οὐ μακρὰν τῆς Πέργης, παρὰ τὴν πόλιν Τερμησσόν. Ἐκεῖτο δὲ ἡ πόλις αὕτη ὀπισθεν ὄρους τινός, ἡ δὲ ὁδὸς ἄγει πρὸς αὐτὴν διὰ στενῆς κλεισσορείας, ἣν εὗρεν ὁ Ἀλέξανδρος κατειλημμένην ὑπὸ πάντων τῶν Τερμησσέων ἐξελθόντων πρὸς φρούρησιν τῆς ὁδοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐφαίνετο ἀδύνατον νὰ παραμείνωσιν ἐπὶ τῶν ὀρέων καθ' ὅλην τὴν νύκτα πάντες οἱ κάτοικοι φρουροῦντες, διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ στρατοπεδεύσῃ ὁ στρατός του πρὸ τῆς κλεισσορείας εἰς ἀναπεπταμένον τόπον καὶ νὰ ἀναπαυθῇ. Τοῦτο εἶδον οἱ ἐχθροὶ καὶ ἐπέισθησαν, ὅτι ἡ μάχη ἀνεβλήθη διὰ τὴν αὔριον ἡμέραν. Καὶ νυκτὸς ἐπελθούσης οἱ πλεῖστοι τῶν Τερμησσέων ἀπῆλθον εἰς τὸν οἶκόν του ἕκαστος, ἵνα ἀναπαυθῶσιν, ἔμειναν δὲ εἰς τὰ στενὰ ὀλίγοι φρουροὶ καὶ οὔτοι ἤσυχοι, μὴ ὑποπεύοντες οὐδὲν κακόν. Ἀλλὰ τὴν νύκτα ὁ Μ. Ἀλέξανδρος μαθὼν πάντα ταῦτα λαμβάνει τὸ εὐζωνικόν του τάγμα καὶ ἐπιπίπτει αἰφνιδίως

κατὰ τῶν φρουρούντων Τερμησεῶν, οἵτινες ἔντρομοι ἐγκατέλιπον τὴν δίοδον φεύγοντες, ἵνα σωθῶσι. Καὶ τότε οἱ Μακεδόνες ἔτοιμοι ὄντες διέρχονται ἀσφαλεῖς τὴν δίοδον καὶ ἐμφανίζονται ἔμπροσθεν τῆς Τερμησοῦ, ἣτις ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῆ συνθηκολογήσασα.

§ 24. "Αλωσις τῆς Σαγαλασσοῦ.

Ὡς δὲ ἐγνώσθη εἰς τὴν Πισιδίαν, ὅτι ἡ Τερμησός, πόλις ὄχυρά δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντισταθῆ πρὸς τὴν ὁρμὴν τῶν Μακεδόνων, ἔσπευσαν πολλαὶ πόλεις αὐτῆς νὰ ὁμολογήσωσι πρὸς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον πίστιν καὶ ὑποταγὴν. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ ἄλλαι πόλεις, αἵτινες κατ' οὐδένα τρόπον ἐνόουν νὰ ὑποταχθῶσι. Μία δὲ τούτων ἦτο καὶ ἡ Σαγαλασσός, ἣς οἱ κάτοικοι ἐθεωροῦντο ὡς οἱ μαχιμώτατοι πάντων τῶν Πισιδῶν. Ἐκεῖτο δὲ ἡ Σαγαλασσός πρὸς νότον τῆς σήμερον καλουμένης Σπάρτης τῆς Πισιδίας, ἣς οἱ κάτοικοι Ἕλληνες μέχρι σήμερον ὄντες ἔλκουσιν τὴν καταγωγὴν αὐτῶν ἐκ τῆς Σπάρτης τῆς Λακεδαιμονος. Οἱ Σαγαλασσεῖς δὲ οὗτοι μέγα φρονοῦντες ἐπὶ τῇ ἀνδρείᾳ αὐτῶν οὐδὲν ἠθέλον νὰ ἀκούσωσι περὶ ὑποταγῆς καὶ παρετάχθησαν πάντες εἰς τὴν κλιτὴν ὄρους, δι' οὗ διήρχετο ἡ ὁδός, ἔτοιμοι ὄντες εἰς μάχην. Τοῦτο ἔπραξαν καὶ οἱ Μακεδόνες παραταχθέντες εἰς τὴν αὐτὴν κλιτὴν κατωτέρω τῶν Πισιδῶν. Καὶ εὐθύς οἱ Σαγαλασσεῖς ὤρμησαν κατὰ τῶν Μακεδόνων μὲ τοιαύτην ὁρμὴν, ὥστε ἡ μὲν πτέρυξ τοῦ Μακεδονικοῦ στρατοῦ ἐκάμφθη καὶ οἱ Σαγαλασσεῖς ἐφαίνοντο ἐνταῦθα ἐπικρατοῦντες, ἀφ' οὗ εἶχον φονευθῆ πολλοὶ Μακεδόνες, ἐν οἷς καὶ ὁ στρατηγὸς τῆς πτέρυγος. Τοῦτο ἀντελήφθη ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ὅστις ἐμάχετο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στρατοῦ, καὶ ἔ-

δραμεν εἰς βοήθειαν τῶν ἡττηθέντων. Ἐνταῦθα συνεκροτήθη μάχη πεισματώδης, καθ' ἣν ἔπεσε τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ τῶν Σαγαλασσέων, οἵτινες τέλος ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσι καὶ νὰ συνθηκολογήσωσιν. Ἡ μάχη αὕτη καὶ ἡ μεγάλη τῶν Σαγαλασσέων ἦτα ἔπεισαν καὶ τοὺς ἄλλους Πισίδας, οἷτο ἄδύνατον νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ βασιλεὺς ἔσπευδε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Γόρδιον, δὲν ἐπέμεινε νὰ ὑποτάξῃ πάσας τὰς πόλεις τῆς Πισιδίας, ἀλλ' ἀφῆκε τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τοὺς διοικητὰς τῆς Καρίας, τῆς Λυκίας καὶ Παμφυλίας καὶ διελθὼν ταχέως τὴν ὑπόλοιπον Πισιδίαν ἔφθασε καὶ εἰσηλθεν εἰς τὴν Μεγάλην Φρυγίαν.

§ 25. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐν Κελαιναῖς.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἠπείγετο νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Γόρδιον, πόλιν τῆς Μεγάλης Φρυγίας, ἣτις ἔκειτο πρὸς τὸ βόρειον μέρος αὐτῆς παρὰ τὸν Σαγγάριον ποταμὸν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῇ κληθείσῃ κατόπιν Γαλατία. Ἐνταῦθα εἶχον συμφωνήσῃ νὰ συνέλθωσι πάντα τὰ στρατεύματα τοῦ βασιλέως κατὰ τὸ ἔαρ καὶ ὅσα εἶχε στείλῃ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀλικαρνασοῦ ὑπὸ τὸν Παρμενίωνα καὶ ὅσα εἶχε στείλῃ μὲ ἄδειαν νὰ διέλθωσι τὸν χειμῶνα ἐν Μακεδονίᾳ, καθὼς καὶ τὰ στρατεύματα, ὅσα ἔλαβον ἐντολὴν οἱ στρατηγοὶ νὰ συμπαραλάβωσιν ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἀσίαν. Διὸ ἐγκατέλειπε τὴν Πισιδίαν καὶ εἰσηλθεν εἰς τὴν μεγάλην Φρυγίαν. Καὶ πρῶτον ἔφθασεν εἰς τὰ στενά, δι' ὧν εἰσέρχεται τις εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μαιάνδρου. Ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ πόλις Κελαιναί, ὅπου ἄλλοτε ὁ Ξέρξης, ἡττηθεὶς ἐν Ἑλλάδι ὑποδόμησεν ἰσχυρὰν ἀκρόπολιν, ὅπως ἀνακόψῃ τὴν ὁ-

μὴν τῶν Ἑλλήνων. Ἐκτοτε αἱ Κελαιναὶ ἦσαν τὸ κέντρον τῆς Φρυγικῆς σατραπείας καὶ ἡ ἔδρα τοῦ σατραπῆ. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος φθάσας πρὸ τῆς πόλεως ἐστρατοπέδευσεν ἐνταῦθα καὶ ἐζήτησε τὴν παράδοσιν αὐτῆς. Ὁ σατράπης ὀνόματι Ἀτιζύης εἶχε φύγη, ἡ δὲ ἀκρόπολις κατείχετο ὑπὸ χιλιῶν Καρῶν καὶ ἑκατὸν Ἑλλήνων μισθοφόρων. Οὗτοι βλέποντες τὸ ἀδύνατον τῆς ἀντιστάσεως παρέδωκαν τὴν πόλιν. Ἐνταῦθα ὁ Μ. Ἀλέξανδρος κατέλιπε φρουρὰν ἐκ χιλιῶν πεντακοσίων ἀνδρῶν, διώρισεν διοικητὴν τῆς ὅλης σατραπείας τὸν Ἀντίγονον τοῦ Φιλίππου καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὸ Γόρδιον, ὅθεν ὤρματο ἡ μεγάλη ὁδός, ἣτις ὑπερβάσα τὸν Ἄλυν ποταμὸν ἦγε διὰ τῆς Καππαδοκίας εἰς τὰ Σοῦσα.

§ 26. Ὁ Μέμων ἀρχιστράτηγος τῶν Περσῶν.

Ὡς δὲ ἔφθασεν εἰς τὰ Σοῦσα ἡ ἀγγελία τῆς ἐν Γρανικῷ μάχης καὶ καταστροφῆς, οἱ Πέρσαι μεγιστᾶνες ἐν τῇ ἀλαζονείᾳ τῶν μᾶλλον ἠγανάκτησαν ἢ ἀνησύχησαν. Ἐνόμισαν ὅτι ἡ νίκη τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἦτο ἔργον τύχης ἐνὸς παραβόλου ἀνθρώπου καὶ προῆλθε μᾶλλον ἀπὸ τὰ σφάλματα τῶν στρατηγῶν τῶν Περσῶν. Τώρα πάντες ὁμολογοῦν ὅτι τοῦ Μέμνονος ἡ συμβουλή ἦτο ἀρίστη καὶ αὐτὸς ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν Περσῶν. Διὸ ὁ Δαρεῖος διώρισεν αὐτὸν ἀρχηγὸν ἀπόλυτον πασῶν τῶν Περσικῶν δυνάμεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν κατὰ γῆν καὶ τῶν κατὰ θάλασσαν.

Καὶ ἦτο πράγματι ὁ Μέμων ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος τοῦ βασιλέως τῶν Μακεδόνων. Ἡ πεισματώδης ἀμυνα τῆς Ἀλικαρνασσοῦ ἦτο τοῦ Μέμνονος ἔργον. Ἐπειτα δέ, καὶ ἀφ' οὗ ἐξεδιώχθη ἀπὸ πάσης τῆς παραλίας τῆς Μι-

κράς Ἀσίας, διὰ τῶν εὐφυῶν στρατηγημάτων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, σπεύσαντος νὰ καταλάβῃ πάσας τὰς παραλλοίους πόλεις αὐτῆς, οὗτος δὲν ἀπῆλπισθη. Ἰδὼν δὲ ὅτι ὁ Μ. Ἀλέξανδρος διέλυσε τὸν στόλον του, συνέλαβε τὸ μέγα σχέδιον νὰ ἀποκόψῃ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον ἀπὸ τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ μεταφέρῃ τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ οὕτω νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀσίας καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα σώσῃ αὐτὴν κινδυνεύουσαν. Εἶχε δὲ ὁ Μέμνων ἰσχυρὸν στόλον ἐκ 400 πλοίων τῆς Φοινίκης, τῆς Κύπρου, τῆς Λυκίας τῆς Ρόδου, τῆς Μαλλοῦ καὶ τῶν Σόλων τῆς Κιλικίας, κατεῖχε δὲ ἀκόμη καὶ τὸ ἐπιθαλάσιον φρούριον τῆς Ἀλικαρνασσοῦ. Ἡ Ρόδος, ἡ Κῶς καὶ πᾶσαι οἱ Σποράδες νῆσοι συνειτάσσοντο μὲ αὐτόν. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι κληροῦχοι οἱ κατέχοντες τὴν Σάμον ἦσαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μέμνωνος. Οἱ δὲ ὀλιγαρχικοὶ καὶ οἱ τύραννοι τῆς Χίου καὶ τῆς Λέσβου περιέμενον τὴν βοήθειαν τοῦ Μέμνωνος, ἵνα καταλύσωσι τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν μετὰ τῆς Μακεδονίας συμμαχίαν. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ φιλελεύθεροι τῆς Ἑλλάδος ἠλπίζον παρὰ τοῦ Μέμνωνος τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας.

Διὸ ἔθεσεν εὐθύς εἰς ἐνέργειαν τὸ σχέδιόν του ὁ Μέμνων, ἀρχιστράτηγος νῦν τῶν Περσῶν γενόμενος. Ἐκ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ ἔπλευσεν εἰς Χίον, ἣν κατέλαβε καὶ ἠνώρθωσε πάλιν τὴν ὀλιγαρχίαν. Ἐντεῦθεν ἔπλευσεν εἰς τὴν Λέσβον, ἧς αἱ πόλεις ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην παρεδόθησαν, μὴ δυνάμεναι νὰ ἀντισταθῶσι. Μόνον ἡ Μιτυλήνη, πιστὴ εἰς τὴν συμμαχίαν μετὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ πεποιθυῖα εἰς τὴν Μακεδονικὴν φρουράν, ἣν εἶχε δεχθῆ, ἀπέρριψε τὴν πρότασιν περὶ πα-

ραδόσεως. Διὸ ὁ Μέμνων ἐπολιόρησε τὴν πόλιν, ἣτις ἐκ τοῦ αὐστηροῦ ἀποκλεισμοῦ περιῆλθεν εἰς τὰ ἔσχατα. Ἄλλ' ἐσώθη ἐπὶ τοῦ παρόντος, τελευτήσαντος τοῦ Μέμνωνος.

§ 27. Ὁ Θάνατος τοῦ Χαριδήμου.

Ὡς δὲ ἦλθεν ἡ ἀγγελία τοῦ θανάτου τοῦ Μέμνωνος εἰς τὸν Δαρεῖον, συνεκάλεσεν οὗτος πολεμικὸν συμβούλιον, ἵνα σκεφθῶσι τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ κατὰ τοῦ ἀπαύστως προελαύνοντος ἐχθροῦ, νὰ πέμψῃ κατ' αὐτοῦ τοὺς πλησιεστέρους σατραπᾶς ἢ νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατ' αὐτοῦ αὐτὸς ὁ βασιλεύς, ἡγούμενος τοῦ στρατοῦ ὅλου τῆς μοναρχίας. Καὶ οἱ μὲν Πέρσαι μεγιστᾶνες συνεβούλευσαν τὸν βασιλέα νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸς τὸν μέγαν αὐτοῦ στρατόν, ὅστις πολεμῶν ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ βασιλέως θὰ εὔρη τὸν τρόπον νὰ νικήσῃ, μίᾳ δὲ μάχῃ καὶ μόνῃ ἀρκεῖ νὰ ἀφανίσῃ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον. Ἐτυχε δὲ εἰς τὸ συμβούλιον τοῦτο νὰ παρίσταται καὶ ὁ Χαριδημος ἐκ τοῦ Ὄρεοῦ τῆς Εὐβοίας, ὅστις εἶχε ζητηθῆ νὰ παραδοθῆ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, ὡς ἐχθρὸς τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως δὲν τὸν παρέδωκαν, ἀλλὰ τὸν ἐξώρισαν. Ἴνα δὲ σωθῆ ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον εἶχε καταφύγη εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας, ὅστις ἐδέχθη αὐτὸν φιλοφρόνως, ἵνα τὸν ἔχῃ ὀδηγὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Χαριδημος λοιπὸν οὗτος, ὡς ἤκουσε τὰς μεγαλαυχίας τῶν Περσῶν μεγιστάνων, δὲν ἐσιώπησεν, ἀλλ' εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα· « Δὲν εἶναι φρόνιμον, βασιλεῦ, νὰ θέσῃς εἰς κίνδυνον καὶ τὴν Ἀσίαν ὅλην καὶ τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα αὐτῆς [διὰ μιᾶς μάχης.

Ἐγὼ ἀναλαμβάνω νὰ ἔξολοθρεύσω τὸν Μ. Ἀλέξανδρον ἔχων ἑκατὸν χιλιάδας στρατοῦ, οὐ τὸ τρίτον ὅμως νὰ εἶναι Ἕλληνες.

Ὡς ἤκουσαν τοῦτο οἱ Πέρσαι ἐταράχθησαν καὶ εἶπον·

Ὅσα εἶπεν ὁ ξένος, βασιλεῦ, εἶναι ἀνάξια τοῦ περσικοῦ ὀνόματος καὶ φανερὰ ὕβρις πρὸς τὴν περσικὴν ἀνδρείαν τῶν Περσῶν. Σὲ ἐξορκίζομεν εἰς τοὺς θεοὺς τῶν Περσῶν νὰ μὴ ἐμπιστευθῆς τὸ κράτος σου εἰς τὸν ξένον τοῦτον, ὅστις οὐδὲν ἄλλο ποθεῖ ὡς Ἕλλην ἢ νὰ προδώσῃ, ἀρχηγὸς τῶν Περσῶν γενόμενος, τὸ κράτος τοῦ Κύρου εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Χαρίδημος ὠργίσθη σφόδρα καὶ ἀναπηδήσας ἐκ τῆς θέσεώς του εἶπε·

Δὲν βλέπετε, ποῖα διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ Μακεδονικοῦ στρατοῦ καὶ Περσικοῦ; Δὲν βλέπετε, πῶς ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἐγένετο κύριος ὅλης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας; Ἡ συμβουλὴ σας θὰ ἐμβάλῃ εἰς ὄλεθρον τὸ κράτος τοῦ Κύρου, ἐὰν ἡ σύνεσις τοῦ μεγάλου βασιλέως δὲν σώσῃ τοῦτο ἀποδεχομένου τὴν ἐμὴν γνώμην.

Τοὺς λόγους τούτους ἐθεώρησε ὁ βασιλεὺς προσβλητικoὺς τοῦ Περσικοῦ μεγαλείου καὶ πλησιάσας τὸν Χαρίδημον ἤγγισε τὴν ζώνην αὐτοῦ, σημεῖον ὅτι οἱ δορυφόροι τοῦ βασιλέως ἔπρεπε νὰ ἀπαγάγῃσι τὸν ξένον καὶ στραγγαλίσωσιν αὐτόν, ὅπερ καὶ ἐγένετο εὐθύς. Λέγεται δὲ ὅτι ἀπαγόμενος ὁ Χαρίδημος εἰς τὸν θάνατον εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα·

Τὴν ἀξίαν μου θὰ μαρτυρήσῃ ἢ μετάνοιά σου, ὁ δὲ ἐκδικητὴς μου δὲν εἶναι μακρὰν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χαριδήμου ἀπεφασίσθη νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὁ περσικὸς

στρατὸς σύμπας, ἡγουμένον τοῦ Δαρείου, νὰ ἐνισχυθῆ δὲ ὁ στρατὸς οὗτος καὶ δι' ὄσων ἐνδέχεται πλειότερων Ἑλλήνων μισθοφόρων. Τούτους διετάχθη νὰ ἀποστείλῃ, ὡς τάχιστα, ὁ Φαρνάβαζος διὰ πλοίων εἰς τὴν Τρίπολιν τῆς Φοινίκης. Ἐνταῦθα θὰ παρελάμβανεν αὐτοὺς ὁ Θυμώνδας ὁ Ρόδιος καὶ θὰ ὠδήγει, ἵνα ἐνωθῶσι μετὰ τῶν περσικῶν στρατευμάτων. Ἐν τῷ συμβουλίῳ δὲ τούτῳ ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ διάδοχος τοῦ Μέμνονος ὁ Φαρνάβαζος, εἰς ὃν περιήρχετο ὅλη ἡ ἐξουσία τοῦ ἀποθανόντος ἀρχιστρατήγου. Καὶ ταῦτα ἐγένοντο ἐν Σούσοις.

§ 28. Ματαίωσις τῶν σχεδίων τοῦ Φαρναβάζου

Ἡ δὲ πολιορκία τῆς Μιτυλήνης, ἣν εἶχεν ἀρχίσῃ ὁ Μέμνων, ἐξηκολούθησε μετὰ τῆς αὐτῆς ἀσθηρότητος καὶ ὑπὸ τοῦ διαδόχου τοῦ Μέμνονος, τοῦ Φαρναβάζου καὶ τοῦ Αὐταφραδάτου. Διὸ ἠναγκάσθη ἡ πόλις, μὴ δυναμένη πλέον νὰ ὑπομείνῃ, νὰ παραδοθῆ, ὑπὸ τὸν ὄρον ἢ μὲν Μακεδονικὴ φρουρὰ νὰ ἀπέλθῃ ἐλευθέρᾳ, ἢ δὲ πόλις νὰ εἶναι σύμμαχος κατὰ τοὺς ὄρους τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης. Ἄλλ' οἱ Πέρσαι, ἅμα καταλαβόντες τὴν πόλιν οὐδεμίαν ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τοὺς ὄρους τῆς συνθήκης. Κατέστησαν τύραννον τῆς πόλεως τὸν Διογένη καὶ ἐπέβαλον βαρείας εἰσφορὰς καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ιδιώτας, εἰσέπραξαν δὲ αὐτὰς καὶ ἀπανθρωπότετα, ὥστε εὐθύς ἡ Μιτυλήνη ἠσθάνθη τὸ βάρος τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ.

Τὸ σχέδιον τοῦ Μέμνονος ἦτο νὰ μεταθέσῃ τὸν πόλεμον τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον νὰ ἀνακόψῃ τὴν ὁρμὴν του καὶ νὰ ἐπι-

στρέψη. Τοῦτο ἐγίνωσ ε καὶ ὁ Φαρνάβριζος καὶ ἐνέκρινε· Ἄλλὰ πῶς νὰ τὸ ἐκτελέσῃ, ἀφ' οὗ ὁ μέγας βασιλεὺς τοῦ ἀφήρεσε τοὺς Ἑλληνας μισθοφόρους, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ κάλλιστον μέρος τῶν στρατευμάτων του; Ἐν τούτοις καὶ μὲ τὴν ἔλλειψιν ταύτην δὲν ἔμεινε καὶ ἐντελῶς ἀδρανῆς. Ἔστειλε τὸν Πέρσῃν Δατάμην μετὰ δέκα τριήρων εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ Πέρσου Ἀυταφραδάτου ἔχων ἑκατὸν ναῦς ἔπλευσεν εἰς τὴν Τένεδον, καὶ κατέλαβεν αὐτήν. Τοῦτο μαθὼν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος καὶ φοβούμενος, μὴ οἱ Πέρσαι διακόψωσι πᾶσαν συκοινωνίαν μετὰ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἔστειλε τὸν Ἠγέλοχον εἰς τὴν Προποντίδα νὰ σχηματίσῃ στόλον, καταλαμβάνων πάντα τὰ ἐκ τοῦ Πόντου καταπλέοντα πλοῖα καὶ διασκευάζων αὐτὰ εἰς πολεμικά. Εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας ἐστάλη ὁ Ἀλκίμαχος, ἵνα καλέσῃ τὴν πόλιν δυνάμει τῆς συμμαχίας νὰ συνεισφέρῃ πλοῖα καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ ἐντὸς τῶν Ἀττικῶν λιμένων νὰ ἐξοπλισθῶσι τριήρεις χάριν τοῦ Μακεδονικοῦ στόλου. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἠρνήθησαν νὰ ὑπακούσωσιν.

Ὁ δὲ Ἀντίπατρος, ὃν εἶχεν ἀφήσῃ ἐν Μακεδονίᾳ ἀντιβασιλέα ὁ Ἀλέξανδρος, διέταξε τὸν Πρωτέα νὰ συναθροίσῃ ναῦς ἐκ τῆς Εὐβοίας καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ νὰ ἐπιτηρῇ τὰ πλοῖα τοῦ Δατάμου, τὰ ὁποῖα τώρα ἐναυλόχουν ἐν Σίφνῳ. Τόσον δὲ καλῶς ἐξετέλεσε τὸ ἔργον του ὁ Πρωτεύς, ὥστε δι' αἰφνιδίας ἐπιθέσεως εἰς τὸν λιμένα ἐκ τῶν δέκα περσικῶν πλοίων τὰ ὀκτὼ ἔπεσαν εἰς χεῖρας του μεθ' ὄλων τῶν πληρωμάτων καὶ μόνον τὰ δύο κατώρθωσαν νὰ σωθῶσι μετὰ τοῦ Δαμάτου φυγόντα εἰς τὸν περσικὸν στόλον, ὅστις ἔπλεε περὶ τὴν Χίον καὶ Μίλητον καὶ ἐλεηλάτει τὰ παράλια.

Τὸ κατόρθωμα τοῦτο τοῦ Πρωτέως ἐματαίωσε τὸν κίνδυνον, ὃν ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ τὸ σχέδιον τοῦ Μέρμονος.

§ 29. Ὁ Γόρδιος δεσμός.

Ἦρχιζεν ἤδη τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 333 π. Χ., ὅτε συνῆλθον εἰς τὴν πόλιν Γόρδιον τὰ διάφορα τμήματα τοῦ Μακεδονικοῦ στρατοῦ. Καὶ νοτιόθεν μὲν ἐκ τῶν Κελαινῶν προσῆλθεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν στρατευμάτων του· ἐκ δὲ τῶν Σάρδεων ἔφθασεν ὁ Παρμενίων, ἡγούμενος τῶν ἰππέων καὶ τῶν σκευοφόρων τῆς μεγάλης στρατιᾶς· ἐκ δὲ τῆς Μακεδονίας ἐπανῆλθόν οἱ ἐπ' ἀδείᾳ ἐκεῖ μεταβάντες καὶ μετ' αὐτῶν σημαντικὸς ἀριθμὸς νεοσυλλέκτων, Μακεδόνες μὲν 3000 πεζοὶ καὶ 300 ἰππεῖς, Θεσσαλοὶ δὲ 200 ἰππεῖς καὶ Ἡλεῖοι 150 ὡσαύτως ἰππεῖς. Πάντα δὲ τὰ στρατεύματα ἦσαν ὑπερήφανα διὰ τὰς μέχρι τοῦδε νίκας τῶν καὶ μετὰ πίστεως προσέβλεπον πρὸς τὸν ἥρωα βασιλέα τῶν, ὃν ὁ Θεὸς προώρισε βασιλέα τοῦ περσικοῦ κράτους.

Ἦτο δὲ τὸ Γόρδιον παναρχαία πόλις, ἔδρα τῶν βασιλέων ἄλλοτε τῆς Φρυγίας. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκροπόλεως ἦσαν τὰ ἀνάκτορα τοῦ πρώτου βασιλέως Γορδίου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μίδα. Ἐνταῦθα ἐφυλάσσετο καὶ ἄμαξι, ἧς ὁ ρυμὸς μετὰ τοῦ ζυγοῦ ἦτο δεδεμένος διὰ φλοιοῦ κρανέας, ἀλλὰ τόσον τεχνηέντως, ὥστε δὲν ἐφάνετο οὔτε ἀρχὴ οὔτε τέλος τοῦ δεσμοῦ. Ὑπῆρχε δὲ καὶ χρησμός, καθ' ὃν ὅστις λύσῃ τὸν δεσμόν τοῦτον, μέλει νὰ ἀρξῇ τῆς Ἀσίας. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀναβὰς εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἵνα ἴδῃ τὰ ἀνάκτορα καὶ τὴν ἄμαξιν, ἤκουσε καὶ τὰ τοῦ χρησμοῦ καὶ ἐδοκίμασε νὰ λύσῃ τὸν δεσμόν.

Ο Γρόδιος δεσμός.

Μάτην ὅμως ἐταλαιπωρεῖτο ἐπὶ πολὺν χρόνον, διότι οὐδαμοῦ ἐφαίνετο ἄκρα τοῦ φλοιοῦ, οἱ δὲ περὶ αὐτὸν πάντες διετέλουν ἐν ἀμηχανίᾳ. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἔσυρε τὸ ξίφος του καὶ ἔκοψε τὸν δεσμόν. Καὶ ὁ κόσμος ἐπέισθη, ὅτι ἡ λύσις αὕτη ἦτο ὀρθή καὶ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος προωριζετο κύριος τῆς Ἀσίας, ἀφ' οὗ μάλιστα τὴν νύκτα ταύτην ἐγένετο βροχὴ ραγδαία μετ' ἀστραπῶν καὶ βροντῶν, σημεῖον ὅτι ὁ Θεὸς ἐπεδοκίμαζε τὴν λύσιν.

§ 30. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐν Ἀγκύρᾳ.

Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἀνέβη ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ πάντων τῶν ἐνταῦθα συγκεντρωθέντων στρατευμάτων του, σκοπὸν ἔχων, ἀφ' οὗ συμπληρώσῃ τὴν ὑποταγὴν καὶ τῶν ὑπολειφθεισῶν πρὸς βορρᾶν στραπειῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, νὰ διευθυνθῇ κατόπιν πρὸς νότον καὶ ὑποτάσῃ τὴν Καππαδοκίαν, Λυκαονίαν, Κιλικίαν νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὴν Συρίαν, ἕτοιμος ὢν πάντοτε νὰ συγκρουσθῇ πρὸς τὰ περσικὰ στρατεύματα, ὁποῦδήποτε καὶ ἀνῆθελε συναντήσῃ ταῦτα. Καὶ πρῶτον ἔφθασε πορευόμενος παρὰ τὴν μεσημβρινὴν κλιτὺν τῶν ὄρεων εἰς τοὺς Παφλαγῶνας, οἵτινες ὡμολόγουν πίστιν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ἀνεγνώριζον τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἐπὶ πάσης τῆς Παφλαγονίας ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴ ἔλθῃσι Μακεδονικὰ στρατεύματα εἰς τὴν χώραν των. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη τὸν ὄρον τοῦτον καὶ οὕτως ἡ Παφλαγονία διέμεινεν ὑπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς δυνάστας, ὑποταχθεῖσα εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ διοικητοῦ τῆς παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον Φρυγίας.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθη διὰ τῆς Καππαδοκίας καὶ δια-

βὰς τὸν Ἄλυν ποταμὸν διήλθεν ἄνευ ἀντιστάσεως τὰς μέχρι τοῦ Ἰριδος ποταμοῦ ἐκτεινομένας χώρας τῆς μεγάλης ταύτης σατραπείας, ἣτις ὅλη παρεδόθη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τοῦ Πόντου ἢ Ἡράκλεια, ἢ Σινώπη, ἢ Ἀμιός, ἢ Τραπεζοῦς καὶ ἄλλαι ἔστειλαν πρέσβεις παρακαλοῦντες τὸν Ἀλέξανδρον νὰ εἰσαγάγῃ εἰς αὐτὰς τὴν δημοκρατίαν καὶ νὰ καταλύσῃ τὰς ὀλιγαρχίας, αἵτινες ἐπέρισζον. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ πράξῃ ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνέβαλεν εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν.

§ 31. Σπουδαία νόσος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφ' οὗ ὑπέταξε τὰ βόρεια μέρη τῆς Μ. Ἀσίας ἐτράπη πρὸς νότον καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ στενὰ τῆς Κιλικίας, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται πρὸς νότον τῶν Τυάων, ὅπου ὑπάρχει ἡ μόνη διάβασις διὰ τῶν ὑψηλῶν ὄρέων τοῦ Ταύρου. Τὰ στενὰ ταῦτα εἶχον καταλάβῃ οἱ Πέρσαι καὶ ἐφρούρουν δ' ἰσχυροῦ στρατοῦ. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ στρατοπεδεύσῃ πρὸ τῶν πυλῶν τούτων, ἀναβάλλων δι' ἄλλον καιρὸν τὴν διάβασιν. Τὴν νύκτα ὅμως λαμβάνει τοὺς ὑπασπιστάς του, τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριάνας καὶ ἐπιπίπτει ἐν τῷ σκοτεινῷ κατὰ τῶν πολεμίων. Ὡς δὲ οἱ φύλακες ἤκουσαν αὐτὸν ἐπερχόμενον κινέλιπον τὸ στενόν, τραπέντες εἰς φυγὴν. Τότε εὐθύς χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος λαβὼν τοὺς ἵππεῖς καὶ τῶν ψιλῶν τοὺς ἐλαφροτέρους διέρχεται τάχιστα τὰ στενὰ καὶ ἐπιπίπτει κατὰ τῆς πόλεως Ταρσοῦ ἣν καὶ παραχρῆμα ἐκυρίευσεν. Ἐνταῦθα κατάκοπος ὢν ὑπὸ τῶν ἀγρυπνιῶν, καὶ τῶν ταλαιπωριῶν καὶ τοῦ καύσωνος τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου θερμῆς ἡμέρας θερινῆς

ἠθέλησε νὰ λουσθῆ εἰς τὰ διαυγῆ καὶ ψυχρὰ ὕδατα τοῦ Κύδνου ποταμοῦ, ὅστις διαρρέει τὴν Ταρσόν. Καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καίρὸν ἀπέβαλε ταχέως τὸ κράνος, ἔξεδύθη τὸν θώρακα καὶ τὰ ἱμάτια καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμόν. Ἄλλ' εὐθύς ἠσθάνθη ῥίγος σφοδρὸν καὶ σκοτοδίνη κατέλαβεν αὐτὸν καὶ ἤρχιζε νὰ βυθίζηται εἰς τὸν ποταμόν. Τοῦτο ἰδόντες οἱ σωματοφύλακές του ἔπεσαν εἰς τὸν ποταμόν καὶ τὸν ἀνέσυραν, καὶ ἀναίσθητον ἐκόμισαν εἰς τὴν σκηνὴν του, ὅπου τὸν κατέλαβον σπασμοὶ καὶ ἰσχυρὸς πυρετός. Πάντες δὲ ἔβλεπον, ὅτι ἡ θέσις τοῦ βασιλέως ἦτο δεινὴ, οἱ δὲ ἰατροὶ πάντες ἦσαν ἀπηλπισμένοι περὶ τῆς σωτηρίας. Μετ' οὐ πολὺ δὲ συνῆλθεν εἰς ἑαυτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ ἠσθάνετο καὶ ὁ ἴδιος τὴν θέσιν του πολὺ κρίσιμον. Διήρχετο τὰς νύκτας ὅλας ἄϋπνος καὶ ὀδύνη κατεῖχεν αὐτὸν διὰ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, ὅπερ κατέτριβεν ἔτι μᾶλλον τὰς δυνάμεις αὐτοῦ. Οἱ φίλοι του παρίσταντο τεθλιμμένοι, ὁ δὲ στρατὸς διετέλει ἄπελπις. Ὁ δὲ ἐχθρὸς ἐπλησίαζε καὶ οὐδαμόθεν ἐφαίνετο σωτηρία. Κατὰ τὴν δεινὴν δὲ ταύτην στιγμὴν ἐνεφανίσθη ὁ Φίλιππος ὁ ἰατρὸς ὁ Ἀκαρνάν, ὅστις ἐγνώριζε τὸν βασιλέα ἐκ παιδικῆς ἡλικίας καὶ ἀναλαμβάνει αὐτὸς νὰ σώσῃ τὸν βασιλέα διὰ φαρμάκου, ὅπερ εὐθύς θὰ παρεσκεύαζε. Τοῦτο ἐζήτησι καὶ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος καὶ παρέκάλεσε τὸν ἰατρὸν νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν. Ἄλλὰ καθ' ὄν χρόνον ὁ ἰατρὸς παρεσκεύαζε τὸ φάρμακον κομίζεται πρὸς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον ἐπιστολὴ τοῦ Παρμενίωνος, δι' ἧς ἐφίστα τὴν προσοχὴν τοῦ βασιλέως εἰς τὸν Φίλιππον τὸν ἰατρόν, περὶ οὗ ἔμαθεν, ὅτι ἔλαβε παρὰ τοῦ Δαρείου χίλια τάλαντα καὶ τὴν ὑπόσχεσιν νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ὡς γυναῖκα μίαν τῶν θυγατέρων του, ἐὰν ἐδηλητηρίαιζε τὸν Μ. Ἀλέξανδρον. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέγνωσε

·Ο Μ. Ἀλέξανδρος πίνει τὸ φάρμακον.

τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀνέμενε τὸν ἰατρόν του νὰ φέρῃ τὸ φάρμακον. Ὡς δὲ ἦλθεν ὁ ἰατρός, ἔλαβε ἐκ τῆς χειρὸς του τοῦ τὸ φάρμακον καὶ ἤρχισε νὰ πίνῃ κρατῶν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς, συγχρόνως δὲ ἔτεινε διὰ τῆς ἄλλης χειρὸς τὴν ἐπιστολὴν ἀνοικτὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Φιλίππου, ἵνα ἀναγνώσῃ αὐτήν. Ἦρμος ὁ ἰατρός ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν, διότι εἶχε τὴν συνείδησίν του καθαρὰν παντὸς ἐγκλήματος. Καὶ ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως ἐξώρρισε τὸν βασιλέα νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ἰατρόν του καὶ νὰ ἀκολουθῇ τὰς συμβουλὰς του καὶ ὅτι ἡ νόσος ταχέως θὰ παρέλθῃ. Ἴνα δὲ δείξῃ εἰς τὸν βασιλέα, ὅτι οὐδεὶς κίνδυνος ὑπῆρχε, δὲν ὠμίλει πλέον πρὸς αὐτὸν περὶ τῆς νόσου, ἀλλὰ περὶ τῆς πατρίδος του Μακεδονίας, περὶ τῆς μητρὸς του, περὶ τῶν προσεχῶν νικῶν του καὶ τῶν θαυμασίων χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ ὄντως ἡ κατάστασις τοῦ βασιλέως ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἡμέρας νὰ βελτιοῦται, μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἰάθη ἐντελῶς ὁ βασιλεὺς καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὰ στρατεύματά του.

§ 32. Ῥοποταγὴ Λυκαονίας.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος καταλαβὼν τὰς Κιλικίας πύλας κατεῖχεν ἰσχυροτάτην θέσιν ἀμυντικὴν κατὰ τοῦ περσικοῦ κράτους. Καὶ τὴν θέσιν ταύτην ὄφειλε νὰ ἐξασφαλίσῃ ἔτι περισσότερον καταλαμβάνων τὸς χώρας, ὅσαι ἔκειντο καὶ πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς Ταρσοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἔστειλε τὸν Παρμενίωνα πρὸς ἀνατολὰς, ἵνα καταλάβῃ τὰ στενὰ τοῦ Ταύρου, δι' οὗ ἡδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ νὰ εἰσέλθωσιν τὰ περσικὰ στρατεύματα πρὸς τὴν Ἄνω Ἀσίαν. Αὐτὸς δὲ ἐπορεύθη πρὸς δυσμὰς, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὴν πρὸς τὰ Λάρανδα (νῦν Καραμάν) καὶ τὸ Ἰ-

κόνιον ὄδον, ὑποτάσσων τοὺς κατοίκους τῆς ὄρεινῆς Λυκαονίας, ἧς οἱ κάτοικοι ληστρικὸν βίον διάγοντες ἠδύναντο εὐκόλως, ὡς καὶ οἱ γείτονες αὐτῶν Πισίδαί, νὰ διαταράξωσι τὴν μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας συγκοινωνίαν.

Ἄφ οὗ δὲ ὑπέταξε τοὺς Λυκάονας καὶ ἐτακτοποίησε τὰ τῆς χώρας ταύτης, ἐπανῆλθεν εἰς Ταρσοὺς καὶ ἐκεῖθεν ἐπορεύθη πρὸς νότον εἰς τὴν παράλιον πόλιν Ἀγχιάλην, ἣτις ἔκειτο πλησίον τῆς σημερινῆς πόλεως Μερσίνης. Τὴν Ἀγχιάλην εἶχε κτίσει πάλαι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων Σαρδανάπαλος, ἔνθα εἶχε καὶ τὸ μνημῆμά του ἀνεγείρει φέρων τὸ ἕξῃς παράδοξον ἐπίγραμμα·

Σαρδανάπαλος ὁ Ἀνακυνδαράξου ἔκτισε Ταρσὸν καὶ Ἀγχιάλην εἰς μίαν ἡμέραν. Σὺ δὲ τρώγε καὶ πίνε καὶ ἀπόλαυε, διότι πάντα τὰ ἄλλα τὰ ἀνθρώπινα δὲν ἀξίζουσ τίποτε.

Τοῦ Σαρδαναπάλου ἡ συμβουλή αὕτη πρὸς τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ φροντίζουσ περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἢ πῶς νὰ καλοφάγουν καὶ νὰ κλοπίουν καὶ νὰ καλοπεράσουσ εἶναι γνώμη γνησία τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, ἦν σήμερον ἔχουσ καὶ ἐφαρμόζουσ οἱ Τοῦρκοι, ὄντες καὶ αὐτοὶ ἀνατολίται. Πόσον διαφόρως σκέπτονται οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι λέγοντες, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῆ διὰ νὰ τρώγῃ, ἀλλὰ τρώγει διὰ νὰ ζῆ καὶ νὰ ἐκτελῇ ἔργα τιμῶντα καὶ αὐτὸν καὶ τὴν πατρίδα του καὶ τὸ ἔθνος ὁλόκληρον.

Ἐκ δὲ τῆς Ἀγχιάλης ἐπορεύθη πρὸς δυσμὰς εἰς τὴν πόλιν Σόλους, ἀποικίαν Ἀθηναίων καὶ Ροδίων. Οἱ Σολεῖς δὲ οὗτοι, εἰ καὶ ἦσαν Ἑλληνικῆς καταγωγῆς, ὠμίλουν τὴν ἑλληνικὴν κάκιστα καὶ διὰ τοῦτο ἔκτοτε ἡ παραφθορὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καλεῖται σολοικισμός. Ἀλλὰ καὶ ἄλλο εἶχον κακόν, ὅτι ἐπέρσιζον. Διὸ ἠγανάκτησεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος καὶ κατέλιπεν εἰς τὴν πόλιν

φροῦρὰν Μακεδονικὴν καὶ πρόστιμον ἐπέβαλεν εἰς αὐ-
τοὺς διακόσια τάλαντα ἀργυρίου. Διατρίβων δὲ ἐν Σό-
λοις ἐσκέφθη νὰ ὑποτάξῃ καὶ τοὺς ὄρειοὺς τῆς Κιλικίας
κατοίκους. Διὸ λαβὼν ἱκανὸν στρατὸν ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν
καὶ ἐντὸς ἐπτὰ ἡμερῶν ἐπεράτωσε τὸ ἔργον του, ὑποτα-
γέντων ἄλλων μὲν οἰκειοθελῶς, ἄλλων δὲ διὰ τῆς βίας.
Εἶτα δὲ ἐπέστρεψεν εἰς Σόλους.

§ 33. Ἑορταὶ ἐν Σόλοις.

Ἐνταῦθα δὲ ἦλθεν ἀγγελία εὐχάριστος παρὰ τοῦ δι-
οικητοῦ τῆς Καρίας, ὅτι ὁ Πέρσης Ὀθοντοπάτης, ὅστις
εἶχε καταλάβει τὴν Σαλμακίδα, ἐπιθαλάσσιον φρούριον
τῆς Ἀλικαρνασσοῦ καὶ κατεῖχε τοῦτο, κατετροπώθη ἐν
κρατερᾷ μάχῃ πρὸς τοὺς Μακεδόνας καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν
στρατιωτῶν του ἐφονεύθησαν, ὑπὲρ τοὺς χιλίους δὲ ἠχμα-
λωτίσθησαν. Καὶ διὰ τὸ γεγονός τοῦτο καὶ διὰ τὴν αἰ-
σίαν ἔκβασιν τοῦ πολέμου μέχρι τοῦδε ὡς καὶ διὰ τὴν
σωτηρίαν του ἐκ τῆς νόσου διέταξεν ὁ βασιλεὺς νὰ γίνῃ
μεγάλῃ θυσία εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ μεγάλη παρέλασις
τοῦ στρατοῦ, ἀγῶνες δὲ γυμναστικοὶ καὶ μουσικοὶ καὶ
λαμπαδηφορίαι νὰ τελεσθῶσιν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα διασκε-
δάσῃ ὁ στρατός, διασκεδάσωσιν δὲ καὶ οἱ ἀποβαρβαρω-
θέντες κάτοικοι τῆς πόλεως, οἵτινες εἶχον λησμονήσει
τὴν καταγωγὴν των καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τὰ Ἑλληνικά.
Ἦθελε δὲ καὶ νὰ πεισθῇ ὁ κόσμος ὅτι ὁ καιρὸς τῶν βαρ-
βάρων παρῆλθε πλέον καὶ ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ὁ Ἑλληνικὸς
πολιτισμὸς θὰ ἄρχῃ καὶ θὰ ἐπιβάλλεται εἰς τὸν κόσμον.
Μετὰ τὰς ἐορτὰς ἐτακτοποίησε τὰ τῆς διοικήσεως τῆς
πόλεως, εἰσαγαγὼν τὴν δημοκρατίαν. Ἐπειτα εἰσέπραξε
μέρος τοῦ προστίμου, ἔλαβε δὲ καὶ ὁμήρους πρὸς ἐγγύη-

σιν καὶ ἀνεχώρησε ἐπιστρέψας εἰς Ταρσόν. Τὸ ὑπόλοιπον δὲ τοῦ προστίμου ἐχάρισε κατόπιν εἰς τοὺς Σολεῖς μετὰ τὴν νίκην του ἐν Ἴσσω, ἀπέδωκε δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς ὀμήρους.

§. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος εἰς τοὺς Μαλλούς.

Φθάσας δὲ εἰς τὴν Ταρσὸν διέταξε τὸ ἱππικὸν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Φιλώτου νὰ προχωρήσῃ πρὸς ἀνατολᾶς καὶ νὰ προκαταλάβῃ τὰ σιενά, ἅτινα κείμενα εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἴσσικοῦ κόλπου ἢ ὡς λέγουσιν σήμερον τοῦ κόλπου τῆς Ἀλεξανδρέτιας, δεσπόζουσι τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν Ἴσσόν, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ ἐπιλοίπου στρατοῦ ἐπορεύθη διὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ πρῶτον μὲν εἰς τὴν Μάγαρσόν, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Μαλλόν. Ἀμφότεραι αἱ πόλεις αὗται διέσφζον τὴν Ἑλληνικὴν αὐτῶν καταγωγὴν, ἣν ἠσθάνθησαν τώρα ζωηρότερον ἐνώπιον Ἑλληνοσ βασιλέω. Μάλιστα δὲ ἡ ἐν Μαλλῶ δημοκρατικὴ μερὶς ἐστασίασε κατὰ τῶν δυναστῶν αὐτῆς καὶ ἤρξατο ἐν τῇ πόλει ἀγὼν αἱματηρός, ὃν κατέπαυσεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος παρεμβάς.

Ἦσαν δὲ οἱ Μαλλῶται ἄποικοι Ἀργεῖοι ἐλθόντες ἐνταῦθα ὑπὸ τὸν Ἀμφίλοχον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμφιαράου. Ἡ δὲ Μάγαρσος ἦτο πόλις, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πυράμου ποταμοῦ, χρησιμεύουσα ὡς λιμὴν τῆς μεσογειότερον κειμένης Μαλλοῦ. Εἶχε δὲ ἡ Μάγαρσος καὶ ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, εἰς ὃν προσέφερε θυσίαν ὁ βασιλεὺς. Τοὺς Μαλλώτας ὁ βασιλεὺς ἐθεώρησεν ὡς ἰδιαιτέρους συμπολίτας του, διότι καὶ ὁ βασιλικὸς οἶκος αὐτοῦ εἶχε τὴν καταγωγὴν ἐκ τοῦ Ἀργους, ἐκ τοῦ γένους τῶν Τημενιδῶν, ἀπογόνων τοῦ Τημένου, βασιλέως τοῦ Ἀργους.

Διὸ καὶ ἐπεδαφίλευσε πρὸς αὐτοὺς πᾶσαν τὴν εὐνοίαν του. Ἀπὴν ἔλαξε τὴν πόλιν παντὸς φόρου, ὃν μέθοι τοῦδε ἐτέλει πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα, ἔδωκεν εἰς αὐτὴν πᾶσαν ἔλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν καὶ εἰσήγαγε τὴν δημοκρατίαν. Καὶ πρὸς τὸν οἰκιστὴν αὐτῆς Ἀμφίλοχον τοῦ Ἀμφιαράου ἀπέδωκε μεγάλας τιμὰς, προσενεγκῶν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἑναγίσματα ἐπὶ τοῦ τάφου του.

§ 35. Ἐκστρατεία Ἀλεξάνδρου κατὰ Δαρείου.

Διέτριβεν ἀκόμη ἐν Μαλλῶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτε ἀνήγγειλαν εἰς αὐτὸν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἄγων πολιάρισμα στρατεύματα διέβη τὸν Εὐφράτην καὶ εἶχε στρατοπεδεύσει εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Σώχων, ἧτις δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Πάραυτα συνεκάλεσε πολεμικὸν συμβούλιον, ὅπου πάντες συνεφώνησαν νὰ ἀναζεύξωσι τάχιστα καὶ διαβάντες τὰ στενά, ἃτινα εἶχεν προκαταλάβει ὁ Φιλώτας, προσβάλωσι τοὺς Πέρσας, ὅπου συναντήσωσιν αὐτούς. Καὶ ὄντως τὴν ἐπιούσαν πρωίαν ἀνεχώρησαν ἀπὸ τῆς Μαλλοῦ καὶ προὐχώρησαν ἀκολουθοῦντες τὴν παραλιακὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν πρὸς τὴν Ἴσσον, ὅπου καὶ ἔφθασαν.

Ἐκ τῆς Ἴσσοῦ δύο ὁδοὶ φέρουσιν εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Σώχων. Καὶ ἡ μὲν μία διέρχεται διὰ τῶν φαράγγων καὶ τῶν πυλῶν τῶν λεγομένων Ἀμανικῶν ἐπὶ τῶν ὄρεων τῆς Συρίας, τὰ ὁποῖα εἶναι συνέχεια τῶν ὄρεων τοῦ Ταύρου. Ἡ δὲ ἄλλη ὁδὸς ἀκολουθεῖ τὴν παραλίαν καὶ εἶναι πολὺ ὀμαλὴ κατάλληλος διὰ πορείαν στρατιωτικὴν. Καὶ ταύτην προὔτιμησεν ὁ Ἀλέξανδρος, μὴ θέλων νὰ ταλαιπωρήσῃ τὰ στρατεύματα του εἰς τὴν διὰ τῶν ὄρεων ὁδόν, ἀλλὰ νὰ διατηρήσῃ αὐτὰ ἀκμαῖα καὶ ἔτοιμα πρὸς μάχην.

Ἄφῃκε δὲ εἰς Ἴσσον τοὺς νοσοῦντας στρατιῶτας, ὅπου ἐνόμισεν αὐτοὺς ἀσφαλεστάτους καὶ ἐτρόπη πρὸς νότον τὴν συνήθη παραλιακὴν ὁδὸν καὶ διαβὰς τὰς λεγομένας Συριακὰς πύλας ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν Μυριανδρον. Ἐνταῦθα ἐστρατοπέδευσεν, ἵνα ἀναπαυθῆ ὁ στρατός του, ἐσκέπτετο δὲ τῇ ἐπιούσῃ πρώτῃ νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Σώχων, ὅπου ἐνόμιζεν ὅτι θὰ ἦτο καὶ ὁ στρατός τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ τὴν νύκτα ἐπέσκηψε θύελλα μεγάλη μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ ὕδωρ πολὺ ἔπιπτεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀναζεύξῃ ὁ στρατός, ὅστις διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ ἐνταῦθα ἐπὶ τινὰς εἰσέτι ἡμέρας.

§ 36. Ἐστρατεία Δαρείου κατὰ Ἀλεξάνδρου.

Καθ' ὃν χρόνον αἱ χῶραι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἢ μίᾳ κατόπιν τῆς ἄλλης ὑπετίσποντο ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἄλλαι μὲν ἐκουσίως, ἄλλαι δὲ διὰ τῆς βίας τῶν ὄπλων, ὥστε ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους ἀνεγνώριζεν αὐτὸν ἄρχοντα πᾶσα ἡ Μικρὰ Ἀσία, ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας Δαρεῖος ὁ Κοδομανός, οὗ τὸ Κράτος ἤρχισε νὰ καταρρέῃ, συνήθηροισε μέγαν στρατὸν ἐκ τῆς ἀπεράντου αὐτοῦ χώρας ἕξ ἑξακοσίων χιλιάδων πεζῶν καὶ ἑκατὸν χιλιάδων ἰππέων καὶ ἄριστα παρεσκευασμένος ἐστράτεισεν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, ἵνα ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς χώρας του τὸν τολμηρὸν ξένον. Ὁ Δαρεῖος ἐφρόνει ὅτι πάντως θὰ ἐνίκα ἔχων πολυάριθμον στρατὸν, μάλιστα δὲ μισθοφόρους Ἑλληνας περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας καὶ ἄλλας ἑκατὸν χιλιάδας τακτικοῦ στρατοῦ ἐξ Ἀσιανῶν ἐξησηκηνέμων εἰς τὰς μάχας. Τὴν ἐλπίδα δὲ ταύτην ἐνίσχυον εἰς αὐτὸν καὶ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ αἱ ἀλαζονικαὶ καυχήσεις ὡς καὶ ὄνει-

ρον, ὅπερ οἱ Χαλδαῖοι ἐξήγησαν εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του. Ἐφάνη δηλαδὴ αὐτῷ καθ' ὕπνον τὸ μὲν στρατόπεδον τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς μεγάλη πυρκαϊά, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐν στολῇ διερχόμενος ἔφιππος τὰς ὁδοὺς τῆς Βαβυλῶνος καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀφανισθεῖς.

Βέβαιος ὢν περὶ τῆς νίκης ὁ Δαρεῖος ἐστράτευσεν κατὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐν πάσῃ τῇ Ἀσιατικῇ λαμπρότητι, μετὰ τῶν γυναικῶν του, μετὰ τοῦ σμήνους τῶν εὐνούχων, καὶ διαβὰς τὸν Εὐφράτην, ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ εὐρυτάτῃ πεδιάδι τῶν Σώχων. Ἐνταῦθα ἔμαθεν ὅτι ὁ Μ. Ἀλέξανδρος δὲν ἦτο μακρὰν καὶ ὅτι ὡς ἀστραπὴ διέρχεται τὴν Ἀσίαν, ὑποτάσσει τοὺς λαοὺς τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον. Ἡ ἀγγελία αὕτη εἰάραξεν αὐτὸν καὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν περιέμενε νὰ ἴδῃ ἐκ δυσμῶν ἀναφαινόμενον τὸν κονιορτὸν τῶν στρατευμάτων τοῦ Μακεδόνοιο κατακτητοῦ. Ἄλλ' αἱ ἡμέραι παρήρχοντο ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἐφαίνετο. Οἱ δὲ Πέρσαι ἀνεθάρρουν καὶ ἤρχισαν νὰ ὀμιλῶσιν χλευαστικῶς περὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, λέγοντες ὅτι δὲν τολμᾷ νὰ ἀπομακρυνθῇ τῆς παραλίας, διότι γινώσκει ὅτι αἱ ὀπλαὶ τῶν ἑκατοντοκισχιλίων περσικῶν ἵππων ἀρκοῦσι νὰ καταπατήσωσι τὴν στρατιάν του.

§ 37. Αἱ ἀντιρρήσεις τοῦ Ἀμύντα τοῦ Μακεδόνοιο.

Οἱ λόγοι οὗτοι τῶν μεγιστάνων Περσῶν ἠύφραναν τὸν Δαρεῖον, ὅστις παραπεισθεὶς ἐδέχθη τὴν μωρὰν αὐτῶν γνώμην νὰ ἐγκαταλίπη τὴν πεδιάδα τῶν Σώχων καὶ νὰ ἀπέλθῃ μετ' ὄλου τοῦ στρατοῦ εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὃν ἤλπιζε τάχιστα νὰ ἐξαφανίσῃ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὅμως τοῦ Δα-

ρείου εύρίσκετο ὁ Ἀμύντας ὁ Ἀντιόχου, ὅστις μισῶν τὸν Ἀλέξανδρον ἐνόμιζεν ὅτι καὶ ὁ Ἀλέξανδρος μισεῖ αὐτόν. Διὸ φοβηθεὶς εἶχε φύγει πρὸς τὸν Δαρεῖον, χωρὶς νὰ πάθῃ τι ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Ἀμύντας λοιπὸν οὗτος ἀκούσας τῶν μεγιστάνων τὰς μεγαλαυχίας προσῆλθε πρὸς τὸν Δαρεῖον καὶ εἶπεν· Ὁ Ἀλέξανδρος, βασιλεῦ, δὲν θὰ βραδύνη νὰ ἐμφανισθῆ. Αὐτὸς θὰ σπεύσῃ νὰ ἔλθῃ, εὐθύς ὡς μάθῃ ὅτι ὁ Δαρεῖος εἶναι ἐνταῦθα. Ἡ φαινομένη αὐτῇ βραδύτης δηλοῖ μέγαν κίνδυνον. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει δι' οὐδένα λόγον νὰ ἀφήσῃς τὴν κατάλληλον ταύτην διὰ τοὺς Πέρσας θέσιν, ἐνθα δύνασαι τὸν μέγαν στρατὸν καὶ τὸ μέγα ἵππικὸν νὰ μεταχειρισθῆς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις δὲν ἔχει οὐδὲ τὸ πολλοστημόριον τῶν στρατευμάτων σου. Καὶ εἴαν, ὁ μὴ γένοιτο, ἡ τύχη δὲν φανῆ σοι εὐμενής, τότε δύνασαι νὰ ὑποχωρήσῃς διασώζων τὸν στρατόν. Ἐν ᾧ, εἴαν πράξῃς, ὡς συμβουλεύουσιν οἱ μεγιστᾶνες, καὶ εἰσέλθῃς εἰς τὰς στενὰς κοιλάδας τῆς Κιλικίας, φοβοῦμαι, βασιλεῦ, μὴ ἀπολέσῃς καὶ τὴν νίκην καὶ τὸν στρατόν.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀμύντας. Ἄλλ' ὁ Δαρεῖος δυσπιστῶν πρὸς τὸν ξένον, δὲν ἤκουσε τοὺς φρονίμους τούτους λόγους, ἀλλ' ἐπαιρόμενος διὰ τὸ πλῆθος τῶν στρατευμάτων του καὶ παρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν κολάκων, οἵτινες ἀπὸ τοῦδε ἐμακάριζον αὐτόν ὡς τὸν ἔνδοξον νικητὴν, θέλων δὲ καὶ αὐτὸς νὰ φανῆ ἄξιος τῶν κολακειῶν, αἵτινες καταστρέφουσιν συνήθως τοὺς βασιλεῖς, ἀπεφάσισε νὰ καταλίπῃ τὴν θέσιν ταύτην καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἐχθροῦ, ὃν ἐνόμιζεν κρηπτόμενον ὑπὸ φόβου. Διὸ ἀφοῦ ἔστειλεν εἰς Δαμασκὸν τὰς περιττὰς ἀποσκευὰς τοῦ στρατοῦ, τὰς γυναῖκας τῶν σατραπῶν καὶ ἡγεμόνων, τὸ μέγι-

στον μέρος τοῦ θησαυροῦ του, καὶ πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πορείαν τῶν στρατευμάτων του, εἰσῆλθε διὰ τῶν Ἀμανικῶν πυλῶν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἴσσόν, ἔνθα εὔρε τοὺς ἀσθενεῖς τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὓς πάντας ἀπανθρώπως ἐφόνευσεν.

§ 38. Μία ἀπίστευτος εἴδησις.

Διέτριβεν ἀκόμη ἐν Μυριάνδρῳ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ὅτε κομίζεται αὐτῷ ἡ ἀγγελία ὅτι ὁ Δαρεῖος ὑπερβάς τὰς Ἀμανικὰς πύλας ἔφθασεν εἰς Ἴσσόν, ὅτι οἱ Πέρσαι ἐφόνευσαν ἀπανθρώπως τὸς ἀσθενεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, οὓς εὔρον ἐν τοῖς νοσοκομείοις τῆς πόλεως, βασανίσαντες αὐτοὺς λίαν σκληρῶς, ὅτι οἱ βάρβαροι ἤρχοντο νὰ συλλάβωσι τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἀγαλλόμενοι ὅτι διέκοιψαν πᾶσαν συγκοινωνίαν πρὸς τὰς κατακτηθείσας χώρας καὶ ὅτι ἐθεώρουν τὸν ὄλεθρον τῶν Ἑλλήνων ἀναπόφευκτον. Ἡ ἀγγελία αὕτη ἐφάνη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ἀπίστευτος· διότι οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ ὅτι οἱ Πέρσαι θὰ ἐδεικνύοντο τοσοῦτον μωροί, ὥστε νὰ ἀποφασίσωσι νὰ πολεμήσωσιν ἐν στενῷ χώρῳ, ἔνθα ἡ ἡττα αὐτῶν ἦτο βεβαία. Καὶ διὰ τοῦτο ἔστειλε πλοῖα καὶ ἄνδρας ἐκ τῶν πιστοτάτων εἰς αὐτόν, ἵνα ἴδωσιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, τί συμβαίνει.

Ὅπως δ' ἐναντίαν ἐντύπωσιν ἐποίησεν ἡ ἀγγελία αὕτη εἰς τοὺς στρατιώτας. Ἡμεῖς, ἔλεγον, ἠλπιζομεν νὰ προσβάλωμεν τὸν ἐχθρὸν μετὰ τινὰς ἡμέρας εἰς τὴν εὐρείαν πεδιάδα τῶν Σώγων. Τώρα ὅμως τὰ πάντα ἀπροσδοκῆτως ἥλλαξαν. Τώρα ὁ ἐχθρὸς ἴσταται ὀπισθεν ἡμῶν καὶ αὐριοι ὀφείλομεν νὰ πολεμήσωμεν. Διὰ τῆς μάχης δὲ πρέπει νὰ ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὅ,τι

πρότερον κατείχομε· ἡμεῖς ἀσφαλῶς. Πᾶν βῆμα ἡμῶν πρὸς τὰ ὀπίσω ὀφείλομεν τώρα δι' αἵματος νὰ ἐξαγοράσωμεν. Ἴσως τώρα ἀναγκασθῶμεν, ὡς ἅ λωτε οἱ μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος μύριοι, νὰ διέλθωμεν διὰ μέσου τῆς Ἀσίας πολεμοῦντες καὶ ἀντὶ λείας καὶ δόξης μόλις δυνηθῶμεν νὰ φέρωμεν τὸ γυμνὸν ἡμῶν σῶμα ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα. Καὶ πάντα ταῦτα πάσχομεν, διότι ἀπερισκέπτως χωροῦμεν πρὸς τὰ πρόσω. Εἰς οὐδὲν οἱ μεγάλοι λογίζονται τὸν στρατιώτην καὶ παραδίδουσιν αὐτὸν εἰς τὴν τύχην καὶ εἰς τοὺς ἐχθρούς, ὅταν τραυματίας μένη ὀπίσω.

Οὕτως ἐρόγγυζον οἱ στρατιῶται, ἐν ᾧ ἐκαθάριζον τὰ ὄπλα αὐτῶν παρασκευαζόμενοι εἰς μάχην, καὶ ὠργίζοντο, διότι τὰ πράγματα ἦλθον ἄλλως ἢ ὡς προσεδόκων. Ἦθελον δὲ καὶ διὰ τοιούτων λόγων νὰ ἀποβάλλωσι τὸ ἀναπόφευκτον ἐκεῖνο τῆς δειλίας αἴσθημα, ὅπερ ἀείποτε καταλαμβάνει καὶ τὸν γενναιότατον στρατὸν κατὰ τὴν πικραμονὴν τῆς μάχης.

§ 29. Ἀλεξάνδρου λόγος.

Ὡς δὲ ἐπανῆλθε τὸ ἀποσπασθὲν πλοῖον πρὸς κατασκόπευσιν καὶ οἱ ἄνδρες διηγοῦντο ὅτι πᾶσα ἡ πεδιάς ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πινάρου ποταμοῦ μέχρις Ἴσσοῦ ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ σκηνῶν, τότε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος συνέκάλεσε τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς ἰλάρχους καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν συμμάχων καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς·

Ἡ παροῦσα θέσις, ἣν ἐξέλεξεν ὁ ἐχθρὸς, ἵνα πολεμήσῃ, παρέχει ἡμῖν ἀσφαλεστάτην τὴν νίκην. Ἡ γνώμη ὅτι περιεκυκλώθημεν εἶναι ἐσφαλμένη. Εἰς ἄνδρας, οἷοι ἐδειχθητε ὑμεῖς πάντες καθ' ὅλην τὴν νικηφόρον ἡμῶν

πορείαν, πολεμήσαντες κατὰ τοὺς μεγίστους κινδύνους μετὰ θάρρους καὶ τόλμης ἀνυπερβλήτου, τίς δύναται νὰ φράξῃ τὴν ὁδόν; Μὴ λησμονεῖτε, ὅτι εἴσθε ἀείποτε νικηταὶ καὶ ὅτι ἐπέρχεσθε κατὰ ἀείποτε ἡττημένων. Ἐπειτα ἡμεῖς ἔχομεν σύμμαχον καὶ τὸν θεόν, ὅστις, ὡς βλέπετε, τυφλώσας τὸν Δαρεῖον ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τῆς πεδιάδος τῶν Σώχων καὶ ἔρριψεν εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τὰς φάραγγας τῆς Κιλικίας, ἵνα εὐκολώτερον αὐτὸν νικήσωμεν. Ἐχετε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι πολεμοῦσιν Ἕλληνες κατὰ Περσῶν καὶ Μήδων, μαχηταὶ γηράσαντες εἰς τοὺς πολέμους κατὰ τρυφηλῶν ἀνθρώπων τῆς Ἀσίας, ἐλεύθεροι ἄνδρες κατὰ δούλων, φιλοπόλιδες ἀμυνόμενοι ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατὰ ἐξηχρειωμένων Ἑλλήνων, οἵτινες ἕνεκα εὐτελοῦς μισθοῦ προδίδουσι τὴν πατρίδα καὶ τὴν δόξιν τῶν προγόνων αὐτῶν, οἱ εὐρωστότατοι καὶ μαχιμώτατοι τέλος τῶν ἀνδρῶν τῆς Εὐρώπης κατ' ἀνάδρων καὶ θηλυπρεπῶν ὄχλων τῆς Ἀσίας. Ἐπὶ πᾶσι δὲ μὴ λησμονεῖτε, ὅτι τὴν μάχην παρ' ἡμῖν διευθύνει ἡ στρατιωτικὴ ἐπιστήμη, ἣτις γινώσκει νὰ ἐκλέγῃ τὰ πλεονεκτήματα τῶν τόπων καὶ νὰ κάμνῃ ὀρθὴν χρῆσιν τῶν μέσων, ἃ ἔχει, ἵνα πάντοτε νικᾷ τὰς ὁρδὰς ταύτας, ὅσον πολυάριθμοι καὶ ἂν ᾖσιν. Ὑπὸ τοιούτους ὄρους εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμφιβάλλῃ τις περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μάχης; Ἐπειτα ἀναλογίσθητε, ὅτι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ μιᾶς ἢ δύο σατραπειῶν, ἀλλὰ περὶ ὅλου τοῦ ἀπεράντου περσικοῦ κράτους, ὅπερ θὰ περιέλθῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν εὐθύς μετὰ τὴν νίκην, καὶ θὰ ἀποζημιωθῶμεν ἀφθόνως διὰ πάσας τὰς ταλαιπωρίας, ἃς κοινῇ πάντες ὑποφέρομεν. Πρὸς τοὺς γενναίους στρατηγούς μου καὶ τοὺς γενναίους στρατιώτας μου θὰ εἶμαι πάντοτε εὐγνώμων. Εὐχαριστᾷ

τὸν γέροντα Παρμενίωνα διὰ τὴν πίστιν αὐτοῦ, τὸν γενναῖον Φιλώταν διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Γρανικοῦ, τὸν ἀνδρεῖον Περδίκκαν διὰ τὴν πρώτην ἔφοδον κατὰ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ, τὸν Ἄιταλον διὰ τὰ ἀνδραγαθήματα αὐτοῦ κατὰ τὴν Σαγαλασσόν. Εὐχομαι ὁ Ἄντιοχος καὶ οἱ τοξόται αὐτοῦ νὰ δειχθῶσι καὶ ἐνταῦθα ἀνδρεῖοι, ὡς ἐδείχθησαν πίντοτε, καὶ ὄν τὴν τόλμην μαρτυρεῖ ὁ θάνατος ἐν ἐνὶ ἔτει δύο ἀρχηγῶν τοῦ τάγματος. Ἐγὼ οὐδὲν ἄλλο ὑπὲρ ἑμαντοῦ θερμότερον εὐχομαι ἢ νὰ δειχθῶ ἄξιος τῶν στρατηγῶν μου καὶ τῶν στρατιωτῶν μου. Σᾶς διαβεβαιῶ δὲ ὅτι μᾶλλον εἶμαι ὑπερήφανος διὰ τὰς πληγὰς μου ἢ διὰ τὸ βασιλικόν μου διάβημα.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος μετ' ἐνθουασμοῦ καὶ ὕψους. Εὐθύς δὲ πάντες οἱ στρατηγοὶ μιᾷ φωνῇ παρεκάλεσαν τὸν βασιλέα τῶν νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς τάχιστα εἰς τὴν μάχην. Ὁ Ἀλέξανδρος διέλυσε τὸν σύλλογον παραγγείλας νὰ γευματίσῃ ὁ στρατὸς ἀφθόνως. Κατόπιν περὶ τὴν δείλην ἐχώρησε ἡ στρατιὰ πᾶσα πρὸς τὰς Συρίας πύλας, ἃς κατέλαβεν ἀφυλάκτους οὔσας. Ἦτο δὲ περὶ-που μεσονύκτιον, ὅτε διέταξε νὰ ἀναπαυθῇ ὁ στρατὸς μέχρι πρωίας. Ὅτε δὲ ἤρχισε νὰ ὑποφώσκῃ ἡ ἡμέρα, ὁ μὲν στρατὸς διετάχθη νὰ ἐτοιμασθῇ εἰς ἀναχώρησιν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος προσέφερεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους θυσίαν εἰς τὸν θεόν, ἐπικαλούμενος αὐτοῦ τὴν συνδρομὴν ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τῶν βαρβάρων.

§ 40. Παράταξις Περσῶν.

Ὁ στρατὸς σύμπας κατέβη εἰς τὴν πεδιάδα, ἣτις ἐκτείνεται μέχρι τῆς πόλεως Ἰσοῦ. Καὶ πρὸς δυσμὰς μὲν ὄρι-

ζεται αὕτη ὑπὸ τῆς θαλάσσης, πρὸς ἀνατολὰς δὲ περι-
κλείεται ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ ἀποτόμων ὄρεων. Ἐν τῷ μέσῳ
δὲ αὐτῆς ρεεὶ ποταμὸς μικρὸς, ὁ Πίναρος. Ἐνταῦθα βο-
ρείως τοῦ Πινάρου εἶχε στρατοπεδεύσῃ ὁ Δαρεῖος, πρὸς
ὃν ἤδη ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ἐπέρχεται κατ' αὐτοῦ ὁ Μ.
Ἀλέξανδρος δρομαίως, παρεσκευασμένος εἰς μάχην. Ὡς
δ' ἤκουσε τοῦτο ὁ Δαρεῖος, διέταξε νὰ παραταχθῶσιν
εὐθύς τὰ στρατεύματά του. Ὅπως δὲ ἐν ἡσυχίᾳ γένηται
ἡ παράταξις τοῦ στρατοῦ, διεβίβασε πέραν τοῦ Πινάρου
τρισυρτίους ἰππεῖς καὶ δισυρτίους πεζοὺς διατίξας αὐ-
τοὺς νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐκεῖθεν, εὐθύς ὡς ἤθελον μετὰ
ταῦτα διαταχθῆ, καὶ νὰ ἔλθωσι νὰ παραταχθῶσι εἰς τὴν
γραμμὴν τοῦ λοιποῦ στρατοῦ κατὰ τὸ ἀριστερὸν κέρασ.
Ἐγένετο δὲ ἡ παράταξις τῶν στρατευμάτων τοῦ Δαρείου
ὡς ἑξῆς. Ἐν τῷ μέσῳ ἔταξε τρισυρτίους Ἑλληνας μι-
σοφόρους, ἡγουμένου αὐτῶν τοῦ Θυμώνδου. Ἐκατέρω-
θεν δὲ αὐτῶν ἔταξεν ἑξακισυρτίους γενναίους Πέρσας
καλούμενους Κάρδικας. Ἐπὶ δὲ τῶν ὄρεων πρὸς ἀριστε-
ράν, κατὰ τὸ δεξιὸν κέρασ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἔταξε
δισυρτίους ὀπίστας βαρβάρους, ὑπὸ τὸν Φεραῖον Ἀριστο-
μήδη. Το δὲ ἄλλο πλῆθος τῶν ψιλῶν καὶ τῶν ὀπιλιτῶν διὰ
τὴν δυσχωρίαν ἐτάχθη ὀπισθεν. Ὡς δὲ ἐγένετο ἡ πορά-
ταξις αὕτη, ὁ Δαρεῖος ἀνεκάλεσε τὸ ἰππικόν, ὅπερ εἶχε
τάξῃ ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ, ἵνα γίνῃ, ὡς εἶπομεν, ἡ παρά-
ταξις τοῦ στρατοῦ ἀσφαλῶς, καὶ παρέταξεν αὐτὸ ἐντεῦθεν
τοῦ ποταμοῦ, ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρασ πλησίον τῆς θαλάσσης
καὶ ἀπέναντι τοῦ Παρμενίωνος· διότι ἐνταῦθα ὁ τόπος
ἦτο κυρίως ἰππασίμος. Αὐτὸς δὲ ὁ Δαρεῖος κατ' ἔθος
περσικὸν ἔμενεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς παρατάξεως περικυκλού-
μενος ὑπὸ σώματος ἐκλεκτῶν ἰππέων Περσῶν, ὧν ἤρχεν

ὁ Ὁξάρης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δαρείου. Τὸ σχέδιον δὲ τῆς μάχης ἦτο ὁ μὲν πεζὸς στρατὸς νὰ τηρήσῃ τὴν θέσιν

Φυγή τοῦ Δαρείου

τοῦ ἀμνηόμενος ὅπισθεν τῶν ὄχθῶν τοῦ Πινάρου, τὸ-ἰπικὸν ὁμῶς τὸ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ

*Ἐκδοσις πέμπτη 1928.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τῆς ἀριστερᾶς τῶν Μακεδόνων, ὅτε ταυτοχρόνως θὰ προσέβαλλε τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ὀρέων τεταγμένος στρατός.

§ 41. Φυγὴ Δαρείου.

Ὡς δὲ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἦλθε πλησίον καὶ εἶδε τὴν παράταξιν τῶν Περσῶν, ἐνόησεν εὐθύς ὅτι τὴν προσβολὴν ἔπρεπε νὰ κάμῃ εἰς τὸ μέσον, ὅπου ἦτο ὁ ἰσχυρότατος μισθοφορικὸς στρατός καὶ ὅπου ἔμενε καὶ αὐτὸς ὁ Δαρεῖος. Ἐὰν ἐνταῦθα ἐνικῶντο οἱ Πέρσαι, καὶ θὰ ἦτο τοῦτο δυνατὸν δι' ἰσχυρᾶς ἐπιθέσεως γινομένης ὑπὸ τοῦ ἰδίου, τότε ἡ νίκη ἦτο βεβαία. Δι' ὅ, ἀφ' οὗ ἐνίσχυσε καὶ τὰς δύο πτέρυγας τοῦ στρατοῦ του διὰ γενναίων σωμάτων ἰππέων, φρονίσας νὰ μὴ γίνῃ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κύκλωσις, ἐπετέθη αὐτὸς κατὰ τοῦ κέντρου τῶν Περσῶν μετὰ ταχύτητος θαυμαστῆς διαβὰς τὸν ποταμόν. Ἀμφότεροι οἱ στρατοὶ ἐνταῦθα ἦλθον τάχιστα εἰς χεῖρας. Ἄλλ' ὅσον γενναίως καὶ ἂν ἐμάχοντο οἱ Πέρσαι, δὲν ἠδυνήθησαν ἐπὶ τέλος νὰ ἀντισταθῶσιν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τὴν ἀκατίσχετ ν ὀρμὴν τῶν Μακεδόνων καὶ τὸ κέντρον ἤρχισεν νὰ ἐνδίδῃ. Ἄλλ' ἐν ᾧ τὸ κέντρον τῶν Περσῶν γενναίωτα μαχόμενον ὑπεχώρει, ὁ Ἀλέξανδρος διέκρινεν ἐκεῖ που πολυτελέστατον ἄρμα καὶ ὑποπιεύσας ὅτι ἐνταῦθα θὰ ἔμενε ὁ Δαρεῖος διευθύνει τὸν ἵππον του ἐκεῖσε παρακολουθούμενος ὑφ' ὄλης τῆς φάλαγγος. Δεινὸς ἐνταῦθα συνέστη ἀγών. Οἱ Πέρσαι ἡγεμόνες προμαχοῦντες τοῦ βασιλέως αὐτῶν ἐμάχοντο γενναίως καὶ οὐδεὶς ὑπεχώρει. Πολλοὶ σατράπαι ἔπεσον κατὰ τὴν φονικωτάτην ταύτην συμπλοκὴν, οἷον ὁ Ἀρσάμης, ὁ Ρεομίθρης, ὁ Ἀτιζύ-

ης, ὁ Σαβάξης καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλεξάνδρος ἐτραυματίσθη εἰς τὸ σκέλος. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Μακεδόνες ἐξηγριώθησαν ἔτι μᾶλλον καὶ διέσχιζον τὰς φάλαγγας τῶν Περσῶν χωροῦντες ὄλονεν ἐγγύτερον εἰς τὸ ἄρμα τοῦ Δαρείου. Ὡς δὲ ὁ Δαρεῖος ἐνόησε τὸν κίνδυνον, στρέψας τὸ ἄρμα ἔφυγε πρὸς τὰ ὀπίσω ἔξω τῆς συμπλοκῆς. Ἀλλὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ Δαρείου ἠκολούθησαν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀγωνιζόμενοι Πέρσαι κατὰ πρῶτον, κατόπιν δὲ καὶ τὸ λοιπὸν στρατεύμα. Ἐν ᾧ δὲ ὁ ἀγὼν ἐν τῷ μέσῳ ἐμαίνετο, ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ ἱππεῖς καὶ πεζοί, ἐπιπίπτουσι κατὰ τῶν Περσῶν τῶν ἀντικρῦ αὐτῶν ἰσταμένων καὶ συνταράττουσι τοὺς βαρβάρους. Καὶ ἐφαίνεται ὅτι ἡ νίκη ἔκλινε πρὸς τοὺς Ἕλληνας διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κέντρου καὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, ὅτε μετεβλήθησαν αἴφνης τὰ πράγματα ὑπὲρ τῶν Περσῶν. Οἱ Ἕλληνες μισθοφόροι τοῦ Δαρείου, ἰδόντες ὅτι ἡ φάλαγξ τῶν Μακεδόνων διερράγη εἰς ἓν μέρος, τοῦτο μὲν ἕνεκα τῆς ταχίστης τοῦ Ἀλεξάνδρου προσβολῆς, τοῦτο δὲ ἕνεκα τῶν πολλαχοῦ ἀποκρήμων ὄχθων τοῦ ποταμοῦ, ἐμβάλλουσι μανιωδῶς εἰς αὐτὴν καὶ προσπαθοῦσι παντὶ σθένει νὰ ἀπωθήσωσι τοὺς Μακεδόνας πάλιν πέραν τοῦ ποταμοῦ. Ἄλλ' οἱ Μακεδόνες αἰσχυρόμενοι διὰ δειλίαν νὰ ἀφήσωσι νὰ ἀπολεσθῇ ἡ νίκη, ἐμάχοντο μετὰ θαυμαστοῦ ἡρωϊσμοῦ. Ἦδη ἔκειντο νεκροὶ ἑκατὸν εἴκοσι ἐπίσημοι Μακεδόνες, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς φάλαγγος, Πτολεμαῖος ὁ Σελεύκου. Ἐν τούτοις ἡ φάλαγξ ἠγωνίζετο καρτερικῶς καὶ ἠμφεσβήτει εἰς τοὺς μισθοφόρους τὴν νίκην. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἔνταῦθα ἡ νίκη ἦτο ἀμφίβολος, παρὰ τὴν ἀκτὴν ἐφαίνεται ἀποκλίνουσα εἰς τοὺς Πέρσας. Ἐνταῦθα τὸ ἱπικὸν τῶν Περ-

σῶν ἐπετέθη μετὰ τῶσαύτης βίας κατὰ τῶν Θεσσαλῶν ἰππέων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὥστε μία ἴλη αὐτῶν κατεκόπη ὀλοτελῶς, αἱ δὲ λοιπαὶ διὰ τῆς ταχύτητος μόνον καὶ δεξιότητος τῶν ἰππέων, ποτὲ μὲν ἐδῶ, ποτὲ δὲ ἐκεῖ συσσωματούμεναι καὶ ἐκ νέου ἐπιτιθέμεναι ἠδυνήθησαν μέχρι τοῦδε νὰ ὑπομείνωσιν. Ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διατηρηθῶσι περισσότερον χρόνον, διότι οἱ ἐχθροὶ ἦσαν ἀσυγκρίτως πολυαριθμότεροι. Εὐτυχῶς ὁμῶς τὸ κέντρον τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, κατακοπὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ, ὁ δὲ Δαρεῖος ἀπελπισθεὶς ἐγκατέλιπε τὴν μάχην καὶ τοὺς γενναίους του στρατιώτας καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν, ζητῶν ἀνάδρωσ τὴν σωτηρίαν του.

§ 42. Καταδίωξις Δαρείου.

Ὡς δὲ διεδόθη εἰς τοὺς Πέρσας ἡ ἀγγελία ὅτι ὁ βασιλεὺς ἔφυγε, τότε ἐδειλιάσαν πάντες καὶ ἕκαστος ἐζήτησε νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐπέτρεψε νὰ γίνῃ καταδίωξις τῶν φευγόντων, ἀλλὰ διέταξε νὰ ἐπιστρέψωσιν οἱ Ἕλληνες καὶ ὑπερφαλαγγίσωσι τοὺς μισθοφόρους, οἵτινες ἐμάχοντο ἀκόμη, ὡς καὶ τοὺς ἰππεῖς τοὺς Πέρσας τοὺς μαχομένους κατὰ τὴν ἀκτὴν. Ἐνταῦθα ἡ σφαγὴ ἐγένετο μεγάλη καὶ ἕκαστος τῶν Περσῶν ἐγκαταλιπὼν τὴν τάξιν του ἐζήτηε νὰ φύγῃ ὡς ἠδύνατο. Ἡ πεδιάς, αἱ χαράδραι τῶν ὀρέων ἐπληρώθησαν νεκρῶν. Μετὰ τὴν γενικὴν φυγὴν τῶν Περσῶν ὁ Ἀλέξανδρος εὐθύς ἐχώρησεν εἰς καταδίωξιν τοῦ Δαρείου, ὃν ἠθέλε νὰ συλλάβῃ ζῶντα. Ὁ Δαρεῖος παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν σωματῶφυλάκων του ἔφυγε δρομαίως ἐπὶ τοῦ ἄρματος, ἐν ὅσῳ ὑπῆρχον ὁδοὶ ὀμαλαί. Ὅτε ὁμῶς

ἔφθασεν εἰς φάραγγας καὶ τόπους ἀνωμάλους, ἐπήδη-
σεν ἔξω τοῦ ἅρματος ὑπὸ τοῦ τρόμου, μὴ προφθά-
σας νὰ λάβῃ οὔτε τὴν ἄσπίδα του, οὔτε τὸ τόξον
του, οὐδὲ αὐτὸν τὸν κἀνδυν, καὶ ἀναβάς ἐπὶ ἵππον
ἔφυγεν εἰς τὰ ὄρη. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ἐν ὄσῳ μὲν
ἦτο ἡμέρα, ἐδίωκεν αὐτόν, θεωρῶν τὴν σύλληψιν
αὐτοῦ ὡς τὸ ἄθλον τῆς νίκης. Ἀλλ' ὅτε ἐγένετο νύξ,
καὶ ὁ Δαρεῖος οὐδαμοῦ ἐφαίετο, τότε ἠναγκάσθη
ἄπρακτος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ στρατόπεδον φέρων τὸ
ἅρμα τοῦ Δαρείου, ὡς καὶ τὰ ὄπλα αὐτοῦ καὶ τὸν
κἀνδυν. Φθάσας δὲ ἐνταῦθα ἔμαθεν ὅτι ἠχμαλωτί-
σθησαν καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἡ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα τοῦ
Δαρείου, αἵτινες ὁμοῦ μὲ τὰς γυναῖκας τῶν ἄλλων
εὐγενῶν Περσῶν ἦσαν ἐντὸς τῆς σκηνῆς τοῦ Δα-
ρείου. Ἐν ᾧ δὲ εἰσῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν
σκηνὴν του, ἦτις ἦτο πλησίον τῆς σκηνῆς τοῦ Δα-
ρείου, μετ' ὀλίγον ἤκουσε θρήνους τῶν γυναικῶν·
διότι αὗται μαθοῦσαι ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπανῆλθε
φέρων τὰ ὄπλα καὶ τὸν κἀνδυν τοῦ βασιᾶς ἐνόμι-
σαν ὅτι ὁ Δαρεῖος ἐφρονεύθη καὶ ἤρχισαν νὰ ὀδυ-
ρῶνται διὰ τὸ μέγα κακόν. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος
ἔμαθε τὴν αἰτίαν τῶν θρήνων ἔστειλε τὸν ὑπασπι-
στὴν του Λεοννάτον νὰ καθησυχάσῃ αὐτὰς λέγων ὅτι
ζῆ ὁ Δαρεῖος καὶ ὅτι τὰ ὄπλα του καὶ τὸν κἀνδυν
φεύγων ἀφῆκεν ἐντὸς τοῦ ἅρματος, ὅτι ἐπιτρέλει εἰς
αὐτὰς νὰ ἔχωσι πᾶσαν τὴν βασιλικὴν των θεραπίαν
καὶ νὰ λέγωνται βασίλισσαι, χωρὶς νὰ φοβῶνται μη-
δὲν παρ' αὐτοῦ· διότι αὐτὸς δὲν ἐστράτευσε κατὰ
τοῦ Δαρείου ὡς ἔχων πρὸς αὐτὸν ἔχθραν, ἀλλὰ χά-
ριν τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀσίας.

Οἱ φιλόανθρωποι οὗτοι λόγοι παρηγόρησαν τὰς δυστυχεῖς γυναῖκας, ἡ δὲ εὐγένεια καὶ ὁ σεβασμὸς, ὃν ἐπεδείξατο κατόπιν πρὸς αὐτάς, ἐκίνησε πάντων τὸν θαυμασμόν. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ μετὰ τοῦ φίλου του, τοῦ Ἑφαιστίωνος, οὐ ἄλλον οὐδένα εἶχε προσφιλέστερον ἐν τῷ κόσμῳ, ἐπεσκέφθη τὰς γυναῖκας ἐν τῇ σκηνῇ, ἵνα μετριάσῃ αὐτῶν τὴν θλίψιν. Τότε ἡ μήτηρ τοῦ Δαρείου μὴ γινώσκουσα τὸν Ἀλέξανδρον, μηδὲ δυναμένη ἐκ τῆς περιβολῆς νὰ εἰκάσῃ, τίς ἐκ τῶν δύο ἦτο, διότι εἶχον ἀμφοτέρω τὴν αὐτὴν στολήν, προσῆλθεν εἰς τὸν Ἑφαιστίωνα καὶ προσεκύνησεν αὐτὸν ὡς βασιλέα, διότι ἐφάνη οὗτος εἰς αὐτὴν μεγαλήτερος. Ὁ Ἑφαιστίων, νοήσας τὴν πλάνην ὑπεχώρησε, δείξας εἰς αὐτὴν τὸν βασιλέα. Ἡ δὲ γυνὴ ἐταράχθη σφόδρα διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἤξευρε, τί νὰ εἴπῃ. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος καθησύχασεν αὐτὴν εἰπὼν·

Οὐδὲν ἄτοπον ἐποίησας, βασίλισσα, καὶ ἐκεῖνος εἶναι Ἀλέξανδρος.

Ἐπειτα ἔλαβε τὸν ἕξαετῆ υἱὸν τοῦ Δαρείου εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ θωπεύσας ἠσπάσθη αὐτόν. Ἡ τιμὴ αὐτῆ πρὸς τὰς Περσίδας αἰχμαλώτους καὶ ἡ φιλοφροσύνη καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς αὐτάς δὲν ἐδείχθησαν μόνον τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀλλὰ καὶ καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον, ἐφ' ὅσον ἔζη ὁ Ἀλέξανδρος. Ὡστε καὶ Πέρσαι καὶ Ἕλληνες δὲν ἔπαυον καὶ τώρα καὶ κατόπιν νὰ ἐξυμνῶσι τοῦ νέου ἥρωος τὴν ἀρετὴν.

§ 43. Προτάσεις εἰρήνης.

Μετὰ τοῦτο κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, εἰ καὶ εἶχε καὶ αὐτὸς πληγὴν εἰς τὸν μηρὸν διὰ ξίφους, ἐν τού-

τοῖς ἐπεσκέφθη πάντας τοὺς στρατιώτας του, ὅσοι ἦσαν τετραυματισμένοι, καὶ ἠὺχαρίστησεν αὐτοὺς διὰ τὴν μεγάλην ἀνδρείαν καὶ ἀφοσίωσιν, ἣν ἔδειξαν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως των κατὰ τὴν μάχην, τιμήσαντες οὕτω καὶ ἑαυτοὺς ὡς Ἑλληνας καὶ τὴν πατρίδα των. Ἐπειτα συναθροίσας τοὺς νεκροὺς ἔθαψεν αὐτοὺς μεγαλοπρεπῶς, ὅλου τοῦ στρατοῦ παροτεταγμένου λαμπρότατα ὡς εἰς μάχην. Ἐνταῦθα παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πινάρου διέταξε νὰ κατασκευασθῶσι τρεῖς μεγάλοι βωμοὶ ὡς μνημεῖα τῶν ἀποθανόντων. Ὡσαύτως συνήγαγε καὶ τοὺς πεσόντας κατὰ τὴν μάχην ταύτην Πέρσας, οἵτινες ἦσαν πολυάριθμοι, περὶ τὰς ἐπτὰ μὲν χιλιάδας πεζοί, περὶ τοὺς χιλίους δὲ ἵππεις, καὶ ἔθαψε καὶ αὐτοὺς πάντας ἐν τῇ πεδιάδι. Πρὸς ἀνάμνησιν δὲ τῆς μεγάλης ταύτης νίκης ἔκτισε κατὰ τὰς Συρίας πύλας πόλιν κληθεῖσαν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρειαν.

Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν στρατευμάτων τοῦ Δαρείου ἐσώθησαν διεσκορπίσθησαν τῆδε κακεῖσε φεύγοντες. Καὶ οἱ μὲν μισθοφόροι Ἑλληνες κατῆλθον εἰς τὴν Τριπολιν τῆς Συρίας καὶ ἐπιβάντες πλοίων διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Κύπρον. Τῶν δὲ Περσῶν ἄλλοι μὲν διαβάντες τὸν Εὐφράτην ἐπανῆλθον ἕκαστος εἰς τὴν πατρίδα του, ἄλλοι δὲ ὑπερβάντες τὰ ὄρη τῆς Κιλικίας εἰσῆλθον εἰς τὴν Καππαδοκίαν καὶ μεγάλην Φρυγίαν, ὅπου ἀπωλέσθησαν πάντες προσβληθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου, ὃν εἶχεν ὁ Ἀλέξανδρος καταστήσει σατράπην τῆς Φρυγίας. Ὁ δὲ Δαρεῖος συναγαγὼν περὶ τὰς τέσσαρας χιλιάδας στρατιωτῶν διέβη τὸν Εὐφράτην, ὅπου ἐθεώρει ἑαυτὸν πλέον ἢ ἐν ἀσφα-

λεία. Καὶ ἐλύπει μὲν αὐτὸν ἢ αἰσχροὶ ἦτα, ἦν ὑπέστη, ἀλλὰ περισσότερον ἐλύπει τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἢ ἀπώλεια τῶν φιλιῶν, μητρὸς, γυναικὸς καὶ παιδῶν. Καὶ ἔνθεν μὲν ἢ θλίψις ἐπὶ τῇ οἰκιακῇ ταύτῃ συμφορᾷ, ἔνθεν δὲ ἢ ἀσιατικὴ ἀλαζονεία νὰ θεωρῆ ἑαυτὸν καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ καταπτώσει καὶ ἀδυναμίᾳ ὡς τι ὑπέροχον πρόσωπον, τοσοῦτον ἀπεμώραναν αὐτόν, ὥστε νὰ νομίζῃ ὅτι, ἐὰν ἔκαμνε παραχωρήσεις εἰς τὸν μέγαν αὐτοῦ ἀντίπαλον, ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτόν. Διὸ ἔστειλε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ταύτην τὴν ἐπιστολήν·

«Φίλιππος ὁ πατήρ σου ἦτο τοῦ μεγάλου Ἀρταξέρξου φίλος καὶ σύμμαχος. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀρσῆ, ἡμετέρου δὲ προκατόχου, ἤρξατο ὁ πατήρ σου πρῶτος νὰ ἀδικῇ ἡμᾶς ἐπιτιθέμενος κατὰ τῶν ἡμετέρων σατραπῶν παρὰ τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, χωρὶς ποτὲ νὰ πιάθῃ ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀδικόν. Καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας βασιλείας, ἀφ' οὗτου παρεδόθη αὕτη ἡμῖν ὑπὸ τῶν Περσῶν, καὶ σὺ ὄχι μόνον ἡμέλησες νὰ στείλῃς πρὸς ἡμᾶς πρέσβεις εἰς βεβαίωσιν τῆς παλαιᾶς φιλίας καὶ συμμαχίας, ἀλλὰ καὶ ἐποίησες πρὸς ἡμᾶς πολλὰ κακά, διαβάς εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ πολλῶν στρατευμάτων. Τούτου ἕνεκα κατέβημεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τῶν ἡμετέρων λαῶν, ἵνα ὑπερασπίσωμεν τὴν χώραν ἡμῶν καὶ διασώσωμεν τὴν πατρίαν ἀρχήν. Ἀλλ' ἡ μάχη ἐκρίθη, ὡς ἠθέλησαν οἱ θεοί. Νομίζω ὅτι καλὸν εἶναι νὰ εἰρηνεύσωμεν πρὸς ἀλλήλους καὶ νὰ συνάψωμεν φιλίαν καὶ συμμαχίαν. Πρὸς τοῦτο στέλλω πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἡμετέρους πρέσβεις, ἵνα γνωστοποιήσωσιν ὑμῖν τὴν ἡμετέραν ἐπιθυμίαν,

καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ στείλητε καὶ σεῖς τοὺς ὑμετέρους πρέσβεις ἐνταῦθα, ἵνα κλείσωμεν τὴν εἰρήνην. Ὡς βασιλεὺς δ' ἐν τέλει ζητοῦμεν παρὰ βασιλέως νὰ ἀποδώσῃ ἡμῖν τὴν μητέρα, τὴν γυναῖκα ἡμῶν καὶ τοὺς παῖδας, οἵτινες τηροῦνται παρ' ὑμῖν αἰχμάλωτοι».

§ 44. Ἀπόκρουσις τῆς εἰρήνης.

Οἱ πρέσβεις τοῦ Δαρείου, ἐλθόντες εἰς Ἴσόν, ἐνεχείρισαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Δαρείου, πολλὰ δὲ καὶ προφορικῶς ὑπέσχοντο εἰς αὐτόν, καὶ παντοιοτρόπως προσεπάθουν νὰ πείσωσι αὐτόν, νὰ δεχθῆ τὴν εἰρήνην. Πρὸς πάντα ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεκρίθη γράψας τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν, ἣν ἔστειλεν εἰς τὸν Δαρείον διὰ τοῦ Θερσίππου, εἰς τὸν ὁποῖον παρήγγειλε νὰ ἐγχειρίσῃ αὐτὴν εἰς τὸν Πέρσην, χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην πρὸς αὐτόν συνδιάλεξιν. Ἐχει δὲ ἡ ἐπιστολὴ ὡς ἑξῆς:

«Οἱ πρόγονοί σου ἐλθόντες εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα ἔβλαψαν ἡμᾶς, χωρὶς νὰ ἔχωμεν αὐτοὺς πρότερον μηδὲ κατ' ἐλάχιστον βλάβη. Καὶ διὰ τοῦτο ἐγώ, ἀφ' οὗ κατεστάθην ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων, διέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, ἵνα τιμωρήσω τοὺς Πέρσας δι' ὅσα κακὰ ἔπραξαν αὐτοὶ πρὸς ἡμᾶς πρῶτοι. Βασιλεῖς Πέρσαι ἐβοήθησαν τοὺς Περινθίους, οἵτινες ἠδίκουν τὸν πατέρα μου· βασιλεῖς Πέρσαι ἔστειλαν στρατὸν νὰ βοηθήσῃ τοὺς Θρᾶκας κατ' ἡμῶν, οἵτινες ἡμεῖς ἐκείνων κύριοι. Ἀλλὰ καὶ σύ, ἀφ' οὗ παρὰ νόμον ἔγινες τῶν Περσῶν βασιλεὺς, [φονεύσας τὸν νόμιμον βασιλέα αὐτῶν Ἄρσῃν,] δὲν προσηνέ-

χθης πρὸς ἡμᾶς καλλίτερον τῶν ἄλλων. Διότι ὄχι μόνον γράμματα ἔστειλες πρὸς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος προτρέπων αὐτὰς νὰ πολεμῶσιν ἐμέ, ἀλλὰ καὶ χρήματα ἔδωκες, τὰ ὅποια αἱ μὲν ἄλλαι πόλεις ἀπέκρουσαν, ἐδέχθησαν ὅμως οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἵτινες ἐργάζονται κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου νὰ διαλύσωσι τὴν εἰρήνην, ἣν ἡμεῖς διὰ πολλῶν κόπων κατορθώσαμεν νὰ φέρωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄφ' οὗ λοιπὸν σὺ ἔκαμες ἀρχὴν τῆς ἔχθρας, ἐγὼ δὲν ἠδυνάμην νὰ μένω ἡσυχος καὶ ἐστράτευσα ἐναντίον σου, ἵνα σὲ τιμωρήσω. Τὴν χώραν, ἣν κατεῖχες σὺ πρότερον, τώρα ἔδωκαν εἰς ἐμὲ οἱ θεοί, ἀφ' οὗ τῇ βοήθειᾳ αὐτῶν καὶ τοὺς στρατηγούς σου καὶ τοὺς σατραπᾶς σου πάντας ἐνίκησα, καὶ σὲ αὐτὸν καὶ πάντα τὰ στρατεύματά σου κατετρόπωσα. Καὶ ὅσοι ἐκ τῶν συμπολεμιστῶν σου διασωθέντες τῆς μάχης κατέφυγον πρὸς ἐμέ, οὗτοι ἀπολαύουσι πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ εὐχαριστοῦνται νὰ μένωσι παρ' ἐμοὶ καὶ νὰ μάχωνται μετ' ἐμοῦ κατ' ἄλλων. Καὶ σὺ δύνασαι νὰ ἔλθης πρὸς ἐμέ, ὅστις εἶμαι κύριος ἀπάσης τῆς Ἀσίας, χωρὶς νὰ φοβηθῆς ὅτι θὰ πάθῃς τι. Ἐὰν δὲ ἔλθης καὶ ζητήσης νὰ σοὶ δώσω τὴν μητέρα σου καὶ τὴν γυναῖκά σου καὶ τὰ τέκνα σου, προθύμως θὰ λάβῃς καὶ ταῦτα καὶ ὅ,τι ἄλλο θελήσης, ἀρκεῖ νὰ μὲ πείσης ὅτι πρέπει νὰ σοῦ τὰ δώσω. Καὶ τοῦ λοιποῦ, ὅταν στέλλῃς πρὸς ἐμὲ ἢ πρέσβεις ἢ ἐπιστολάς, νὰ ἠξεύρης ὅτι δὲν εἶμεθα ἴσοι καὶ ὅτι ἐγὼ εἶμαι κύριος πάντων, ὅσα εἶχες μέχρι τοῦδε. Ἐὰν δὲν θέλῃς νὰ ἀναγνωρίσης τοῦτο, τότε ἐγὼ θὰ σκεφθῶ, τί πρέπει νὰ πράξω, ἵνα σὲ κάμω νὰ τὸ ἀναγνωρίσης. Ἐὰν

ἀκόμη ἀμφισβητῆς τὴν βασιλείαν τῆς Περσίας, τότε μὴ φεῦγε, ἀλλὰ μένε καὶ πολέμησε. Ἄλλὰ καὶ ἂν δὲν μείνης, ἐγὼ θὰ ἔλθω νὰ σὲ εὔρω, ὅπου καὶ ἂν εἶσαι.

§ 45. Λόγοι ὑπὲρ τῆς ἀλώσεως τῆς Τύρου.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Φοινίκη, ἡ Παλαιστίνη, ἡ Κύπρος, ἡ Αἴγυπτος ἦσαν ὑποταγμένα ἐἰς τοὺς Πέρσας, ἐσκέφθη ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι δὲν ἦτο φρόνιμον νὰ προχωρήτῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, ἀφίνων ὀπισθεν αὐτοῦ λαοὺς ἀνήκοντας εἰς τὸν καταδιωκόμενον βασιλέα τῆς Περσίας. Διὸ ἀπεφασίσθη πρῶτον νὰ ὑποταχθῶσι πᾶσαι αἱ χῶραι αὗται, καὶ ἔπειτα νὰ στραφῇ κατὰ τοῦ Δαρείου. Τοῦ σχεδίου τούτου δεκτοῦ γενομένου ὑπὸ πάντων τῶν στρατηγῶν, ἐξηκολούθησε τώρα ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Φοινίκης καὶ Παλαιστίνης. Οἱ Φοινικεῖς, ἀρχαῖος ναυτικός καὶ ἐμπορικός λαός, βαρέως ἔφερον τὴν εἰς τοὺς Πέρσας ὑποταγήν. Διό, ὡς ἤκουσαν ὅτι προελαύνει καὶ αὐτῶν ὁ νικητὴς τῆς Ἰσοῦ, αὐθόρμητοι παρεδόθησαν εἰς αὐτὸν αἱ πρωτεύουσαι πόλεις τῆς Φοινίκης, ἡ Σιδῶν, ἡ Βύβλος, ἡ Ἄραδος. Ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχετο κατὰ τῆς Τύρου, ἐξῆλθον οἱ πλουσιώτατοι καὶ ἐπιφανέστατοι πολῖται, ἐν οἷς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου, ὅπως χαιρετίσωσι τὸν Ἀλέξανδρον καὶ εἴπωσιν ὅτι ἡ πόλις εἶναι πρόθυμος νὰ πράξῃ ὅ,τι καὶ ἂν ζητήσῃ. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπήνεσε τὴν πόλιν διὰ τὴν προθυμίαν καὶ εἶπεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν νέαν Τύρον, ἵνα θυσιάσῃ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡρακλέους τοῦ Τυρίου. Ἄλλ' οἱ Τύριοι ἐν νῶ ἔχοντες νὰ περιποιηθῶσι μὲν τὸν Ἀλέξανδρον, ὄχι ὁμῶς καὶ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς αὐτόν, παρεκάλεσαν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ κάμῃ τὴν θυσίαν ταύτην ἐν τῇ πα-

λαιᾶ πόλει, ἣτις ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἡπείρου, λέγοντες ὅτι ἡ νέα πόλις εἶναι ἀνάγκη νὰ μείνη κλειστὴ καὶ εἰς τοὺς Μακεδόνας, ὡς ἔμεινε κλειστὴ καὶ εἰς τοὺς Πέρσας. Ὡς δ' ἤκουσε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, διέκοψε πᾶσαν περαιτέρω συζήτησιν καὶ ἀπεφάσισεν ὅ,τι διεννοεῖτο νὰ ἐκτελέσῃ διὰ τῆς βίας. Πρὸς τοῦτο συνεκάλεσε πάντας τοὺς στρατηγοὺς ὡς καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς·

Ἡ Τύρος, ὡς βλέπετε, δὲν παραδίδεται ἐκουσίως. Νὰ ἀφήσωμεν δὲ αὐτὴν ἐλευθέραν, δὲν εὐρίσκω φρόνιμον. Ἐν ὅσῳ οἱ Πέρσαι ἔχουν ἀκόμη ναυτικὴν δύναμιν, ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, μηδὲ νὰ καταδιώξωμεν τὸν βασιλέα Δαρεῖον, ἀφίνοντες ὅπισθεν ἡμῶν τὴν μὲν πόλιν Τύρον προδήλως ἐχθρικῶς διακειμένην, τὴν δὲ Αἴγυπτον καὶ Κύπρον εἰς τοὺς Πέρσας ἔτι ὑποχειρίους. Μάλιστα δὲ νομίζω ὅτι ἡ Τύρος πρέπει ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ κυριευθῆ· διότι ἐὰν δὲν κυριευθῆ, τότε διὰ τῆς βοήθειας τῆς πόλεως ταύτης, ἣτις ἔχει πολυᾶριθμον ναυτικόν, δύνανται οἱ Πέρσαι νὰ γίνωσι πάλιν κύριοι τῶν παραλίων χωρῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ νὰ μεταγάγωσι τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθ' ὃν χρόνον ἡμεῖς ἐπερχόμεθα κατὰ τῆς Βαβυλῶνος. Ἐὰν δὲ τούναντιον κυριευθῆ ὑφ' ἡμῶν ἡ Τύρος, τότε κατέχομεν ὅλην τὴν Φοινικὴν. Καὶ ὁ φοινικὸς στόλος, τὸ μέγιστον καὶ κρείτιστον μέρος τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῶν Περσῶν, θὰ εἶναι ἔξ ἀνάγκης μεθ' ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων· διότι οὔτε οἱ ναῦται οὔτε οἱ ἐπιβάται τῶν φοινικικῶν πλοίων θὰ ἔχωσιν ὄρεξιν νὰ ἀγωνίζωνται καθ' ἡμῶν κατὰ θάλασσαν, ἐν ὅσῳ βλέπουσιν ὅτι κατέχονται ὑφ' ἡμῶν αἱ πόλεις αὐτῶν. Ἡ δὲ Κύπρος, Ἑλληνικὴ οὔσα, ἀφορμὴν ζητεῖ, ἵνα συνιαχθῆ

μεθ' ἡμῶν. Ἐχοντες δὲ ἡμεῖς τὰ πλοῖα τὰ φοινικικά, τὰ πλοῖα τῆς Κύπρου μετὰ τῶν ἡμετέρων συνηωμένα, ἀποτελοῦμεν μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν. Καὶ τὸ κράτος τῆς θαλάσσης εἶναι πλέον ἡμῖν ἐξησφαλισμένον καὶ ἡ πρὸς τὴν Αἴγυπτον ἐκστρατεία ἡμῶν ἀποβαίνει ἀσφαλῆς καὶ ἡ ἐπιτυχία βεβαία. Ἀφ' οὗ δὲ ὑποτάξωμεν καὶ τὴν Αἴγυπτον, τότε δυνάμεθα πλέον ἀμέριμνοι νὰ ἀναλάβωμεν τὸν κατὰ τῆς Βαβυλῶνος ἀγῶνα μετὰ μεγάλων ἐλπίδων· διότι ἤξεύρομεν ὅτι οἱ Πέρσαι οὐδεμίαν δύνανται πλέον νὰ ἀναμένωσι βοήθειαν οὔτε ἐκ τῶν παραλίων μερῶν, οὔτε ἐκ τῆς χώρας τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Εὐφράτου, ἥτις θὰ εὐρίσκηται εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν.

§ 46. Πυρπόλησις μηχανημάτων.

Οἱ λόγοι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔκαμον ἐντύπωσιν εἰς τὴν συνέλευσιν. Καὶ πάντες ὡμολόγησαν ὅτι πρέπει ἡ Τύρος νὰ ὑποταχθῆ. Ἀλλὰ πῶς νὰ κατορθωθῆ τοῦτο ἄνευ στόλου; Τοῦτο ἐφαίνεται ἀδύνατον. Καὶ ὅμως τὸ ἀδύνατον τοῦτο ἐγένετο εἰς τὸν Ἀλέξανδρον δυνατὸν δι' ἔργου μεγαλεπήβολου, κινουῦντος τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου.

Ἡ νέα Τύρος ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ μικρᾷ νησίδῳ, ἥτις ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς στερεᾶς διὰ πορθμοῦ, ὅστις εἶχε πλάτος μὲν περὶ τὰ χίλια βήματα ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, βάθος δὲ μέχρι τριῶν ὀργυιῶν πλησίον τῆς νήσου, παρὰ τὴν στερεὰν ὅμως ἦτο ὅλως ἀβαθῆς καὶ τεναγώδης. Τοῦτον τὸν πορθμὸν ἀπεφάσισεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ προσχώσῃ ἐμπήγων σκόλοπας, ρίπτων κορμοὺς δένδρων καὶ ὅλον τὸ ὕλικόν τῶν οἰκιῶν τῆς παλαιᾶς Τύρου, ἃς εἶχον ἐγκαταλίπη οἱ κάτοικοι φεύγοντες, ἵνα σωθῶσι. Καὶ ἡ ἐργασία αὕτη ἐγένετο μετὰ μεγάλης προθυμίας ὑπὸ τῶν στρα-

τινῶν, ἀφ' οὗ ἔβλεπον ὅτι καὶ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς εἰργάζετο, δίδων τὸ καλὸν παράδειγμα, μάλιστα δὲ δὸτι ἐπὶ νει καὶ ἐβράβευε τοὺς ἐργαζομένους.

Οἱ δὲ Τύριοι, πετοιθότες εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν καὶ εἰς τὰ ὑψηλὰ καὶ στερεὰ αὐτῶν τείχη, ἐθεῶντο ἀπαθῶς τὰ συμβαίνοντα. Ὅτε ὁμως εἶδον ὅτι τὸ χῶμα ἤρχισε νὰ σκεπάζῃ τὴν θάλασσαν, τότε πλέον ἤρχισαν νὰ λαμβάνωσι μέτρα ἀμύνης. Συνήγαγον εἰς τὸ πρὸς τὴν ἡπειρον τεταμένον μέρος τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῶν τείχους ὅσους ἠδύνατο περισσοτέρους μαχητὰς καὶ ἤρχισαν δι' αὐτῶν νὰ ἐκσφενδονῶσι βέλη καὶ λίθους κατὰ τῶν ἐργατῶν, οἵτινες συγχρόνως προσεβλήθησαν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀπὸ τῶν πλοίων τῶν Τυρίων. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐματαίωσε τὴν σφοδρὰν ταύτην ἐπίθεσιν τῶν Τυρίων, κατασκευάσας προκαλύμματα μὲ διαφθέρας, καθ' ὧν προσέκρουον τὰ βλήματα καὶ ἀπετύγγανον. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Τύριοι ἐμηχανεύθησαν νὰ καύσωσι τὰ ξύλα καὶ τὰ μηχανήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς καὶ τὰ προκαλύμματα, δι' ὧν προεφυλάττοντο οἱ στρατιῶται τοῦ ἀπὸ τῶν βελῶν καὶ τῶν λίθων τῶν βαλλομένων ἀπὸ τοῦ τείχους. Πρὸς τοῦτο ἐγένισαν τριήρη, εὐφλέκτων ὑλῶν καὶ φυλάξαντες τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἔπνεεν ἄνεμος εὐνοϊκὸς πρὸς τὸν σκοπόντων, ἔφερον λάθρα τῶν Ἑλλήνων μίαν ἡμέραν τὸ πυρπολικὸν εἰς τὸ χῶμα καὶ ἐνέβαλον πῦρ. Εὐθύς ἐξερράγη μεγάλη φλόξ, ἣτις ἀναρριπιζομένη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κατέκαυσε πάντα τὰ μηχανήματα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ πᾶσαν τὴν συνηγμένην ξυλείαν καὶ τὸ μέχρι τοῦδε συντέλεσθὲν ἔργον κατὰ τὸ πλεῖστον κατέστρεψε. Τὰ δὲ πλοῖα τῶν Τυρίων, ἐπωφεληθέντα τῶν μεγάλων πτοραχῶν, προσήγγισαν εἰς τὸ κατασκεύασμα καὶ ἀπεγύμνωσαν αὐτὸ

τῶν ἐσχαρῶν, αἵτινες συνεκράτουں αὐτό, ὥστε τὰ κύματα ἠδύνατο πλέον ἐλεύθερα νὰ συμπαρασύρωσι μακρὰν τὸ συσσωρευθὲν χῶμα.

§ 47. •Ο Ἀλέξανδρος ἀθροίζει μέγαν στόλον.

Εἰς τοιαύτην στενόχωρον θέσιν εὕρισκοντο τὰ πράγματα τώρα, ὅτε ὁ Δαρεῖος ἔστειλε καὶ δευτέραν ἐπιστολὴν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, δι' ἧς προσέφερεν εἰς αὐτὸν δεκακισχίλια τάλαντα λύτρα τῆς μητρος, τῆς γυναικὸς καὶ τῶν παιδῶν, ὑπέσχετο δὲ αὐτῷ καὶ τὴν θυγατέρα του σύζυγον, ἐὰν συνήνει νὰ κλείσῃ μετ' αὐτοῦ εἰρήνην καὶ συμμαχίαν, παρεχόμενος δὲ καὶ πᾶσαν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς Μεσογείου μέχρι τοῦ Εὐφράτου. Ὡς δ' ἤκουσαν ταῦτα οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν συμμάχων, ἠὲ χαριστήθησαν. Ὁ δὲ Παρμενίων μάλιστα συνβούλευσε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἀποδεχθῆ εὐθύς τοιαύτας λαμπρὰς προτάσεις καὶ νὰ παύσῃ τὸν πόλεμον, περὶ οὗ δὲν ἤξευρε, τίνα ἐν τῷ μέλλοντι ἠδύνατο νὰ λάβῃ τροπήν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον, εἶπεν, ἐὰν ἤμην Ἀλέξανδρος θὰ ἐποίουν οὕτω.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος:

Καὶ ἐγώ, Παρμενίων, θὰ ἐποίουν οὕτως, ἐὰν ἤμην Παρμενίων. Ἐπειδὴ ὁμως εἶμαι Ἀλέξανδρος, ἀποκρίνομαι εἰς τὸν Δαρεῖον ταῦτα:

Οὔτε τῶν χρημάτων σου ἔχω ἀνάγκην οὔτε ἀρκοῦμαι εἰς τὸ μέρος τῆς χώρας, ἣν μοῦ παραχωρεῖς, ἀφ' οὗ ἔχω εἰς τὴν ἐξουσίαν μου ὅλην. Ὁ Δαρεῖος δὲν ἔχει πλέον τίποτε. Καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ καὶ ἡ χώρα αὐτοῦ πᾶσα εἶναι πλέον ἐμά. Θυγατέρα δὲ τοῦ Δαρείου, ἐὰν θέλω, δύναμαι νὰ νυμφευθῶ, χωρὶς νὰ ἐρωτήσω αὐτόν. Ἐὰν

δὲ ὁ Δαρεῖος θέλη νὰ λάβῃ παρ' ἐμοῦ χάριν, ἄς ἔλθῃ νὰ μὲ παρακαλέσῃ.

Ταῦτα ἔγραψε πρὸς τὸν Δαρεῖον ὡς κύριος πλέον καὶ τοῦ Δαρείου καὶ τῆς Ἀσίας ὅλης.

Ἐπὶ αὐτῶς ἀπέκρουσε καὶ τὰς προτάσεις τῶν Τυρίων καὶ ἐζήτησε αὐτῶν πλήρη ὑποταγήν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Τύριοι δὲν ἐδέχθησαν τοῦτο, διέταξε νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ πρόσχωσις τῆς θαλάσσης μετὰ μείζονος δραστηριότητος, νὰ στήσωσι δὲ καὶ μηχανὰς πρὸς διάρρηξιν τοῦ τείχους. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ στρατοῦ ἀπῆλθεν εἰς Σιδῶνα, ἵνα ἐνταῦθα συγκροτήσῃ στόλον, καὶ οὕτω δυνηθῇ νὰ πολιορκήσῃ τὴν Τύρον καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης. Ἦρχιζεν ἤδη τὸ ἔαρ, ὅτε τὰ πλοῖα τῆς Ἀράδου, τῆς Βύβλου καὶ τῆς Σιδῶνος, περὶ τὰ 80, εἶχον ἐπανακάμψῃ οἴκαδε. Ταῦτα πάντα ἐτέθησαν εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐπεμψε δὲ καὶ ἡ Ῥόδος δέκα πλοῖα. Κατόπιν δὲ εἰσηλθὼν εἰς τὸν λιμένα τῆς Σιδῶνος καὶ μεγάλη μοῖρα τῆς Κύπρου ἐξ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι πλοίων συγκειμένη καὶ ἄλλα πλοῖα ἐκ Λυκίας καὶ Κιλικίας, τὰ ὅποια ἀνεγνώρισαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὴν ἀρχήν.

Τὰ πλοῖα ταῦτα περὶ τὰ διακόσια πεντήκοντα διέταξεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος νὰ ἐξοπλισθῶσι καλῶς καὶ νὰ ᾧσι ἔτοιμα εἰς ἀπόπλουν. Μέχρις οὗ δὲ γίνῃ τοῦτο, αὐτὸς ἐπεχείρησεν ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν ἀραβικῶν φυλῶν τοῦ Ἀντιλιβάνου, τὰς ὁποίας ἐντὸς ἔνδεκα ἡμερῶν ὑπέταξε. Κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς Σιδῶνα, ἔνθα πληροφορηθεὶς ὅτι ἦσαν ἔτοιμα πάντα τὰ μηχανήματα, ἵνα ἀρχίσῃ ἡ πολιορκία τῆς Τύρου κατὰ ξηράν, ἔπλευσεν ἐκεῖ μεθ' ὄλου τοῦ στόλου. Ὅτε δὲ προσήγγισεν

εἰς τὴν Τύρον, παρέταξε τὰ πλοῖα εἰς μάχην καὶ οὕτω παρατεταγμένα ἐπήρχοντο κατὰ τῆς Τύρου. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν βασιλέων τῆς Κύπρου καὶ τῆς Φοινίκης ἠγεῖτο τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, ὁ δὲ Κράτερος καὶ ὁ Πυθαγόρας τῆς ἀριστερᾶς Ἐσκόπει δέ, ἀφ' οὗ διασχορπίσθη τὸν στόλον τῶν Τυρίων διὰ μιᾶς ναυμαχίας, νὰ ἐπιτεθῆ τότε κατὰ τῆς πόλεως καὶ ἀναγκάσῃ αὐτὴν νὰ παραδοθῆ.

§ 48. Γενναία ἄμυνα Τυρίων.

Ἐγεί δὲ ἡ Τύρος δύο λιμένας, τὸν πρὸς βορρᾶν κείμενον, ὅστις ἐκαλεῖτο Σιδώνιος, καὶ τὸν πρὸς νότον, ὅστις ἐκαλεῖτο Αἰγύπτιος. Οἱ δὲ Τύριοι, μὴ γινώσκοντες ὅτι ἦσαν σύμπαντα τὰ πλοῖα τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Κυπρίων ἠνωμένα μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἶχον ἀπόφασιν νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος καὶ νὰ ναυμαχήσωσιν. Ὅτε ὁ ἄλλως ἐφάνη ὁ στόλος καὶ ἐκάλυψε διὰ τοῦ πληθους τῶν πλοίων τὴν θάλασσαν, αὐτοὶ δὲ δὲν εἶχον ἢ τὸ τρίτον μόνον τῶν πλοίων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐθεώρησαν φρόνιμον νὰ μὴ ἐκπλεύσωσι τοῦ λιμένος, νὰ φράξωσι δὲ καὶ τὸ στόμιον τοῦ βορείου λιμένος, ὅστις ἦτο ὁ μᾶλλον ἐκτεθειμένος εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ, διὰ πολλῶν ἀντιπρόρων πλοίων, ὥστε πᾶσα ἀπόπειρα πρὸς διέκπλουν νὰ εἶναι ἀδύνατος. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος εἶδεν ὅτι οὐδὲν πολέμιον πλοῖον ἀντεπεξῆλθεν, διέταξε νὰ ἐπιπλεύσωσι κατὰ τῆς πόλεως διὰ ουντόνου κωπηλασίας, ἐλπίζων ὅτι θὰ ἠδύνατο ἐξ ἐφόδου νὰ καταλάβῃ τὸν λιμένα. Ἄλλ' ἡ ὁρμὴ αὕτη οὐδὲν κατώρθωσεν ἀπέναντι τῆς πυκνῆς σειρᾶς τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα μετὰ γενναιότητος ἐματαίωσαν τὴν ἐφοδον.

Διὸ ἠναγκάσθη ὁ στόλος τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ προσορμισθῆ πλησίον τῆς ξηρᾶ· εἰς μέρος ὑπὴνεμον καὶ ἐνταῖθα νὰ διανυκτερεύσῃ. Τὴν δ' ἐπιούσαν ἡμέραν διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀρχίσῃ ὁ ἀποκλεισμός τῆς πόλεως. Καὶ τὰ μὲν πλοῖα τῶν Κυπρίων ἀπέκλεισαν τὸν βόρειον λιμένα, τὰ δὲ φοινικικά, μεθ' ὧν ἔπλεε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὠρμίσθησαν ἔμπροσθεν τοῦ αἰγυπτίου λιμένος. Εἶχον δὲ σκοπὸν νὰ ἐπαγάγῃσι τὰς μηχανὰς οὕτω πλησίον εἰς τὰ τεῖχη, ὥστε νὰ προσπαθῆσῃσι δι' αὐτῶν νὰ ἀνοιξῶσι ῥήγματα ἢ νὰ στήσῃσι κλίμακας καὶ νὰ ἀναβῶσι. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ εἰς τὸ χῶμα ἐτέθησαν πλῆθος μηχανῶν, ἵνα προσβάλωσιν ἐκεῖθεν τὸ τεῖχος, Ἀλλὰ καὶ ἀλλοιῶν τοῦ τείχους ἐτοποθετήθησαν τριήρεις ἐντέχνως διασκευασθεῖσαι, φέρουσαι παντοῖα πολιορκητικὰ μηχανήματα, ἵνα διατρήσῃσι τὸ τεῖχος. Ἀλλ' εἰ καὶ ὑπερανθρώπων εἰργάζοντο, ἦτο ἀδύνατον νὰ κρημνισθῆ τὸ στερεώτατον τεῖχος, ὅπερ ἦτο ἐκτισμένον ἐκ μεγάλων τε τραγῶνων λίθων. Οὐδὲ ἡ ἀνάβασις ἦτο δυνατή, διότι τὸ τεῖχος εἶχεν ὕψος ἑκατὸν πενήκοντα ποδῶν, ἄνωθεν δὲ τοῦ τείχους ἦσαν οἱ ἄγρυπνοι Τύριοι, βάλλοντες ἀσφαλῶς ἀπὸ τῶν ξυλίνων πύργων, οὓς ἀνήγειραν ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων, κατὰ τῶν πο'εμίων.

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ὑπῆρχε καὶ ἄλλη δυσκολία, ὅτι τὰ πλοῖα ἦτο ἀδύνατον νὰ πλεύσωσιν ἐγγὺς τοῦ τείχους· διὸ καὶ οἱ Τύριοι εἶχον πληρώσῃ τὴν θάλασσαν πέριξ διὰ μεγάλων ὀγκολίθων, οὓς ἔπρεπεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ὀπομακρύνῃ ἐκεῖθεν. Καὶ διέταξε πολλὰ πλοῖα νὰ ἐργασθῶσι ἀνέλκοντα τοὺς λίθους καὶ ἀποκομίζοντα μακρὰν. Ἀλλ' οἱ Τύριοι ἐματαίουν τὸ ἔργον τοῦτο ἐπερχόμενοι διὰ καταφράκτων πλοίων καὶ ἀποκόπτοντες τὰ σχοινία τῶν

ἀγκυρῶν τῶν ἐργαζομένων πλοίων, τὰ ὅποια οὕτω παρεδίδοντο εἰς τὴν ὀρμὴν τῶν κυμάτων καὶ τῶν ἀνέμων. Καὶ ἠθέλησε μὲν νὰ ἐμποδίσῃ τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος τοποθετήσας πρὸ τῶν ἀγκυρῶν κατάφρακτα ὡσαύτως πλοῖα πρὸς φύλαξιν, ἀλλ' οὐδὲν καὶ τώρα κατώρθωσε· διότι οἱ Τύριοι δύναιτο ὑποβρυχίως κολυμβῶντες ἔφθανον εἰς τὰς ἀγκύρας καὶ ἀπέκοπτον πάλιν τὰ σχοινία αὐτῶν. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ θέσωσιν ἀντὶ τῶν σχοινίων σιδηρᾶς ἀλύσεις, ἃς δὲν ἠδύναντο πλέον οἱ Τύριοι νὰ ἀποκόψωσι. Τώρα ἠδύναντο τὰ πλοῖα νὰ ἐργάζωνται ἀκινδύνως. Οἱ πολλοὶ λίθοι ἀνελκόμενοι ἐκ τῆς θαλάσσης ἀπεκομίζοντο μακρὰν καὶ οὕτως ἐκαθαρίσθη ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης. Καὶ τὰ πλοῖα ἠδύναντο πλέον νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸ τεῖχος. Ἦσαν δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες πλήρεις πολεμικοῦ μένουσ καὶ ὀρμῆς νὰ καταλάβωσι τὴν πόλιν καὶ τιμωρήσωσι τοὺς Τυρίους, οἵτινες ἔμπροσθεν τῶν ὁμμάτων αὐτῶν ἔσφαξαν ἐπὶ τῶν ἐπάλλεσιν τοῦ τεῖχους τοὺς ὀλίγους Ἕλληνας αἰχμαλώτους, οὓς εἶχον κατὰ τὰς συμπλοκὰς συλλάβῃ, καὶ ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν.

Οἱ Τύριοι ἔβλεπον ὅτι ὁ κίνδυνος ὀσημέραι ἠϋξανε καὶ οὐδεμία ἐλπίς σωτηρίας ὑπῆρχεν, ἐὰν δὲν ἐκράτουν κατὰ θάλασσαν. Πρὸς τοῦτο ἀπεφάσισαν νὰ μεταχειρισθῶσι δόλον. Ἐξώπλισαν λάθρα τῶν Ἑλλήνων 13 πλοῖα, εἰς ἃ ἐτοποθέτησαν ἀνδρειοτάτους μαχητάς, καὶ καιροφυλακτῆσαντες ἐπετέθησαν κατὰ τῶν πλοίων τῶν Κυπρίων κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ὅτε ὁ μὲν Ἀλέξανδρος συνήθιζε νὰ ἀναπαύηται ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἠπείρου, τὰ δὲ πληρώματα τῶν πλοίων ἦσαν διασπαρμένα ἐκτὸς αὐτῶν πρὸς ὕδρευσιν καὶ ἐπισιτισμόν.

* Ἐκδοσις πέμπτη 1923

Καὶ τρία μὲν πλοῖα τῶν Κυπρίων ἐβύθισαν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐξώθησαν εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ ἤρχισαν νὰ συντρίβωσιν αὐτά. Ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν ὁ Ἀλέξανδρος ταύτην τὴν ἡμέραν ἐπανῆλθε πρωϊαίτερον τοῦ εἰωθότος εἰς τὰ πλοῖά του, ἃ ἦσαν ἔμπροσθεν τοῦ ἄλλου λιμένος καὶ ἰδὼν τὰ συμβαίνοντα παρεσκεύασε τάχιστα τὸν στόλον του. Καὶ διέταξε τὰ πλεῖστα μὲν τῶν πλοίων νὰ πλεύσωσι εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, ἵνα προλάβωσιν ἔξοδον τῶν Τυρίων· αὐτὸς δὲ λαβὼν τὰ λοιπὰ ἔπλευσε τάχιστα πρὸς τὸ μέρος, ἔνθα ἦσαν τὰ νικηφόρα πλοῖα τῶν Τυρίων, καταστρέφοντα τὰ πλοῖα τῶν Κυπρίων. Οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως εἶδον τὸν Ἀλέξανδρον ἐπερχόμενον καὶ ἀνεβίων εἰς τοὺς ἰδικούς των νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ νὰ ἀποφύγωσι τὸν κίνδυνον. Ἀλλ' ἐν τῷ θορύβῳ τοῦ διαρκουῦντος ἀγῶνος δὲν ἤκουον τίποτε οἱ μαχόμενοι, ὅτε αἴφνης ἐπεφάνη εἰς αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἐτετέθη κατ' αὐτῶν. Τότε οἱ Τύριοι στραφέντες ἐκωπηλάτουν μετὰ πάσης σπουδῆς πρὸς τὸν λιμένα. Ἀλλ' ὀλίγα πλοῖα ἠδυνήθησαν νὰ πλεύσωσιν ἐκεῖ, τὰ δὲ λοιπὰ ἐβυθίσθησαν. Δύο δὲ συνελήφθησαν, ἀλλὰ τὸ πλήρωμα ἐσώθη κολυμβῶν.

§ 49. Ἀλωσις τῆς Τύρου.

Οἱ Τύριοι εἶδον ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ ὅτι εἶναι ἀνίσχυροι κατὰ θάλασσαν. Καὶ τοῦ λοιποῦ τὰ πλοῖα αὐτῶν ὄρμουν πλέον νεκρὰ ἐντὸς ἀμφοτέρων τῶν λιμένων, τὰ ὁποῖα ἔσωξεν ἄλυσις ἰσχυρὰ ἐμποδίζουσα τὴν εἴσοδαν εἰς τοὺς πολεμίους. Τώρα ἤρχισε πλέον μετὰ λύσεως ἢ πολιορκία τῆς πόλεως. Εἰ καὶ οἱ Τύριοι ἐφημίζοντο ὡς ἄριστοι μηχανικοί, ὑπερέβαλον ὅμως αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες. Πολλαχοῦ τῶν τευχῶν ἐστήθησαν ἄρισται μηχαναί, ἵνα

διαρρήξωσι τὸ τεῖχος. Ἄλλὰ μάτην, διότι τοῦτο ἦτο παχύτατον καὶ στερεώτατον. Μόνον εἰς ἓν μέρος πρὸς νότον κατορθώθη νὰ κρημισθῇ μέρος, ὅπου καὶ συνεκροτήθη κρατερώτατος ἀγών, τῶν μὲν Ἑλλήνων ζητούντων νὰ εἰσέλθωσι διὰ τοῦ ῥήγματος εἰς τὴν πόλιν, τῶν δὲ Τυρίων ἀμυνομένων μετὰ λύσεως πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ κινδύνου. Φοβερά δὲ ἦσαν τὰ μηχανήματα, τὰ ὅποια ἑκατέρωθεν οἱ στρατοὶ μετεχειρίσθησαν. Ἄλλ' οἱ Τύριοι πολέμοῦντες ἀπὸ τοῦ ἀσφαλοῦς ἐπικράτησαν καὶ ἡ ἄλωσις τῆς πόλεως ἐματαιώθη.

Τοῦτο ἐξώργισε τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις περιέμενε νὰ ἐπέλθῃ ἐν τῇ θαλάσῃ γαλήνη, ἵνα ἐπιέσῃ πάλιν κατὰ τῆς θρασεῖς πόλεως καὶ κυριεύσῃ αὐτήν. Τρεῖς ἡμέρας ἀκριβῶς μετὰ τὴν ματαιωθεῖσαν ἐπίθεσιν ἐπεκράτησεν γαλήνη ἐν τῇ θαλάσῃ. Ὁ ἀῆρ ἦτο καθαρὸς, ὁ ὀρίζων ἀνέφελος, ὡς ἐπεθύμει ὁ Ἀλέξανδρος. Τότε διέταξε νὰ γίνῃ γενικὴ ἔφοδος κατὰ τῆς πόλεως, ἵνα μὴ καταλάβωσιν οἱ Τύριοι, ποῦ κυρίως ἐσκόπει νὰ κάμῃ ρήγμα τοῦ τείχους. Εἶχε δὲ ἕτοιμον καὶ γενναῖον στρατὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ ἔφοδον, εὐθύς ὡς ἐγίνετο τὸ ρήγμα. Καὶ ὄντως τὸ νότιον μέρος τοῦ τείχους, ὅπου εἶχεν γίνῃ τὸ πρῶτον ρήγμα, τώρα ἐγένετο μεγαλύτερον. Εὐθύς τὸ τάγμα τὸ προορισθὲν διὰ τὴν ἔφοδον ἔθεσε τὰς γεφύρας καὶ ὤρμησεν εἰς τὴν πόλιν. Μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν ἠττῶνται οἱ Τύριοι καὶ εἰσέρχονται εἰς τὴν πόλιν.

Ἄλλὰ καὶ τὰ πλοῖα τῆς Σιδῶνος, τῆς Βύβλου καὶ Ἀράδου διασπάσαντα τὰς ἀλύσεις εἰσέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τὸν νότιον. Καὶ τὰ ἐκεῖ Τύρι αἰπλοῖα ἄλλα μὲν ἐβύθισαν, ἄλλα δὲ ἐξώθησαν εἰς τὴν ξηράν. Ἐπίσης καὶ τὰ πλοῖα τῶν Κυπρίων εἰσέπλευσαν εἰς τὸν βόρειον λι-

μένα καὶ κατέλαβον τὰ ὄχυράματα τοῦ λιμένος. Οἱ δὲ Τύριοι πανταχόθεν ὑποχωρήσαντες συνηθροίσθησαν εἰς ἓν μέρος πάντες, ἵνα συνταχθῶσι πρὸς ἄμυναν. Ἀλλὰ κατὰ τούτων ἐπῆλθε λάβρος ὁ Ἀλέξανδρος καὶ κατέκοψεν αὐτούς. Ὀκτακισχίλιοι Τύριοι εὗρον τὸν θάνατον, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν κατοίκων, ὅσοι δὲν ἀπέθανον, περὶ τοὺς τρισμυρίους ἀνθρώπους, ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐώρτασε τὴν νίκην, θυσιάσας εἰς τὸν Ἡρακλέα τὴν θυσίαν ἐν τῇ νέᾳ Τύρῳ, ἣν δὲν ἐπέτρεψαν ἄλλοτε οἱ Τύριοι, τελέσας δὲ καὶ πομπήν, παντὸς τοῦ στρατοῦ ὀπλισμένου καὶ παντὸς τοῦ στόλου παρελαύνοντος καὶ εορτασίμως κεκοσμημένου. Ἐτελέσθησαν δὲ καὶ ἀγῶνες γυμνικοὶ καὶ λαμπαδηφορία, ἡ δὲ μηχανή, ἡ διασεισάσα τὸ τεῖχος περιήχθη διὰ τῆς πόλεως καὶ ἀγετέθη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡρακλέους.

§ 50. Ἄλωσις Γάζης.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέξευξεν ἐκ τῆς Τύρου περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 332 καὶ διηυθύνθη πρὸς νότον. Πᾶσαι αἱ πόλεις παρεδίδοντο εἰς αὐτὸν ἀμαχητί, μόνον δὲ ἡ Γάζα ἔχουσα ἰσχυρότατον φρούριον δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποταχθῇ ἐκουσίως. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἐστρατοπέδευσε εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς πόλεως, ὅπου τὸ τεῖχος ἐφαίνετο ἐπιμαχώτατον. Ἐνταῦθα ἔστη εἰς τὰς πολιορκητικὰς μηχανὰς καὶ, ἀφ' οὗ προσηυχῆθη εἰς τὸν θεὸν, ἤρχισε τὴν πολιορκίαν. Οἱ Ἕλληνες προσεπάθουν διὰ τῶν μηχανῶν νὰ κρημνίσωσι τὸ τεῖχος, ἀλλὰ μάτην· διότι τοῦτο ἦτο ἰσχυρὸν καὶ ἀκαθαίρετον. Ἐκ τούτου θαρρυνθέντες οἱ πολιορκούμενοι ἔκαμαν ἔφοδον κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ καύσαντες αὐτῶν καὶ τὰς τοξευτικὰς

μηχανὰς καὶ τὰ προκαλύμματα, ὅσα εἶχον κατασκευάσει, ἵνα προφυλάττωνται ἀπὸ τῶν πολεμίων, ἠναγκασαν αὐτοὺς εἰς ὑποχώρησιν. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις κατὰ συμβουλήν τοῦ μάντεως ἵπτατο μακρὰν τῆς μάχης, ἰδὼν τοῦτο, δὲν ὑπέμεινε πλεόν, ἀλλ' ἠγούμενος τῶν ὑπασπιστῶν ἐπέπεσε, ὅπου ἦτο ὁ μέγιστος κίνδυνος, καὶ ἐπανήγγιγε τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἀλλὰ βέλος καταπαλτικὸν διετρύπησεν αὐτοῦ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸν θώρακα καὶ ἐνεπήχθη εἰς τὸν ὦμον, ὥστε ἦτο ἀδύνατον πλεόν νὰ παραμείνη εἰς τὴν μάχην. Διὸ οἱ Γαζαῖοι ἐξεδίωξαν ἐκ τοῦ χώματος καθ' ὀλοκληρίαν τοὺς Ἕλληνας. Τὸ τραῦμα τοῦ βασιλέως ἦτο ὀδυνηρόν, ὄχι ὁμως καὶ ἐπικίνδυνον. Καὶ τὴν ἰακὴν ταύτην δὲν ἐχάρησαν ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ Γαζαῖοι. Διότι, ὅτε ἔφθασαν αἱ μεγάλαι μηχαναί, αἵτινες εἶχον διαρρηξῆ τὰ τεῖχη τῆς Τύρου, τότε ὁ Ἀλέξανδρος διέτλαξε κύκλῳ τῶν τειχῶν νὰ ἐπισωρεύσωσι χώματα χιλίων διακοσίων ποδῶν πλάτους καὶ διακοσίων πεντήκοντα ποδῶν ὕψους καὶ ἐπὶ τῶν χωμάτων τούτων νὰ στήσωσι τὰς μηχανὰς καὶ νὰ προσβάλωσι τὰ τεῖχη. Τούτου δὲ γενομένου αἱ μηχαναὶ ἤνοιξαν ῥῆγμα εἰς τὸ τεῖχος καὶ οἱ Ἕλληνες ὄρμησαν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν γενναιοτάτων Γαζαίων. Ἐπαναληφθείσης δὲ τῆς ἐφόδου καὶ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον καὶ πολλῶν Γαζαίων φονευθέντων, ἐγένετο δυνατὸν κατὰ τὴν τετάρτην ἔφοδον διὰ κλιμάκων νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν οἱ ὑπασπισταὶ τοῦ βασιλέως, οἵτινες ἠνοιξαν τὰς πύλας καὶ εἰσῆλθεν ἅπας ὁ στρατὸς εἰς τὴν πόλιν. Τότε δὲ ἤρχισε πολὺ ἀγριώτερος ἀγὼν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Οἱ ἄνδρες οἱ Γαζαῖοι ἠμύνοντο μέχρι θανάτου, φρικώδης δ' αἱματοχυσία ἐπεσφρά

γισε τὴν καυματώδη ἡμέραν. Δεκακισχίλιοι Γαζαῖοι ἔκειντο νεκροί, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἐξηνδραποδίσθησαν. Πλούσια δὲ λάφυρα περιῆλθον εἰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ, ἰδίως δὲ ἀραβικὰ ἀρώματα, ὧν ἀποθήκη ἦτο ἡ Γάζα. Ὁ Ἀλέξανδρος συνώκισεν εἰς τὴν πόλιν τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ χωρίων καὶ κατέστησεν αὐτὴν ὀρμητήριον σπουδαῖον ἐπὶ τε τὴν Συρίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Γάζης ἐστράτευσεν ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας. Ὅτε δ' ἔφθασε πλησίον τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐξῆλθεν ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῶν ἱερέων καὶ πολλοῦ πλῆθους ἐν ἑορτασίμῳ στολῇ καὶ ἔχαιρέτισαν αὐτὸν ὡς ἐκείνον, περὶ οὗ εἶναι γεγραμμένον ἐν τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν βιβλίοις, ὅτι μέλλει νὰ καταλύσῃ τὴν ἀρχὴν τῶν Περσῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέδειξε πρὸς πάντας εὐμένειαν, ἀφῆκε τοὺς νόμους τῶν καὶ ἔχορήγησεν εἰς αὐτοὺς ἀτέλειαν ἀνὰ πᾶν ἔβδομον ἔτος. Ἐπειτα εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἰεχωβά καὶ ἐτέλεσε πάνδημον θυσίαν. Οὕτω δὲ ἀμαχητὶ ὑπετάγησαν καὶ αἱ χώραι αὗται.

§ 51. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Αἰγύπτῳ.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 332 ἀνέζησεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς Γάζης πορευόμενος κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἣτις ἦτο μόνη ὑπολειφθεῖσα παρὰ τὴν μεσόγειον θάλασσαν ἐπαρχία τοῦ μεγάλου βασιλέως. Μετὰ ἑπτὰ ἡμερῶν πορείαν ἔφθασεν εἰς τὸ Πηλούσιον, ἔνθα ἐνεφανίσθη ὁ σατράπης τῆς Αἰγύπτου ὄνοματι Μαζάκης καὶ παρέδωκε τὴν χώραν ἀμαχητὶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε τὸν μὲν στόλον αὐτοῦ νὰ ἀναπλεύσῃ τὸν Νεῖλον καὶ νὰ φθάσῃ

εἰς Μέμφιν, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἐπορεύθη κατὰ ξηρὰν πρῶτον μὲν εἰς Ἡλιοῦπολιν, εἶτα δὲ εἰς Μέμφιν. Ἄπασαι δὲ αἱ πόλεις, δι' ὧν διήρχετο, παρεδίδοντο προθύμως. Ἡ δὲ Μέμφις, ἡ μεγάλη αὕτη πρωτεύουσα πόλις τῆς χώρας τοῦ Νείλου, ἤνοιξεν αὐτῷ ἀμέσως τὰς πύλας αὐτῆς, ἡ δὲ κατοχὴ τῆς πόλεως ταύτης ἐδήλου ἀδιαφιλονικήτως πλέον ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐγένετο κύριος ὅλης τῆς Αἰγύπτου. Θέλων δὲ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ δείξῃ εἰς τοὺς ὑποτασσομένους πρὸς αὐτὸν λαοὺς ὅτι δὲν ἔρχεται νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς δούλους, ἀλλὰ τὸναντίον ἵνα ἀνορθώσῃ καὶ ἀνθρωπίσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὅτι τιμᾷ ὅ,τι ἔχουσιν οἱ λαοὶ ἱερὸν, ἐθυσίασεν εἰς τε τοὺς ἄλλους θεοὺς τῶν Αἰγυπτίων καὶ εἰς τὸν Ἄπιν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Φθαῖ ἐν Μέμφιδι. Μέγαν δὲ σεβασμὸν ἔδειξε καὶ πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους ἱερεῖς, οἵτινες ἐγοητεύθησαν διὰ τοῦτο, βλέποντες ποία διαφορὰ ὑπάρχει μετὰ τοῦ Ἑλληνος βασιλέως καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ὅστις ὕβρισε τὰ ἱερὰ αὐτῶν, φονεύσας μάλιστα καὶ τὸν ἱερὸν βοῦν.

Ἐκ τῆς Μέμφιδος μετὰ τοῦ στρατοῦ κατέπλευσε τὸν δυτικὸν βραχίονα τοῦ ποταμοῦ καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἀκτῆς, ὅπερ κεῖται ἀπέναντι τῆς πολυθροῦλήτου νήσου Φάρου τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν. Ἐνταῦθα ἀπεφάσισε νὰ ἰδρῦθῃ πόλις καὶ ἰδρῦθῇ τοιαύτη φέρουσα τὸ ὄνομα τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς, ἣτις καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους, καὶ εἰς τοὺς νέους χρόνους εἶναι τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου καὶ ἡ πατρίς τοῦ ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν συρρέοντος παγκοσμίου πολιτισμοῦ, ἀποτελοῦσα τὸ λαμπρότατον καὶ διαρκέστατον μνημεῖον τοῦ μεγάλου αὐτῆς οἰκιστοῦ.

§ 52. Μαντεῖον Ἄμμωνος Διός.

Ἐκ τοῦ χώρου τούτου, ἀφ' οὗ ἐτακτοποίησε τὰ τῆς θεμελιώσεως τῆς νέας πόλεως, ἐπεθύμησε νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ τὸ ἱερόν τοῦ Ἄμμωνος Διός. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης ἐρήμου τῆς Λιβύης, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ὁποίας ἴστατο τὸ ὑπερφυῆς καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου παρεφθαρμένον ἄγαλμα τῆς φρουρούσης Σφιγγός καὶ αἱ πανάρχαιοι, κατὰ τὸ ἥμισυ ἀμμόχωστοι, πυραμίδες τοῦ Φαραῶ, ἐν τῷ μέσῳ τῆς μονήρους ταύτης καὶ νενεκρωμένης ἐρήμου, ἣτις ἄρχεται ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου καὶ ἐκτείνεται πρὸς δυσμὰς εἰς ἀπέραντον ἀπόστασιν, ὅπου φλογερὸς νότιο ἄνεμος ἐξεγείρων νέφη καυστικῆς ἄμμου ἀφανίζει καὶ αὐτὸ τὰ κοπιώδη τῆς καμῆλου ἴχνη, κεῖται ὡς ἐν μέσῳ θαλάσσης γλοερὰ νῆσος ὑπὸ ὑψηλῶν φοινίκων σκιαζομένη, ὑπὸ πηγῶν καὶ ρευμάτων καὶ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ποτιζομένη, τὸ τελευταῖον καταφύγιον τῆς ζωῆς ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὴν θνησκούσης φύσεως, καὶ ὁ τελευταῖος τόπος ἀναπαύσεως τοῦ ὀδοιπόρου τῆς ἐρήμου. Ὑπὸ τοὺς φοίνικας τῆς ὁάσεως ταύτης ἀνορθοῦται ὁ ναὸς τοῦ μυστηριώδους θεοῦ, ὅστις κατῆλθέ ποτε ἐπὶ ἱεροῦ ἀκατίου ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Αἰθιοπῶν εἰς τὰς ἑκατομπύλους Θήβας, καὶ ἐντεῦθεν διελθὼν τὴν ἔρημον ἔφθασεν εἰς τὴν ὄασιν, ἵνα ἡσυχάσῃ καὶ φανερωθῆ ὑπὸ μυστηριώδη μορφῆν εἰς τὸν ἀναζητοῦντα αὐτὸν υἱόν. Εὐσεβὲς γένος ἱερέων κατῴκει περὶ τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ μακρὰν τοῦ κόσμου ἐν ἱερᾷ μοναξίᾳ, αἰσθανόμενον τὴν παρουσίαν τοῦ Διός Ἄμμωνος, τοῦ θεοῦ τῆς ζωῆς. Διῆγε δὲ τὸν βίον αὐτοῦλατρεῦον τὸν θεὸν καλεῖξαγγέλλον τοὺς χρησμοὺς αὐτοῦ, οὓς πανταχόθεν ἐπεξήτουν οἱ ἄνθρωποι πέμποντες θεωροὺς καὶ δῶρα. Πρὸς τοῦτον τὸν ἐν τῇ

ἐρήμῳ θεὸν ἀπεφάσισεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ πορευθῆ, ἵνα ἐρωτήσῃ τὸν θεὸν περὶ μεγάλων πραγμάτων.

Ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐτράπησαν κατὰ πρῶτον ὁδεύοντες παρὰ τὴν ἀκτὴν, πρὸς τὸ Παραιτόνιον, τὸ πρῶτον χωρίον τῶν Κυρηναίων, οἵτινες ἔπεμψαν πρὸς τὸν βασιλῆα πρέσβεις καὶ δῶρα τριακοσίουσ μαχίμους ἵππους καὶ πέντε τέθριππα, ζητοῦντες συμμαχίαν, ἣτις καὶ ἐδόθη εἰς αὐτοὺς προθύμως, ὡς ὄντας Ἑλληνας. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς φέρει δι' ἐρήμων ἀμμωδῶν ἐκτάσεων, καθ' ἃς οὐδὲν δένδρον, οὐδεὶς λόφος ἀνυψοῦται ὑπὲρ τὸν μονότονον ὀρίζοντα. Ὁ ἀῆρ κατὰ τὴν ἡμέραν εἶναι θερμοτάτος καὶ ἀνάπλεως λεπτοτάτου κονιορτοῦ, ἡ δὲ ἄμμος ὑπὸ τοὺς πόδας πολλάκις οὕτω χαλαρά, ὥστε πᾶν βῆμα εἶναι ἐπισφαλές. Οὐδαμοῦ ὑπάρχει τόπος γλοερὸς πρὸς ἀνάπαυσιν, οὐδαμοῦ κρήνη ἢ πηγὴ, ἵνα σβέσῃ τὴν ἄσβεστον δίψαν τοῦ ὁδοιπόρου. Ἐν τῷ δὲ πάντες τότε εὐρίσκοντο εἰς δεινὴν ἀμχανίαν καὶ σιανοχωρίαν, αἴφνης κατέπεσε βροχὴ ἄφθονος καὶ ἐδρόσισε τοὺς ἀποκαμόντας στρατιώτας, οἵτινες ἐθεώρησαν τοῦτο ὡς φανερὸν σημεῖον τῆς εὐνοίας τοῦ θεοῦ. Ὑδρευσάμενοι δὲ ὕδωρ, ὅσον ἠδύναντο ἔκ τινος αὐτοσχεδίου κοιλάδος, ἐχώρησαν εἰς τὰ πρόσω Ἀλλ' οὐδαμοῦ διεκρίνετο ὁδός, οἱ δὲ χθαμαλοὶ σωροὶ τῆς ἄμμου, οἵτινες ἐν τῷ ἀπεράντῳ τούτῳ ἀμμόδει ὠκεανῷ ἀλλάσσουσι θέσιν καὶ σχῆμα κατὰ πᾶσαν τοῦ ἀνέμου πνοήν, ἠῦξανον ἔτι μᾶλλον τὴν πλάνην τῶν ὀδηγῶν, οἵτινες νῦν ὀλοτελῶς ἠγνόουν, ποῦ νὰ τραπῶσιν, ἵνα φθάσωσιν εἰς τὴν ὄασιν. Αἴφνης τότε ἀνεφάνησαν ἔμπροσθεν τῆς φάλαγγος δύο κόρακες, οὓς διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀκολουθῆ ἡ φάλαγξ. Κρώζοντες δὲ οἱ κόρακες προσηγοῦντο, ἀναπαυόμενοι μὲν μετὰ τῆς φάλαγ-

γος, πετώντες δὲ ἐπὶ τὰ πρόσω, εὐθύς ὡς ἐκινεῖτο ὁ στρατὸς πρὸς τὰ ἔμπρός. Τέλος δὲ ἐφάνησαν μακρόθεν αἱ κορυφαὶ τῶν φοινίκων τῆς ὁάσεως, εἰς ἣν μετ' οὐ πολὺ ἔφθασεν ὑγιῆς ὁ βασιλεὺς καὶ σύμπασα ἡ ἀκολουθία τοῦ βασιλέως.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεπλάγη διὰ τὴν θαλασρότητα τοῦ ἱεροῦ χώρου, ὅστις πλήρης ἐλαιῶν καὶ φοινίκων καὶ ὄρυκτοῦ ἄλατος καὶ ἱαματικῶν πηγῶν ἐφαίνεται ἐκ φύσεως προωρισμένος εἰς τὴν εὐσεβῆ λατρείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὸν ἥσυχον βίον τῶν ἱερέων αὐτοῦ. Εὐθύς ὁ Ἀλέξανδρος ἐζήτησε νὰ προσκυνήσῃ τὸν θεόν. Τότε ὁ πρεσβύτατος τῶν ἱερέων ἐχαιρέτισε τὸν βασιλέα κατὰ τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ, παραγγείλας εἰς πάντας τοὺς ἀκολουθούς αὐτοῦ νὰ μείνωσιν ἔξω, αὐτὸν δὲ ὠδήγησεν ἐντὸς εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ. Μετ' ὀλίγον χρόνον ἐξῆλθε τοῦ ναοῦ ὁ Ἀλέξανδρος φαιδρὸν ἔχων τὸ πρόσωπον· διότι ὁ θεὸς ἐφάνη αὐτῷ λίαν εὐμενῆς καὶ προανείγγειλεν εἰς αὐτὸν μεγάλα γεγονότα εὐφρόσυνα. Τῆς χαρᾶς δὲ ταύτης κοινωνὸν κατέστησε καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, πρὸς ἣν ἔγραψεν ἐπιστολὴν, λέγων ὅτι ὁ θεὸς ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ μεγάλα πράγματα, ἃ θέλει διηγηθῆ εἰς αὐτήν, ὅταν σὺν θεῷ περατώσας τὸν πόλεμον ἐπανέλθῃ εἰς Μακεδονίαν. Διεδόθη δὲ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησε τὸν θεόν, ἂν ἐφρονεύθησαν πάντες οἱ ἔνοχοι τῆς δολοφονίας τοῦ πατρὸς του.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ προφήτης· Εὐφήμεῖ ὁ βασιλεῦ, οὐδεὶς δύναται νὰ βλάβῃ τὸν σὸν πατέρα, ὅστις εἶναι ὁ θεός. Τοῦ δὲ Φιλίππου οἱ φονεῖς ἐτιμωρήθησαν πάντες. Ἐπειτα ἠρώτησεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἂν μέλλει νὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθρούς του. Πρὸς τοῦτο ἀπεκρίθη ὁ θεός·

¹ Ἐκδόσεις πέμπτη 1923.

Εἰς σέ, ὦ βασιλεῦ, εἶναι προωρισμένη ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκουμένης. Θὰ νικᾷς πάντοτε, μέχρις οὗ ἐπανέλθῃς εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἄφ' οὗ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐφιλοδώρησε βασιλικῶς καὶ τὸν ναὸν καὶ τοὺς φιλοξένους κατοίκους τῆς δάσεως, ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν Μέμφιν. Ἐνταῦθα ἐκανόνισε τὰ τῆς διοικήσεως τῆς πλουσίας ταύτης χώρας, ἐτέλεσε λαμπρὰς ἐορτὰς καὶ κατόπιν ἀνεχώρησεν εἰς Τύρον, ἔνθα διέτριψεν ὀλίγον χρόνον ἐν τῷ μέσῳ μεγάλων ἐορτῶν κατὰ τὰ ἑλληνικὰ ἔθιμα. Μετὰ τὰς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἡρακλέους θυσίας ὁ στρατὸς ἐτέλεσε παντοίους ἀγῶνας. Οἱ ἐνδοξότατοι δὲ ἠθοποιοὶ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων προσεκλήθησαν, ἵνα λαμπρύνωσι τὰς ἡμέρας ταύτας τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων εὐφροσύνης καὶ εὐτυχίας. Οἱ δὲ Κύπριοι βασιλεῖς, οἵτινες κατὰ τὰ ἑλληνικὰ ἔθιμα διεκόσμησαν τοὺς χοροὺς, ἐφιλοτιμήθησαν πρὸς ἀλλήλους νὰ δείξωσι μεγάλην πολυτέλειαν καὶ φιλοκαλίαν. Καὶ ἐξ Ἀθηνῶν ἦλθεν ἐπίτηδες ἡ ἱερὰ τριήρης, φέρουσα προσβείαν, ἵνα συγκαρῆ τὸν βασιλέα διὰ τὰς νίκας. Καὶ τοιαῦτα μὲν ἐγένοντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Νῦν δὲ ἄς ἐξιστορήσωμεν, τί ἔπραττεν ὁ Δαρεῖος.

§ 53. Νέα συμφορὰ τοῦ Δαρεῖου.

Ὁ δυστυχὴς τῶν Περσῶν βασιλεὺς Δαρεῖος ἠσθάνετο ἑαυτὸν καιριώτατα προσβεβλημένον, πρῶτον μὲν διότι ἠττηθεὶς ἐν Ἴσῳ ἀπώλεσε πλουσιωτάτας στρατείας, δεύτερον δὲ διότι ἀπώλεσε καὶ ὅ,τι ἦτο εἰς αὐτὸν φίλτατον ἐπὶ γῆς, μητέρα, σύζυγον καὶ τέκνα. Χάριν αὐτῶν προσήνεγκεν εἰς τὸν ἐχθρὸν τὸ ἥμισυ τῆς βασιλείας καὶ θησαυροὺς ἀπείρους, ἀλλ' ὁ ἀγέρωχος νικη-

τῆς ἀπήτησεν ὑποταγὴν εἰς αὐτὸν πλήρη ἢ ἑξακολούθη-
 σιν τοῦ πολέμου. Τότε ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Ἀσίας ἀ-
 νεμνήσθη ἔτι ἅπαξ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, τοῦ μεγαλείου
 τοῦ περσικοῦ θρόνου, τῆς προτέρας πολεμικῆς αὐτοῦ δό-
 ξης, ἣτις ὄντως ἦτο μεγάλη, πρὶν ἐμφανισθῆ ὁ Ἀλέξαν-
 δρος. Καὶ ἀπεφάσισε νὰ καλέσῃ εἰς νέον πόλεμον τοὺς
 γενναίους λαοὺς τοῦ Ἰράν καὶ τοῦ Τουράν. Διὸ ἔστειλεν
 ἀγγέλους εἰς πάσας τῆς ἀπεράντου μοναρχίας τὰς σατρα-
 πείας, ἵνα σπεύσωσι πανταχόθεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης,
 ἔνθα θὰ ἐπολέμουν ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ τῆς ἐλευθερίας
 τῆς Περσίας. Εἰς χεῖρας αὐτῶν ἐνεπιστεύετο ὁ βασιλεὺς
 ἑαυτὸν καὶ τὸ μέλλον του. Οὐδεὶς Ἑλλήν οὔτε στρα-
 τιῶτης μισθοφόρος οὔτε στρατηγὸς ἐπετρέπετο νὰ λάβῃ
 ἐν τῇ μάχῃ αὐτῇ μέρος. Οἱ καθυροὶ καὶ ἀμιγεῖς Ἀσια-
 νοὶ στρατιῶται ὠρίσθησαν νὰ ἀνταχθῶσι κατὰ τοῦ
 στρατοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐνώπιον τῶν πυλῶν τῆς ἐνδόξου
 χώρας τοῦ Ἰράν. Οὕτω κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 331 συνή-
 χθησαν ἐν Βαβυλῶνι πεζοὶ μὲν ἑκατὸν μυριάδες, ἵππεῖς
 δὲ τετρακισμύριοι καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα διακόσια.
 Λέγεται δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς παρὰ τὸ σύνθηδες
 νῦν ἐφρόντιζε περὶ τοῦ ὀπλισμοῦ τοῦ στρατοῦ τούτου
 καὶ ἰδίως τοῦ ἵππικοῦ. Μετὰ πολλῆς δὲ περισκέψεως
 ἐξέλεξεν ὁ βασιλεὺς ὡς κατάλληλον τόπον πρὸς μάχην
 τὴν πεδιάδα τῶν Γαυγαμήλων, ἣτις ἐκτείνεται μέχρι
 τῆς πόλεως, ἣτις ἐκαλεῖτο Ἀρβηλα.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Δαρεῖος κατεγίνετο παρασκευαζόμε-
 νος εἰς νέαν μάχην, ὅσον ἠδύνατο καλλίτερον, νέα συμ-
 φορὰ ἐπέσκηψεν εἰς αὐτόν. Ὁ πιστὸς αὐτοῦ θαλα-
 μηπόλος Τίρεως, ἀποδράσας ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ στρα-
 τοπέδου, κομίζει αὐτῷ τὴν ἀγγελίαν ὅτι ἡ σύζυγος αὐ-

τοῦ Στάτειρα, ἡ ὠραιοτάτη πασῶν τῶν γυναικῶν τῆς Ἀσίας, ἀπέθανε κατὰ τὸν τοκετόν. Ὡς δὲ ἤκουσε τοῦτο ὁ Δαρεῖος, ἤρχισε νὰ τύπη τὴν κεφαλὴν του καὶ νὰ θρηνηῖ μεγαλοφώνως λέγων·

Δὲν ἤρκει ἡ συμφορὰ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλ' ἔπρεπε καὶ νὰ ἀποθάνῃ στερηθεῖσα βασιλικῆς ταφῆς.

Πρὸς ταῦτα εἶπεν ὁ θαλαμηπόλος·

Οὐδὲν ἔστερήθη, ὦ βασιλεῦ, καὶ ζῶσα καὶ ἀποθανοῦσα καὶ τιμῆς ἀπέλαυσε μεγάλης καὶ ταφῆς ἡξιόγη βασιλικῆς. Οἱ ἐχθροὶ ἔχυσαν καὶ δάκρυα διὰ τὸν θάνατόν της. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι χρηστότατος ἄνθρωπος, ὅταν νικήσῃ, ὡς εἶναι καὶ δεινὸς μαχητὴς ἐν πολέμῳ. Τοσοῦτον ἔαρετον καὶ ἐγκρατῆ ἄνδρα ἐγὼ δὲν εἶδον, βασιλεῦ. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνωτέρας φύσεως τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἦτο εἰόμενον καὶ σὺ νὰ νικηθῆς ὑπ' αὐτοῦ ὡς καὶ πᾶς ἄλλος ἄνθρωπος. Ἡ φροντίς, ἣν δεικνύει πρὸς τὰς αἰχμαλώτους, ὥστε νὰ ἔχωσι πάντα ἐν ἀφθονίᾳ, ὅσα εἶχον καὶ πρότερον, αἱ περιποιήσεις, ἡ φιλανθρωπία, ἡ ἀρετὴ του, εἶναι ἀνώτερα παντὸς λόγου.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ Δαρεῖος, συγκεκριμένος ἀνέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἠυχήθη ταῦτα·

Δότε μοι, ὦ θεοί, νὰ ἐπανορθώσω τὴν συμφορὰν τῶν Περσῶν καὶ νὰ δυνηθῶ νὰ ἀνταμείψω τὸν Ἀλέξανδρον διὰ τὰς χάριτας, ἃς ἐποίησε πρὸς τὰ φίλιτά μου. Ἐὰν ὁμως ἀπεφασίσαιτε νὰ ἀπολεσθῇ ἡ βασιλεία τῶν Ἀχαιμενιδῶν, τότε μηδεὶς ἄλλος πλὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἅς καθίσῃ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κύρου.

* Ἐκδοσις πέμπτη 1923.

§ 54. Προέλασις Ἑλλήνων.

Τοιαῦτα ἠυχήθη εἰς τοὺς θεοὺς ὁ Δαρεῖος. Καὶ οἱ θεοὶ δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐκτελέσωσι τὴν δευτέραν αὐτοῦ παράκλησιν. Ὁ Ἀλέξανδρος διέτριβεν ἀκόμη ἐν Συρίᾳ, ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ Δαρεῖος συναθροίσας πάλιν μέγαν στρατὸν ἠτοιμάζετο καὶ πάλιν νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην τῶν ὄπλων του καὶ ἐν δευτέρᾳ μάχῃ. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ἀνέβη καὶ ἐπορεύετο μετὰ σπουδῆς πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἦτο μὴν Αὐγούστιος, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος διέβη τὸν Εὐφράτην παρὰ τὴν Θάψακον πόλιν. Κατόπιν, μαθὼν ὅτι ὁ Δαρεῖος ἠτοιμάζετο δι' ἀπίρων στρατευμάτων νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν τοῦ Τίγρητος παρὰ τὴν Νινευὶ πόλιν, ἐβάδισε βορειότερον καὶ διέβη τὸν ψαμόν, χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τοῦτο ὁ Δαρεῖος. Ἐνταῦθα παρὰ τὰς ὥρας ὄχθας τοῦ Τίγρητος ἀνέπαυσε τὸν στρατὸν ἐπὶ μίαν ἡμέραν. Κατὰ τὴν νύκτα ὅμως τῆς 20 Σεπτεμβρίου, ἐν ᾗ οἱ στρατιῶται ἔχαιρον θαυμάζοντες τὴν ὥραν ἐνταῦθα φύσιν, ὁμοιάζουσα κατὰ πολλὰ πρὸς τὰ ὄρη τῆς πατρίδος των Ἑλλάδος, αἴφνης ὁ δίσκος τῆς σελήνης ἐσκοτίσθη. Ἡ ἔκλειψις αὕτη τῆς σελήνης ἐθεωρήθη ὑπὸ πάντων ὡς σημεῖον τῶν θεῶν μέγα, καὶ περιδεῖς οἱ στρατιῶται συνηθροίζοντο ζητοῦντες νὰ μάθωσι, τί τοῦτο σημαίνει. Ἄλλ' ὀπίσθην ἀγαλλίασιν ἠσθάνθησαν μαθόντες ὑπὸ τοῦ μάντεως Ἀριστάνδρου, ὅτι οἱ θεοὶ ἐκάλυψαν τὸ ἄστρον τῶν Περσῶν, σημαίνοντες διὰ τούτου τὴν μετ' ὀλίγον καταστροφὴν αὐτῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος εὐθύς ἐτέλεσε θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς, καὶ τῇ πρωΐᾳ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας διέταξε τὸν στρα-

*Ἐκδοσις πέμπτη 1923.

τόν νά βαδίση ἔμπρὸς πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ. Διὸ συσκευασθέντες ἀπῆλθον ἐντεῦθεν διευθυνόμενοι πρὸς νότον καὶ ἔχοντες ἀριστερὰ μὲν τὰ Γορδουαῖα ὄρη, δεξιὰ δὲ τὸν Τίγρητα ποταμόν. Εἶχον δὲ βαδίση δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας, ὅτε τῇ 24ῃ Σεπτεμβρίου, πρόσκοποι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπανῆλθον ἀγγέλλοντες, ὅτι εἶδον ἵππικὸν τοῦ Δαρείου κατέχον τὴν πλησίον πεδιάδα. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος προέταξε τὸν στρατὸν εἰς μάχην καὶ διέταξε νὰ προχωρῇ οὕτω παρατεταγμένος. Ὡς δὲ ἦλθον πλησιέστερον, διέκριναν ὅτι οἱ ἵπταις οὗτοι δὲν ἦσαν πλειότεροι τῶν χιλίων. Τούτους ἠθέλησε νὰ συλλάβῃ ὁ Ἀλέξανδρος ζῶντας. Καὶ λαβὼν δύο ἵλας ἵππικοῦ ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν μετὰ τσοαύτης ταχύτητος, ὥστε τινὲς αὐτῶν, εἰ καὶ ἐτράπησαν πάντες ἀμέσως εἰς φυγὴν, ἵνα μὴ συλληφθῶσιν, ἀποκαμώντων τῶν ἵππων των, συνεληφθησαν αἰχμάλωτοι. Παρὰ τούτων ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ὁ Δαρείος εὕρισκεται πλησίον εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Γαυγαμήλων καὶ ὅτι ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὅλος φθάνει μέχρι τοῦ ἑκατομμυρίου. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ στρατοπεδεύσῃ ἐνταῦθα ὁ στρατὸς ἐπὶ τίνας ἡμέρας, ἵνα καλῶς ἀναπαυθῇ ἐκ τῆς μακρινῆς πορείας. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, ἀφ' οὗ ἐξώπλισε θαυμασίως τὸν στρατὸν τοῦ Ἀλέξανδρου, κατέλιπεν ἐνταῦθα τὰ σκευοφόρα καὶ τοὺς στρατιώτας, ὅσοι ἦσαν ἀπόμαχοι, καὶ παραλαβὼν μόνον τοὺς μαχίμους ἐπορεύθη κατὰ τοῦ Δαρείου. Ἦτο ἡ τριακοστὴ Σεπτεμβρίου, ὅτε ὁ στρατὸς ἔφθασεν εἰς τὴν τελευταίαν σειρὰν τῶν γηλόφων, ὁπόθεν ἐφαίνοντο μίαν ὥραν περίπου μακρὰν τὰ μεγάλα στίφη τοῦ ἀπίρου στρατοῦ τῆς Ἀσίας. Ἐνταῦθα ἔστη ὁ στρατὸς πρὸς

ἀνάπαυσιν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος συνεκάλεσε τοὺς στρατηγούς πάντας εἰς συμβούλιον καὶ ἐζήτησε νὰ μάθῃ, τί φρονοῦσι, νὰ πορευθῆ εὐθύς τώρα ὁ στρατὸς κατὰ τοῦ Δαρείου ἢ νὰ στρατοπεδεύσωσιν ἐνταῦθα, ἵνα οὕτω δυνηθῶσι πρῶτον μὲν νὰ κατασκοπεύσωσι τὸν χώρον, ἐνθα θὰ ἐγίνετο ἡ μάχη, μὴ ἦσαν τάφροι κατεσκευασμένοι, ἢ σκόλοπες ἐμπεληγμένοι, δεύτερον δὲ νὰ μάθωσι καὶ τῶν ἐχθρῶν τὴν παράταξιν. Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν στρατηγῶν ἤθελον νὰ πορευθῶσιν εὐθύς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Παρμενίων ὁμῶς ἠναντιώθη εἰς τοὺτους καὶ συνεβούλευσε νὰ στρατοπεδεύσωσιν ἐνταῦθα ἐπὶ τινα χρόνον. Τὴν γνώμην ταύτην ἐδέχθη καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ στρατὸς ἐστρατοπέδευσε ἐνταῦθα.

§ 33. Ἑτοιμασίαι εἰς μάχην.

Ὁ δὲ Δαρεῖος, εἰ καὶ εἶχε μάθη πρὸ πολλοῦ ὅτι ἐπήρχετο κατ' αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ κατὰ πᾶσαν στιγμήν ἀνέμενε νὰ ἴδῃ τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ, ἐν τούτοις, ὡς εἶδεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀπέναντι γηλόφους, ἐταράχθη. Οἱ μεγιστᾶνες ὁμῶς αὐτοῦ πλήρεις, ἀλαζονείας καὶ μεγαλαυχίας, ἔλεγον·

Ἡ νίκη τώρα, βασιλεῦ, εἶναι ἡμετέρα. Τώρα ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ μάθῃ ὁ τολμηρὸς καὶ αὐθάδης Ἕλληνας, τί εἶναι στρατὸς τῆς Ἀσίας καθαρὸς καὶ ἀμιγῆς. Ἐν Ἴσσω δὲν ἐνίκησεν ἡμᾶς ὁ ἐχθρὸς, ἀλλ' ὁ χώρος ὁ στενὸς καὶ περιορισμένος. Ἀλλὰ τὰ πράγματα ἐνταῦθα εἶναι διαφορετικά. Τώρα ἔχομεν μεγάλην πεδιάδα, ἐνθα πάντα τὰ ἄπειρα ἡμῶν στρατεύματα θὰ δυνηθῶσι νὰ μετάσχωσι συγχρόνως τῆς μάχης, τὰ δὲ κοπτερὰ δρέπανα τῶν ἀρμάτων ἡμῶν θὰ θερίσωσιν ὡς στάχυν τοὺς ὀλιγαρίθμους τοῦ Ἀλεξάνδρου στρατιώτας.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἠὺχαρίστησαν τὸν Δαρεῖον καὶ μετ' ἐλπίδων ἀπέβλεπεν εἰς τὸ μέλλον. Ἄλλ' ἐν ᾧ περιέμενον νὰ γίνη ἡ μάχη κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, βλέπουσιν αἴφνης τὸν Ἀλέξανδρον νὰ στρατοπεδεύσῃ ἐκεῖ πλησίον. Διὸ ἐφοβήθησαν, μὴ γίνη τὴν νύκτα αἰφνίδιος τῶν Ἑλλήνων προσβολή. Καὶ διὰ τοῦτο ὄλην τὴν νύκτα ἔμεινεν ὄλος ὁ στρατὸς παρατεταγμένος καὶ ἀγρυπνῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ Δαρεῖος παμπυύων τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ἐθάρρυνεν αὐτοὺς εἰς τὴν μάχην. Εἶχε δὲ τὸν στρατὸν ὁ Δαρεῖος ὡς ἐξῆς παρατεταγμένον· Τὸ ἀριστερὸν κέρασ κατεῖχον οἱ Βάκτριοι ἰππεῖς καὶ ἄλλοι. Κατόπιν τούτων ἤρχοντο οἱ Πέρσαι, ἰππεῖς ὁμοῦ καὶ πεζοὶ ἀναμεμιγμένοι. Μετὰ δὲ τούτους ἤρχοντο οἱ Σούσιοι καὶ οἱ Καδούσιοι. Κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν κέρασ εἶχον παραταχθῆ Σύριοι, Μῆδοι, Πάρθοι, Σάκαι, Τάπουροι, Ὑρκάνιοι, Ἀλβανοὶ καὶ Σακεσίνοι. Κατὰ δὲ τὸ μέσον, ὅπου ἦτο αὐτὸς ὁ Δαρεῖος, ἐτάχθησαν οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ, οἱ Πέρσαι οἱ μηλοφόροι, οἱ Ἰνδοί, οἱ Κᾶρες, οἱ Μάρδοι, οἱ Βαβυλώνιοι καὶ ἄλλοι. Εἶχε δὲ ὁ Δαρεῖος καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα περὶ τὰ διακόσια, τῶν ὁποίων ἑκατὸν μὲν ἴσταντο εἰς τὸ δεξιὸν κέρασ καὶ ἄλλα τόσα εἰς τὸ ἀριστερὸν. Ἡ νύξ παρῆλθεν ἐν ἡσυχίᾳ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ὁμοῦ εἶχεν ἔλθῃ κατὰ τὴ νύκτα πλησίον τοῦ περσικοῦ στρατοπέδου καὶ παρετήρησε τὴν ὄλην παράταξιν. Ἐπανελθὼν εἰς τὸ στρατόπεδόν του συνεκάλεσε πάλιν τοὺς στρατηγούς εἰς συμβούλιον καὶ εἶπε·

Αὖριον ὀριστικῶς ἄρχεται ἡ μάχη. Ἡμεῖς θὰ ἐπιτεθῶμεν πρῶτοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Τὴν ἀνδρείαν σας

καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν σας γινώσκω ἀπὸ πολλοῦ χρόνου διὰ πολλῶν καὶ θαυμαστῶν ἔργων, ἃ ἐξετελέσατε. Καὶ διὰ τοῦτο θεωρῶ περιττὸν νὰ σᾶς παροτρύνω νὰ φανῆτε ἄνδρες γενναῖοι καὶ ἐν τῇ μάχῃ τῆς αὐριον ἡμέρας. Τοῦτο ὁμῶς ἀξιῶ παρ' ὑμῶν. Ὡς εἰσθε σεῖς γενναῖοι, οὕτω νὰ καταστήσητε γενναίους καὶ τοὺς στρατιώτας σας ἕκαστος, ὅπου εἶναι τεταγμένους. Διότι ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ δὲν θὰ πολεμήσωμεν περὶ Συρίας ἢ Φοινίκης ἢ Αἰγύπτου, ἀλλὰ περὶ ἀπάσης τῆς Ἀσίας, Ἐνταῦθα θὰ κριθῆ, τίς ἔσται κύριος τῆς Ἀσίας, ὁ Ἕλληνας ἢ ὁ Πέρσης. Συνιστῶ δὲ ὑμῖν, ἵνα φροντίσητε νὰ τηρῆται βαθεῖα μὲν σιγή, ὁπόταν εἶναι ἀνάγκη νὰ προχωρῶσιν οἱ στρατιῶται σιγῶντες, νὰ γίνηται ὁμῶς λαμπρὰ ἢ βοή, ὁπόταν εἶναι ἀνάγκη νὰ βοηθῶσι, καὶ ὁ ἀλαλαγμὸς αὐτῶν νὰ γίνηται φοβερός, ὅταν εἶναι πρέπον νὰ ἀλαλάξωσι. Σπουδαιότερον δὲ θεωρῶ νὰ ἀκούωνται εὐκρινῶς τὰ παραγγέλματα καὶ εὐκρινῶς νὰ μεταδίδωνται καὶ εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, ὡς καὶ νὰ ἐκτελῶνται πᾶσαι αἱ κινήσεις ταχέως καὶ ἀκριβῶς. Ἐχετε δὲ πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι ἐκ τῆς ἐπιμελείας ἑνὸς ἐκάστου ἐξαρτᾶται τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιούσης μεγάλης ἡμέρας.

Οἱ στρατηγοὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους καὶ ἕκαστος ἀπῆλθεν, ἵνα δειπνήσῃ μετὰ τῶν στρατιωτῶν του καὶ ἀναπαυθῆ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἔμεινεν ἐν τῇ σκηνῇ του. Καὶ ἀφ' οὗ ἐδειπνησε, παρεσκευάζετο νὰ κατακλιθῆ, ὅτε βλέπει εἰσερχόμενον τὸν στρατηγὸν Παρμενίωνα. Οὗτος ἰδὼν τὴν νύκτα τὰ ἄπειρα τῶν Περσῶν πυρὰ καθ' ὅλον τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, ἀκούσας δὲ καὶ τὸν ὑπόκωφον θροῦν τῶν ἀπείρων ἀσιανῶν στρατευμάτων, ὃν καθίστα συγκεχυμένον καὶ φο-

βερὸν καὶ ἡ σιγὴ τῆς νυκτός, ἐφοβήθη, Καὶ ἀνησυχῶν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μάχης τῆς αὔριον ἦλθε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ προέτρπεεν αὐτὸν νὰ ἐπιτεθῆ τὴν νύκτα κατὰ τῶν Περσῶν ἀπροσδοκῆτως, ὅτε ἠλπίζεν ὅτι θὰ νικήσῃ.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος·

Αἰσχροὺν θεωρῶ νὰ κλέψῃ τὴν νίκην, Παρμενίων. Ὁ Ἀλέξανδρος πρέπει νὰ νικᾷ μαχόμενος φανερῶς καὶ ἄνευ πανουργίας.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁ δὲ Παρμενίων ἀπῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν του, ἵνα κοιμηθῆ, κατεκλίθη δὲ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος. Ὅτε δὲ ἤρχισε νὰ ὑποφώσκη ἡ ἡμέρα, οἱ στρατηγοὶ ἠγέρθησαν καὶ διέταξαν τὸν στρατὸν νὰ ἐγερθῆ καὶ αὐτὸς καὶ νὰ προγευματίσῃ. Μετὰ πολλῆς ὁμῶς ἀπορίας ἔβλεπον πάντες ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις ἄλλοτε συνήθιζε νὰ ἐγείρηται πρῶτος τῶν ἄλλων, κατ' αὐτὴν τὴν μάχην ἐκοιμᾶτο ὕπνον βαθύν, χωρὶς νὰ διακόπτῃ τὸν ὕπνον του ἀνησυχία τις περὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς ἐπιχειμένης μάχης. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Παρμενίων, ἐπειδὴ ἡ ὥρα προεχώρει, νὰ μεταβῆ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ καὶ νὰ ἐξεγείρῃ τὸν Ἀλέξανδρον, καλέσας αὐτὸν ὀνομαστί τρίς.

Ὡς δὲ ἐξύπνησεν, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Παρμενίων·

Κοιμᾶσαι ὕπνον νικητοῦ, βασιλεῦ, καὶ οὐχὶ μέλλοντος νὰ ἀγωνισθῆ τὸν μέγιστον τῶν ἀγώνων.

Ὁ Ἀλέξανδρος τοῦτο ἀκούσας ἐμειδίασε καὶ εἶπε·

Καὶ φρονεῖς ὅτι δὲν ἔχομεν ἤδη νικήσῃ, ἀφ' οὗ ὁ Δαρεῖος εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ σταθῆ ἐνταῦθα καὶ νὰ πολεμήσῃ, ἀπαλλάξας οὕτως ἡμᾶς ἀπειρῶν δρόμων καὶ κόπων, μέχρις ὅτου ἀνεύρωμεν αὐτὸν καὶ μέχρις ὅτου

συλλάβωμεν αὐτὸν εἰς χώραν ἀπέραντον καὶ κατεστραμμένην ;

Μὲ τοιαύτην πεποίθησιν καὶ ἀταραξίαν ὠμίλησεν ὁ Ἀλέξανδρος περὶ τῆς ἐπικειμένης μάχης. Κατόπιν ἠγέρθη καὶ ἐνδυθεὶς τὰ ὄπλα του ἦλθεν εἰς τὸν στρατόν, ὅστις ἀνέμενεν αὐτόν, ἵνα κινήσῃ εἰς τὴν μάχην.

§ 56. Πεισματώδης μάχη ἐν Γαυγαμήλοις.

Τῇ πρώτῃ τῆς πρώτης Ὀκτωβρίου ἐξῆλθεν ὁ στρατός ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ κατέβη ἀπὸ τῶν γηλόφων εἰς τὴν πεδιάδα, καταλιπὼν σῶμά τι φίλων Θρακῶν πρὸς φύλαξιν αὐτοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ἦτο ἅπας ὁ στρατός παρατεταγμένος εἰς μάχην κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν. Τὸ μὲν δεξιὸν κέρασ εἶχον οἱ ἑταῖροι ἱππεῖς, ὧν ἦρχεν ὁ Φιλώτας ὁ Παρμενίωνος. Εἰς τούτους δὲ προσετέθη καὶ ἡ βασιλικὴ ἵλη, ἧς ἦρχεν ὁ Κλεῖτος ὁ Δροπίδου. Ἐπειτα ἐτέθη ἡ φάλαγξ, διηρημένη κατὰ τάξεις, ὧν οἱ ἀρχηγοὶ ἦσαν Κοῖνος ὁ Πολεμοκράτους, Περδικκας ὁ Ὀρόντου, Μελέαγρος ὁ Νεοπτολέμου, Πολυσπέρχων ὁ Σιμμίου, Κράτερος ὁ Ἀλεξάνδρου. Τὸ δὲ ἀριστερὸν κέρασ ἀπετέλουν οἱ σύμμαχοι ἱππεῖς, ὧν πάντων ἀνώτατος ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Φιλώτας ὁ Παρμενίωνος. Τοιαύτη ἦτο ἡ παράταξις τοῦ στρατοῦ κατὰ μέτωπον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐχθροὶ ἦσαν ἀναριθμητοὶ καὶ εὐκόλως ἠδύναντο νὰ περικυκλώσωσι τοὺς ἡμετέρους, ὁ Ἀλέξανδρος ἔθεσεν ὀπισθεν τῆς φάλαγγος καὶ δευτέραν τάξιν, παραγγείλας εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν στρατευμάτων τούτων, ὅταν ἴδωσιν ἑαυτοὺς κυκλουμένους ὑπὸ τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, νὰ κάμωσι μεταβολὴν καὶ νὰ δεχθῶσι τοὺς βαρβάρους, γινομένης οὕτω τῆς φάλαγγος ἀμφιστόμου.

Ἀφοῦ δὲ οὕτω παρετάχθη ὁ στρατός, τότε ἤρχισε νὰ βαδίζῃ κατὰ τῶν Περσῶν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατείχε θέσιν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος ἀπέναντι τῶν ἐλεφάντων τῶν Ἰνδιῶν καὶ τοῦ κέντρου τῶν πολεμίων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πέρσαι, πολυαριθμότεροι ὄντες, ἠδύναντο νὰ ὑπερφαλαγγίσωσι τοὺς Ἕλληνας, τὸ δεξιὸν κέρασ ἐβάδιζε λοξῶς. Ἀλλὰ καὶ οἱ Πέρσαι δὲν ἔμειναν ἀκίνητοι εἰς τὴν ἐπίθεσιν. Ὡς δὲ ἐπλησίασαν ἀλλήλους οἱ στρατοί, διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος μίαν ἴλην ἵππικοῦ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Περσῶν ἵπέων, οἵτινες ἦσαν προτεταγμένοι τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν περσικῶν στρατευμάτων. Καὶ νῦν ἤρξατο ἀγὼν δεινός. Εἰς τοὺς μαχομένους Πέρσας ἀποστέλλονται πολλαὶ ἐπικουρίαι καὶ ἀνακόπτουσι τὸν δρόμον τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἀντιληφθεὶς ταχέως τοῦτο στέλλει εἰς τοὺς ἡμετέρους ἐπικουρίαν καὶ οἱ βάρβαροι ἀναγκάζονται νὰ ὑποχωρήσωσιν. Ὡς δὲ εἶδε τὴν ὑποχώρησιν ὁ Δαρεῖος, διατάττει νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τῶν ὑποχωρούντων πολλαὶ ἴλαι ἵππικοῦ, αἵτινες ἐπαναφέρουσι τοὺς ὑποχωρούντας εἰς τὴν μάχην, ἥτις ἤδη γίνεται μετὰ μείζονος ὀρμῆς. Ἐνταῦθα ἔπεσον πολλοὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν βαρβάρων συνθλιβόμενοι, οὓς προσφύλαττεν ἐκ τοῦ θανάτου ὁ σιδηρόφρακτος θώραξ, ὃν εἶχον καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν.

Καὶ ὡς νὰ μὴ ἤρκει τὸ πλῆθος τῶν μαχομένων ἐνταῦθα Περσῶν καὶ ὁ τέλειος αὐτῶν ὀπλισμός, ἔθεσαν εἰς χρῆσιν καὶ τὰ φοβερά δρεπανηφόρα ἄρματα, δι' ὧν ἠλπίζον ὅτι θὰ ἐκέρδαινον πάντως τὴν νίκην. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, ἵνα ματαιώσῃ τὴν ἐπέλασιν τῶν δρεπανηφόρων ἰσχυρῶν, διέταξεν ἀρίστους μὲν ἀκοντιστὰς νὰ

καταγίνονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἀκοντισμὸν τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐπὶ τῶν ἄρμάτων, στρατιώτας δὲ ἀνδρείους νὰ ὀρμῶσι καὶ νὰ ἀρπάζωσιν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἠνιόχως τοὺς ρυτῆρας τῶν ἄρμάτων καὶ νὰ φρονεύωσι ἠνιόχους καὶ ἵππους. Ὅπου δὲ ἄρμα τι κατώρθωνε νὰ διατηρηθῆ σφόν καὶ νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων, διέταξεν εὐθύς νὰ δίστανται τὰ στρατεύματα, μέχρις οὗ διέλθῃ τὸ ἄρμα, καὶ νὰ ἐνοῦνται πάλιν. Ταῦτα πάντα ἀκριβῶς ἐξετελέσθησαν ὡς διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τὰ δρεπανηφόρα ἄρματα, ἐφ' ὧν οἱ Πέρσαι ἐστήριξαν τὰς ἐλπίδας των, ἀπέβησαν ἀνωφελῆ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Δαρεῖος διέταξε πάντα τὰ στρατεύματα νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν μαχομένων εἰς τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ κέρασ. Ὁ Ἀλέξανδρος ὁμοῦς ἐξηκολούθει νὰ χωρῆ πρὸς τὰ ἐμπρὸς τηρῶν τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ στρατοῦ του πάντοτε λοξήν. Ὡς δὲ ἦλθον οἱ στρατοὶ λίαν πλησίον μέχρι βολῆς βέλους, τότε διέταξεν ἕλην ἱππικοῦ νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν Περσῶν. Εὐθύς τότε ὁ Ἀλέξανδρος σχηματίζει καὶ τὸ ἱππικὸν αὐτοῦ κατὰ τὴν φάλαγγα ὡς ἔμβολον καὶ ἐνσφηνοῦται εἰς τὸ διέχον τῆς περσικῆς φάλαγγος, διατάξας πάντας νὰ ἐπιπέσωσιν ἀλαλάζοντες κατ' αὐτοῦ τοῦ Δαρείου. Μετὰ τοσαύτης δὲ ἀνδρείας καὶ τέχνης ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες, ὥστε οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἀνακόψῃ τὴν ὀρμὴν αὐτῶν. Χιλιάδες Περσῶν ἔκειντο κατὰ γῆς ἔχοντες τὰ πρόσωπα αὐτῶν δεινῶς τετμημένα καὶ διεσχισμένα ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς σπάθης καὶ τῶν μακρῶν τῆς φάλαγγος δοράτων. Ὁ Δαρεῖος παριστάμενος πρὸ τοιούτου φοβεροῦ θεάματος, ὅπερ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐγένετο φρικωδέστερον, κατελήφθη ὑπὸ δειλίας μεγάλης καὶ ὑπολαβὼν τὰ πάντα ἤδη ἀπολωλότα ἔφυγεν

ἐκ τῆς μάχης. Ὡς δὲ εἶδον οἱ Πέρσαι τὸν βασιλέα αὐτῶν φεύγοντα, ἐτράπησαν καὶ αὐτοὶ εἰς φυγὴν. Ἡ φυγὴ αὕτη τοῦ βασιλέως καὶ τῶν περὶ αὐτόν, ἡ ἀταξία ἡ ἔνεκα τούτου γενομένη καὶ ὁ μέγας θόρυβος ὁ ἐπακολουθήσας συμπαρέσυρε καὶ τὴν δευτέραν περσικὴν φάλαγγα, ἣτις ἐτράπη καὶ αὕτη εἰς φυγὴν. Τὸ δὲ ἵππικὸν τῶν Ἑλλήλων κατὰ τὴν δεξιὰν πτέρυγα μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς ἐπέπεσε κατὰ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν Περσῶν, ὥστε αὕτη μετὰ κρατερὰν ἀντίστασιν διελύθη σύμπασα καὶ κατεστράφη.

§ 57. Ἐνδοξος νίκη τῶν Ἑλλήνων

Ἄλλως ὅμως εἶχε τὸ πρᾶγμα κατὰ τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν Περσῶν. Ἐνταῦθα οἱ Ἴνδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι ἵππεις κατώρθωσαν νὰ διασχίσωσι τὴν φάλαγγα τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, ὅπερ διήρπασαν φονεύσαντες τοὺς ἀνδρείως ὑπερασπίζοντας τοῦτο ὀλίγους φύλακας τοῦ στρατοπέδου.

Ὡς ἔμαθε τοῦτο ὁ Παρμενίων, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀριστερᾶς φάλαγγος, κατέστησε πάραυτα γνωστὸν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, παρ' οὗ ἐζήτησε καὶ βοήθειαν, διότι εἶχε περικυκλωθῆ ὑπὸ ἀπείρων ἐχθρικῶν στρατευμάτων καὶ εὐρίσκετο ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μαθὼν τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον καὶ τὰ κατὰ τὸν Παρμενίωνα ἐγκατέλιπε τὴν περαιτέρω καταδίωξιν τῶν φεσυγόντων Περσῶν καὶ ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τοῦ Παρμενίωνος. Ἐνταῦθα συνεκροτήθη μάχη τοῦ ἵππικοῦ ἐκ τοῦ συστάδην, καθ' ἣν οἱ Πέρσαι ἐπολέμησαν μετὰ παραδειγματικῆς ἀνδρείας. Ἐκ τῶν ἐτέρων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐφονεύθησαν ἐξήκοντα, ἐτρώθη δὲ καὶ ὁ Ἡφαιστίων, ὁ ἐπιστήθιος

* Ἐκδοσις πέμπτη 1923.

φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐτρόθησαν δὲ καὶ οἱ στρατηγοὶ Κοῖνος καὶ Μενίδας. Τέλος ὅμως κατεβλήθησαν οἱ Πέρσαι καὶ ὅσοι ἐπέζησαν ἐξ αὐτῶν, ἐζήτησαν τὴν σωτηρίαν διὰ τῆς φυγῆς. Οὕτω διελύθη καὶ κατεστράφη καὶ ἡ δεξιὰ πτέριξ τῶν Περσῶν. Τὸ δὲ ἔργον τῶν Ἑλλήνων ἦτο νῦν νὰ καταδιώξουν τῶν φεύγοντας βαρβάρους. Ὁ Παρμενίων κατέλαβε τὸ στρατόπεδον αὐτῶν καὶ πάντα τὰ σκευοφόρα καὶ τὰς καμήλους αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ποθῶν νὰ συλλάβῃ τὸν Δαρεῖον κατεδίωκεν αὐτὸν μέχρις ἐσπέρας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνδρες καὶ οἱ ἵπποι ἀπέκαμον, διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ σταματήσωσι καὶ νὰ ἀναπαυθῶσι μέχρι τοῦ μεσονυκτίου. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐξηκολούθησε πάλιν τὴν καταδίωξιν χωρῶν μετὰ σπουδῆς, ἵνα καταλάβῃ τὸν φεύγοντα βασιλέα. Τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ εἰσῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰ Ἀρβηλα τὴν πόλιν, ἐλπίζων ὅτι ἐν αὐτῇ θὰ εὔρισκε τὸν Δαρεῖον. Ἄλλ' οὗτος εἶχε φύγῃ, ἐγκαταλιπὼν τὸ ἄρμα του, τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ τόξον του. Ἐφευγε δὲ ὁ ἠττημένος βασιλεὺς μετὰ τριῶν χιλιάδων ἰππέων καὶ ἐξ χιλιάδων πεζῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναπαύσεως διευθυνόμενος πρὸς ἀνατολὰς διὰ τῶν παρόδων τῆς Μηδίας εἰς τὰ Ἐκβάτατα. Ἐνταῦθα εἶχεν ἀποφασίσῃ νὰ μείνῃ ὅπως ἴδῃ, ἂν ὁ φοβερὸς αὐτοῦ ἐχθρὸς ἔμελλε νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τοὺς ἀπείρους θησαυροὺς τῶν Σούσων καὶ τῆς Βαβυλῶνος ὡς καὶ εἰς πᾶσαν τὴν μέχρι τοῦδε κατακτηθεῖσαν χώραν ἢ ἤθελε νὰ χωρήσῃ προσωτέρω πορθῶν καὶ τὴν ἀρχαίαν Περσίαν. Ἐὰν συνέβαινε τὸ δεύτερον, τότε εἶχεν ἀπόφασιν νὰ φύγῃ μακρὰν εἰς τὴν Σογδιανήν, ἣτις ἦτο τὸ τελευταῖον ἄσυλον τοῦ τρισμεγίστου αὐτοῦ βασιλείου. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, χωρὶς νὰ δίδῃ πλέον προσοχὴν εἰς τὸν δραπέτην

βασιλέα, ἐξ Ἀρβήλων, ἔνθα συνήχθη ὁ στρατός, κατηυθύνθη ἐπὶ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ εἰς Βαβυλῶνα.

§ 58. Ἐποταγὴ Βαβυλῶνος.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε μάθη ὅτι ὁ Μαζαῖος, στρατηγὸς τοῦ Δαρείου, πολεμήσας ἀνδρείως καὶ δεξιῶς ἐν Γαυγαμήλοις, εἶχε φεύγων κλεισθῆ μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἐν Βαβυλῶνι, προσεδόκα παρὰ τοιούτου στρατηγοῦ δικαίως ἀντίστασιν. Καὶ διὰ τοῦτο, ὡς ἐπλησίασεν εἰς τὴν πόλιν, διέταξε νὰ χωρῆ ὁ στρατὸς παρατεταγμένος εἰς μάχην. Ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀντὶ ἀντιστάσεως ἠνοίχθησαν αἱ πύλαι τῆς πόλεως, καὶ ὁ Μαζαῖος αὐτὸς μετὰ τῶν προϋχόντων τῆς πόλεως, οἵτινες πάντες ἐκράτουν στεφάνους καὶ δῶρα, ἦλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ παρέδωκαν εἰς αὐτὸν ἀμαχητὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς θησαυρούς. Ἄπειροι δὲ θησαυροὶ ἦσαν ἐνταῦθα σεσωρευμένοι, ὡς καὶ ἐν Σούσοις. Καὶ ἡ πόλις αὕτη ἐδήλωσεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ὅτι ὑποτάσσεται εἰς αὐτὸν ἀμαχητὶ, ὡς καὶ ἡ Βαβυλῶν.

Ἐν Βαβυλῶνι ἀνέπαυσε τὸν νικηφόρον στρατόν του ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας. Αὕτη ἦτο ἀληθῶς ἡ πρώτη μεγαλοπρεπῆς ἀνατολικὴ πόλις. Ἡ ἄπειρος αὐτῆς ἔκτασις, τὸ πλῆθος τῶν θαυμασίων οἰκοδομημάτων, τὰ γιγάντεια αὐτῆς τεῖχη, οἱ κρεμαστοὶ κῆποι, ὁ πύργος τοῦ Βήλου, τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες συνέρρεον εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς Συρίας, ἡ πολυτέλεια καὶ αἱ ἀπολαύσεις τοῦ βίου ἀπειέλουν γοητεῖαν. Καὶ ὁ στρατός, ὅστις τόσας εἶχε διέλθῃ ταλαιπωρίας καὶ στερήσεις, εὔρισκεν ἐνταῦθα ἀμοιβὴν πλουσιωτάτην τῶν πολλῶν μόχθων καὶ τῶν ἐνδόξων νικῶν. Ἐνταῦθα ὁ

ἀδιάφορος καὶ ἀνδρείος Μακεδῶν, ὁ ἀτίθασος Θραξ, ὁ ἀγαπῶν τὰς διασκεδάσεις Ἑλληνας, ἐξεκένωσαν πάντες μέχρι τελευταίας ρανίδος τὸ χρυσοῦν ποτήριον τοῦ νέου τούτου ἀπολαυστικῆς βίου, ἐξηπλωμένοι ἐπὶ χρυσοῦ φάντων βαβυλωνιακῶν ταπήτων, καὶ πλήρεις ἐλπίδων ἠτένιζον εἰς τὸ μέλλον, ὅπερ θὰ ἔφερον αὐτοῖς νέους θησαυροὺς καὶ νέας νίκας καὶ ἀπολαύσεις. Οὕτως ἤρχισεν ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ ἐξοικειῶται πρὸς τὸν βίον τῆς Ἀσίας καὶ νὰ συνδιαλλάσσεται πρὸς ἑκείνους, οὓς ἀπ' αἰῶνων ἐμίσει καὶ κατεφρόνει καὶ ἀπεκάλει βαρβάρους. Ἡ ἀνατολὴ καὶ ἡ δύσις, ἀρχίσασαι ἤδη νὰ γνωρίζωσιν ἀλλήλας ἐκ τοῦ πλησίον, παρεσχευάζοντο νὰ συζήσωσι καὶ νὰ συνεργασθῶσι πρὸς τὴν κοινὴν εὐημερίαν, καθιστάμενοι διὰ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀδελφαὶ κατὰ τὸ φρόνημα καὶ τοὺς μεγάλους ἠθικοὺς σκοποὺς.

§ 59. Αἱ Περσίδες πύλαι.

Ἐνα μῆνα ὀλόκληρον διέτριψεν ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐν Βαβυλῶνι, ἔνθα ἀνεπαύθη καὶ διεσκέδασεν, ὅσον ἠδύνατο καλλίτερον. Μετὰ ταῦτα ἀπεφάσισεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ χωρήσῃ προσωτέρω, ἵνα ὑποτάξῃ καὶ τὴν λοιπὴν Περσίαν ὡς καὶ τὰς Ἰνδίας καὶ ὀλόκληρον τὴν Ἀσίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον ἀνεχώρησεν ἐκ Βαβυλῶνος διευθυνόμενος εἰς Σοῦσα, ἔνθα ἔφθασε μετὰ εἴκοσιν ἡμερῶν πορείαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πόλις αὕτη εἶχεν, ὡς εἶπομεν πρότερον, παραδοθῆ ἄμαχητι εἰς τὸν σταλέντα πρὸς τοῦτο στρατὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ βασιλεὺς εἰσηλθὼν εὐθύς εἰς αὐτὴν καὶ παρέλαβε τοὺς ἀπείρους αὐτῆς θησαυροὺς, οἵτινες ἔτηροῦντο ἄθικτοι ἐν τῇ ἀκρο-

πόλει τῶν Σούσων τῇ καλουμένῃ Μερμόνειον. Ἐνταῦθα εὐρέθησαν καὶ πολλὰ ἔργα ἑλληνικὰ ἀναρπασθέντα ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Ξέρξου ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἐν οἷς καὶ οἱ δύο χαλκοὶ ἀνδριάντες τοῦ Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, οὓς ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέστειλε πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον, ὅτε διέτριβεν ἐν Σούσοις, ἦλθον ἐξ Ἑλλάδος καὶ νέα πρὸς αὐτὸν στρατεύματα καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ ἐκ τῆς Θράκης, δέκα τρεῖς μὲν χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι πεζοί, δύο δὲ χιλιάδες καὶ διακόσιοι ἵππεις. Διὰ τῶν παλαιῶν δὲ καὶ τῶν νέων τούτων στρατευμάτων, τὰ ὅποια ὅλα συνεποσοῦντο εἰς πεντήκοντα τρεῖς μὲν χιλιάδας πεζῶν, εἰς ἑννέα δὲ χιλιάδας ἵππέων, ἀπεφάσισεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ Σούσων νὰ χωρήσῃ προσωτέρω εἰς τὰς δύο ἱερὰς πόλεις τῆς Περσίας, εἰς τὰς Πασαργάδας καὶ εἰς τὴν Περσέπολιν, ἔνθα ἦσαν τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων τῆς Περσίας καὶ ὁ θρόνος ὁ βασιλικός. Ἐνταῦθα ἐσκόπει ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἐκδώσῃ προκήρυξιν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας ὅτι καταλύεται πλέον ἢ δυναστεία τῶν Ἀχαιμενιδῶν καὶ ὅτι τοῦ λοιποῦ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἔσται Ἕλλην, Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας.

Ἡ ὁδὸς ἣ φέρουσα εἰς τὰς ἱερὰς ταύτας πόλεις διέρχεται κατ' ἀρχὰς μὲν δι' ὠραίων πεδιάδων τῆς Σουσιανῆς, ἀλλὰ κατόπιν φθάνει εἰς στενὴν τινα φάραγγα, τὰς καλουμένας Περσίδας πύλας, αἵτινες εἶναι οὕτω στεναὶ καὶ ἀπότομοι, ὥστε μικρὸν σῶμα ἀνδρείων στρατιωτῶν δύναται νὰ κωλύσῃ τὴν διάβασιν εἰς ὀλόκληρον στρατιάν. Χιῶν πυκνὴ ἔπιπτεν ἐπὶ τῶν ὄρεων, ἡ χειμερινὴ ἡμέρα ἦτο μικρά, ἡ δὲ μακρὰ καὶ ψυχροτάτη νύξ καθίσια πᾶσαν νυκτερινὴν πορείαν καὶ διάβασιν δυσχεροστάτην.

Ταῦτα πάντα ἐγίνωσκεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ὁμῶς ἀπεφάσισε νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς δυσκολίας ταύτας. Διὸ ἄνευ χρονοτριβῆς ἀνεχώρησεν ἐκ Σούσουν καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἔφθασεν εἰς τὰς Περσίδας πύλας, αἱ εὔρην ὠχυρωμένας καὶ φυλαττομένας ὑπὸ τοῦ σατραποῦ Ἀριοβαρζάνου μετὰ τεσσαράκοντα χιλιάδων πεζῶν καὶ ἑπτακοσίων ἱππέων. Ἐνταῦθα ἀνέπαυσε τὸν στρατὸν ὁ Ἀλέξανδρος, τῇ δ' ἐπιούσῃ διέταξε νὰ κυριευθῶσιν αἱ πύλαι ἐξ ἐφόδου. Ἄλλ' ὥς ὁ στρατὸς ἐπλησίασεν εἰς τὴν διόδον, ἀναρίθμητοι πέτραι, βράχοι ὅλοι, βέλη ὡς βροχή, ἐρρίφθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ πολλοὶ ἐφονεύθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν. Μάτην ὁ στρατὸς ἐπανελάβε τὴν ἔφοδον, ἢ διάβασις ἦτο ἀδύνατος, οὐδεμίᾳ στρατιωτικῇ τέχνῃ, οὐδεμίᾳ ἀνδρεία ἠδύνατο νὰ ἐκβιάσῃ τὴν πάροδον. Καὶ ὁμῶς ἐξήρητο τὸ πᾶν ἐκ τῆς ἀλώσεως τῶν πυλῶν τούτων. Ἄλλη ὁδὸς δὲν ὑπῆρχεν. Ὁ Ἀλέξανδρος εὐρέθη νῦν πρὸ τοῦ ἀδυνάτου καὶ διετέλει ἐν ἄκρᾳ ἀμηχανία. Παρὰ τῶν ἐγγωρίων αἰχμαλώτων μανθάνει ὅτι ὑπάρχουσι μὲν στενώταται καὶ λίαν ἐπικίνδυνοι ἀτραποὶ διὰ τῶν ὀρέων, ἀλλ' ὅτι αὗται κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τὴν χειμερινὴν κεκαλυμμένα ὑπὸ βαθείας χιόνος καζίσταντο παντάπασιν ἄρατοι. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν ἄκρᾳ ἀπορία γενόμενος ἀπεφάσισε νὰ τολμήσῃ τὴν διάβασιν διὰ τῶν ἀτραπῶν, ὅπερ εἶναι τὸ κινδυνωδέστατον πάντων τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων. Ὅτε ἐπῆλθεν ἡ νύξ, κατέλιπε πρὸ τῶν πυλῶν τούτων τὸν Κράτερον μεθ' ἱκανῶν στρατευμάτων, ἵνα ἀπασχολῇ τὸν ἐχθρόν, διατάξας αὐτόν, ὅποταν ἀκούσῃ σάλπιγγας Ἑλληνικὰς πέραν τῶν ὀρέων, νὰ ἐφορμήσῃ μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν πυλῶν καὶ νὰ ἐκβιάσῃ

τήν εἴσοδον. Αὐτός δὲ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὰ τάγματα τοῦ Ἀμύντου, τοῦ Περδίκκου, τοῦ Κοῖνου καὶ Πολυσπέρχοντος, πάντας τοὺς ὑπασπιστάς, ἐξ Ἰλας ἱππικοῦ μετὰ τοῦ Φιλώτα καὶ μέρος τῶν τοξοτῶν, χωρὶς νὰ ἐννοήσωσι τοῦτο οἱ ἐχθροί, διήλθε καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὸ ὄρος, ὑπὸ ἀτραπῶν κρημνωδῶν, ὑπὸ χαραδρῶν καὶ φεράγγων πολλῶν διακοπτόμενον. Καὶ περὶ τὸν ὄρθρον ἦτο πέραν τοῦ ὄρους, ἔχων δεξιὰ μὲν τὰ ὄρη, ἔνθα ἦσαν αἱ Περσίδες πύλαι, ἔμπροσθεν δὲ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀράξιου ποταμοῦ, ὅστις ῥέει καθ' εὐθείαν πρὸς τὴν Περσέπολιν, ὅπισθεν δὲ τὰ φοβερὰ ὄρη, ἀτινα ὑπερέβη τὴν νύκτα διὰ κόπων ὑπερανθρώπων καὶ ἀτινα ἐν ἀποτυχίᾳ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπερβῇ πάλιν ὀπίσω χωρῶν. Ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ ἀνέπαυσεν ὀλίγον τὸν καταπεπονημένον ἐκ τῆς νυκτερινῆς πορείας στρατόν, διηρσεσεν αὐτὸν εἰς δύο μέρη. Καὶ τὸ μὲν ὑπὸ τὸν Ἀμύντιαν, Πολυσπέρχοντα, Κοῖνον καὶ Φιλώταν μέρος τοῦ στρατοῦ ἀπέστειλε κάτω εἰς τὴν πεδιάδα, ὅπως γεφυρώσωσι τὸν ποταμὸν καὶ παρακολύσωσι τὴν εἰς τὴν Περσέπολιν ὑποχώρησιν τοῦ περσικοῦ στρατοῦ τοῦ φυλάττοντος τὰς Περσίδας πύλας, αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς ὑπασπιστάς, τὴν φάλαγγα τοῦ Περδίκκου, δύο Ἰλας ἱππικοῦ καὶ τοὺς τοξότας ἐβάδιζε μετὰ σπουδῆς κατὰ τῶν πυλῶν. Δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀνατελεῖν ὁ ἥλιος, ὅτε ὁ ἀνδρείος στρατός, ὃν ἐκάλυπτε τὸ δάσος δι' οὗ διέρχεται ἡ ὁδός, συνήντησε τὴν πρώτην φυλακὴν τῶν Περσῶν, ἣτις ἐν ἀκαρεὶ κατεκόπη. Μετ' οὗ πολὺ δὲ ἔφθασε καὶ τὴν δευτέραν, ἐξ ἧς ὀλίγοι διεσώθησαν καταφυγόντες εἰς τὰ ὄρη.

Ἐν τῷ Περσικῷ στρατοπέδῳ οὐδὲν ἐκ τῶν γιγνομένων ἐγίνωσκον. Ἐνόμιζον ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον στρα-

τοπεδεύσῃ πρὸ τῶν πυλῶν καὶ οὐδεμίαν ἐφοβοῦντο ἔφοδον κατὰ τοῦ τείχους, ἐφ' ὅσον ὁ καιρὸς ἦτο χιονώδης. Διὸ ἔμενον ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν καίοντες πῦρ. Ἄλλὰ τὴν ἡσυχίαν ταύτην ἐτάραξαν αἱ σάλπιγγες τῶν Ἑλλήνων, αἵτινες αἴφνης ἤχησαν πρὸς τὰ δεξιὰ αὐτῶν, καὶ ὁ φοβερὸς τῆς ἐφόδου ἀλαλαγμὸς, ὅστις ἠκούσθη εὐθύς ἐκ τῶν ὀρέων. Εἶχεν ἤδη ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ στρατοῦ καταλάβῃ τὰ χαρακώματα τῶν Περσῶν, οἷε ὁ Κράτερος, ἅμα τῷ πρώτῳ σαλπίσματι τῶν σαλπιγγῶν, ἐφόρμησεν ὡς εἶχε διαταχθῆ, κατὰ τῶν πυλῶν, ἃς κατέλαβε κακῶς φυλασσομένας διὰ τὴν ταραχὴν καὶ τὴν σύγχυσιν καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸ στρατόπεδον τῶν Περσῶν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν Περσῶν ὀλίγοι ἐσώθησαν καταφυγόντες εἰς τὰ ὄρη, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀριοβαρζάνης, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἐφονεύθησαν.

§ 60. Ὁ Ἀλέξανδρος βασιλεὺς ὅλης τῆς Περσίας.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Περσίδων πυλῶν ὁ Ἀλέξανδρος ἐβάδισεν ἄνευ χρονοτριβῆς πρὸς τὰς Πασαργάδας καὶ τὴν Περσέπολιν. Ὡς δὲ ἐφάνη ἔμπροσθεν τῶν ἱερῶν τούτων πόλεων, τρόμος κατέλαβε τοὺς κατοίκους, οἵτινες οὐδέποτε ἐφαντάζοντο διὰ ἠδύνατο ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ στρατὸς νὰ διέλθῃ ἐν καιρῷ δριμυτάτου χειμῶνος χιονοσκεπῆ ὄρη καὶ νὰ ἐκβιάσῃ ἀπορθητοῦς πύλας ὑπὸ ἰσχυροῦ στρατοῦ φυλαττομένας. Διὸ παρέδωκαν ἀμαχητὶ τὴν πόλιν καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς τοῦ βασιλέως. Τόσος δὲ πολὺς χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἦτο ἐν ταῦθα σεσωρευμένος, ὥστε ἐχρειάσθησαν ἡμίονοι μὲν περὶ τὰς εἴκοσι χιλιάδας, κάμηλοι δὲ περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας, ἵνα μετα-

φέρωσι τούς θησαυρούς τούτους εἰς Σοῦσα, ἐνθα ὠρίσθη νὰ συνάγωνται τοῦ λοιποῦ πάντες οἱ θησαυροί.

Ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ τῶν Πασαργαδῶν, ἐνθα ἄλλοτε ὁ Κῦρος, ὁ μέγας τῶν Περσῶν βασιλεύς, εἶχε νικήσῃ τοὺς Μήδους, ὑπῆρχον τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κύρου τούτου καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ, ὅστις ἦτο ἀπλοῦστατον λίθινον οἰκοδόμημα, ἐνθα οἱ εὐσεβεῖς Μάγοι, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔθνον καὶ προσηύχοντο. Πετρῶδης ὁδοῦ πλήρης ἀγαλμάτων ἔφερε πρὸς μεσημβριαν εἰς τὴν λαμπρὰν κοιλάδα τῆς Περσεπόλεως. Ἐνταῦθα ἀνήγειρε τὸ ἀνάκτορον αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἄλλος ὡσαύτως μέγας βασιλεύς τῆς Περσίας, ὁ Δαρείος ὁ Ὑστάσπους, ὅστις διανοήθη νὰ ὑποτάξῃ καὶ τὴν Ἑλλάδα, πέμψας εἰς αὐτὴν πρέσβεις καὶ αἰτήσας γῆν καὶ ὕδωρ, τὰ σύμβολα τῆς ὑποταγῆς. Ὑπὸ δὲ τῶν διαδόχων τοῦ Δαρείου ἔτι μᾶλλον ἐκοσμήθη ἡ βραχῶδης αὕτη κοιλάς. Ὁ ἱερός οὗτος χῶρος, ὃν πάντες οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας ἐσέβοντο ὡς τὸ κοιμητήριον τοῦ Περσικοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου, περιῆλθε νῦν εἰς ξένας χεῖρας. Καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ξέρξου, ὅστις μετ' ἀναριθμητῶν στρατευμάτων ἐστράτευσε κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καύσας τοὺς ναοὺς αὐτῶν καὶ κατασκάψας τοὺς ἱεροὺς τῶν προγόνων τῶν τάφους, ἐκάθητο νῦν Ἕλληνα βασιλεύς, ἐκδικητὴς τῶν θεῶν καὶ τῆς πατρίδος.

Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασε πρὸ τῶν ἀνακτόρων τῶν βασιλέων ἐκείνων, οἵτινες μυρία κακὰ ἐποίησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, αἰσθημα μεγάλης ἀγανακτήσεως κατέλαβε τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν του καὶ διέταξε νὰ πυρπολήσωσι τὰ ἀνάκτορα, θέλων οὕτω νὰ λάβῃ ἱκανοποίησιν, «ἀνθ' ὧν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐλάσαντες τάς τε Ἀθήνας κατέσκαψαν καὶ τὰ ἱερά ἐνέπρησαν καὶ ἄλλα κακὰ τοῖς

* Ἐκδόσις πέμπτη 1923.

“Ἐλληνισιν εἰργάσαντο». Οὕτω δὲ ἐκάη μέρος τι τῶν βασιλείων τῆ. Περσεπόλεως. Λίαν δὲ συγκινητικῆ ὑπῆρξεν ἡ ὥρα, καθ’ ἣν ὁ Ἀλέξανδρος πανηγυρικῶς ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Περσῶν, καταλύσας τὴν δυναστείαν τῶν Ἀχαιμενιδῶν καὶ ἀνακηρυχθεὶς βασιλεὺς τῆς Ἀσίας ἀπάσης. Ὁ γέρον Δημάρατος ὁ Κορίνθιος παραστὰς κατὰ τὴν τελετὴν τιύτην ἐδάκρυσε καὶ εἶπε:

Πόσον μεγάλης ἡδονῆς ἐσπερήθησαν οἱ ἀποθανόντες ἐκ τῶν Ἑλλήνων, διότι δὲν εἶδον τὸν Ἀλέξανδρον καθίμενον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Δαρείου!

§ 61. Συνομιλία κατὰ τοῦ Δαρείου.

Ἐκ τῆς Περσεπόλεως ὁ βασιλεὺς ἐπορεύθη εἰς τὰ Ἐκβάτανα, ἔνθα ἔμαθεν ὅτι διέτριβεν ὁ Δαρεῖος, ὃν ἤθελεν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ συλλάβῃ ζῶντα. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο ὁ Δαρεῖος, ἔφυγε τάχιστα ἐκ τῆς πόλεως διευθυνόμενος πρὸς τὰς Κασπίας πύλας, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ ἔτι πορρωτέρω, εἰς τὴν Βακτριανήν, ἔνθα ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε καιρὸν νὰ συναθροίσῃ ἱκανὰ στρατεύματα καὶ νὰ δοκιμάσῃ καὶ τρίτην φορὰν τὴν τύχην τῶν ὄπλων ἐν μεγάλῃ μάχῃ. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος εἰσηλθεν εἰς τὰ Ἐκβάτανα καὶ ἔμαθε παρ’ αὐτομόλων Περσῶν, τί διανοεῖτο ὁ Δαρεῖος χωρὶς νὰ ἀπολέσῃ καιρὸν ἐξηκολούθησε μετὰ ταχύτητος τὴν καταδίωξιν αὐτοῦ. Μετὰ ἔνδεκα δὲ ἡμερῶν ἀδιάκοπον καὶ ἐπιπονωτάτην πορείαν, καθ’ ἣν πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν ἐκ τοῦ κόπου ἀπέθανον καὶ πολλοὶ ἵπποι ἔπεσον νεκροί, ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Ῥαγάζ, ἀφ’ ὧν αἱ Κασπίαὶ πύλαι δὲν ἀπέιχον ἢ μίαν μόνον ἡμέραν. Ἐνταῦθα ἕμως ἔμαθεν ὅτι ὁ Δαρεῖος δὲν ἔμεινεν ἐν ταῖς Κασπίαις πύλαις, ἀλλ’ ἔφυγεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Βακτρι-

ανῆς. Διο ἠναγκάσθη νὰ μείνη ἐν Ῥαγαῖς ὀλίγας ἡμέρας, ἵνα ἀναπαυθῆ ὁ κεκμηκὸς αὐτοῦ στρατός.

Φεύγων δὲ ὁ Δαρεῖος ἔβλεπεν ὅτι δὲν θὰ ἐσώζετο, διότι ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχετο κατὰ πόδα μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε ἐξ ἀπαντος ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν θὰ ἐγένετο αἰχμάλωτος τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἔβλεπεν ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν ἠτομόλουν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ φόβος ὑπῆρχε, μὴ κατὰ τὴν περαιτέρω φυγὴν αὐτομολήσωσι καὶ ἄλλοι. Διὸ ἐστράτοπέδευσεν οὐχὶ μακρὰν τῶν Κασπίων πυλῶν, ἔνθα συεκάλεσε πάντας τοὺς μεγιστᾶνες τῶν Περσῶν εἰς συμβούλιον, εἰς οὓς προέτεινεν ὅτι δὲν πρέπει πλέον νὰ φεύγωσιν, ἀλλὰ νὰ μείνωσι καὶ νὰ πολεμήσωσιν. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ βασιλέως ἔκαμε βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς πάντας. Αἱ συμφοραὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι κατέστησαν αὐτοῦ, δειλοτάτους καὶ νέαν μάχην μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπελάμβανεν ὡς βεβαίαν νέαν συμφορὰν. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι ἐσιώπησαν, ὁ χιλιάρχος ὁμοῦ Ναβαρζάνης ἐγεγυθίει εἶπεν·

Λυποῦμαι ὅτι εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ εἶπω πικρὸν τινα λόγον. Ἄλλ' ἢ συμφορὰ τῆς πατρίδος μου, ἣν δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω περισσότερον δυστυχοῦσαν, μὲ ἀναγκάζει νὰ ὀμιλήσω μετὰ παρησίας. Νὰ μείνωμεν ἐνταῦθα καὶ νὰ πολεμήσωμεν εἶναι τὸ αὐτό, ὡς νὰ θέλωμεν τελείως νὰ καταστραφῶμεν. Μίαν μόνον ἐγὼ βλέπω ἐλπίδα σωτηρίας, νὰ φύγωμεν τάχιστα εἰς Τουρὰν καὶ ἐκεῖ νὰ συναθροίσωμεν νέον στρατὸν καὶ νὰ παρασκευασθῶμεν πρὸς νέαν μεγάλην μάχην. Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ λαοὶ οὐδεμίαν πλέον ἔχουσιν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν τύχην τοῦ βασιλέως. Μία δὲ μόνη ὑπάρχει ἔτι σωτηρία. Ὁ Βῆσσος μέγα ἰσχύει παρὰ τοῖς λαοῖς τοῦ Τουρὰν. Οἱ Σκύθαι

καὶ οἱ Ἴνδοι εἶναι αὐτοῦ σύμμαχοι, αὐτὸς δὲ εἶναι συγγενῆς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Ὁ βασιλεὺς λοιπόν, μέχρις οὗ καταβληθῆ ὁ ἐχθρὸς, ἄς παραχωρήσῃ αὐτῷ τὴν τιάναν.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἔσυρεν εὐθύς τὸ ξίφος, ἵνα φονεύσῃ τὸν αὐθάδη σατράπην, ὅστις ἐσώθη διὰ ταχείας φυγῆς. Τοῦτον ἠκολούθησε καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ Βῆσσος μετὰ τῶν Βακτριανῶν ἱππέων. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ θὰ ἐγκατέλειπον ἤδη τὸν βασιλέα, ἐὰν δὲν ἐπενέβαινε ὁ γέρον Ἀρτάβαζος καὶ ἔπειθε τὸν βασιλέα νὰ συγχωρήσῃ καὶ τὸν ἀπερὶσκεπτον λόγον τοῦ Ναβιρζάνου καὶ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ Βῆσσου. Ἀμφότεροι δὲ οὗτοι οἱ ἀποστάται, εἰς οὓς ἀνεκοινώθη τοῦ βασιλέως ἡ χάρις, ἔσπευσαν προσπίπτοντες εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως νὰ ζητήσωσι συγγνώμην, ὁμολογοῦντες τὸ σφάλμα αὐτῶν καὶ ὑποκρινόμενοι μεταμέλειαν.

§ 62. Δολοφονία τοῦ Δαρείου.

Τῆ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὁ στρατὸς ἐχώρησε περαιτέρω διευθυνόμενος πρὸς τὰ Θάρα. Ἡ ἐπικρατούσα δὲ πανταχοῦ ἀσυνήθης σιγή, οἱ ὑπόκωφοι ψιθυρισμοὶ καὶ ἡ ὑποπτος ἀνησυχία ἐμαρτύροιν περὶ ἐπικειμένου τινὸς κινδύνου. Ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων ἐζήτησε νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ ἄρμα τοῦ βασιλέως, ὅπερ περιεστοιχίζεν ὁ Βῆσσος μετὰ τῶν ἱππέων του. Καὶ μετὰ πολλοὺς κόπους κατώρθωσεν ὁ πιστὸς ξένος νὰ ὑμιλήσῃ πρὸς τὸν βασιλέα, ὃν ἐξώρκισε νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ μέσον τῶν Ἑλλήνων, διότι πλησίον τούτων μόνον ἠδύνατο ἡ ζωὴ αὐτοῦ νὰ εἶναι ἀσφαλής. Ὁ Δαρεῖος ἤκουσε μετὰ προσοχῆς τοὺς λόγους τοῦ Ἑλληνοῦ, ἀλλὰ δὲν ἔδειξεν

ὅτι ἐταράχθη. Ὁ δὲ Βῆσσοσ δὲν ἐνόησε μὲν τὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ἐκ τῶν σχημάτων καὶ τῆς φωνῆς τοῦ Ἑλληνοσ ἐπέισθη ὅτι κακόν τι προεμήνυσε εἰς τὸν βασιλέα καὶ ὅτι ἡ συνωμοσία αὐτῶν, νὰ καθαιρέσωσι τὸν βασιλέα, ἀπεκαλύφθη. Διὸ ἀπεφάσισε νὰ προβῆ τάχιστα εἰς τὸ ἔργον. Τὴν νύκτα, ἐνῶ πάντες ἐκοιμῶντο, ὁ Βῆσσοσ, ὁ Ναβαρζάνησ καὶ ἄλλοι εἰσχωρήσαντεσ κρυφίωσ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ βασιλέωσ ἔδεσαν αὐτὸν καὶ ῥίψαντεσ ἐντὸσ ἀμάξησ ὠδήγουν αὐτὸν εἰς τὴν Βακτριανὴν, σκοπὸν ἔχοντεσ νὰ παραδώσωσι αὐτὸν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Τὸ φοβερόν τοῦτο γεγονὸσ διεδόθη εὐθύσ εἰς τὸν στρατόν, ὅστισ ἤρχισε εὐθύσ πλέον νὰ διαλύηται. Ὁ Ἀρτάβαζοσ καὶ οἱ μισθοφόροι Ἕλληνεσ ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ὄρη, ὁ δὲ Ἀρταβηλοσ, ὁ υἱὸσ τοῦ Μαζαίου, καὶ ὁ Βαγισθένησ τῆσ Βουβυλῶνοσ ἔσπευσαν νὰ παραδοθῶσι εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστισ εὐρίσκετο νῦν πλησίον τῆσ Ἑκατομπύλου τῆσ Παρθίασ. Ὡσ δὲ ὁ Ἀλέξανδροσ ἔμαθε παρὰ τοῦ Ἀρταβήλου τὰ τοῦ Δαρείου καὶ τὴν σύλληψιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Βῆσσοσ, κατέλιπε ἐνταῦθα τὸν Κράτερον μετὰ τοῦ πλείστου στρατοῦ, διατάξασ ν' ἀκολουθῆ αὐτὸν κατὰ πόδα. Αὐτὸσ δὲ λαβὼν τοὺσ ἐταίρουσ ἱππεῖσ καὶ τοὺσ προδρόμουσ καὶ τοὺσ ἀκμαιοτάτουσ τῶν στρατιωτῶν ὤρμησεν εἰσ καταδίωξιν τοῦ Βῆσσοσ. Μετὰ δύο δὲ ἡμερῶν καὶ δύο νυκτῶν ὁδοιπορίαν σύντομον ἔφθασεν εἰσ Θάρα, ἐνθα ἐγένειο πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν ἡ σύλληψισ τοῦ Δαρείου ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν. Ἐνταῦθα ἔμαθε παρὰ τοῦ διερχομένου τοῦ Δαρείου Μύλωνοσ, ὅτι ὁ Βῆσσοσ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺσ ἀντὶ τοῦ Δαρείου, ὅτι σκοπὸν εἶχε νὰ ἀποσυρθῆ εἰσ τὰσ ἀνατολικὰσ ἐπαρχίασ καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ κλεισῃ εἰρήνην μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, παραδί-

δων τὸν Δαρρεῖον, ἐπὶ τῷ ὄρω ὅμως νὰ ἀναγνωρισθῆ ἄνε-
ξάρτητος ἡγεμών. Ὡς δὲ ἤκουσε ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος,
ἀνεπαύθη ἐνιαῦθα βραχύτατον χρόνον, εἰ καὶ ἡ ἡμέρα
ἦτο καυματηρά, καὶ ἐξηκολούθησε περαιτέρω τὴν κατα-
δίωξιν. Καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν ταύτην ὡς καὶ ὅλην τὴν
νύκτα ἐπορεύετο ἀπαίστως διὰ νὰ φθάσῃ τοὺς συνωμό-
τας. Περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν ἔφθασεν εἰς θέσιν, ἐνθα
οἱ συνωμόται εἶχον στρατοπεδεύσῃ τὴν πρότεραίαν, καὶ
ὅθεν περὶ τὴν ἑσπέραν ἀνεχώρησαν, ἵνα ἐξακολουθήσωσι
διὰ νυκτὸς τὴν περαιτέρω αὐτῶν πορείαν. Οὐδεμία ἀμ-
φιβολία ὑπῆρχεν ὅτι οἱ συνωμόται δὲν ἀπείχον πολὺ, καὶ
ὅτι ἠδύνατο νὰ συλληφθῶσι τὴν ἐπομένην ἡμέραν διὰ
πορείας ταχυτέρας. Ἄλλ' οἱ ἵπποι ἦσαν ἐξηντλημένοι, οἱ
δὲ στρατιῶται καταβεβλημένοι, ὁ δὲ καύσων ἀφόρητος.
Ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησε τοὺς περιοίκους, μὴ οὗτοι ἐγί-
νωσκον ἄλλην τινὰ συντομωτέραν ὁδὸν πρὸς καταδίωξιν
τῶν φευγόντων. Ἐμαθε δὲ ὅτι ὑπάρχει μὲν τοιαύτη
ὁδός, ἀλλὰ διέρχεται διὰ χώρας ἐρήμου καὶ ἀνύδρου.
Καὶ τὴν ὁδὸν ταύτην ἀπεφάσισε νὰ τραπῆ ὁ βασιλεὺς.
Πρὸς τοῦτο δὲ ἐξέλεξε πεντακοσίους ἵππους καὶ τοὺς ἀ-
ρίστους τῶν ἑταίρων καὶ διέταξε νὰ ἱππεύσωσι καὶ οἱ ἀ-
ξιωματικοὶ καὶ οἱ στρατιῶται, οὓς ἐξέλεξεν ἐκ τοῦ στρα-
τεύματος ὡς τοὺς ἰσχυροτάτους καὶ τολμηροτάτους, μετὰ
πάντων τῶν ὀπλων αὐτῶν. Πρὸς δὲ τὸν ἄλλον στρατὸν
εἶπε νὰ βαίνη περαιτέρω διὰ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ. Ὁλην
τὴν νύκτα ἐβάδιζεν ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τῆς ἐρήμου. Πολ-
λοὶ ἀπ' ἄκαμον ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ κόπου καὶ ἔπεσον νε-
κροὶ κατὰ τὴν πορείαν. Ὅτε δὲ ἤρχισε νὰ ὑποφώσκῃ
ἡ ἡμέρα, ἐφάνη μακρὰν ὁ στρατὸς τῶν συνωμοτῶν διε-
σκορπισμένος καὶ ἀσύντακτος. Τότε ὤρμησεν ἀπὸ ρυτῆ-

ρος κατ' αὐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος. Πανικὸς δὲ φόβος κατέλαβε τοὺς βαρβάρους, οἷτινες δὲν προσεδόκων τριαύτην ἐπίθεσιν. Τινὲς πειραθέντες· ν' ἀντισταθῶσι κατεκόπησαν εὐθύς, οἱ δὲ λοιποὶ ἔτρεχον, ὅσον ἠδύναντο, καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ἡ ἄμαξα ἠ φέρουσα τὸν Δαρεῖον. Ἀλλὰ νῦν ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο πλησίον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἄμαξα παρεκώλυεν αὐτούς, μὴ θέλοντες δὲ καὶ νὰ σωθῆ ὁ Δαρεῖος, ἐφόνευσαν αὐτὸν διὰ τῶν ξιφῶν αὐτῶν καὶ ἔφυγον. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκάλυψε τὸ λείψανον διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ γλαμύδος καὶ ἀπέστει' εν εἰς Περσέπολιν, ἵνα ταφῆ ὡς βασιλεὺς εἰς τοὺς τάφους τῶν προγόνων αὐτοῦ βασιλέων.

§ 63. Ὑποταγὴ τῆς Σογδιανῆς.

Ἐνταῦθα περιέμενε καὶ τὸν ἄλλον στρατόν, μεθ' οὗ ἐχώρησε περαιτέρω πρὸς ὑπόταξιν τῶν χωρῶν καὶ σύλληψιν τῶν δολοφόνων τοῦ βασιλέως. Βλέποντες δὲ οἱ ἡγεμόνες τῶν ἀνατολικῶν αὐτῶν ἐπαρχιῶν τὸ ἀδύνατον τῆς ἀντιστάσεως προσῆλθον πρὸς αὐτὸν καὶ παρεδόθησαν ὁ εἷς μετὺ τὸν ἄλλον.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφ' οὗ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Σογδιανὴν χώραν, δὲν ἠρκεῖτο μόνον εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ Βήσσου, ἀλλ' ἠθέλε νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ὄρια τοῦ κράτους του μέχρι τῆς Κυρουπόλεως, ἣτις ἔκειτο ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ταναΐδος, ὃν οἱ ἰθαγενεῖς ἐκάλουν Ἰαξάρτην ἢ μέγαν ποταμόν. Πρωτεύουσα πόλις τῆς Σογδιανῆς ἦσαν τὰ Μαράκανδα, τανῦν Σαμαρκάνδη. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς ἠ ἄγουσα εἰς Κυρούπολιν διέρχεται διὰ παρόδων ὑψηλῶν ὄρέων τῶν καλουμένων Ὀξίων. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς Μαράκανδα, ἐχώρησε περαιτέρω. Ἐ-

χων δὲ ἀνάγκην τροφῶν ἐξέπεμψεν ἀπόσπασμα ἐκ τῶν ἑαυτοῦ στρατιωτῶν πρὸς συλλογὴν τροφῶν. Τὸ ἀπόσπασμα ἀπεπλανήθη καὶ περιέπεσεν εἰς χεῖρας ληστρικῶν λαῶν οἰκούντων ἐπὶ τῶν ὄρεων, οἵτινες ἄλλους μὲν ἐφόνευσαν, ἄλλους δὲ ἠχμαλώτισαν. Ὡς δὲ ἀνηγγέλθη τοῦτο εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, εὐθύς ἔλαβε τοὺς μᾶλλον εὐζώνους ἐκ τῶν στρατιωτῶν του καὶ ἐπέπεσε κατὰ τῶν βαρβάρων, οἵτινες φοβηθέντες κατέφυγον εἰς τὰς κορυφὰν τῶν ὄρεων, ἔνθα ἦσαν συνηγμέοι περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας καλῶς ὠχυρωμένοι καὶ ἐξοπλισμένοι. Ἀγῶν πεισματώδης συνήφθη ἐκατέρωθεν, τῶν μὲν θελώντων νὰ καταλάβωσι τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων, τῶν δὲ ἀποκρουόντων μετὰ γενναιότητος τὰς ἐφόδους. Ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ πολλοὶ ἔπιπτον, ἐτραυματίσθη δὲ σοβαρῶς καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, οὗ τὴν κνήμην διετρώπησε διαμπὰξ βέλος θραῦσαν μάλιστα τὴν περόνην. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ Ἕλληνες κατελήφθησαν ὑπὸ μεγίστης ἀγαιακτῆσεως καὶ οὐδὲν πλέον τὸν θάνατον λογιζόμενοι ὤρμησαν ἀκατάσχετοι καὶ κατέλαβον τὸ ὄρος. Οἱ πλεῖστοι τῶν βαρβάρων ἐσφάγησαν, πολλοὶ ὁμως καὶ ἀπέθανον ῥίψαντες ἑαυτοὺς κάτω τῶν βράχων. Ἐκ τῶν τριάκοντα χιλιάδων ἐσώθησαν μόνον ὀκτὼ χιλιάδες.

Κατόπιν ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν πορείαν αὐτοῦ ἀκωλύτως, μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν Κυρούπολιν. Ἐνταῦθα οἱ Σκύθαι ἔστειλαν πρέσβεις αἰτοῦντες παρ' αὐτοῦ φιλίαν καὶ συμμαχίαν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη τὰς προτάσεις αὐτῶν καὶ τοὺς πρέσβεις τῶν Σκυθῶν ἐτίμησεν ἀποστείλας αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια ἐν συνοδείᾳ Μακεδόνων. Ἐπραττε δὲ τοῦτο, διότι ἠθέλεν ὑπὸ τὴν πρόφασιν ταύτην νὰ γνωρίσῃ καὶ τοῦ λαοῦ τούτου τὸν πλη-

θυσμόν, τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, τὸν ὄπλισμόν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατευμάτων. Ἄλλ' ἐνῶ ταῦτα συνέβαινον εἰς τὸ βορειότατον τῆς Σογδιανῆς σημεῖον, ὀπισθεν καθ' ἅπασαν τὴν Σογδιανὴν ἔξεσράγη φοβερὰ ἐπανάστασις κατὰ τοῦ ξένου καὶ αὐτοῦ, ἣν ὑπεδαύλιζόν ἰθαγενεῖς ἡγεμόνες. Αἱ φρουραὶ τῶν πόλεων ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ φόβος ὑπῆρχε σφαγῆς αὐτῶν. Ὡς δὲ ἠγγέλθη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, εὐθύς ἐνόησεν ὅτι ὄφειλε διὰ τοῦ πυρός καὶ τοῦ ξίφους νὰ σωφρονίσῃ τοὺς ἐπαναστάτας. Καὶ τοῦτο δὲν ἐβράδυνε νὰ γίνῃ. Ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἐκυρίευσεν ἑπτὰ ὀχυρὰς πόλεις τῆς Σογδιανῆς, ὧν οἱ μὲν κάτοικοι κατεσφάγησαν, αἱ δὲ οἰκίαι παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ. Ὡς δὲ εἶδον τὴν φοβερὰν ταύτην καταστροφὴν οἱ βάρβαροι, πλήρεις μετανόιας παρεδόθησαν εἰς τὸ ἔλκος τοῦ νικητοῦ.

Ἄλλὰ καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀλέξανδρος αὐτὸς κατεγίνετο εἰς τὴν ὑποταγὴν τῶν βορείων πόλεων τῆς Σογδιανῆς δὲν ἠμέλησε νὰ στείλῃ καὶ ἐπικουρίαν σημαντικὴν ἐκ χιλίων ἑκατὸν ἰππέων καὶ χιλίων ἑπτακοσίων ὀπλιτῶν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Ἀνδρόμαχον, Κάρανον καὶ Φαρνούχην εἰς τὴν φρουρὰν τῶν Μαρακάνδων. ἦτις δεινῶς ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τοῦ Σπιταμένου καὶ ἄλλων ἐντοπίων ἡγεμόνων. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο ὁ Σπιταμέης, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν τῶν Μαρακάνδων καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Σογδιανῆς. Ὅτε δὲ ἔφθασαν τὰ ἐπικουρικὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς Μαράκαδα καὶ εὔρον τὴν πόλιν ἐγκαταλειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σπιταμένου ἀπεφάσισαν νὰ καταδιώξωσιν αὐτὸν καὶ νὰ τιμωρήσωσι τοὺς Σκύθας ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἵτινες ἔδωκαν εἰς τοὺς ἐπανάστατας καταφύγιον. Ἡ ἀπερίσκεπτος αὕτη κατὰ τῶν

Σκυθῶν ἐπίθεσις ὠφέλησε πολὺ τὸν Σπιταμένη, διότι οἱ Σκύθαι συνετάχθησαν ἀναφανδὸν πλεόν μετ' αὐτοῦ, ὃν ἐνίσχυσαν καὶ δι' ἑξακοσίων ἀνδρείων καὶ ἀδαμάστων ἰπέων, οἳ μόνον ἐν ἐρήμοις ἀναφαίνονται. Ὡς δὲ ὁ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων ἔφθασεν εἰς τὰς ἐρήμους, ὁ Σπιταμένης ἀπέφυγε πᾶσαν μετ' αὐτῶν μάχην, ἐπέλιπεν ὁμῶς κατὰ τῶν Ἑλλήνων αἴφνης καὶ πάλιν ἔφυγεν, ὥστε ἐκράτει αὐτοὺς ἀείποτε ἐπὶ ποδός. Ἀλλὰ τοῦτο κατεπόνησε καὶ τοὺς ἀνδρας καὶ τοὺς ἵππους, οἳτις ἐς μάλιστα στερούμενοι τροφῆς ἀπέθνησκον. Ἀπηλιπόμενοι δὲ οἱ Ἕλληνες στρατηγοὶ δὲν ἤξευρον τί νὰ πράξωσι. Διὸ ἀπεφάσισαν νὰ περάσωσι πέραν τοῦ ποταμοῦ Πολυτιμήτου, ἵνα εὕρωσιν ἐκεῖ τοῦλάχιστον ἀσφάλειαν. Ἀλλὰ καθὼς οἱ Ἕλληνες ὀπλίται εἰσῆλθον εἰς τὸν ποταμὸν, οἱ Σκύθαι ἰππεῖς ἐπέδραμον κατ' αὐτῶν καὶ ἄλλους μὲν ἐτόξευσον, ἄλλους δὲ συνελάμβανον αἰχμαλώτους. Ἐκ τοῦ ὄλου Ἑλληνικοῦ στρατεύματος ὑπὸ τοὺς τρεῖς στρατηγοὺς διεσώθησαν μόνον τεσσαράκοντα ἰππεῖς καὶ διακόσιοι ὀπλίται. Ὁ δὲ Σπιταμένης ἀναθαυρήσας ἐκ τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἐπιτυχίας ἐπανῆλθεν εἰς Μαράκανδα καὶ ἐπανελάβε τὴν πολιορκίαν.

Ὡς δὲ ἔφθασεν ἡ ἀγγελία αὕτη τῆς κατατροφῆς τοῦ στρατοῦ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τῆς πολιορκίας πάλιν τῶν Μαρακάνδων ὑπὸ τοῦ Σπιταμένου, εὐθύς ἔλαβε μέρος τοῦ στρατοῦ καὶ διὰ ταχίστης πορείας ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν ἔφθασεν εἰς Μαράκανδα, ὁ δὲ λοιπὸς στρατὸς διετάχθη νὰ βαδίζῃ βραδύτερον ἐν τάξει ὑπὸ τὸν Κράτερον.

Ἀλλ' ὁ Σπιταμένης μαθὼν τὴν προσέλευσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔφυγεν εὐθύς εἰς τὴν ἔρημον ζητῶν σωτη-

ρίαν. Ἄλλὰ καὶ ἐνιαῦθα κατεδίωξεν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς βαρβάρους, οἵτινες ὅμως τώρα δὲν ἔμειναν ὡς πρότερον, ἀλλ' ἔφευγον αἰεὶ μακρὰν ἐντὸς τῆς ἐρήμου. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Μαράκανδα.

§ 64. Ἡ Σογδιανὴ πέτρα.

Ἡ Σογδιανὴ νῦν ἀπηλλάγη τοῦ Σπιταμένουσ καὶ παρεδόθη εἰς τὴν ἑξουσίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ πολλοὶ τῶν Σογδιανῶν καὶ τῶν Βακτριανῶν, οἵτινες κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη, ἵνα διαφύγῃσι τὴν δεινὴν τιμωρίαν. Εἰς δὲ τούτων ἦτο καὶ ὁ Βακτριανὸς Ἀριμάξης, ὅστις πολυειδῶς εἶχεν ἀναμιχθῆ εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Σογδιανῆς. Οὗτος εἶχε καταφύγη εἰς εὐρυχωρότατον σπήλαιον, τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν εἰς τὸ μέσον ἀποτόμου βράχου καλουμένου Σογδιανὴ πέτρα, εἰς ὃ ἠδύνατο τις νὰ φθάσῃ μόνον διὰ μιᾶς μόνον πλευρᾶς· διότι πᾶσαι αἱ ἄλλαι πλευραὶ τοῦ ὄρους εἶναι ἀπότομοι, σχηματίζουσαι βαθυτάτας χαράδρας. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐφθασεν εἰς τὴν Σογδιανὴν πέτραν, ἔστειλε Πέρσην μεγιστᾶνα, ἵνα ζητήσῃ τὴν παράδοσιν τοῦ σπηλαίου τούτου, ὑποσχεθεὶς εἰς πάντας ἐλευθέραν τὴν ἔξοδον. Εἰς ταῦτα οἱ βάρβαροι ἀπεκρίθησαν μετὰ γέλωτος καὶ χλεύης·

Ἄν θέλῃ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ καταλάβῃ τὸ σπήλαιον, πρέπει νὰ εὕρῃ πτερωτοὺς ἀνθρώπους· διότι οἱ συνήθεις ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ ἀναβῶσιν εἰς τοιαῦτα ὕψη.

Ὡς δὲ ἠγγέλθη τοῦτο εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὠργίσθη σφόδρα καὶ συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς εἰς συμβούλιον εἶπεν αὐτοῖς ὅτι θέλει ἐξ ἅπαντος νὰ καταλάβῃ τὸ σπήλαιον. Ὅθεν διέταξε νὰ ἐκλέξῃ ἕκαστος ἐκ τῶν στρα-

τιωτῶν του τῶν ἐξησκημένων ἐκ μικρᾶς ἡλικίας εἰς τὴν ἀνάβασιν τῶν ὀρέων, ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐν τῇ πατρίδι των ᾠδήγουν ποίμνια εἰς ἀτραπούς καὶ εἰς ἀποτόμους κλιτύας, καὶ τούτους περὶ τοὺς τριακοσίους νὰ στείλωσι τάχιστα πρὸς αὐτόν. Οἱ στρατηγοὶ ἐξετέλεσαν τάχιστα τὴν ἐντολὴν τοῦ βασιλέως. Ὡς δὲ ἦλθον οἱ ἐκλεκτοὶ οὔτοι νέοι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, βλέπων αὐτοὺς πλήρεις ζωῆς καὶ φιλοτιμίας εἶπε·

Μεθ' ὑμῶν, νέοι στρατιῶται, ἐβίασα ἀπόρθητα φρούρια, μεθ' ὑμῶν διῆλον ὄρη ὑπὸ αἰωνίας χιόνος κεκαλυμμένα, μεθ' ὑμῶν εἰσῆλθον εἰς τὰς ἐπικινδύνους παρόδους τῆς Κιλικίας. Πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ σεῖς καὶ ἐγὼ ἐδώκαμεν δείγματα ἀνδρείας καὶ δεξιότητος. Ὁ βράχος οὗτος, ὃν βλέπετε ἔμπροσθεν ὑμῶν ὑψούμενον, ἐξ ἐνὸς μόνον μέρους εἶναι προσιτός, καὶ μόνον τὸ μέρος τοῦτο, ὡς βλέπετε, φρουροῦσιν οἱ βάρβαροι, τὰ δὲ ἄλλα μέρη πάντα ἀφίνουσιν ἀφρούρητα, διότι πιστεύουσιν ὅτι δὲν δύναται δι' αὐτῶν νὰ ἀναβῆ ἄνθρωπος. Ἀλλὰ σεῖς, πιστεύω, θὰ εὔρητε τρόπον νὰ ἀναβῆται εἰς τὴν κορυφὴν. Ἡ σοφία καὶ ἡ τόλμη τοῦ ἀνθρώπου κατορθοῖ νὰ ὑπερνικᾷ πάσας τὰς δυσκολίας. Τί ἄλλο κατέστησεν ἡμᾶς κυρίους ἀπάσης τῆς Ἀσίας. ἢ αἱ ἄπανστοι ἡμῶν ἀπόπειραι, καταπονήσασαι καὶ ἀπελπίσασαι τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν; Πρασπαθήσατε, ὦ γενναῖοι μου στρατιῶται, νὰ ἀναβῆτε εἰς τὴν κορυφὴν. Ὅταν δὲ φθάσητε ἐκεῖ, δείξατε ἡμῖν τοῦτο διὰ λευκῶν σημαιῶν. Τότε ἐγὼ θὰ διατάξω νὰ κινηθῆ ὁ στρατός, ἵνα μὴ ἐννοήσῃ ἡμᾶς ὁ ἐχθρός. Δίδω δὲ ἀμοιβὴν δέκα μὲν τάλαντα εἰς τὸν πρῶτον ἀναβάντα, ἐννέα δὲ εἰς τὸν δεύτερον, ὀκτὼ δὲ εἰς τὸν τρίτον λαὶ οὕτω ἐφεξῆς μέχρι τοῦ

δεκάτου. Ἄλλὰ πιστεύω ὅτι σεῖς προσέχετε μᾶλλον νὰ εὐχαριστήσητε ἐμὲ ἢ εἰς τὴν ἀμοιβήν. τὴν ὁποίαν θὰ σᾶς δώσω.

Οἱ στρατιῶται μετὰ χαρᾶς ἀπεφάσισαν πάντες νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως· διὸ παραλαβόντες ἕκαστος σκόλοπα σιδηροῦν καὶ ὅσα ἄλλα ἐνόμιζον ἀναγκαῖα εἰς τὸν σκοπὸν τῶν ἀνέμενον νὰ ἔλθῃ ἡ νύξ, ἵνα ἀναβῶσιν εἰς τὸ ὄρος. Καὶ ὄντως καθ' ὅλην τὴν νύκτα μετὰ μεγάλης φιλοτιμίας κατώρθωσαν διακόσιοι ἐβδομήκοντα ἐκ τῶν ἀτρομήτων τούτων στρατιωτῶν νὰ ἀναρριχηθῶσιν εἰς τὸ ὄρος, χωρὶς νὰ ἐννοήσωσιν τι οἱ ἐν τῷ σπηλαίῳ, οἱ δὲ λοιποὶ τριάκοντα κατεκρημνίσθησαν οἱ δυστυχεῖς εἰς τὰς φάραγγας τοῦ ὄρους καὶ ἀπέθανον, χωρὶς νὰ εὐρεθῶσι μηδὲ τὰ σώματα αὐτῶν πρὸς ταφήν. Ὡς δὲ ὑπέφωσκεν ἡ ἡμέρα, ὁ Ἀλέξανδρος διέκρινεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἄνδρας, οἵτινες ἐκίνουν σενδόνα, καθὼς εἶχε διατάξει αὐτοὺς τὴν προτεραιάς. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐχάρη πολὺ, διότι οἱ στρατιῶται κατώρθωσαν νὰ ἀναβῶσι, καὶ εὐθύς ἔστειλε πρὸς τοὺς ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ δευτέρον ἀπεσταλμένον λέγων νὰ παραδοθῶσιν, ἀφ' οὗ τὸ ὄρος κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τοῦτο ἐφάνη ἀπίστευτον εἰς τοὺς βαρβάρους. Ὡς δὲ ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν ἐξεληθὼν τοῦ σπηλαίου παρετήρησεν Ἕλληνας στρατιώτας ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ, πόσοι ἦσαν οὗτοι, παρέδωκε τὸ σπήλαιον καὶ πάντας τοὺς εἰς αὐτὸ καταφυγόντας καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας ὡς καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς, τοὺς ὁποίους εἶχον ἐκεῖ συσσωρεύσει πρὸς ἀσφάλειαν.

Μεταξὺ δὲ τῶν γυναικῶν ἦτο καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος Ὀξυάρτου Ῥωξάνη τὸ ὄνομα, γυνὴ θαυμαίου

κάλλους, καλουμένη ὁ μαργαρίτης τῆς Ἀνατολῆς. Ταύτην ἰδὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐθαύμασε διὰ τὸ ἐξαισιον κάλλος καὶ ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ αὐτὴν σύζυγον. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγνώσθη, προσῆλθεν ὁ ἀποστάτης πατὴρ τῆς Ῥωξάνης καὶ προσέπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἀλεξάνδρου ζητῶν αὐτοῦ τὴν χάριν, ἣν δὲν ἠρνήθη πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς.

Μεταξὺ δὲ τῶν παραδοθέντων ἦτο καὶ ὁ γέρον Ἀρτάβαζος μετὰ τῶν γριῶν αὐτοῦ υἱῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη καὶ τὸν πατέρα καὶ τοὺς υἱοὺς φιλοφρόνως, τιμῶν τὴν πίστιν αὐτῶν πρὸς τὸν ἀτυχῆ Δαρεῖον, ἐνθυμούμενος δὲ μεθ' ἡδονῆς τὸν χρόνον, ὅτε ἔζη ὁ γέρον Ἀρτάβαζος ἐν Πέλλῃ, ξενιζόμενος παρὰ τῷ βασιλεῖ Φίλιππῳ, τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ πατὴρ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἔλαβον σπουδαιότατα ἀξιώματα ἐν τῷ στρατῷ, τιμώμενοι ὡς οἱ ἐντιμότατοι τῶν Μακεδόνων. Μετὰ τοῦ Ἀρταβάζου ἦλθον καὶ πρέσβεις τῶν μετὰ τοῦ Δαρείου πολεμούντων Ἑλλήνων, οἵτινες ἐπεθύμουν νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀφ' οὗ πρότερον συνθηκολογήσωσι. Πρὸς τούτους ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος·

Οὐδεμία δύναται νὰ γίνῃ συνθήκη μετ' ἀνθρώπων οἵτινες ἐτέθησαν ἐκτὸς τοῦ νόμου· διότι πολεμοῦσι μετὰ βαρβάρων ἐναντίον τῆς κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ἑλλήνων. Διὸ ὀφείλουσιν ἢ νὰ παραδοθῶσιν ἄνευ ὄρων ἢ νὰ σωθῶσιν ὅπως δύνανται.

Πρὸς ταῦτα οἱ πρέσβεις ἀπεκρίθησαν ὅτι παραδίδονται εἰς τὸν βασιλέα πάντες ἄνευ ὄρων καὶ παρακαλοῦσι νὰ πέμψῃ τινὰ εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, ἵνα ὀδηγήσῃ αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἀσφαλῶς. Ὁ βασιλεὺς ἔστειλε τὸν Ἀρτάβαζον, ὅστις ὠδήγησεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, παρ' οὗ ἔτυχον συγγνώμης καὶ ἠνώθησαν μετὰ τοῦ ἄλλου στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

§ 65. Φόνος τοῦ Βήσσου.

Ἀφ' οὗ δὲ ὑπετάγησαν αἱ ἀνατολικαὶ ἐπαρχίαι τοῦ περσικοῦ κράτους. ἄλλαι μὲν ἐκουσίως, ἄλλαι δὲ διὰ τῆς βίας, ὑπελείπετο ἀκόμη ἡ Βακτριανή, εἰς ἣν εἶχε καταφύγει καὶ ὁ φονεὺς τοῦ Δαρείου Βῆσσος. Οὗτος εἶχεν ἀνακυρηχθῆ βασιλεὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρταξέρξης καὶ εἶχεν ἀπόφασιν ἂν ἀντιταχθῆ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Πρὸς τοῦτο παρεσκευάζετο δραστηρίως ἀθροίζων ὅσον ἠδύνατο περισσότερον στρατὸν ἐκ πάντων τῶν μερῶν. Ταῦτα πάντα ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἀπεφάσισεν, εἰ καὶ ἦτο χειμῶν καὶ τὰ ὄρη ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ χιόνος, νὰ περατώσῃ καὶ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην. Ὡς δὲ ὁ Βῆσσος ἔμαθεν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος εἰσῆλθε μετὰ κοπιώδη πορείαν ὄντως εἰς τὴν Βακτριανήν, δὲν ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ σταθῆ καὶ νὰ πολεμήσῃ, ἀλλὰ παραλαβὼν τὸν στρατὸν του διεπεραιώθη πάραυτα πέραν τοῦ Ὠξου ποταμοῦ εἰς τὴν Σογδιανήν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος καταδιώκων αὐτόν. Βλέποντες δὲ οἱ περὶ τὸν Βῆσσον ἡγεμόνες ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ περιήρχοντο εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου πάντες, ἀγανακτοῦντες δὲ διὰ τὴν ἐπείσχυτον τοῦ Βήσσου δειλίαν, ὅστις ἀείποτε ἔφευγε πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, συνεφώνησαν πρὸς ἀλλήλους νὰ δέσωσι τὸν Ψευδοαρταξέρξην τοῦτον καὶ παραδώσωσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ τὴν ἀπόφασιν των ταύτην ἐμήνυσαν καὶ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὡς ἤκουσε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, ἔστειλεν ἕξ χιλιάδας ἀνδρας ὑπὸ τὸν Πτολεμαῖον καὶ παρέλαβε τὸν δολοφόνον τοῦ Δαρείου, χωρὶς νὰ τολμήσῃ μηδεὶς τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτόν. Ὡς δὲ ὁ Πτολεμαῖος καὶ ὁ στρατὸς ἐπανῆλθον φέροντες καὶ τὸν Βῆσσον, ἠρώτησαν τὸν Ἀλέξανδρον,

πῶς ἔπρεπε νὰ παρουσιάσωσι τὸν Βῆσσον ἐνώπιον αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀπεκρίθη·

Γυμνὸν ἐν κλοιῷ δεδεμένον.

Τότε ὁ Πτολεμαῖος γυμνώσας καὶ δέσας αὐτὸν ἔστησε δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, ὅθεν ἔμελλε νὰ παρελασῇ ὁ βασιλεὺς καὶ τὰ στρατεύματα. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἰδὼν τὸν Βῆσσον ἐκράτησε τὸ ἄρμα του καὶ ἠρώτησεν αὐτόν·

Διατί τὸν βασιλέα σου καὶ συγγενῆ σου καὶ εὐεργέτην σου Δαρεῖον πρῶτον μὲν συνέλαβες καὶ δέσας περιῆγες, ἔπειτα δὲ ἐφόνευσας ;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Βῆσσος·

Ταῦτα δὲν ἀπεφάσισα καὶ ἐξετέλεσα ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ πάντες οἱ στρατηγοὶ τοῦ Δαρείου, διὰ νὰ εὐρωμεν παρὰ σοὶ χάριν καὶ σωτηρίαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ταῦτα ἀκούσας ἠγανάκτησεν ἔτι περισσότερο διὰ τὴν ἀπάνθρωπον τοῦ Βῆσσου διαγωγὴν, καὶ διέταξε νὰ μαστιγώσωσιν αὐτόν. Κατόπιν δὲ συνεκάλεσεν εἰς Ζαρίασπα, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βακτριανῆς δικαστήριον ἐκ πάντων τῶν μεγιστάνων τῆς Περσίας, ἐνώπιον τῶν ὁποίων προσήχθη νὰ δικασθῇ ὁ φονεὺς τοῦ Δαρείου. Ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ παρέστη καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις μάλιστα διετύπωσε τὴν κατηγορίαν, τὸ δὲ δικαστήριον κατεδίκασε τὸν Βῆσσον πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἀποκοπὴν τῆς ρινὸς καὶ τῶν ὠτων, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θάνατον, ὅστις ἐξετελέσθη ἐν Ἐκβατάνοις ἐνώπιον τῶν Μήδων καὶ τῶν Περσῶν.

§ 66. Φόνος τοῦ Κλείτου.

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐγένετο κύριος τῆς Σογδιανῆς ἄκρας, ἐπέστρεψεν εἰς Μαράκανδα, σκοπῶν νὰ κα-

ταδιώξῃ καὶ ὑποτάξῃ πάντας τοὺς ἑπαναστάτας καὶ τῆς Σογδιανῆς καὶ τῆς Βακτιανῆς, ὅσοι εἶχον καταφύγει εἰς τὰ ὄρη ζητοῦντες σωτηρίαν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἡφαιστείων εἶχε σταλῆ εἰς ἄλλας χώρας, ἀπεφάσισε νὰ ἀναμένῃ καὶ τοῦτον ἐνταῦθα, ἵνα ἠνωμένος ὁ στρατὸς κάμῃ τὴν ἐκστρατειάν ταύτην. Ἀλλὰ μεχρὶς οὗτου ἔλθῃ ὁ Ἡφαιστίων ὁ Ἀλέξανδρος ἠθέλησε νὰ διασκεδάσῃ τελῶν μεγάλα κυνηγέσια καὶ συμπόσια. Εἰς ἓν δὲ τῶν συμποσίων τούτων εἶχε προσκληθῆ καὶ ὁ Κλεῖτος ὁ σώσας τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως ἄλλοτε παρὰ τὸν Γρανικὸν ἀποκόψας διὰ τοῦ ξίφους τὴν χεῖρα τοῦ Πέρσου, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἠτοιμάζετο νὰ κατενέγκῃ ταύτην κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφαγον καὶ ἔπιον, ἐπεδόθησαν εἰς παντὸς εἶδους διασκεδάσεις. Ποιητῆς Ἑλλήν, ὁ Πράνικος, εἶχε ποιήσει ἄσματα σατυρίζοντα τοὺς τρεῖς στρατηγοὺς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οὓς πρὸ μικροῦ εἶχον νικήσει ἐν Σογδιανῇ οἱ βάρβαροι, καὶ τὰ ἄσματα ταῦτα ἤδοντο ἐν τῷ συμποσίῳ ἐν τῷ μέσῳ ἀσβέστων γελώτων. Τοῦτο οἱ πρεσβύτεροι ἐθεώρησαν λίαν ἄτοπον καὶ ἤρχισαν νὰ κατακρίνωσι καὶ τὸν ποιητὴν καὶ τοὺς ἄδοντας. Ὁ δὲ Κλεῖτος, ὅστις δυστυχῶς εἶχε πῆλ οἶνον περισσότερον τοῦ δέοντος, ὦν δὲ καὶ φύσει τραχὺς καὶ αὐθάδης, εἶπε μεγάλη τῇ φωνῇ καὶ μετ' ἀγανακτήσεως.

Εἶναι κάκιστον πρᾶγμα νὰ ὑβρίζονται μεταξύ τῶν βαρβάρων Ἑλλήνες, οἵτινες εἶναι πολὺ ἀνώτεροι τῶν γελώντων, εἰ καὶ εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ περιπέσωσιν εἰς συμφοράν.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος διατάσσων ἅμα τοὺς ἄδοντας νὰ ἐξακολουθῶσιν.

Ὁ Κλειτὸς συνηγορεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀποφαίνων ἀτυχίαν τὴν δειλίαν.

Ὡς δὲ ἤκουσε τοῦτο ὁ Κλεῖτος, ἐγένετο ἐκτὸς ἑαυτοῦ καὶ ἀναστὰς εἶπεν·

Ἡ δειλία αὕτη ἔσωσέ σε, ὅστις κατάγεσαι ἐκ θεῶν, ὅταν τὸ ξίφος τοῦ Σπιθυιδάτου ἦτο ἔτοιμον νὰ σοῦ διαρρήξῃ τὴν κεφαλὴν ἐκ τῶν ὀπισθεν. Τὸ αἷμα τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Μακεδόνων καὶ τὰ τραύματά αὐτῶν ἀνέδειξάν σε μέγαν, ὥστε νὰ λέγῃς ὅτι κατάγεσαι ἐκ θεῶν, ἀρνούμενος τὸν πατέρα σου Φίλιππον.

Ἡ αὐθάδεια αὐτῆ ἐξώργισε σφόδρα τὸν Ἀλέξανδρον ὅστις εἶπε·

Ἀληθῆ λοιπόν, ὦ κακὴ κεφαλὴ, εἶναι ὅσα ἀκούει περὶ σοῦ, ὅτι ὑβρίζεις ἡπᾶς ἐκάστοτε καὶ κινεῖς εἰς στάσιν τοὺς Μακεδόνας! Ἀλλὰ σοὶ λέγω ὅτι δὲν θὰ χαρῆς ἀκόμη πολὺν χρόνον διὰ τὴν διαγωγὴν σου ταύτην.

— Ἀλλ' οὐδὲ τώρα χαίρομεν, ὦ Ἀλέξανδρε, ἀπεκρίθη ὁ Κλεῖτος, τοιαύτην λαμβάνοντες ἀμοιβὴν τῶν κόπων μας. Μακαρίζομεν δὲ ἐκείνους, οἵτινες ἠτύχησαν νὰ ἀποθάνωσι καὶ δὲν ἐπέζησαν νὰ ἴδωσι τοὺς Μακεδόνας δερομένους ἀνηλεῶς μὲ μηδικὰς ράβδους, νὰ ἴδωσιν ἡμᾶς παρακαλοῦντας τοὺς Πέρσας, ἵνα μεσαλαβήσωσι νὰ προσέλθωμεν πρὸς τὸν βασιλέα.

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κλείτου ἐκίνησαν τὴν ἀγανάκτησιν πάντων τῶν παρισταμένων, οἵτινες ἐμέμφοντο τὸν Κλεῖτον καὶ ἐπειρῶντο παντοτρόπως νὰ παύσωσι τὴν ἔριν ταύτην. Ὁ Ἀλέξανδρος διετήρει πῶς ἀταραξίαν καὶ εἶπεν ἀποτεινόμενος εἰς τὸν Ξενοδόχον τὸν Καρδιανὸν καὶ Ἀρτέμιον τὸν Κολοφώνιον·

Δὲν σᾶς φαίνονται οἱ Ἕλληγες μεταξὺ τῶν Μακεδό-
νων ὡς ἡμίθεοι περιπατοῦντες μεταξὺ ἄρχτων ;

Ἐν τούτοις ὁ Κλεῖτος ἐξηκολούθει νὰ θορυβῆ καὶ
μὲ φωνὴν μεγάλην εἶπεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον·

Εἶπὲ φανερά, ὅτι μέλεις νὰ εἴπῃς. Δὲν πρέπει νὰ
καλῆς εἰς δεῖπνον ἄνδρας ἐλευθέρους καὶ ἔχοντας παρ-
ρησίαν μηδὲ νὰ συναναστρέφῃσαι μετ' αὐτῶν, ἀλλὰ κάλ-
λιον εἶναι νὰ ζῆς μετὰ βαρβάρων καὶ ἀνδραπόδων, ἵνα
προσκυνῶσι τὴν περσικὴν σου ζώνην καὶ τὸν διάλευκον
χιτῶνά σου.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐξώργισαν καθ' ὑπερβολὴν τὸν Ἀλέ-
ξανδρον, ὅστις λαβὼν μῆλον ἐκ τῆς τραπέζης ἐσφενδόνη-
σε κατὰ τοῦ Κλεῖτου καὶ ἐζήτησε νὰ λάβῃ τὸ ἐγχειρί-
διον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ σωματοφύλακες ἔκρουσαν τοῦτο, οἱ
δὲ στρατηγοὶ ἐκράτησαν αὐτόν, χωροῦντα πρὸς τὸν
Κλεῖτον, διέταξε τὸν σαλπικτὴν νὰ σημάγῃ καὶ διὰ λα-
κτίσματος ἐκτύπησεν αὐτόν, διότι δὲν ἐσάλπιζεν. Ἀλλὰ
καὶ ὁ Κλεῖτος δὲν ὑπεχώρει καὶ μετὰ δυσκολίας οἱ φίλοι
ἐξήγαγον τῆς αἰθούσης. Ἀλλ' ἐνῶ τὸ πρῶγμα ἐφαίνεται
ὅτι παρήλυεν, αἰφνης ἀναφαίνεται ὁ Κλεῖτος ἐξ ἄλλης
θύρας, ὅστις εἰσελθὼν εἰς τὴν αἰθουσαν ἔλεγε τοὺς ἐξῆς
στίχους τοῦ Εὐριπίδου·

Ὅταν τρόπαια πολεμίων στήσῃ στρατός,
οὐ τῶν πονούντων τοῦργον ἡγοῦνται τότε,
ἀλλ' ὁ στρατηγὸς τὴν δόκησιν ἄρνυται. (1)

Ταῦτα εἶπεν ὁ Κλεῖτος καὶ ἐχώρει εἰς τὸν Ἀλέξαν-

1) Ὅταν ὁ στρατὸς νικήσῃ τοὺς ἐχθρούς, τὸ κατόρθωμα τοῦτο δὲν
τὸ ἀποδίδουν εἰς τοὺς κοπιάσαντας στρατιώτας, ἀλλὰ λαμβάνει τὴν δό-
ξαν ὁ στρατηγός.

δρον, ὃν συνεῖχον οἱ φίλοι. Ὡς δὲ ἦλθε πλησίον, ὁ Ἀλέξανδρος ἔξω ἑαυτοῦ γενόμενος διὰ τὴν αὐθάδειαν τοῦ Κλείτου, ἀρπάζει ἔκ τινος τῶν δορυφόρων αἰχμὴν καὶ ἐμπηγευεὶ αὐτὴν εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ, ὅστις εὐθὺς ἔπεσε νεκρὸς βαρὺ στενάξας. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὸν φόνον τοῦ Κλείτου ἐνόησεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι μέγα κακὸν ἔκαμε καὶ μετανοῶν ὑθέλησε νὰ φονεύσῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς ἰδίας λόγχης, ἀλλ' ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν φίλων, οἵτινες διὰ τῆς βίας ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸν θάλαμον, ὅπου καθ' ὄλην τὴν νύκτα διετέλεσεν ἄγρυπνος καὶ κλαίων. Μάτην οἱ φίλοι, μάτην εὐτελεῖς φιλόσοφοι προσεπάθουν νὰ πείσωσιν αὐτὸν ὅτι οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ πράττωσιν ὅ,τι ἂν θέλωσι καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ κρίνονται μὲ τὰς περὶ δικαίου καὶ θεμιτοῦ ἰδέας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ταῦτα δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ παρηγορήσωσι τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἀνεμιμνήσκετο τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς φιλίας τοῦ Κλείτου καὶ τῆς παρὰ τὸν Γρανικὸν εὐεργεσίας. Ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας διετέλεσε κλαίων καὶ πενθῶν σφόδρα ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ φίλου. Ὅτε δὲ ἀνηγγέλθη αὐτῷ ὅτι ἡ κατὰ τῶν Σογδιανῶν ἐπαναστατῶν ἐστρατεία ἦτο καθ' ὅλα ἐτοιμῆ, ἀπεδόθη πάλιν εἰς τὸν στρατὸν του καὶ οἱ νέοι οὗτοι πόλεμοι παρηγόρησαν τὴν ψυχὴν του περισσότερον πάντων τῶν λόγων τῶν ψευδοφιλοσόφων. Ἐπὶ ἓν ὀλόκληρον ἔτος διέτριψεν ἐν Σογδιανῇ, μέχρις ὅτου ἐντελῶς ὑπεταγησαν πάντες οἱ ἐπαναστάται καὶ οὕτω ἡ χώρα αὐτῇ ἠνώθη μὲ τὸ λοιπὸν ἀπέραντον κράτος τοῦ Ἀλεξάνδρου.

§ 67. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Ἰνδικῇ.

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὑπέταξε τὴν Περσίαν, τὴν

Βακτριανήν και Σογδιανήν, ἐτράπη πρὸς νότον σκοπὸν ἔχων ἰὰ ὑποτάξῃ και τὴν Ἰνδικήν. Εἶναι δὲ ἡ Ἰνδικὴ χώρα μεχίστη, χωριζομένη τῆς ἄλλης Ἀσίας πρὸς βορρᾶν δι' ὄρέων οὐδαμοῦ ἄλλοθι τῆς γῆς ἔχόντων τοιοῦτον ὕψος. Πολλοὶ μεγάλοι ποταμοὶ διαρρέουσι τὴν χώραν, ὧν οἱ μέγιστοι εἶναι πρῶτον πρῶτος μὲν ὁ Ἰνδός, εἰς ὃν εἰσβάλλουσι και πολλοὶ ποταμοί, ὁ Κωφὴν ἐξ ἀνατολῶν και ὁ Ὑδάσπης, ὁ Ἀχεσίνης, ὁ Ὑδραώτης, ὁ Ὑφασις και ὁ Ζαδάδρης ἐκ δυσμῶν· ἔπειτα ὁ Γάγγης, μεγαλειε-
ρος τοῦ Ἰνδοῦ, εἰς ὃν εἰσβάλλουσι δώδεκα ἄλλοι μεγάλοι ποταμοί. Ἀπασα ἡ περὶ τὸν Γάγγην θεωρεῖται ἱερά. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσιν αἱ ἱεραὶ τῶν Ἰνδῶν πόλεις, εἰς αἷς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον μεταβαίνουσιν οἱ πιστοί, ἵνα λατρεύσωσι τοὺς θεοὺς των. Κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τούτους τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ἡ Ἰνδικὴ πλουσία και εὐδαίμων. Ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ μεγάλα βασίλεια, ἃ εἶχον στρατοὺς μεγάλους, ἐξησκημένους εἰς πολέμους και ἀνδρείως μαχομένους. Ταῦτα πάντα εἶχε μάθει ὁ Ἀλέξανδρος και ἡ καρδία του ἐπόθησε νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην τῶν ὄπλων του και πρὸς τοὺς ἀνδρείους λαοὺς τῆς Ἰνδικῆς. Ἀφορμὴν δὲ πρὸς τοῦτο ἔδωκε βασιλεύς τις Ἰνδρὸς Ταξίλης καλούμενος, ὅστις ἐρίζων πρὸς τοὺς ἄλλοας Ἰνδοὺς ἡγεμόνας και ἐπιθυμῶν τὴν αὔξησιν τοῦ βασιλείου του ἐζήτησε τοῦ Ἀλεξάνδρου τὴν βοήθειαν, ὑποσχόμενος συμμαχίαν κατὰ πάντων ὅσοι ἠθέλον ἀντισταθῆ εἰς αὐτόν. Διό, ἀφ' οὗ παρεσκευάσεν ἀξιόλογον στρατὸν, περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔαρος τοῦ ἔτους 327 π. Χ. ἀνέβησεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς Βακτριανῆς, και μετὰ δέκα ἡμερῶν πορείαν ἐφθάσεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῶν Παροπαμισαδῶν, κειμέ-

νήν εἰς τὴν μεσημβρινὴν κλιτὴν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου. Ἐντεῦθεν ἀφ' οὗ ἀνεπαύθη ἐπὶ τίνας ἡμέρας ὁ στρατός, ἐκίνησε πορευόμενος εἰς τὴν Ἰνδικήν. Ὡς δὲ ἔφθασεν εἰς τὰ σύνορα αὐτῆς, προαπέστειλεν εἰς τὴν Ἰνδικὴν πρέσβεις προσκαλῶν τοὺς λαοὺς αὐτῆς νὰ ἔλθωσιν εἰς ἀπάντησιν τοῦ βασιλέως καὶ νὰ ὁμολογήσωσιν εἰς αὐτὸν πίστιν καὶ ὑποταγὴν. Ἐν τοῖς πρώτοις ἦλθεν εἰς προὔπαντησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Ταξίλης καὶ ἄλλοι ἡγεμόνες ἐκ τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ χώρας μετὰ πολλῆς μεγαλοπρεπείας καὶ πολυπληθοῦς ἀκολουθίας κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν Ἰνδῶν, ἐπὶ χρυσοστολιστῶν ἐλεφάντων ἐποχούμενοι καὶ φέροντες πλούσια δῶρα, ὅσα ἐνομίζοντο μέγιστα παρ' Ἰνδοῖς. Ἐδωρήσαντο δὲ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ εἰκοσιπέντε ἐλέφαντας, ἵνα μεταχειρισθῇ αὐτοὺς κατὰ βούλησιν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη πάντας τοὺς ἡγεμόνας φιλοφρόνως, ὑποσχεθεὶς ὅτι θέλει ἐν καιρῷ ἀνταμειψῆ αὐτοὺς διὰ τὴν πίστιν τῶν ταύτην, τοὺς δὲ μὴ δόντας προσοχὴν εἰς τὴν διαταγὴν του θέλει ἐντὸς τοῦ ἔτους ἀναγκάσῃ εἰς ὑποταγὴν. Κατόπιν δὲ διαιρέσας τὸν στρατὸν του εἰς δύο μοῖρας παρέδωκε τὴν μὲν μίαν εἰς τὸν Ἡφαιστίωνα καὶ Περδίκαν, διατάξας νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν Κωφῆνα ποταμὸν (τανῦν Καβούλ) καὶ νὰ ὑποτάξωσι πᾶσαν τὴν χώραν τὴν ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ τούτου. Ὅταν δὲ φθάσωσιν εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, νὰ ζεύξωσιν ἐπ' αὐτοῦ γέφυραν, ἵνα διαπεραιωθῇ ὁ στρατός εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἰνδικῆς. Αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς λαβὼν τὴν ἄλλην μοῖραν τοῦ στρατοῦ ἀνεχώρησε πρὸς βορρᾶν θέλων οὕτω νὰ ὑποτάξῃ τοὺς ὄρεινοὺς τῆς Ἰνδικῆς λαοὺς καὶ εἶτα νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς ἄλλης μοῖρας. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἢ ὄρεινὴ ἦτο ἐπιπονωτάτη. πρῶτον μὲν

διὰ τὰς δυσχερείας, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὸ μάχιμον τῶν κατοίκων. Σημειωτέον δὲ ὅτι εἰς τὰς ἀκροπόλεις ταύτας τῆς Ἰνδικῆς εἶχον καταφύγη χιλιάδες Ἰνδῶν, ἵνα ἀποφύγωσι τὴν αἰχμαλωσίαν, ἔχοντες ἀπόφασιν νὰ πολεμήσωσιν ἐν ἀνάγκῃ μέχρι θανάτου μᾶλλον ἢ νὰ παραδοῦναι. Διὸ καὶ ὁ ὄρεινός οὗτος πόλεμος ὑπῆρξε συνεχῆς σειρὰ ριψοκινδύνων μαχῶν. Χιλιάδες ἀνδρῶν μετὰ αἱματηρᾶς μάχας ἠχμαλωτίσθησαν, ἄπειρα ποίμνια, ἀναρίθμητοι ἀγέλαι βοῶν ἔπεσον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ. Ἐκ τούτων τῶν βοῶν ἐκλέξας τοὺς καλλίστους ὁ Ἀλέξανδρος ἔστειλεν εἰς Μακεδονίαν, ἵνα ἐργάζωνται τὴν γῆν. Ὅτε δὲ εὗρισκετο ἐπὶ τῶν ὄρεων ὁ βασιλεὺς, ἦλθον οἱ προεσιῶτες λαοῦ τινος τῶν Γουραίων καλουμένων, ἵνα προσενέγκωσιν αὐτῷ τὴν ὑποταγὴν των. Ὡς δὲ εἰσῆλθον οὗτοι εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ εἶδον αὐτὸν ἐν λαμπρότητι τῆς πανοπλίας αὐτοῦ, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς λόγχης καὶ φέροντα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μεγάλην καὶ ἀπαστράπουσαν περικεφαλαίαν, ἐξεπλάγησαν καὶ πεσόντες εἰς τὰ γόνατα ἐσιώπων. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς εἶπεν αὐτοῖς φιλοφρόνως νὰ ἐγερθῶσι καὶ νὰ εἰπῶσιν, τί θέλουσιν. Ἀναστάντες δὲ εἶπον ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν καλεῖται Νῦσα, ὅτι δὲν εἶναι Ἰνδοί, ἀλλ' Ἕλληνες ἐγκατασταθέντες ἐνταῦθα ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων καὶ ὅτι διοικοῦνται ἀριστοκρατικῶς, ὑπακούοντες εἰς τριάκοντα ἄρχοντας. Ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ χαρᾶς ἤκουσε τὴν ἑλληνικὴν αὐτῶν καταγωγὴν καὶ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ διοικῶνται κατὰ τὸ πάτριον αὐτῶν πολίτευμα. Εἶναι δὲ ἡ χώρα αὕτη τῶν Νυσαίων ἀνθηρὰ καὶ ἐπίχαρις, κατὰφυτος ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ἀμυγδαλεῶν, καὶ παρεμφερῆς πρὸς τὴν ὥρειαν τῆς Ἑλλάδος φύσιν. Ὁ δὲ λόγος οὗτος

περὶ λαοῦ συγγενοῦς οἰκοῦντος ἐνταῦθα ἠύχαρίστησε σφόδρα τὸν στρατόν, ὅστις ἀνεμνήσθη τῆς προσφιλοῦς πατρίδος, ἣν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δὲν εἶχε ἴδῃ.

§ 68. Ἄορνος ἄκρα.

Πᾶσαι αἱ πόλεις τῆς ὄρεινης Ἰνδικῆς εἶχον καταληφθῆ ἠττηθεῖσαι, πάντα τὰ ὄχυρά μέρη εἶχον κυριευθῆ διὰ τῆς στρατηγικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀνδρείας τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, μόνον μία ὄχυρά θέσις παρὰ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ὑπελείπετο ἀκόμη, ἣτις ἐκαλεῖτο Ἄορνος ἄκρα, διότι οὐδὲ τὰ ὄρνεα ἠδύνατο νὰ ὑψωθῶσι μέχρις αὐτῆς. Κεῖται δὲ αὕτη ἐπὶ ὄρους ἔχοντος πέντε χιλιάδων ποδῶν ὕψος, τειχεισμένη πανταχόθεν δι' ὑψηλοῦ τείχους καὶ ἔχουσα ἄφθονον ξυλαίαν καὶ ὕδωρ. Εἰς ταύτην κατέφυγον ἐκ τῶν πεδιάδων πολλοὶ τῶν Ἰνδῶν, διότι ἐφρόνουν ὅτι ἐνταῦθα ἦσαν ἐν μεγίστῃ ἀσφαλείᾳ. Τὴν ἀκρόπολιν ταύτην ἔπρεπε πάντως νὰ καταλάβῃ ὁ Ἀλέξανδρος· διότι πρῶτον μὲν τοῦτο θὰ ἐποίει μεγάλην αἰσθησιν εἰς τοὺς Ἰνδοὺς, οἵτινες ἐθεώρουν αὐτὴν ἀπόρητον, καὶ θὰ ἔπειθεν αὐτοὺς ὅτι πᾶσα αὐτῶν ἀντίστασις; εἶναι ματαία· ἔπειτα δὲν ἦτο καὶ φρόνιμον νὰ ἀφήσῃ εἰς τὰ νῶτα αὐτοῦ ἰσχυρὸν φρούριον κατεχόμενον ὑπὸ ἐχθροῦ ὅστις ἠδύνατο ποικιλοτρόπως νὰ βλάβῃ αὐτὸν χωροῦντα εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἰνδικῆς. Διὸ ὁ βασιλεὺς ἤρξατο τῆς πολιορκίας τῆς Ἀόρνου ἄκρας. Πανταχόθεν τὸ φρούριον ἦτο ἀπρόσιτον, μία δὲ μόνη ὁδὸς ἔφερεν εἰς αὐτό, ἀλλ' ἡ ὁδὸς αὕτη εἶχε κατὰ διαστήματα κατασκευασθῆ τοιαύτη. ὥστε διὰ μάχης ὄφειλεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ κυριεύῃ ἕκαστον σημεῖον αὐτῆς. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐμελέτησε μετὰ προσοχῆς τὴν φύ-

σιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν τέχνην τῆς ὀχυρώσεως καὶ εἶδεν ὅτι διὰ πολλοῦ αἵματος θὰ κατώρθωνε τὴν ἄλωσιν τοῦ φοβεροῦ τούτου φρουρίου. Ἐνῶ δὲ ἐσκέπτετο νὰ ἐξεύρη τρόπον ἀλώσεως τοῦ φρουρίου προσφορώτερον, ἐμφανίζεται γέρον Ἰνδός, ὅστις πενέστατος ὢν ἔζη ἐν τῷ ὄρει μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ τέκνων καὶ ἐγίνωσκε κάλλιστα τοὺς τόπους τούτους. Ὁ Ἰνδός οὗτος ἐδήλωσεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ἠδύνατο νὰ ὀδηγήσῃ τὸν στρατὸν δι' ἄλλης ὁδοῦ καὶ νὰ φέρῃ αὐτὸν ἀμέσως κάτω τοῦ φρουρίου. Ὁ βασιλεὺς εὐθύς ἔστειλεν ὑπὸ τὸν Πτολεμαῖον σῶμα εὐζώνων στρατιωτῶν, ἵνα τῇ ὀδηγίᾳ τοῦ γέροντος Ἰνδοῦ φθάσῃ εἰς τὸ φρούριον καὶ καταλάβῃ θέσιν παρ' αὐτῷ ἐπίκαιρον, διατάξας νὰ σημάνῃ τοῦτο διὰ πυρῶν, εὐθύς ὡς ἠθέλεε κατορθώσῃ τοῦτο. Δι' ὑτραπῶν ἀνάπτων καὶ δυσβάτων πορευόμενοι ἔφθασαν ἀπαρατήρητοι ὑπὸ τῶν βαρβάρων εἰς τὸν τόπον ὃν καταλαμβάνοντες καὶ ὀχυρώσαντες κύκλῳ διὰ τάφρου καὶ χάρακος ἀνήψαν πυρά, ἵνα δηλώσωσιν εἰς τὸν βασιλέα τὴν εἰς τὸ ὄρος ἀνάβασιν. Ὡς δὲ εἶδε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, διέταξε τὸν στρατὸν του νὰ προχωρήσῃ ἀναβαίνων εἰς τὸ ὄρος, ἠλπιζε δὲ ὅτι ἡ ἀνάβασις θὰ ἐγίνετο εὐκολωτέρα, διότι οἱ ἐχθροὶ θὰ ἐπολέμουν καὶ πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους στρατὸν τοῦ Πτολεμαίου. Ἀλλ' οἱ Ἰνδοὶ ἐπολέμουν ἀνδρείοτατα ἀποκλείοντες τὴν ὁδόν, ὥστε ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην οὐδὲν κατώρθωσε καὶ διέταξε τὸν στρατὸν νὰ ὑποχωρήσῃ. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ βάρβαροι, προσέβαλον τώρα πάντες τὸ στρατόπεδον τοῦ Πτολεμαίου, ὅπερ ὑπερήσπιζον οἱ Ἕλληνες μαχόμενοι ἀνδρείοτατα. Ἐπελθούσης δὲ τῆς νυκτός, ὑπεχώρησαν οἱ Ἰνδοὶ εἰς τὸ φρούριον, ἵνα τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἐπανα-

λάβωσι τὴν ἐπίθεσιν, Ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα ὁ Ἀλέξανδρος ἔγραψεν εἰς τὸν Πτολεμαῖον ἐπιστολὴν, ἣν ἐκόμισε πιστὸς Ἴνδός, ὅτι σκοπὸν εἶχε τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ νὰ ἐκβιάσῃ τὴν ἀνάβασιν καὶ διέταττεν αὐτὸν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Ἴνδῶν ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐνωθῶσιν οἱ δύο στρατοί, ὡς καὶ πράγματι συνέβη· διότι, ὡς ἐγένετο ἡμέρα, ὁ Ἀλέξανδρος λαβὼν ἓν μέρος ἐκλεκτοῦ στρατοῦ ὤρμησε νὰ ἀναβῆ εἰς τὸ ὄρος ἀκουλουθῶν τὴν ὁδὸν, ἣν ἠκολούθησεν ὁ Πτολεμαῖος. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ βάρβαρο, ἔδραμον, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν ἀνοδον. Ἀλλὰ τότε ἐπετέθη ἐκ τῶν ὀπισθεν ὁ Πτολεμαῖος καὶ μετὰ πεισματώδη μάχην οἱ Ἴνδοι νικηθέντες ἔδραμον νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὸ φρούριον. Τούτους κατεδίωξεν ὁ στρατὸς ἐνωθεὶς, ἀλλ' οἱ βάρβαροι προλαβόντες εἰσηλθόντες εἰς τὸ φρούριον. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ διανυκτερεύσῃ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Πτολεμαίου, ὅπερ ἔκειτο χαμηλότερον τοῦ φρουρίου τῶν Ἴνδῶν, χωριζόμενον ἕξ αὐτοῦ δι' εὐρείας καὶ βαθείας φάραγγος. Ἐνταῦθα δὲ μένων καὶ σκεπτόμενος, πῶς νὰ γίνῃ κύριος τοῦ φρουρίου, ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ γιγάντιον καὶ παράτολμον σχέδιον, νὰ χῶσῃ τὴν μεγάλην ταύτην φάραγγα, ἣτις εἶχε τεσσάρων χιλιάδων ποδῶν πλάτος, καὶ οὕτω νὰ ἔλθῃ πλησίον τοῦ φρουρίου. ὅπερ ἔπειτα ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ διὰ μηχανῶν. Καὶ εὐθὺς τῇ πρώτῃ τὸ σχέδιον τοῦτο ἐτέθη εἰς τὸ ἔργον. Αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς ἦτο πανταχοῦ παρών, οὐχὶ ἀπλοῦς θεατὴς τῶν ἐργαζομένων, ἀλλὰ καὶ μετέχων τῆς ἐργασίας, κυλίων πέτρας, κόπτων δένδρα καὶ ρίπτων εἰς τὴν φάραγγα. Τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως ἐκίνησε πάντων τὴν προθυμίαν καὶ ἤδη κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν ἐχώσθη χώρος

τριακοσίων βημάτων. Οἱ δὲ Ἴνδοι ἐθεώρουν τοῦτο παραφροσύνην καὶ ἐχλεύαζον τοὺς ἐργαζομένους, ἔλλ' ἐπιτοῦς ὀλίγου τὸ χῶμα προὔχώρησε μέχρι τοσοῦτου, ὥστε οἱ βάρβαροι δὲν ἠδύναντο νὰ πλησιάσωσι βαλλόμενοι διὰ τῶν ἀπὸ τῶν μηχανῶν βελῶν. Τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἔφθασε μέχρι μεμονωμένου τινὸς βράχου, ὃν κατεῖχον οἱ βάρβαροι, καὶ ὃν οἱ Ἕλληνες, ἡγουμένου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου, φονεύσαντες ἐν πεισματώδει συμπλοκῇ τοὺς φυλάσσοντας τοῦτον Ἴνδου. Ὡς δὲ εἶδον τὰ καταπληκτικὰ ταῦτα ἔργα τοῦ βασιλέως οἱ βάρβαροι, τὸν ὁποῖον οὔτε κρημοὶ οὔτε ἄβυσσοι ἐκώλυον νὰ ἐκτελῇ ὅ,τι ἂν θέλῃ, ἐφοβήθησαν σφόδρα καὶ πέμψαντες κήρυκας ἐζήτησαν νὰ παραδοθῶσιν ὑπὸ ἐντίμους ὄρους. Κυρίως ὅμως ἐσκόπουν νὰ δραπετεύσωσι τὴν νύκτα δι' ἀτραπῶν, ἃς οὔτοι ἐγίνωσκον. Τοῦτο ἐνόησε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀφήκε μέρος τοῦ φρουρίου ἀφύλακτον. Καὶ πράγματι τὴν νύκτα οἱ βάρβαροι ἔφυγον ἐγκαταλιπόντες τὸ φρούριον, ὃπερ κατέλαβον οἱ ἡμέτεροι. Μεγάλαι δὲ θυσίαι καὶ εὐφρόσυνοι διασκεδάσεις ἐτελέσθησαν διὰ τὴν αἰσίαν ἔκβασιν ἐπιχειρήσεως, ἣν μόνον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἢ τόλμη καὶ τῶν γενναίων αὐτοῦ στρατιωτῶν ἢ ἀκαταμάχητος ἀνδρεία κατέστησαν κατορθωτὴν. Τὸ φρούριον τοῦτο ὠχυρώθη καλλίτερον καὶ ἐδόθη πρὸς φύλαξιν εἰς φρουρὰν Ἑλληνῶν.

§ 69. Παράδοσις Ταξέλων.

Ἄ' οὐ δὲ ὑπέταξε πᾶσαν τὴν ὄρεινὴν χώραν ὁ Ἀλέξανδρος, κατέβη μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τοὺς λειμῶνας τοῦ Ἴνδοῦ ποταμοῦ, ἵνα συλλάβῃ τοὺς ἐκεῖ νεμωμένους

ἐλέφαντας. Ἡ θήρα αὕτη τῶν ἐλεφάντων, ὧν πολλοὺς συνέλαβε ζῶντας, εἶχέ τι τὸ ἀσύνηθες καὶ ἔκτακτον. Καὶ τοῦτο κυρίως ἠγάπα ὁ Ἀλέξανδρος, γινώσκων πόσον ἐνθουσιᾷ τοὺς Ἕλληνας στρατιώτας ἢ ἀνδρεία καὶ τὸ ριψοκίνδυνον, καὶ πόσῃν αἴσθησιν προεῖ τοῦτο εἰς τοὺς λαοὺς, ὧν ἤθελε νὰ εἶναι βασιλεύς. Ἴδὼν δὲ παρὰ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν δάση ἀπέραντα μὲ δένδρα τρισμέγιστα, ἠθέλησε νὰ κατασκευάσῃ ἐξ αὐτῶν πλοῖα. Δὲν παρήλθε δὲ πολὺς καιρὸς, καὶ στόλος ποτάμιος κατασκευάσθη τοιοῦτος, οἷον οὐδέποτε ἄλλοτε εἶδεν ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς. Εἰς τὰ πλοῖα ταῦτα ἐμβὰς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ κατέπλευσε τὸν Ἰνδὸν, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὁποίου πυκνότεται ἦσαν μεγάλαι πόλεις καὶ κῶμαι. Μετὰ δέκα δὲ ἡμερῶν πλοῦν ἔφθασε παρὰ τὴν Πευκαλιώτιδα πόλιν, ἐνθα ὁ Ἡφαιστίων καὶ ὁ Περδίκκας πρὸ πολλοῦ εἶχον γεφυρώσῃ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, ὡς εἶχε διατάξῃ αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος.

Ἦσαν αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ ἔαρος τοῦ ἔτους 326, ὅτε ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς, ὅστις ἐνισχύθη καὶ διὰ πολλῶν ἐπικουριῶν τῶν ἡγεμόνων τῶν οἰκούντων ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, παρεσκευάσθη νὰ διαπεραιωθῇ εἰς τὴν ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην. Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον ἀφίκοντο καὶ πρέσβεις τοῦ ἡγεμόνος Ταξίλου, οἵτινες ἐβεβαίωσαν ἐκ νέου πρὸς τὸν βισιλέα τὴν πίστιν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν, ἔφερον δὲ εἰς αὐτὸν πλούσια δῶρα, τρεῖς χιλιάδας βοῶν, δέκα χιλιάδας προβάτων, τριάκοντα ἐλέφαντας, διακόσια τάλαντα ἀργυρίου, ἑπτακοσίους Ἰνδοῦς ἱππεῖς καὶ πάντα τὸν πεζὸν στρατὸν τοῦ ἡγεμόνος, προσέφερον δὲ ὡς δῶρον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἡγεμονίας ὀνόματι Τάξιλα, πόλιν

καλλίστην και μεγαλοπρεπεστάτην, κειμένην μεταξύ τῶν ποταμῶν Ἰνδοῦ και Ὑδάσπου. Ὁ Ἀλέξανδρος ἠύχαρι-
στήθη ἐκ τῆς πίστεως τοῦ φίλου αὐτοῦ βασιλέως και ἀπεφάσισε νὰ πορευθῆ εἰς τὰ Τάξιλα πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἡγεμόνος. Τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ἐπισηγύρισε διὰ θυσιῶν εἰς τοὺς θεοὺς, δι' ἀγώνων γυμνικῶν και ἵπικῶν. Μετὰ τὸ τέλος δὲ τούτων ἤρξατο ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ. Καὶ ἐν μέρος τοῦ στρατοῦ διέβαιναν ἐπὶ τῆς γεφύρας, ἄλλο δὲ ἐπὶ τῶν ποταμίων πλοίων, ὁ δὲ βασιλεὺς και οἱ περὶ αὐτὸν ἐπὶ δύο πολυτελῶν τριήρων, ἄς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐναυπήγησεν. Ἀφ' οὗ δὲ σύμπασι ὁ μέγας στρατὸς διέβη τὸν ποταμόν, ἐχώρησε κατ' εὐθείαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὰ Τάξιλα. Πρὸς βορρᾶν μὲν ἐφαίνοντο τὰ ὑψηλότατα ὄρη τοῦ κόσμου, τὰ Ἰμαλάια, κεκαλυμμένα ὑπὸ αἰωνίας χιόνος, πρὸς νότον δὲ ἐξετείνοντο εὐρύταται πεδιάδες ἀρδευόμεναι ὑπὸ τῶν ποταμῶν, και οὖσαι εὐφορώταται και κάλλιστα. Πανταχοῦ δέ, ὄλου και ἄν ἔστρεφες τὸ ὄμμα, ἐνεφανίζοντο μεγαλοπρεπεῖς τῆς χώρας μορφᾶι, βλάστησις γιγαντιαία, ποταμοὶ μέγιστοι, ὄρη οὐρανομήκη, ἐνδυμασίαι τῶν κατοίκων παράδοξοι, ἔθιμα αὐτῶν ἀλλόκοτα. Μίαν δὲ ὥραν μακρὰν τῆς πρωτευούσης εἶδεν ὁ στρατὸς ἐκθαμβος και τοὺς Ἰνδοὺς ἀσκητάς, οἵτινες γυμνοί, μεμονωμένοι, ἐκάθηντο ἀκίνητοι ἡμέραν και νύκτα προσευχόμενοι ὑπὸ τὰς καυστικωτάτας ἀκτῖνας τῆς μεσημβρίας και ὑπὸ τὴν ψυχρὰν δρόσον τῶν καταστέρων νυκτιῶν.

Ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθε πλησίον τῆς πόλεως, ὁ ἡγεμὼν Ταξιλης μετὰ στρατιωτικῆς μουσικῆς και μετ' ἐλεφάντων πολυτελέστατα κεκοσμημένων ἐξῆλθεν εἰς προὔπαντησιν τοῦ βασιλέως, ὃν ἠσπάσατο μετὰ βαθυτά-

του σεβασμοῦ, παραδοὺς καὶ ἑαυτὸν καὶ ὄλον τὸ κράτος αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἀμφότεροι οἱ ἡγεμόνες εἰσ-ἤλασαν ὁμοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἔνθα ἐτελέσθησαν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου μεγάλαι ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις, ὧν ἡ λαμπρότης καὶ ἡ πολυτέλεια ηὐξήθη ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς παρουσίας καὶ πολλῶν ἄλλων ἡγεμόνων, οἵτινες ἦλθον ἐνταῦθα, ἵνα ὁμοίωσι πίστιν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐξέφρασε πρὸς πάντας τοὺς ἡγεμόνας τὴν μεγάλην αὐτοῦ εὐχαρίστησιν διὰ τὴν πίστιν αὐτῶν καὶ ἀφοσίωσιν, καὶ ἀφῆκεν ἐπ' ὄνοματι του νὰ κατέχωσι τὰς χώρας, ἃς καὶ πρότερον κατεῖχον. Τινῶν δὲ μάλιστα ἐξέτεινε καὶ τὰ ὄρια διὰ τὰς πρὸς αὐτὸν ὑπηρεσίας αὐτῶν. Ἰδίως δὲ μεγαλοδωρότατος ἐδείχθη πρὸς τὸν Ταξίλην, πρὸς ὃν ἔδωκε στολὰς μηδικὰς πολυτελεστάτας, εἴκοσιν ἵππους ἑλληνικοὺς πολεμικοὺς, χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς φιάλας θαυμασίας ἑλληνικῆς τέχνης καὶ χίλια τάλαντα.

§ 70. Πῶρον ἀντίστασις.

Ἐκ Ταξίλων ἔπεμψεν ὁ Ἀλέξανδρος διαταγὴν πρὸς τὸν ἡγεμόνα Πῶρον, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὰ ὄρια τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ καὶ ἀκούσῃ τὴν βασιλικὴν ἀπόφασιν περὶ τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Ταξίλην. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος·

Εἰς τὰ ὄρια τῆς ἐπικρατείας μου θὰ ἔλθω πάντως, ἀλλὰ τίς θὰ εἶναι τοῦ λοιποῦ ἡ σχέσις μου πρὸς τὸν βασιλέα Ἀλέξανδρον καὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Ταξίλην, τοῦτο θὰ κρίνῃ ὁ πόλεμος, ὃν ἀναλαμβάνω ὑποστηρίζων τὴν ἐλευθερίαν τῆς χώρας μου.

Ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος καὶ εὐθύς συνέλεξε πάντα

τὰ στρατεύματά τοι, καὶ ἦλθε πρὸς τὸν ποταμὸν Ὑδάσπην, ὅστις ἦτο τὸ ὄριον τοῦ κράτους του, ἀπόφασιν ἔχων νὰ ἐμπιδήσῃ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ἐκάλει δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας τῆς Ἰνδικῆς εἰς βοήθειαν. Ὡς δὲ ἔμαθε ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος, εὐθύς ἔστειλε τὸν στρατηγὸν Κοῖνον εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, διατάξας νὰ διαλύσῃ τάχιστα τὰ πλοῖα καὶ μετενέγκῃ τὸ ὑλικὸν ὄλον εἰς τὸν Ὑδάσπην. Αὐτὸς δὲ λαβὼν τὸν στρατὸν πάντα καὶ πέντε ἀκόμη χιλιάδας Ἰνδούς, οὓς ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Γαξιλης καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι ἡγεμόνες, ἐκίνησε διευθυνόμενος εἰς τὸν Ὑδάσπην. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐκρήγνυνται ἐν τῇ Ἰνδικῇ βροχαὶ ραγδαῖαι, ἐξ ὧν οἱ ποταμοὶ πλημμυροῦσι καὶ αἱ ὁδοὶ καθίστανται ἄβατοι. Καὶ ὅμως ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐβάδιζε πρὸς οὐδὲν λογιζόμενος τὰς κακουχίας καὶ πρόθυμος νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ νικήσῃ. Μετὰ δύο ἡμερῶν ἐπίπλονον πορείαν ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν Ὑδάσπην, ὅστις ἤρχισε νὰ πλημμυρῇ ἔχων περὶ τὰ χίλια διακόσια βήματα πλάτος. Ἐν τῇ ἀντιπέραν ὄχθῃ ἐφαίνετο τὸ μέγα στρατόπεδον τοῦ Πύρου καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ αὐτοῦ παρεσκευασμένη εἰς μάχην, ἔμπροσθεν δὲ τοῦ στρατοῦ ὡσπερ πύργοι φρουρίου ἴσταντο παρατεταγμένοι τριακόσιοι ἐλέφαντες. Ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ ἐφάνη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ὑπὸ τοιούτους ὄρους δύσκολος καὶ διὰ τοῦτο ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Σκεπτόμενος ὅμως εὗρισκεν ὅτι ἡ μάχη δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναβληθῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον, καθ' ὅσον τὰ στρατεύματα τοῦ Πύρου θὰ ηὔξανοντο διὰ συμμαχικῶν στρατευμάτων, περὶ ὧν εἶχε πληροφορίας ὅτι ἦσαν καθ' ὁδόν. Διὸ ἀπεφάσισεν ἐν καιρῷ νυκτὸς νὰ διαβῆ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ δώσῃ μεγάλην ἀποφασιστι-

κὴν μάχην. Ἴνα δὲ διαλάβῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ, πότε θὰ γίνῃ ἢ διάβασις καὶ εἰς ποῖον μέρος τοῦ ποταμοῦ, διέταξε περὶ τὸ μεσονύκτιον νὰ σαλπίσωσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ πάντες οἱ σαλπικταί, νὰ βοήσῃ δὲ καὶ νὰ ἀλαλάξῃ ὁ στρατός, τὸ δὲ ἱππικὸν νὰ διατρέχῃ ἄνω κάτω τὴν ὄχθην, τὰ δὲ πλοῖα νὰ ἀναπλεύσωσιν, αἱ δὲ φύλαγες τοῦ στρατοῦ ὑπὸ μεγάλα καὶ λαμπρὰ πυρὰ νὰ χωρῶσιν εἰς τὸν ποταμὸν ὡς θέλουσαι δῆθεν νὰ διαβῶσιν αὐτόν. Ὡς δὲ ταῦτα ἐγένοντο ἐν τῇ ἐντεῦθεν ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ, εὐθύς ἠκούσθη θόρυβος καὶ ἐν τῷ ἀντιπέραῳ στρατοπέδῳ, οἱ ἐλέφαντες ἤχθησαν παρὰ τὴν ὄχθην, τὰ στρατεύματα παρεταχθησαν παρὰ τὸν ποταμὸν καὶ περιέμενον τὴν ἐπίθεσιν μέχρι πρωΐας, ἥτις ὁμως δὲν ἐγένετο. Ἀποκαμών δὲ ὁ Πῶρος καθ' ἐκάστην νύκτα νὰ ἐκθέτῃ καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ στρατεύματα καὶ εἰς τὰς καταγίδας καὶ εἰς τὰς ἀγρυπνίας καὶ εἰς τὸ ψῦχος τῆς νυκτὸς ἀπεφίσειε νὰ μὴ δίδῃ πλέον προσοχὴν εἰς τὸν θόρυβον τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ νὰ ἀφίνη τὰ στρατεύματα νὰ ἀναπαύωνται, θέτων μόνον φρουρὰς πολλαχοῦ τοῦ ποταμοῦ. Τοῦτο δὲ ἐπεθύμει καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, νὰ καταστήσῃ τὸν στρατὸν τοῦ Πύρου ἀκίνδυνον εἰς νυκτερινὰς ἐπιθέσεις.

§ 71. Λυσιπύργου μάχη.

Ὁ Κοῖνος, ὡς διετάχθη, διέλυσε τὰ πλοῖα καὶ ἔφερε δι' ὑποζυγίων τὰ ὑλικά πάντα εἰς μέρος τι παρὰ τὸν Ὑδάσπην κρυπτόμενον ὑπὸ γηλόφων καὶ ὑπὸ δένδρων, ὥστε ἐκ τῆς ἀντιπέρας ὄχθης δὲν ἠδύναντο οἱ ἐχθροὶ νὰ ἴδωσι, τί ἐνταῦθα ἐγίνετο. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος διήρесе τὸν στρατὸν εἰς τρεῖς μοῖρας. Καὶ τὴν μὲν μίαν μοῖραν ἀφῆκεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὑπὸ τὸν Κράτερον, διατάξας

αὐτὸν τότε μόνον νὰ διαβῆ τὸν ποταμὸν, ἐὰν οἱ ἀπεναντι ἐλέφαντες τοῦ ἐχθροῦ ἀπομακρυνθῶσι τῆς ὄχθης· τὴν δὲ δευτέραν ἀφῆκεν ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ στρατοπέδου παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Πτολεμαῖον τὸν Λαγίδου, ὃν διέταξε νὰ διαβῆ κατὰ σώματα τὸν ποταμὸν, εὐθύς ὡς ἴδῃ συμπλεκομένους τοὺς Ἴνδους ἐν μάχῃ. Αὐτὸς δὲ ἄγων τὴν τρίτην μοῖραν ἐχώρησε βορειότερον καὶ περὶ τὴν δειλὴν ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος, ὅθεν ἔμελλε νὰ γίνῃ ἡ διάβασις. Ὡς δὲ ἔφθασεν ἐν ταῦθα, ἤρξατο ἐν τάχει νὰ γίνῃται ἡ προπαρασκευὴ πρὸς διαβάσιν. Τὰ πλοῖα καθειλκύνοντο εἰς τὸν ποταμὸν, αἱ διφθέραι ἐπληροῦντο χόρτων, καὶ ἐσχάροι κατεσκευάζοντο, ἐφ' ὧν ἔμελλε νὰ βαδίσῃ ὁ στρατός. Ὅλος ὁ στρατός ἀπησχολεῖτο καθ' ὅλην τὴν νύκτα, οἱ δὲ φρουροὶ τοῦ ἐχθροῦ οὐδὲν ἐνόησαν· διότι κατὰ τὴν νύκτα ταύτην ἐγίνοντο φοβεροὶ ὄμβροι μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ βιαίων ἀνέμων, οἵτινες ὠφέλησαν, διότι δὲν ἄφινον νὰ ἀκουσθῆ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν οὔτε ὁ θόρυβος τοῦ στρατοῦ, οὔτε ἡ κλαγγὴ τῶν ὄπλων, οὔτε ὁ κτύπος τῶν τεκτόνων.

Εἶχε δὲ ἀρχίσῃ νὰ ὑποφώσκῃ ἡ ἡμέρα, ὅτε ἔπαυσεν ἡ βροχὴ καὶ ὁ ἄνεμος ὁ ἰσχυρὸς ἐκόπασε. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν στρατηγῶν του καὶ ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων του ἀνέβη εἰς τὴν βασιλικὴν τριακόντορον καὶ ἐπέρασε πρῶτος τὸν ποταμὸν, κατόπιν δὲ αὐτοῦ ἐπέρασεν ὡσαύτως ἐπὶ πλοίων καὶ ἐσχαρῶν καὶ διφθερῶν κέρφης πεπληρωμένων καὶ ὁ λοιπὸς στρατός καὶ τὸ ἵππικόν. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ ἔφιπποι σκοποὶ τοῦ Πάωρου, ἤλαυνον ἀπὸ ρυτῆρος, ἵνα φέρωσι τὴν εἴδησιν ταύτην εἰς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, δια-

βὰς ἄνευ οὐδενὸς κωλύματος τὸν ποταμόν, συνέταξεν εὐ-
θύς τὸν στρατὸν του καὶ ἐβάδισεν ἀμελλητι κατὰ τοῦ
ἐχθροῦ. Ὡς δὲ ἀνηγγέλθη εἰς τὸν Πῶρον, ὅτι ὁ ἐχ-
θρὸς διέβη τὸν ποταμόν καὶ ὅτι ἐπέρχεται κατ' αὐτοῦ
συντεταγμένος, ἐπειδὴ ἔβ' επεν ὅτι ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ
ἴσταντο δύο σώματα στρατοῦ, ἐνόησεν ὅτι ὀλίγος μόνον
στρατὸς τῶν Ἑλλήνων διέβη καὶ ἔσται' ε τὸν υἱὸν αὐτοῦ
μετὰ στρατοῦ καὶ ἑκατὸν εἴκοσιν ἄρμάτων, ἵνα μὴ ἀφή-
σῃ τὸν ἐχθρὸν νὰ προχωρήσῃ προσωτέρω. Ὅριστικὴν
μεγάλην μάχην δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ εὐθύς, διότι ἀνέμενε
πολλὰ, ἐπικουρίας συμμάχων ἡγεμόνων. Ὡς δὲ εἶδε τὸν
στρατὸν τοῦτον ἐπερχόμενον ὁ Ἀλέξανδρος, διέτα-
ξε τὸ ἵππικὸν ἀμεσῶς νὰ περικυκλώσῃ καὶ κατακόψῃ αὐ-
τόν. Καὶ τῷ ὄντι μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς ἐπέπεσε τὸ Του-
ρανικὸν ἵππικόν, ὥσπερ οἱ Ἴνδοὶ μετὰ γενναιοτάτην ἀμυ-
ναν κατετροπώθησαν, ἀφέντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μά-
χης τετρακοσίους ἵππεῖς, ἐν οἷς καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Πῶ-
ρου. Τὰ δὲ ἄρματα ἐν τῇ φυγῇ βαρέα γενόμενα ὑπὸ τοῦ
πηλοῦ περιέπεσον πάντα μετ' αὐτῶν τῶν ἵππων εἰς τὰς
χεῖρας τοῦ νικητοῦ.

Ὡς δὲ τὰ λείψανα τοῦ καιαστραφέντος σώματος ἔ-
φερον εἰς τὸν Πῶρον τὴν φοβερὰν εἶδησιν τῆς ἥττης
καὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ θανάτου τοῦ βα-
σιλόπαιδος, εὐθύς ἐνόησεν οὗτος, ποῖον ἐχθρὸν εἶχεν νῦν
ἔμπροσθέν του. Διό, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ καιρὸν εἰς τὸν Ἀ-
λέξανδρον νὰ ἀθροίσῃ πάσας τὰς δυνάμεις του, ἐπῆλθε
κατ' αὐτοῦ ἄγων ὄλον τὸ ἵππικόν, τριάκοντα χιλιάδας
πεζῶν, διακοσίους ἐλέφαντας καὶ τριακόσια ἄρματα. Δὲν
ἠδύνατο νὰ κάμῃ χρῆσιν ἅπαντος τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν
ἐμφάντων διότι μέρος τούτων ἔπρεπε νὰ ἐποπτεύῃ τὸν

Κράτερον και να προσέχη να ἐμποδίση τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ. Ὡς δὲ ὁ Πῶρος ἦλθεν εἰς τὸ κατάλληλον πεδῖον τῆς μάχης, παρέταξε τὸν στρατὸν αὐτοῦ κατὰ τὸν Ἰνδικὸν τρόπον, τοποθετήσας πρῶτον μὲν διακοσίους ἐλέφαντας, ὧν ἕκαστος ἀπεῖχε τοῦ ἄλλου κατὰ πενήκοντα βήματα, ὀπισθεν δὲ αὐτῶν τὸν πεζὸν στρατὸν κατὰ λόχους. Ἐκατέρωθεν δὲ τῶν πεζῶν ἐτάχθη τὸ ἱππικόν, ἔμπροσθεν τοῦ ὀποίου ἦσαν τὰ ἄρματα, ὧν ἕκαστον ἔφερε δύο ὀπλίτας, δύο τοξότας και δύο ὠπλισμένους ἠνιόχους. Τὸ φοβερώτατον ὁμως σῶμα πάντων ἐν τῇ πολεμικῇ ταύτῃ παρατάξει ἦσαν οἱ διακόσιοι ἐλέφαντες, ὧν ἡ ἐνέργεια θὰ ἠσφάλιζε τὴν νίκην, καθ' ὅσον τὸ λαμπρὸν ἱππικὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅπερ πάντοτε ἔφερε κρίσιν ἐν τῇ μάχῃ, δὲν ἠδύνατο νὰ ταχθῆ ἀπέναντι αὐτῶν· διότι οἱ ἱπποὶ βλέποντες τοὺς ἐλέφαντας ἐφοβοῦντο και ἐχώρουν ὀπίσω.

Τὸ μέγα τοῦτο πλεονέκτημα τοῦ ἐχθροῦ εὐθύς κατενόησεν ὁ Ἀλέξανδρος και ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῆ αὐτὸς πρῶτος κατὰ τοῦ ἀσθενεστέρου μέρους τῆς γραμμῆς τοῦ ἐχθροῦ, νὰ ἐκτελεσθῆ δὲ ἡ ἐπίθεσις διὰ τοῦ σώματος τοῦ στρατοῦ ἐπείνου, οὗ ἡ ὑπεροχὴ ἦτο ἀναμφίβολος. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε πέντε χιλιάδας ἱπέων, ἐνῶ ὁ ἐχθρὸς εἶχε μόνον δύο χιλιάδας ἐφ' ἑκατέρας πτέρυγος, ὧν ἡ μία διὰ τὴν ἀπόστασιν τὴν μεγάλην δὲν ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ τὴν ἄλλην. Διὸ διέταξε νὰ γίνῃ ἐπίθεσις εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ ἐχθροῦ, ἧτις ἐγένετο μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς, ὥστε τὰ μὲν ἄρματα τῶν Ἰνδῶν κατεστράφησαν, οἱ δὲ ἱππεῖς αὐτῶν ἀπώλεσαν τὴν τάξιν και ἀνηλεῶς κατεκόπτοντο ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ ἱππικοῦ. Τότε ὁ Πῶρος διέταξε τάχιστα νὰ ἔλθῃ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος βοηθὸς

ἡ δεξιὰ. Ἄλλα μόλις τὰ ἄρματα καὶ οἱ ἵππεῖς οὗτοι ἐστράφησαν πρὸς ἀριστεράν, εὐθύς ὄπισθεν ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν, καθ' ἣν εἶχε διαταγὴν, ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τῶν Ἑλλήνων. Μάτην οἱ Ἴνδοι ἐζήτουν νὰ ἀμυνθῶσιν ἀνδρείως πολεμοῦντες. Ἡ ὑπερέρα τῶν Ἑλλήνων δύναμις καὶ ἡ τέχνη καὶ ἡ ἀνδρεία ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ζητήσωσιν ἄσυλον ὄπισθεν τῶν ἐλεφάντων. Τότε ὁ Πῶρος διέταξε κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ ἵππικοῦ νὰ ὀδηγήσωσι τοὺς ἐλέφαντας. Ὡς δὲ τὰ θηρία ταῦτα ἤρξαντο δεινῶς νὰ βρυχῶνται, οἱ ἐλληνικοὶ ἵπποι φρουράξαντες ἐστράφησαν περίφοβοι ὀπίσω. Τότε κατὰ τῶν ἐλεφάντων διετάχθη νὰ ἐπέλθῃ ὁ πεζὸς στρατὸς τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἠκόντιζον τοὺς ἐπὶ τῶν ἐλεφάντων μαχητὰς καὶ τοὺς ἐλέφαντας αὐτοὺς ἔτυπτον διὰ βαρέων πελέκεων. Τὸ θέαμα ἐνταῦθα ἦτο δεινόν. Οἱ ἐλέφαντες ἔκφρονες καὶ μανιώδεις γενόμενοι διὰ τὸς πληγὰς, ἅς ἐλάμβανον, ὤρμησαν εἰς τὴν πυκνὴν φάλαγγα τῶν Ἑλλήνων καὶ διὰ τῶν προβοσκίδων καὶ τῶν ὀδόντων διέσχισον τὰ πάντα. Εἰ καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ συντηρηθῇ ἡ φάλαγξ, ἐν τούτοις ἕκαστος τῶν στρατιωτῶν ἐμονομάχει μετὰ τῶν θηρίων, ὡς ἠδύνατο. Ἐνῶ δὲ οἱ ἐλέφαντες δεινὴν φθορὰν ἐπόλουν εἰς τὸν στρατὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸ ἰνδικὸν ἵππικὸν ἀνασυσταθὲν ἤρξατο καὶ πάλιν τῆς μάχης πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἄλλα καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην φορὰν ἠττήθη καὶ κατέφυγε πάλιν πρὸς σωτηρίαν ὄπισθεν τῶν ἐλεφάντων. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος συναθροίσας ἅπαν τὸ ἵππικὸν ἐρρίφθη κατὰ τοῦ πεζικοῦ τῶν Ἰνδῶν μετὰ τοσαύτης βίας, ὥστε ἐν πλήρει ἀταξίᾳ καὶ μετὰ μεγίστης φθορᾶς ἐκρῦβη καὶ τοῦτο ὄπισθεν τῶν ἐλεφάντων. Οὕτω δὲ αἱ τοσαῦται χιλιάδες καὶ τοῦ ἵππικοῦ καὶ τοῦ πεζικοῦ ἀνε-

μίχθησαν φύρδην μίγδην και ἴσταντο περιδεεῖς ὀπισθεν τῶν ἐλεφάντων. Ἄλλα και τῶν ἐλεφάντων ἡ φθορὰ ἦτο ὄχι ὀλίγη. Οἱ ἀτρόμητοι Ἕλληνες διὰ πελέκεων ἐπέπιπτον ἐκ τῶν ὀπισθεν και ἀπέκοπτον τοὺς πόδας αὐτῶν, ὥστε περὶ τοὺς ἐκατὸν εἶχον πέση ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ. Τοιαύτην ὄψιν παρουσιαζεν ἡ μάχη τῶρ, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ ἐπιπέση τὸ ἰπλικὸν μὲ προτεταγμένας τὰς λόγχας ὡς και ἡ φάλαγξ μὲ προβεβλημένας τὰς σαρίσσας και νὰ κριθῆ ὀριστικῶς πλέον ἡ νίκη. Καὶ ὄντως εἰς τὴν διπλὴν ταύτην προσβολὴν οὐδεμία πλέον ἦτο ἀντίστασις δυνατὴ. Ἐκαστος τῶν Ἰνδῶν ἔμευγεν ὡς ἡδύνατο, ἄλλος εἰς ἄλλο μέρος. Ὡς δὲ εἶδον τὴν ὀλοσχερῆ ἦταν τῶν Ἰνδῶν και τὴν γενικὴν φυγὴν αὐτῶν και τὰ ὑπὸ τὸν Κράτερον στρατεύματα, ἅτινα ἴσταντο ἐν τῇ ἄλλῃ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ, εὐθύς διέβησαν τὸν ποταμὸν και ἐπετέθησαν κατὰ τῶν φευγόντων Ἰνδῶν, οὓς ἐξωλόθρευσαν. Ἐν τῇ μάχῃ δὲ ταύτῃ ἔπεσε και ὁ δευτερος υἱὸς τοῦ Πῶρου ἀνδρείως μαχόμενος.

§ 72. Παράδοσις Πῶρου.

Ὡς δὲ ὁ Πῶρος εἶδε τὴν καταστροφὴν τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ, ὡς ἤκουσε τὸν θάνατον και τοῦ ἐτέρου υἱοῦ του, δὲν ἠθέλε πλέον νὰ ἐπιζήση εἰς τοιαύτην συμφορὰν και ἀνεμίχθη και αὐτὸς μεταξὺ τῶν μαχομένων ἐπιζητῶν τὸν θάνατον. Ἄλλ' ἐν τῇ μάχῃ δὲν ἐφονεύθη ὡς ἐπεθύμει, ἀλλ' ἐτραυματίσθη κατὰ τὸν ὄμων και φόβος ὑπῆρχε, μὴ συλληφθῆ αἰχμάλωτος. Διὸ ἔσκιρψε τὸν ἐλέφαντα, ἐφ' οὗ ἐκάθητο μαχόμενος, και ἔφυγεν ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἀλέξανδρος, μέγαν ὄντα και γενναῖον, ἐθαύμασε και ἠθέλησε νὰ φθάσῃ

αὐτὸν διὰ τοῦ ἵππου καὶ νὰ περιποιηθῆ αὐτόν. Ἄλλ' ὁ ἵππος αὐτοῦ, ὁ ἀρχαῖος καὶ πιστὸς Βουκέφαλος, ἀποκαμῶν ἐκ τῆς πολυῶρου μάχης καὶ τῆς δίψης, ὧν δὲ καὶ γέρον δὲν ἠδυνήθη νὰ τρέξῃ πολὺ καὶ πεσῶν ἐτελεύτησε. Τότε ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ στείλῃ φίλον τοῦ Πῶρου ἄνδρα, Μερσίην ὀνόματι, καλῶν τὸν Πῶρον νὰ ἔλθῃ ὀπίσω, ἔνθα θὰ τύχῃ πάσης τιμῆς. Ὡς ἤκουσε τοὺς φιλόφρονας λόγους τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Πῶρος, ὧν δὲ ἅμα καὶ καταβεβλημένος ἐκ τῆς αἱμοραγίας τοῦ τραύματος, ὡς καὶ ἐκ τοῦ καμάτου, ἐστάθη καὶ καταβάς ἐκ τοῦ ἐλέφαντος παρεκάλεσε τὸν φίλον αὐτοῦ νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὡς δὲ ἦλθε πλησίον, ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τῆς ἀκολουθίας του ἦλθεν εἰς προὔπαντησιν τοῦ βασιλέως ἔφιππος, καὶ σιὰς πλησίον αὐτοῦ παρετίθει θαυμάζων τοῦ ἀνδρὸς τὸ μέγεθος, τὸ κάλλος καὶ τὸ γενναῖον καὶ ἀδούλωτον φρόνημα. Ἐπειτα πρῶτος ἠρώτησε τὸν Πῶρον λέγων·

Ζήτησον, Πῶρε, νὰ σοὶ δώσω ὅ,τι ἂν θέλῃς.

Ἐν μόνον ζητῶ παρὰ σοῦ, βασιλεῦ, νὰ προσενεχθῆς πρὸς ἐμὲ βασιλικῶς, ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος.

—Τοῦτο, καὶ χωρὶς νὰ ζητήσης, θὰ γίνῃ, εἶπεν ὁ βασιλεὺς. Ζήτησον ὅμως καὶ ἄλλο, οὐ ἔχεις ἀνάγκην καὶ ὅπερ θὰ σοὶ δώσω προθύμως, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος.

Ἐν τῷ βασιλικῶς περιέχονται τὰ πάντα, ὅσων ἔχω ἀνάγκην, ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος.

Οἱ ἀξιοπρεπεῖς οὔτοι λόγοι τοῦ ἠττηθέντος βασιλέως ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις οὐ μόνον ἀφῆκε τὸν Πῶρον νὰ βασιλεύῃ τῆς χώρας, ἣν εἶχε μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ καὶ ἄλλας χώρας κατόπιν προσέθηκεν εἰς τὸ βασίλειόν του. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶδεν ὅτι τοὺς Ἰν-

δούς, πεπολιτισμένους ὄντας καὶ πολυαριθμούς, δὲν ἠδύνατο διὰ μιᾶς πληγῆς νὰ καταστήσῃ ὑπηκόους τῆς ἑλληνοπερσικῆς αὐτοῦ μοναρχίας καὶ νὰ συγκρατήσῃ αὐτοὺς εἰς διαρκῆ ὑποταγὴν. Τὸ κάλλιστον μέσον πρὸς βαθμιαίαν διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐνταῦθα ἦτο ὁ προσεταιρισμὸς τῶν ἰσχυροτέρων Ἰνδῶν βασιλέων, οἵτινες νὰ εἶχον πρὸς αὐτὸν αἰσθήματα ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ καὶ οἵτινες νὰ ἀνεγνώριζον αὐτὸν ἐν ταῖς διαφοραῖς αὐτῶν ὑπέριστατον διαιτητὴν καὶ προστάτην. Διὰ τῆς πολιτικῆς ταύτης θὰ κατώρθου νὰ γίνῃ κύριος τῆς ἀπεράντου καὶ εὐδαίμονος ταύτης χώρας καὶ νὰ συγκρατῇ αὐτὴν δι' ὀλίγων δυνάμεων εἰς διαρκῆ ὑποταγὴν, ἀφ' οὗ θὰ εἶχεν εἰς ἑαυτὸν ὑπηκόους τοὺς ἡγεμόνας τῶν λαῶν τούτων. Διὰ τοῦτο μετὰ τὴν νικην ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Πύρου οὐδὲν μετέβαλε, μόνον ἐκτίσεν δύο πόλεις παρὰ τὸν Ὑδάσπην, τὰ Βουκέφαλα βορείως, πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ ἀποθανόντος ἐνταῦθα κατὰ τὴν μάχην ἐξόχου ἵππου τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν Νίκαιαν νοτιώτερον, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς περιφανοῦς νίκης

73. Ἑποταγὴ καὶ ἄλλων Ἰνδῶν ἡγεμόνων

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέπαυσεν ἐν τῇ κάλλιστῃ καὶ πλουσιωτάτῃ ταύτῃ χώρᾳ τὸν στρατὸν τοῦ ἐπὶ ἓνα μῆνα, παρέλαβε μέρος τοῦ στρατοῦ καὶ ἐχώρησε περαιτέρω. Οἱ Γλαῦσαι, λαὸς ὄρεινός τῆς Κασμυρίας, ὑπετάχθησαν ἐκουσίως εἰς τὸν βασιλέα, ἡ δὲ χώρα αὐτῶν προσηρτήθη εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Πύρου. Ἐνταῦθα ὑπῆρχον παρὰ τὸν ποταμὸν μεγάλα καὶ πυκνὰ δάση, ἐξ ὧν ἀρίστη πρὸς ναυπηγίαν ἐξήγετο ξυλεῖα. Ὅθεν ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ κόψωσι μεγάλα ἄ-

φθονα δένδρα και ταῦτα νὰ φέρωσιν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ εἰς τὰ Βουκέφαλα και εἰς τὴν Νίκαιαν, ἵνα κατασκευασθῇ ὁ μέγας στόλος, ἐφ' οὗ ἐσκόπει ὁ βασιλεὺς μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἰνδικῆς νὰ καταπλεύσῃ διὰ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ εἰς τὸν Ὠκεανόν.

Ἐκ τῆς χώρας τῶν Γλαυσῶν ὁ βασιλεὺς ἐχώρησε πρὸς ἀνατολὰς και ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Ἀκασίην, ὃν διέβη ἀκωλύτως. Ἐνταῦθα πρὸς ἀνάμνησιν εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ἔκτισε πόλιν κληθεῖσαν Ἀλεξάνδρειαν. Οἱ ἡγεμόνες πασῶν τῶν χωρῶν, δι' ὧν διέβαινε, προσήρχοντο και ὠμολόγουν αὐτῷ πίστιν και ὑποταγὴν. Διὰ τοῦτο ἐν βραχεῖ χρόνῳ διέτρεξε πᾶσαν τὴν χώραν, ἣν και ὑπέταξεν ἀμαχητὶ μέχρι τοῦ ἄλλου ποταμοῦ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ καλουμένου Ὑδραώτου. Μόνον λαὸς τις, οἱ Καθαῖοι, ὧν πρωτεύουσα πόλις ἦσαν τὰ Σάγγαλα, και οἵτινες ἦσαν περιώνυμοι διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν και τὴν πολεμικὴν τέχνην, δὲν ἠθέλησαν νὰ παραδοθῶσιν, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐνωθέντες και μετ' ἄλλων φυλῶν ἀπεφάσισαν νὰ ἀντισταθῶσιν ὀχυρωθέντες ὅσον ἠδύναντο καλύτερον ἐν Σαγγάλῳ. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, ἐτόράπη κατ' αὐτῶν και μετὰ δύο ἡμερῶν σύντονον πορείαν ἐνεφανίσθη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἔμπροσθεν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Καὶ κατὰ πρῶτον ἐγένετο ἡ προσβολὴ τῆς ἀκροπόλεως, ἣν μετὰ πεισματώδη μάχην ἐκυρίευσαν οἱ Ἕλληνας. Διὸ ἠναγκάσθησαν οἱ Καθαῖοι νὰ καταφύγωσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἣν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπολιορκήσεν εὐθύς ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Καθαῖοι εἶχον πεισθῆ ἕκ τῆς μάχης ὅτι οἱ Ἕλληνας ἦσαν ἀκαταμάχητοι, διανοήθησαν τὴν νύκτα νὰ

φύγωσι διά τινος λίμνης, ἣτις ἦτο παρὰ τὰ τείχη τῆς πόλεως. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ὑποπεύων τοῦτο εἶχε τοποθεῖσθαι ἐνταῦθα ἰσχυρὰν φρουράν, ἣτις ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐξερχομένων τὴν νύκτα καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ κλεισθῶσι πάλιν εἰς τὴν πόλιν. Ὡς δὲ ἐγένετο ἡμέρα, ἐπανελήφθη ἡ πολιορκία, τὰ δὲ φοβερὰ μηχανήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκρῆμνισαν πολλαχοῦ τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ οἱ Ἕλληνες εἰσβαλόντες κατέλαβον αὐτήν. Ἐκ τῶν Καθαίων, ὅσοι εὑρέθησαν ἐντὸς τῆς πόλεως, ὀλίγοι διεσώθησαν, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῶν ἐξηγριωμένων στρατιωτῶν, εἰς οὓς οὐκ ὀλίγην φθορὰν εἶχε προξενήσῃ κατὰ τὴν μάχην τῆς προτεραίας ἡμέρας τὸ ἀνδρείον τοῦτο γένος τῶν Καθαίων.

Ὡς δὲ ἐγνώσθη ὅτι οἱ Καθαῖοι ἠττήθησαν καὶ ἡ πόλις αὐτῶν τὰ Σάγγαλα ὑπετάχθη καὶ καιεστράφη, φόβος κατέλαβε τοὺς περιοίκους καὶ πάντες προσήρχοντο νὰ ὁμολογήσωσι πίστιν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον.

Ἐκ τῆς χώρας τῶν Καθαίων ἐχώρησεν ὁ Ἀλέξανδρος βορείως εἰς τὴν χώραν τοῦ Σωπείδου, ἣτις ἔκειτο εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Ὑφάσιος ποταμοῦ κατὰ τὰς πρώτας σειρὰς τοῦ Ἰμαίου ὄρους (Ἰμαλάια). Ὡς δὲ ὁ στρατὸς ἦλθε πλησίον τῆς πρωτευούσης, εἶδεν ὅτι αἱ πύλαι πᾶσαι ἦσαν κλεισταί, τὰ δὲ τείχη καὶ οἱ πύργοι ἄνευ στρατιωτῶν. Ἄλλ' ἐνῶ ἴσταντο ἀποροῦντες, ἂν ἡ πόλις ἦτο ἐγκαταλειμμένη ἢ ὑπῆρχεν ἐν τῷ πράγματι δόλος τις, αἰφνης ἀνεφύχθησαν αἱ πύλαι καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐν λαμπρῇ καὶ πολυαριθμῷ συνοδείᾳ μετὰ μουσικῆς καὶ τυμπάνων ἐξῆλθεν εἰς ὑποδοχὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, προσφέρων εἰς αὐτὸν ὡς δεῖγμα ὑποταγῆς πολλὰ καὶ πολυτελῆ δῶρα, ἐν οἷς ἦσαν καὶ κύνες πικραμέγεις καὶ πρὸς τοὺς λέοντας

αὐτοὺς ἱκανοὶ νὰ ἀντιπαλαίωσιν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀφῆκε τὸν Σωπεῖθην νὰ κατέχη τὴν χώραν καὶ ἐχώρησε περαιτέρω εἰς τὸ βασιλείον τοῦ Φηγέως, ὅστις εὐθὺς προσῆλθε καὶ αὐτὸς καὶ ὠμολόγησε διὰ δώρων τὴν ὑποταγὴν αὐτοῦ εἰς τὸν μέγαν βασιλέα. Ὅθεν καὶ οὗτος ἀφέθη ἐλεύθερος νὰ κατέχη τὴν ἀρχήν.

§ 74. Λόγος τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπὲρ τοῦ πολέμου

Ἐνταῦθα παρὰ τὸν Ὑφασιν διατρέβων ὁ Ἀλέξανδρος ἔμαθεν ὅτι πέραν τοῦ ποταμοῦ πρὸς ἀνατολὰς εἶναι χώρα μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὅτι αὐτὴν κατοικοῦσι λαοὶ πολεμικοὶ, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἑλέφαντες πολλοί, μεγαλειότεροι καὶ ἀγριώτεροι τῶν ἄλλων. Ὡς δὲ ἤκουσε ταῦτα, ηὔχαριστήθη πολὺ, διότι νέον στάδιον ἐνεφανίζετο πολεμικῆς δόξης, καὶ ἀπεφάσισε νὰ διαβῆ τὸν ποταμὸν καὶ χωρήσῃ προσωτέρω. Ἀλλ' οἱ στρατιῶται ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη ἀδιαλείπτως πολεμοῦντες ἀπέκαμον, πόθος δὲ τῶν γονέων, τῶν τέκνων, τῶν συζύγων, κατέλαβε τὴν ψυχὴν αὐτῶν καὶ ἐπεθύμησαν νὰ ἐπανέλθωσι πλέον εἰς τὴν πατρίδα. Διὸ σφόδρα ἐλυπήθησαν, ὡς ἔμαθον ὅτι ὁ βασιλεὺς διανοεῖται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ ἔργα. Καὶ ἄλλοι μὲν τούτων συνήρχοντο ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἔκλαιον τὴν τύχην αὐτῶν, ἄλλοι δὲ τολμηρότεροι ἔλεγον ὅτι δὲν θὰ ἀκολουθήσωσι τὸν βασιλέα τοῦ λοιποῦ εἰς νέας ἐκστρατείας. Ταῦτα πάντα ἐγένοντο γνωστὰ καὶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις, πρὶν γίνῃ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀθυμία τῶν στρατιωτῶν μεγαλειτέρα, ἐκάλεσε τοὺς στρατηγοὺς πάντας εἰς συνέλευσιν καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ταῦτα·

Βλέπων ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, ὅτι

νῦν δὲν μὲ ἀκολουθεῖτε πλέον εἰς τοὺς κινδύνους μὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν, ἐκάλεσα ὑμᾶς ἐνταῦθα, ὅπως, εἰάν μὲν πείσω ὑμᾶς ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν πόλεμον, χωρήσωμεν προσωτέρω· εἰάν ὁμως πεισθῶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τοῦτο, νὰ σταματήσωμεν ἕως ἐδῶ καὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν ὀπίσω. Καὶ ἂν μὲν κατορθώσωμέν τι διὰ τῶν μέχρι τοῦδε κοινῶν ἡμῶν ἀγώνων, δὲν προσήκει εἰς ἐμὲ νὰ εἶπω. Ἄλλ' ἂν καρπὸς τῶν ἀγώνων τούτων εἶναι ἡ κατοχὴ τῆς Ἰωνίας, τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Φρυγίας τῆς μεγάλης καὶ τῆς μικρᾶς, τῆς Καππαδοκίας, τῆς Παφλαγονίας, τῆς Λυδίας, τῆς Καρίας, τῆς Λυκίας, τῆς Παμφυλίας, τῆς Φοινίκης, τῆς Αἰγύπτου ὁμοῦ μετὰ τῆς Λιβύης τῆς ἐλληνικῆς, τινῶν μερῶν τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας, τῆς Βαβυλωνίας, τῆς Σουσιανῆς, τῆς Περσίας, τῶν χωρῶν πασῶν μέχρι τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ἰνδικοῦ Κανιάσου· ἂν ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς ῥέῃ διὰ τῆς ἡμετέρας χώρας, καὶ ὁ Ὑδάσπης καὶ ὁ Ἀκεσίνης καὶ ὁ Ὑδραώτης, διὰ τί ὀκνεῖτε νὰ προσθέσητε καὶ τὸν Ὑφασιν καὶ τὰ ἔθνη τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ὑφάσιος εἰς τὸ ἡμέτερον κράτος; Ἡ φοβεῖσθε, μὴ ἀντισταθῆσι πρὸς ἡμᾶς οἱ βάρβαροι, ἀφ' οὗ βλέπετε, ὅτι ἄλλοι μὲν ἔρχονται καὶ ὑποτάσσονται ἐκουσίως, ἄλλοι δὲ συλλαμβάνονται αἰχμάλωτοι, ἄλλοι δὲ φεύγοντες ἀφίνουσιν ἡμῖν τὴν χώραν αὐτῶν ἔρημον, ἣν δίδομεν εἰς τοὺς συμμάχους ἢ εἰς ὅσους ἐκουσίως παραδίδονται εἰς ἡμᾶς; Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες, νομίζω, τοὺς κόπους πάντοτε ἔχουσιν ὡς σκοπὸν τοῦ βίου των, δι' ὧν κατορθοῦνται καλὰ ἔργα. Ἐὰν τις ἐξ ὑμῶν θέλῃ νὰ γινώσκῃ, πότε τέλος πάντων θὰ παύσωσιν αὐτοὶ οἱ πόλεμοι, ἃς μάθη ὅτι ὀλίγη ἀκόμη ὑπολείπεται χώρα μέχρι τοῦ ποταμοῦ

Γάγγου καὶ τῆς ἀνατολικῆς θαλάσσης. Ἐκεῖ θὰ ἴδητε, πῶς ὁ Ἰνδικὸς κόλπος συνέχεται μὲ τὸν Περσικὸν καὶ πῶς ἡ Ὑρκανία θάλασσα ἐνοῦται μὲ τὴν μεγάλην θάλασσαν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Περσικοῦ κόλπου θὰ περιπλεύση στόλος ἡμέτερος μέχρι τῶν Ἡρακλείων στηλῶν. Καὶ οὕτω πᾶσα ἡ Λιβύη γίνται ἡμετέρα ὡς καὶ πᾶσα ἡ Ἄσια, καὶ ὄρια τοῦ κράτους ἡμῶν θὰ εἶναι τὰ ὄρια τῆς γῆς, τὰ ὁποῖα ἐποίησεν ὁ Θεός. Ἐὰν δ' ὁμως ἀποτραπῶμεν τώρα τοῦ ἔργου, τότε θὰ ὑπολειφθῶσι πέραν τοῦ Ὑφάσιος καὶ μέχρι τῆς ἀνατολικῆς θαλάσσης ἀκόμη πολλοὶ λαοὶ μάχιμοι. Ὡσαύτως θὰ μείνωσι λαοὶ πρὸς βορρᾶν τῆς Ὑρκανίας καὶ πολλοὶ Σκύθαι ἀδούλωτοι. Καὶ φοβοῦμαι, μήπως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἡμῶν οἱ ἐλεύθεροι οὗτοι παρακινήσωσιν εἰς ἀπαστασίαν τοὺς ὑποταγμένους, καὶ τότε πάντες οἱ ἀγῶνες ἡμῶν θὰ ματαιωθῶσιν. Ἡ θὰ γίνῃ ἀνάγκη πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐπιχειρήσωμεν νέας ἐκστρατείας πρὸς ὑποταγὴν αὐτῶν καὶ θὰ ὑποβληθῶμεν πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας καὶ νέους κινδύνους. Διὰ τοῦτο καρτερήσατε ὀλίγον, ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι. Τὰ καλὰ ἔργα εἶναι τῶν κοπιαζόντων καὶ κινδυνευόντων. Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες, καὶ ὅταν ζῶσιν, εὐχαριστοῦνται νὰ κοπιᾶζωσι, καὶ ὅταν ἀποθάνωσιν ἀφίνουσιν ὀπισθεν αὐτῶν δόξαν ἀθάνατον. Ἡ δὲν ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὁ πρόγονος ἡμῶν, οὐχὶ μένων ἐν Τύρινθι ἢ ἐν Ἀργεῖ ἢ ἐν Πελοποννήσῳ ἢ ἐν Θήβαις ἐφθασεν εἰς τοιαύτην δόξαν, ὥστε νὰ γίνῃ ἢ νὰ νομίζεται θεός; Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς Διόνυσος δὲν ὑπεβλήθη εἰς μικροτέρους κόπους τοῦ Ἡρακλέους, Ἡμεῖς δὲ ἐφθάσαμεν καὶ ἐπέκεινα τῆς Νύσης. Καὶ ἡ Ἄσρος ἄκρα, ἣν δὲν ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ ὁ Ἡρακλῆς, ἐκυριεύθη

¹ Ἐκδοσις πέμπτη 1923.

ὑφ' ἡμῶν. Καὶ σεῖς τώρα προσθέσατε εἰς τὰ πολλά, τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε κατελάβετε, καὶ τὰ ὀλίγα ὑπολειπόμενα ἐπὶ τῆς Ἀσίας μέρη. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς τί μέγα γὰλόν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν, εἴαν ἐκαθήμεθα ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἠρκοῦμεθα νὰ φυλάττωμεν τὰς οἰκίας ἡμῶν ἀποκρούοντες τοὺς Θοῤᾰκας καὶ τοὺς Ἰλλυριοῦς, ὅσοι ἠθέλον νὰ ἀρπάσωσι τὰ ἡμέτερα; Καὶ εἴαν μὲν οεῖς μόνον ἐκοπιάζετε καὶ ἐκινδυνεύετε, ἐγὼ δὲ ὁ ἀρχηγός σας ἀπέφευγον πάντα κίνδυνον, τότε θὰ εἴχετε δικαίον, νὰ ἀποκάμητε καὶ νὰ παραπονήσθε· διότι, ἐνῶ οεῖς μόνον κοπιάζετε, ὅμως τοὺς καρπούς τῶν κόπων σας ἀπολαμβάνουσιν ἄλλοι. Ἀλλὰ τώρα βλέπετε ὅτι πάντες ἐξ ἴσου ὑποβαλλόμεθα εἰς τοὺς αὐτοὺς κόπους καὶ εἰς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους, τὰ δὲ βραβεῖα κείνται ἐν τῷ μέσῳ πάντων τῶν ἀγωνιζομένων. Καὶ ἡ χώρα, ἣν κατελάβομεν, εἶναι ὑμετέρα καὶ οεῖς σατραπεύετε αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν χρημάτων τὰ περισσότερα δίδονται εἰς ὑμᾶς. Καὶ ὅταν θὰ κυριεύσωμεν ὅλην τὴν Ἀσίαν, τότε σᾶς ὀρκίζομαι ὅτι θὰ σᾶς φορτώσω μὲ ἀγαθὰ τόσα, ὅσα δὲν φαντάζεται οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν. Καὶ τοὺς μὲν θέλοντας νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν περτεῖδα τῶν θὰ φροντίσω νὰ ἀποστείλω ἢ καὶ θὰ ὑδηγήσω ἐκεῖ ἐγὼ αὐτός, τοὺς δὲ θέλοντας νὰ μένωσιν ἐνταῦθα θὰ καταστήσω ζηλωτοὺς εἰς τοὺς ἀπερχομένους.

§ 73. Ὁ Κόσμος ὑπὲρ τῆς ἐπιστροφῆς.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος. Καὶ εἰς πολὺν μὲν χρόνον ἦτο ἄκρα σιωπὴ, διότι οἱ στρατηγοὶ οὔτε ἐτόλμων νὰ ἀντίπωσι πρὸς τὸν βασιλέα φανερῶς οὔτε πάλιν ἠθέλον νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὴν γνώμην του. Καὶ πολλάκις

μὲν ὁ βασιλεὺς προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ εἰπωσιν ἑλευθέρως τὴν γνώμην των, ἀλλὰ πάντες ἐσιώπων· Τέλος ὁ Κοῖνος ὁ Πολεμοκράτους λαβὼν θάρρος εἶπε ταῦτα·

Ἐπειδὴ, ὦ βασιλεῦ, δὲν θέλεις ἄκοντας τοὺς Ἕλληνας νὰ ὀδηγήσης περαιτέρω, ἀλλ', ὡς εἶπες, ἐὰν πείσης αὐτούς, ἐγὼ δὲν θὰ ὀμιλήσω ὑπὲρ ἡμῶν τῶν στρατηγῶν, ὅσοι εἴμεθα ἐνθάδε συνηγμένοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπεδαψίλευσας καὶ τιμὰς καὶ πλοῦτον, καὶ οἱ ὁποῖοι εἴμεθα πρόθυμοι πάντοτε νὰ ὑπακούωμεν εἰς σὲ καὶ νὰ ἐκτελῶμεν τὰ διαταττόμενα, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες εἶναι καὶ οἱ πολυπληθέστεροι. Καὶ λέγω ταῦτα, ὅχι διὰ νὰ εὐχαριστήσω τοὺς στρατιώτας, ἀλλὰ διότι νομίζω συμφέροντα εἰς τὸν βασιλέα ἡμῶν. Νομίζω δὲ ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας μου δικαιούμαι νὰ μὴ ἀποκρύπτω ὅσα νομίζω συμφέροντα, ἀφ' οὗ μάλιστα ζητεῖς ἐπιμόνως τὴν γνώμην ἡμῶν, καὶ ἀφοῦ ἤξεύρεις, ὅτι ἐγὼ μέχρι τοῦδε οὐδένα κόπον, οὐδένα κίνδυνον ἐζήτησά ποτε νὰ ἀποφύγω. Ὅσα μέχρι τοῦδε κατώρθωσας, βασιλεῦ, διὰ τῶν στρατιωτῶν, οὓς ἔφερες ἐκ τῆς πατρίδος σου, εἶναι πλεῖστα καὶ μέγιστα. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς φρονῶ ὅτι εἶναι συμφέρον νὰ τεθῆ πέρας εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ εἰς τοὺς κινδύνους. Καὶ σὺ αὐτὸς βλέπεις, πόσοι Ἕλληνες καὶ ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἡμεῖθα, ὅτε ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ πόσοι ζῶμεν ἀκόμη.

Τοὺς Θεσσαλοὺς, ἐπειδὴ δὲν ἦσαν πρόθυμοι νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν πόλεμον, ἀπέστειλας εὐθύς ἀπὸ τῶν Βάκτρων εἰς τὴν πατρίδα των, καλῶς ποιῶν. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων οἱ μὲν κατοικοῦντες ὡς ἄποικοι ἐν ταῖς πόλεσιν, ἅς κατῴκισας, δὲν μένουσιν εὐχαριστημέ-

νοι, οἱ δὲ ἑξακολουθοῦντες τὰς ἐκστρατείας ἀγωνιζόμενοι, κινδυνεύοντες, ἄλλοι μὲν ἐφρονεύθησαν εἰς τὰς μάχας ἄλλοι δὲ τετραυματισμένοι καὶ ἀνάπηροι ἐγκατελείφθησαν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἀσίας· πλεῖστοι δὲ ἀπέθανον ὑπὸ νόσων, ὀλίγοι δὲ ἀκόμη σώζονται, οἵτινες ὁμῶς οὔτε τὴν σωματικὴν ρώμην τὴν παλαιὰν πλεονέχουσιν οὔτε τὴν ψυχικὴν προθυμίαν. Πάντας δὲ τούτους κατατρώχει πόθος νὰ ἴδωσι τοὺς γονεῖς των, ὅσοι ἀκόμη τούτων ζῶσι, νὰ ἴδωσι τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδάς των, νὰ ἴδωσι τὴν πατρίδα των, ἢν εἶναι συγγνωστόν, ἔὰν θέλωσι νὰ ἴδωσι τώρα μάλιστα, ὅτε ἔγιναν μεγάλοι ἐκ μικρῶν καὶ πλούσιοι ἐκ πενήτων. Ἀλλὰ καὶ σὺ μὴ θέλε νὰ ἀναγκάσῃς αὐτοὺς νὰ σὲ ἀκολουθῶσιν ἄκοντες· διότι δὲν θὰ δεικνύωσι πλεον τὴν αὐτὴν προθυμίαν εἰς τοὺς κινδύνους. Καλὸν εἶναι, βασιλεῦ, νὰ ἐλθῆς καὶ σὺ εἰς τὴν πατρίδα σου, νὰ ἴδῃς τὴν μητέρα σου καὶ νὰ κομίσῃς εἰς τὸν πατρῶον οἶκόν σου τὰς μεγάλας καὶ πολλὰς νίκας σου. Καὶ ἂν θέλῃς πάλιν νὰ ἑξακολουθήσῃς τὸν πόλεμον, τότε παρασκευάζεις νέα στρατεύματα καὶ ἔρχεσαι ἢ κατὰ τῶν Ἰνδῶν, ὅσοι κατοικοῦσι πρὸς ἀνατολάς, ἢ εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον, ἢ κατὰ τῶν Καρχηδονίων καὶ τῆς ἄλλης χώρας τῆς πέραν τῶν Καρχηδονίων. Τοῦτο θὰ ἀποφασίσῃς μόνος. Θὰ σὲ ἀκολουθήσωσι δὲ τότε ἄλλοι Μακεδόνες καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, νέοι ἀντὶ γερόντων καὶ ἀκμαῖοι ἀντὶ κερμηκότων, οἵτινες θὰ προσέρχωνται μετὰ πολλῆς προθυμίας, πρῶτον μὲν διότι δὲν ἔδοκίμασαν πολέμους, ἔπειτα δὲ διότι βλέπουσιν ὅτι, ὅσοι μετέσχον τῆς ἐκστρατείας, ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα των πλούσιοι ἀντὶ πενήτων καὶ ἔνδοξοι ἀντὶ ἀφανῶν. Καλὸν δὲ εἶναι, ὦ βασιλεῦ, νὰ τηρῆται

καὶ ἐν τῇ εὐτυχίᾳ ἰσοφροσύνη. Ὅταν σὺ ἡγήσῃσαι τοιούτου στρατοῦ, τότε οὐδένα ἄλλον ἔχεις νὰ φοβηθῆς ἢ μόνον τὸ Θεόν.

Ὡς εἶπε ταῦτα ὁ Κοῖνος, βαθεῖα συγκλίνησις κατέλαβε πάντας. Πολλοὶ δὲ ἐδάκρουν ἐκ τῶν παρόντων δηλοῦντες οὕτως ὅτι δὲν ἠθέλον νὰ προχωρήσωσι καὶ ὅτι δὲν ἠθέλον νὰ προχωρήσωσι καὶ ὅτι λίαν ἐπεθύμουν τὴν ἐπιστροφὴν. Ὁ Ἀλέξανδρος ὁμως λίαν ἐλυπήθη διὰ τὴν παρρησίαν τοῦ Κοίνου καὶ διὰ τὴν διαγωγὴν τῶν ἄλλων στρατηγῶν καὶ διέλυσε τὸν σύλλογον. Τῇ δὲ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἐκάλεσε πάλιν αὐτοὺς καὶ εἶπε μετ' ὀργῆς

Ἐγὼ ἀπεφάσισα νὰ πορευθῶ προσωτέρω, οὐδένα δὲ ἐκ τῶν Ἑλλήνων θὰ βιάσω ἄκοντα νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ. Θὰ εὐρεθῶσι, νομίζω, στρατιῶται, οἵτινες θὰ ἀκολουθήσωσιν ἐκουσίως τὸν βασιλέα αὐτῶν. Ὅσοι ὁμως θέλουσι νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ἅς ἐτοιμασθῶσι νὰ ἀπέλθωσι καὶ νὰ εἰπωσιν εἰς τοὺς συμπολίτας των ὅτι ἐπιστρέφουσιν ἐγκαταλιπόντες τὸν βασιλέα των ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολεμίων.

Ταῦτα εἶπε καὶ ἀπῆλθε μόνος εἰς τὴν σκηνὴν. ἔγθα ἐκλείσθη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, χωρὶς νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς οὐδένα νὰ τὸν ἴδῃ. Ἡλιεὶς δὲ ὅτι οἱ στρατιῶται κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον θὰ μετενούουν. Ἄλλ' ὡς ἦλθε καὶ ἡ τρίτη ἡμέρα καὶ εἶδεν ὅτι ἐλυποῦντο μὲν οἱ στρατιῶται διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδύναντο εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο νὰ τὸν εὐχαριστήσωσι, διότι πάντες ἐπεθύμουν νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, τότε ἀπεφάσισε καὶ αὐτὸς νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ἐγνωστοποίησε τοῦτο εἰς τὸ στράτευμα. Ὡς δὲ διεδόθη τοῦτο εἰς τοὺς στρατιώτας, χαρὰ μεγάλη κατέλαβεν αὐτοὺς, καὶ ἀνευφήμουν

τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ἠθέλησεν ὁ ἀήττητος νὰ νικηθῆ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν του καὶ προσήρχοντο εἰς τὴν σκηνὴν του εὐχόμενοι αὐτῷ πάντα τὰ ἀγαθὰ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀποφασίσας νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν, ἐξέλεξεν ἄλλην ὁδὸν ἢ ἐκείνην, δι' ἧς ἦλθεν εἰς τὰς Ἰνδίας. ἠθέλε νὰ ὑποτάξῃ πρῶτον πάντας τοὺς λαοὺς, ὅσοι οἰκοῦσιν ἐντὺθεν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ καὶ κατόπιν οὗτος μετὰ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ στρατοῦ νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ τῆς Γεδρωσίας, διὰ τῆς Καρμανίας καὶ Περσίας εἰς Βαβυλῶνα, ὃ δὲ Ἑφαιστίων καὶ ὁ Κράτερος βορειότερον τῆς Γεδρωσίας βαδίζοντες νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν Καρμανίᾳ. Ὁ δὲ στόλος ὑπὸ τὸν Νέαρχον, ἀφ' οὗ διαπλεύσῃ διὰ τοῦ ὠκεανοῦ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐφράτου.

§ 76. Ἀλεξάνδρου τραυματισμός.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν λαῶν τῆς Ἰνδικῆς, οὓς νῦν ἠθέλησε νὰ ὑποτάξῃ ὁ Ἀλέξανδρος, ἦσαν καὶ οἱ Μαλλοὶ κατοικοῦντες ἐκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ Ὑδραώτου. Ἦσαν δὲ οὗτοι ἀνδρείοτατοι, καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν πεποιθότες ἀπεφάσισαν νὰ ἐμποδίσωσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὴν διάβασιν διὰ τῆς χώρας των. Ἀλλ' εἰς πάσας τὰς μάχας, ἃς συνῆψαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, κατετροπώθησαν καὶ πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῶν ὑπετάγησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Μόνον μία πόλις αὐτῶν οὔσα ὀχυρωτάτη δὲν παρεδίδοτο. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος αὐτὸς νὰ πολιορκήσῃ αὐτὴν πανταχόθεν καὶ νὰ διατάξῃ γενικὴν κατ' αὐτῆς ἔφοδον. Οἱ δὲ Μαλλοί, μὴ δτηνηθέντες νὰ ὑπομείνωσι τὴν ὀρμὴν τῶν Ἑλλήνων, ἐγκατέλιπον τὰ τείχη

τῆς πόλεως καὶ ἐνεκλείσθησαν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ἣτις ἦτο ὑψηλὴ καὶ ὀχυρωτάτη. Ἄλλ' ἐπὶ ὁ ἀγὼν ἐγένετο περὶ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ὃ Ἀλέξανδρος εἶχε διαρρήξει μίαν τῶν πυλῶν αὐτῆς, δι' ἧς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ πρῶτος ἔφθασε μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ κάτω τῆς ἀκροπόλεως. Καὶ ἤρξαντο εὐθύς οἱ στρατιῶται ἄλλοι μὲν νὰ ὑποσκάπτωσι τὰ τεῖχη τῆς ἀκροπόλεως, ἄλλοι δὲ νὰ προσάγωσι κλίμακα πρὸς ἀνάβασιν. Ἄλλ' ἢ ἀπο τῶν πύργων τῆς ἀκροπόλεως πίπτουσα βροχὴ τῶν βελῶν καθίστα καὶ τοὺς τελημηροτάτους στρατιώτας δειλούς. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἀρπάσας κλίμακα παρ' ἐνὸς στρατιώτου στηρίζει αὐτὴν εἰς τὸ τεῖχος καὶ καλυφθεὶς ὑπὸ τῆς ἀσπίδος του ἤρχισε νὰ ἀναβαίῃ. Ἡκολούθουν δὲ αὐτὸν ὁ Πευκέστας, ὁ Λεοννάτος καὶ ὁ Ἀβρέας. Εἶχε δὲ ἀναβῆ ὁ Ἀλέξανδρος μέχρι τῶν ἐπάλξεων, ὅτε κατὰφωσε μαχόμενος πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς διὰ τοῦ ξίφους ἄλλους μὲν νὰ φονεύσῃ, ἄλλους δὲ νὰ ἀπομηκρύνῃ τοῦ τεύχους καὶ οὕτω νὰ ἀναβῆ ἐπ' αὐτοῦ καὶ πηδήσῃ εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Τοῦτον ἠκολούθησαν εὐθύς καὶ οἱ τρεῖς ἀνδρεῖοι οἱ παρακολουθοῦντες αὐτόν, ὁ Πευκέστας, ὁ Λεοννάτος καὶ ὁ Ἀβρέας. Ὡς δὲ εἶδον οἱ ὑπασπισταὶ τοῦ ὄτι ὁ βασιλεὺς ἐπήδησεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, περίφοβοι ὑπὲρ τῆς ζωῆς αὐτοῦ. ἤρχισαν μετὰ σπουδῆς πάντες νὰ ἀναβαίνωσι τὴν κλίμακα, ἣτις ὅμως ὑπὸ τοῦ βάρους συνετρίβη, ὥστε καὶ οἱ ἀναβαίνοντες ἔπεσον κάτω καὶ οἱ κάτω ὄντες δὲν ἠδύναντο πλέον, ἀφ' οὗ δὲν ὑπῆρχε κλίμαξ, νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ βασιλέως.

Οἱ δὲ Μαλλοὶ ἐκ τῆς λαμπρότητος τῶν ὀπλων καὶ ἐκ τῆς μεγίστης ἀνδρείου ἐνόησαν ὅτι οὗτος ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἔσπευσαν νὰ φονεύσωσιν αὐτόν. Καὶ πρῶτος

ὄρμῃ κατ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰνδῶν, ὃν ἐφόρευσε ἐυ-
θύς ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τοῦ ξίφους, ὡς καὶ ἕτερον δρα-
μόντα πρὸς βοήθεια τοῦ πεσόντος Μιλλοῦ βασιλέως.
Τοῦτο ἰδόντες οἱ Μιλλοὶ ἐφοβήθησαν καὶ δὲν ἤρχοντο
μὲν πλησίον, ἀλλ' ἔβαλλον μακρόθεν καὶ βέλη καὶ ἀκόν-
τια καὶ ὅτι ἕκαστος εἶχε κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Περὶ δὲ
τὸν Ἀλέξανδρον ἴσταντο μόνον τρεῖς γενναῖοι ἄνδρες
οἱ ἀνοσβάντες μετ' αὐτοῦ, οἵτινες ἐμάχοντο ἀνδρειότατα
ὑπερασπίζοντες τὸν βασιλέα. Καὶ ὁ μὲν Ἀβρέας ἐφονεύθη
τοξευθεὶς εἰς τὸ πρόσωπον, τραυματίζεται δὲ καὶ ὁ Ἀλέ-
ξανδρος διὰ βέλους, ὅπερ διέσχισε τὸν σιδηροῦν θώρακα
καὶ ἐνεπήχθη εἰς τὸ στήθος ἄνω τοῦ μαστοῦ, ὅθεν ἤρ-
χισε νὰ ἐξέσχηται ἄφθονον αἷμα. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν τὸ
αἷμα ἦτο θερμόν, εἰ καὶ βαρὺ, ἴστατο καὶ ἐμάχετο ὁ βα-
σιλεὺς. Ὅτε ὁμῶς πολὺ ἐξεχύθη αἷμα, κατέλαβεν αὐτὸν
ἱλιγγος καὶ λιποψυχία καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος αὐτοῦ.
Τοῦτο ἰδὼν ὁ Πουκέστας ἐκράτησε τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ
προασπίζων τὸν βασιλέα κατὰ τῶν ἐχθρικῶν βελῶν, ὁ δὲ
Λεοννάτος ἠγωνίζετο νὰ ἀπωθήσῃ τοὺς πολεμίους. Ἀλ-
λά καὶ οἱ δύο οὗτοι τραυματίζονται καὶ ὁ Ἀλέξανδρος
νῦν διατρέχει τὸν μέγιστον κίνδυνον.

§ 76. Ἀγρία ἐκδέξεις τῶν Ἑλλήνων.

Καθ' ὃν δὲ χρόνον τοιαῦτα ἐτελοῦντο ἐντὸς τῆς ἀ-
κροπόλεως, ἔξω αὐτῆς ἐγίνετο ἀγριωτάτη κίνησις τῶν
Ἑλλήνων. Οὗτοι ἰδόντες τὸν βασιλέα αὐτῶν πηδήσαντα
ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως ἐνόμισαν πλέον αὐτὸν ἀπολε-
σθέντα, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ βοηθήσωσιν αὐτόν. Τοῦ-
το ἐνέβαλεν αὐτοὺς εἰς μανίαν. Πάντες τρέχουσι νὰ ἀρ-
πάσωσι κλίμακας, ὀλοκλήρους κορμούς δένδρων κυλίου-

σι, μηχανὰς φέρουσι πλησίον τοῦ τείχους διὰ νὰ ἀναβῶσιν. Ἄλλὰ τὰ πάντα φαίνονται εἰς τὴν βίαν αὐτῶν ὅτι βραδύνουσιν, ἤξεύρουσι δὲ ὅτι πάσης στιγμῆς ἀναβολὴ δύναται νὰ ἐπενέγκῃ τοῦ βασιλέως αὐτῶν τὸν θάνατον. Διὰ τοῦτο ἄλλοι μὲν ἐμπηγνύοντες πασσάλους εἰς τὸ τεῖχος ἀναρριχῶνται μετὰ μεγάλης δυσκολίας, ἄλλοι δὲ στηριζόμενοι εἰς τοὺς ὄμους τῶν ἄλλων ἀναβαίνουν εἰς τὰς ἐπάλξεις. Ὡς δὲ οἱ ἀναβάντες εἶδον τὸν βασιλέα αὐτῶν κείμενον χαμαί, καὶ τὸν Πευκέστιαν καὶ τὸν Λεονῆτον προμαχοῦντας, πηδῶσι μετ' οἰμωγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ πάντες εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ συνίσταται εὐθύς μάχη κρατερὰ περὶ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως, ὃν πάντες ἐθεώρουν νεκρόν. Ἄλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται Ἕλληνες δὲν ἔμειναν ἀργοί. Ἐλθόντες εἰς τὴν πύλην τῆς ἀκροπόλεως καὶ ὑποθέντες τοὺς ὄμους ἐξέβαλον τὰ θυρώματα ἐκ τῶν στροφίγγων καὶ ἤνοιξαν αὐτήν. Καὶ ἤδη φρικτὸν ἐνεφανίσθη θέαμα τῆς στρατιωτικῆς ἀγριότητος καὶ σκληρότητος. Τὰ πάντα, γυναῖκες, παιδιά καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα ὄντα, καταρρίπτονται ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ μόνον τὸ αἷμα τῶν σφαττομένων δύναται νὰ καταπραῦνῃ τὴν φλόγα τῆς ἐκδικήσεως αὐτῶν. Ἐν τῇ γενικῇ ταύτῃ καταστροφῇ καὶ σφαγῇ στρατιῶται ἔφεραν μακρὰν τὸν βασιλέα λιπόθυμον, χωρὶς νὰ ἤξεύρῃ κανεὶς, ἂν θὰ ζῆσῃ ἢ θὰ ἀποθάνῃ. Τὸ βέλος ἐτηρεῖτο ἀκόμη ἐντὸς τῆς πληγῆς, ὅπερ δοκιμάζουσι νὰ ἐξαγάγωσιν, ἀλλὰ μάτην· διότι ἡ ἀγκιστροειδὴς ἀκὴ τοῦ βέλους ἐμποδίζει τὴν ἐξαγωγήν. Καθ' ὃν δὲ χρόνον σύρουσι πρὸς τὰ ἔξω τὸ βέλος, ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν δριμυτάτων πόνων συνέρχεται ἐκ τῆς λιποθυμίας καὶ συμβουλεύει νὰ σχίσωσι διὰ τοῦ ξίφους τὰς σάρκας του καὶ νὰ ἐξαγάγωσι τὸ βέλος. Ἄλλ'

ἐκ τῆς ἀφθόνου αἰμορραγίας νέα εἰς αὐτὸν ἔρχεται λιποθυμία. Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος φαίνονται ἀλλεπαλλήλως μαχόμενοι περὶ τῆς ψυχῆς τοῦ μεγάλου τραυματίου. Οἱ φίλοι ἴσταντο θρηνοῦντες περὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ καὶ οἱ στρατιῶται πρὸ τῆς σκηνῆς. Οὕτω παρήλθεν ἡ νύξ.

§ 78. Ἱασις τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Εἰς τὸ στρατιόπεδον, ὅπερ ἦτο εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὑδραώτου, ἔφθασεν ἀπαισία φήμη περὶ τῆς μάχης ταύτης, περὶ τοῦ τραύματος τοῦ βασιλέως ὡς καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ καὶ παρήγαγεν ἀπερίγραφτον συγχυσιν καὶ θλίψιν. Οἱ στρατιῶται, ὡς περιῆλθεν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἢ εἰδήσις ἀπὸ στόματος εἰς στόμα περὶ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως, ἤρχισαν νὰ θρηνώσι καθ' ἅπαν τὸ στρατιόπεδον. Μετὰ τὴν πρώτην δὲ ταύτην ἐντύπωσιν συνελθόντες ἐκ τῆς λύπης ἤρχισαν νὰ ἐρωτῶσιν ἀλλήλους, τί μέλλουσι νῦν νὰ πράξωσιν. Ἀπορία δὲ καὶ ἀθυμία καὶ ἡ φοβερὰ τῆς ἀπελπισίας σιωπὴ κατέλαβε πάντα τὰ στόματα. Πῶς ἔμελλεν ὁ στρατὸς νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν πατρίδα; τίς ἔμελλε νὰ γίνῃ αὐτοῦ ἀρχηγός; πῶς ἔμελλον νὰ διέλθωσι τὰς ἀπειρους ἐκτάσεις, τοὺς τρομεροὺς ποταμούς, τὰ μέγιστα καὶ ἀγριώτατα ὄρη καὶ τὰς φοβερὰς ἐρήμους; Πῶς νὰ σωθῶσιν ἐκ τοσοῦτων μυχίμων λαῶν, οἵτινες μαθόντες τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔμελλον νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας αὐτῶν; Τὰ πάντα ἐνόμιζον ἀπολεσθέντα ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ ὅτε κατόπιν ἦλθε λόγος ὅτι ὁ βασιλεὺς ζῆ καὶ ὅτι θὰ καταβῆ μετ' ὀλίγον εἰς τὸ στρατιόπεδον, πολλοὶ δὲν ἐπίστευον τοῦτο, ἐνόμιζον δὲ ὅτι ἐπί-

τηδες πλάττονται τοιαῦτα πρὸς καθησύχασιν τῶν στρατιωτῶν.

Εὐτυχῶς ὁ βασιλεὺς ἐσώθη ἐκ τοῦ θανάτου. Τὸ τραῦμα μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας, δὲν παρεῖχε πλέον σπουδαῖον φόβον θανάτου. Ὡς δὲ ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ στρατοῦ τὴν θλίψιν καὶ τὴν ἀπελπισίαν, διότι ἐφρόνει ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε, ἀπεφάσισε νὰ καταβῆ εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸ τῆς τελείας αὐτοῦ ἀναρρώσεως. Κατεσκευάσθη λοιπὸν μεγαλοπρεπὴς σκηνὴ ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος αὐτοῦ, ἣτις ἄνευ κωπηλασίας ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ Ὑδραῶτου ποταμοῦ ὠθουμένη ἔφερε τὸν βασιλέα εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Ὑδραῶτου καὶ Ἀκσίνου, ὅπου ἦτο τὸ στρατόπεδον. Ὡς δὲ ἐπλησίασεν ἡ ναυαρχὴ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, αἵτινες ἐκαλύπτοντο ὑπὸ χιλιάδων στρατιωτῶν, διέταξεν ὁ βασιλεὺς νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν σκηνὴν ἀπὸ τῆς πρῆμνης, ἵνα ἴδωσι πάντες. Οἱ στρατιῶται δὲν ἐπίστευον ἀκόμη, νομίζοντες ὅτι νεκρὸς κομίζεται ὁ βασιλεὺς. Ἄλλ' ὅτε προσωρμίσθη ἡ ναυαρχὴ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέτεινε τὴν χεῖρα χαιρετίζων τοὺς στρατιώτας, τότε παμμεγέθους φωνὴ χαρᾶς ἀνέβη μέχρι οὐρανοῦ ἀπὸ χιλιάδων στομάτων καὶ δάκρυα χαρᾶς ἐφανήσαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν στρατιωτῶν, ἰδόντων ζῶντα τὸν βασιλέα των. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐζήτησε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου. Καὶ οἱ μὲν ὑπασπισταὶ προσέφερον κλίνην, ἵνα ἐπ' αὐτῆς περιέλθῃ τὸ στρατόπεδον, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ φέρωσιν αὐτῷ ἵππον. Ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἵππου, ἀνεβόησεν ἅπανα ἡ στρατιὰ καὶ ἀντήχησαν αἱ ὄχθαι καὶ τὰ δάση. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν προητοιμασμένην αὐτῷ σκηνὴν, κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἵνα ἴδωσιν αὐτὸν οἱ στρατιῶται καὶ βαδίζοντα. Τότε περιεκύ-

κλωσαν αὐτὸν πανταχόθεν ὁ στρατός. Καὶ ἄλλοι μὲν ἤπιοντο τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἄλλοι δὲ ἠγάριστοντο καὶ νὰ ἴδωσιν αὐτὸν ἐγγύθεν μόνον καὶ νὰ ἐπευφημήσωσιν· ἄλλοι δὲ ἔρραινον αὐτὸν μὲ ἄνθη, ἅτινα παρεῖχε τότε ἡ γῆ, ἄλλοι δὲ ἔρριπτον ἐπ' αὐτοῦ ταινίας.

Ἄφ' οὗ δὲ ἐντελῶς ἰάθη ὁ Ἀλέξανδρος, τότε προσέφερε θυσίας εὐχαριστηρίους εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἀγῶνας διαφόρους ἐτέλεσεν. Οἱ δὲ ἄλλοι λαοὶ μαθόντες τὴν συμφορὰν τῶν πολεμικῶν λαῶν, τῶν Καθαίων καὶ τῶν Μαλλῶν, καὶ φοβηθέντες μὴ πάθωσι καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ, ἔστειλαν πρόσβεις καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, στέλλοντες ἅμα πρὸς αὐτὸν καὶ παντοῖα δῶρα.

§ 79. Πορεία διὰ τῆς Γεδρωσίας.

Ὁ Ἀλέξανδρος, πρὶν ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, κατεσκευάσεν μέγαν στόλον, οὗ τὴν ἀρχηγίαν ἀνέθηκεν εἰς τὸν Νέαρχον, σκοπὸν ἔχων διὰ τοῦ στόλου τούτου νὰ ἀνοίξῃ τὴν θαλασσίαν ὁδὸν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Ἦτο περίπου τὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου, ὅτε ἀνέξευξεν ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἰνδῶν, ἐπιστρέφων εἰς τὴν Περσίαν. Ἄφ' οὗ δὲ διήλθε διὰ τῆς χώρας τῶν Ἀραβιτῶν καὶ τῶν Ὀρειτῶν, διώρισεν ἐνταῦθα ἴδιον σατράπην, τὸν Ἀπολλοφάνην, ὃν διέταξε νὰ φροντίσῃ περὶ προμηθείας τροφῆς διὰ τὸν στρατόν, ἢ νὰ συγκομίσῃ ἐκ τῶν μεσογείων μερῶν εἰς τὴν παραλίαν. Ἐπειδὴ δὲ μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ παραπλεύσῃ τὴν χώραν ταύτην καὶ ὁ στόλος ὁ προσερχόμενος ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, ὅστις θὰ προσωρμίζετο εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, διέταξε νὰ ἔχωσιν ἐτοιμοὺς τροφὰς καὶ διὰ τὸν στό-

λον. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀφῆκεν ὀπίσω καὶ τὸν Λεοννάτον μετὰ στρατοῦ, ἵνα συντρέχη τὸν σατραπὴν καὶ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως τῶν διατειταγμένων, μέχρις οὗ περιπλεύσῃ τὴν χώραν ὁ στόλος.

Ἐκ τῆς χώρας τῶν Ὀρειτῶν ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν πλείστων στρατευμάτων εἰσῆλθεν εἰς τὴν Γεδρωσίαν. Εἶναι δὲ αὕτη ἔρημος, ἐν ἣ σπανιώτατα ἐμφανίζονται ἀραιὰ φοινίκων δένδρα, ἢ σμύρνα, ἐξ ἧς ῥέει τὸ εὖοσμον αὐτῆς δάκρυ, ὅπερ συνέλεγον οἱ Φοίνικες, οἱ πρὸς ἐμπορίαν μετὰ πλήθους καμήλων παρακολουθοῦντες τῇ στρατιᾷ, ἐν ἀφθονία ἐνταῦθα εὐρισκόμενον, ὡς μὴ συλλεχθὲν ποτε παρ' οὐδενός. Παρὰ τὴν θάλασσαν ἢ παρὰ τὸ ὕδωρ, ὅπου ὑπῆρχε τοιοῦτον, ἦνθι καὶ ἡ εὖοσμος μύρικη. Ἐπι δὲ τῆς γῆς εἶρπεν ἡ νάρδος καὶ ἕτερόν τι εἶδος φυτοῦ ἀκανθώδους, ἐνῶ οἱ λαγωοὶ περιεπλέκοντο καὶ συνελαμβάνοντο. Πλησίον τοιούτων θέσεων ἀνεπαύετο ὁ στρατὸς τὴν νύκτα καὶ ἐκ τῶν φύλλων τῆς σμύρνης καὶ τῆς νάρδου παρεσκευάζετο ἡ νυκτερινὴ αὐτοῦ κλίνη. Ἄλλ' ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἡ παραλία ἐγίνετο ἐρημότερα καὶ ἄβατος, τὰ ρεύματα ἀπεξηραίνοντο ἐντὸς τῆς φλογεραῆς ἄμμου, οὐδὲν δὲ ἴχνος οὔτε ἀνθρώπων οὔτε ζῶων ἐφαίνετο πλέον. Ὁ στρατὸς ἠναγκάσθη ἕνεκα τοῦ καύσωνος νὰ ὀδοιπορῇ τὴν νύκτα ἀναπαυόμενος τὴν ἡμέραν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παραλία ἦτο ἔρημος καὶ ἀκατοίκητος, ἠναγκάσθη νὰ τραπῇ πρὸς τὰ μεσογειότερα, ἵνα καὶ δι' ἑαυτὸν πορίζηται τροφήν καὶ διὰ τὸν στόλον, χάριν τοῦ ὁποίου ἔπρεπε νὰ συγκομίζωνται εἰς ὠρισμένα μέρη κατὰ τὴν παραλίαν τροφαί, νὰ ἀνορύττωνται δὲ καὶ φρέατα, ἵνα ἀντλή ὕδωρ. Οἱ τὰς τροφὰς τοῦ στόλου εἰς τὴν παραλίαν κομίζοντες διηγοῦνται ὅτι εὗρον κατὰ

τὸν αἰγιαλὸν τῆς ἐρήμου ταύτης χώρας ἀθλίους τινὰς ἀνθρώπους, ἀμβλυτάτους τὴν φύσιν, οἵτινες κατόκουν ἐν καλύβαις ἐκ κογχῶν συγκειμέναις, ἀποζῶντες ἀπὸ ἰχθύων ἐξηραμμένων, πίνοντες δὲ ὕδωρ ὑφάλμυρον, ὅπερ λαμβάνουσιν ἐκ λάκκων, οὓς σκάπτουσι παρὰ τὴν παραλίαν, Μετὰ μακρὰς καὶ ἐπιμόχθους νυκτερινὰς πορείας, καθ' ἃς ἡ αὐστηρὰ τάξις καὶ πειθαρχία ἦτο πλέον ἀδύνατον νὰ διατηρηθῆ, ἔφθασεν ὁ στρατὸς εἰς κόμας τινὰς μεσογειότερον βαδίζων, ἔνθα εὔρε τροφὰς τινὰς, ἃς διένειμεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν στρατὸν μετὰ πάσης φειδοῦς, τὰ δὲ περισσεύματα ἐσφραγισμένα διὰ τῆς βασιλικῆς σφραγίδος ἐστάλησαν εἰς τὴν παραλίαν μετὰ καμήλων χάριν τοῦ στόλου. Ἄλλ' ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἐχώρησε περαιτέρω, οἱ συνοδεύοντες τὰ φορτία ταῦτα στρατιῶται, ὀλίγον φροντίζοντες περὶ τῶν βασιλικῶν σφραγίδων, ἤνοιξαν τὰ φορτία καὶ διένειμαν πρὸς ἀλλήλους τὰς τροφὰς, δόντες ἐξ αὐτῶν καὶ εἰς ἄλλους, οἵτινες προσῆλθον πρὸς αὐτοὺς πεινῶντες. Τοῦτο κατηγγέλθη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις συνεχώρησε τὴν προᾶξιν, διότι ἐπέσθη ὅτι ἀνάγκη ἐπίσσε τοὺς στρατιώτας νὰ παραβῶσι τὴν πειθαρχίαν καὶ ἕκαστος ἔπρεπε νὰ φροντίζη περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σωτηρίας. Διὸ ἐπέδραμε τὴν χώραν καὶ ὅσα ἐκ νέου τρόφιμα ἠδυνήθη νὰ συλλέξῃ ἔστειλεν εἰς τὴν παραλίαν ὑπὸ ἀσφαλῆ συνοδείαν. Διετάχθησαν δ' ἐνταῦθα οἱ ἐγχώριοι νὰ ἀλέσωσιν ὅσον ἦτο δυνατόν πλείοτερον σῖτον, λαμβάνοντες αὐτὸν ἐκ τῶν μεσογειότερων τόπων καὶ νὰ στείλωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀκτὴν μετὰ φοινίκων, βοῶν καὶ προβάτων. Καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς ἄλευρα εἰς τὴν παραλίαν δι' ἐνὸς τῶν ὑπαπιστιῶν του.

§ 80. Φοβερά παθήματα τοῦ στρατοῦ.

Οὕτω δὲ διηνεκῶς ὁ στρατὸς ἐχώρει ἐπὶ τὰ πρόσω προσεγγίζων εἰς τὸ φορικωδέστερον τῆς ἐρήμου μέρος, ὅπου ὁ στρατὸς ὑπέφερε πολὺ περισσότερον ἢ ὅσα ὑπέφερε καθ' ὅλην τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀσίας. Διότι πρῶτον μὲν τὸ καῦμα τὸ ἐπιφλέγον τοῦ ἡλίου καὶ ἡ ἔλλειψις ὕδατος, δεύτερον δὲ ἡ ἄμμος, ἣτις ὑπεχώρει ὑπὸ τοῦς πόδας τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ὑποζυγίων, ὡς ὑποχωρεῖ ὁ πηλὸς ἢ ἡ χιὼν ἢ ἀπάτητος, τρίτον δὲ αἱ κατ' ἀνάγκην γινόμεναι μακρὰι πηρεῖαι, διότι αἱ πηγαὶ τοῦ ὕδατος ἔκειντο εἰς λίαν μακρινὰς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις καὶ οἱ σταθμοὶ μόνον πλησίον πηγῶν ἠδύναντο νὰ γίνωσι, τέταρτον δὲ καὶ ἡ ἔλλειψις τροφῶν, πάντα ταῦτα ἐπέφερον φοβερὰν καταστροφὴν καὶ εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ εἰς τὰ ὑποζύγια. Ἡ πειθαρχία εἶχεν ἐντελῶς παραλύσῃ. Στρατιῶται ὀδηγοῦντες τὰ ὑποζύγια καὶ πεινῶντες ἔσφαττον αὐτὰ καὶ ἔτρωγον λέγοντες ὅτι ταῦτα ἀπέθανον ὑπὸ πείνης ἢ δίψης, ἄλλοι δὲ κατέκοιτον τὰς ἀμάξας, ἄς ἐγκατέλειπον, ἵνα ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐνοχλήσεως, νὰ ὀδηγῶσιν αὐτὰς δυσκόλως κινουμένας ἐν τῇ βαθεῖα ἄμμῳ τῆς ἐρήμου. Ἄλλ' ἡ ἀπώλεια τῶν ὑποζυγίων καὶ ἀμαξῶν εἶχε φοβερὰ ἐπακολουθήματα. Διότι οἱ ἀσθενοῦντες καθ' ὁδὸν ἢ οἱ ἀποκείμενοι ἐκ τῆς ὁδοπορίας ἢ τοῦ κάματος ἢ οἱ καταβαλλόμενοι ὑπὸ δίψης δὲν ἠδύναντο νὰ μετακομισθῶσι καὶ ἐγκατελείποντο εἰς τὴν τύχην των, χωρὶς νὰ παραμένῃ εἰς αὐτοὺς οὔτε ὀδηγὸς οὔτε νοσοκόμος. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν δεινῶν, τὰ ὅποια ἔφερον ἡ πείνα, ἡ δίψα, ὁ κάματος, προσετέθησαν καὶ ἄλλα. Πολλοὶ στρατιῶται καταλαμβανόμενοι ὑπὸ ὕπνου κατεκλί-

νοντο καθ' ὁδὸν καὶ ἐκοιμῶντο, ἐνῶ ὁ στρατὸς προε-
χώρει. Ὅτε δὲ οὗτοι ἀφυπνίζοντο, δὲν ἐγίνωσκον τὴν
ὁδόν, ἵνα βαδίσωσιν εἰς τὸν στρατὸν τὸν ἄλλον, καὶ
περιπλανώμενοι ἀπόλλυντο. Φοβερόν δὲ ἦτο καὶ τὸ πά-
θημα τοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς αἰφνιδίου βροχῆς. Καὶ ἐν τῇ
γῆ τῶν Γεδρωσίων, ὡς καὶ ἐν Ἰνδία, ἐνσκήπτουσι με-
γάλαι καταιγίδες καὶ κατακλύζουσι τὸν τόπον. Ὁ στρα-
τὸς εἶχεν ἀυλισθῆ πλησίον χειμάρρου, ἔχοντας ὀλίγιστον
ὕδωρ, ὅτε περὶ τὸ μεσονύκτιον ὁ χειμάρρος ἐμπλησθεὶς
ὑπὸ τῶν ὄμβρων, οἵτινες ἐγένοντο μακράν, παρέ-
συρε καὶ γυναῖκας καὶ παιδιά καὶ ὑποζύγια τὰ ὑπολειπό-
μενα καὶ ὄπλα τῶν στρατιωτῶν ὡς καὶ ὅλην τὴν ἀπο-
σκευὴν τοῦ βασιλέως. Πολλοὶ δὲ στρατιῶται καὶ ὑποζύ-
για ἀπέθνησκον ἐκ τῆς ὑπερμέτρου ὑδροποσίας, ὅτε ἐφ-
θάνον εἰς ὕδωρ μετὰ μακράν ὁδοιπορίαν. Διὸ διέταξεν ὁ
Ἀλέξανδρος νὰ μὴ στρατοπεδεύωσι πλέον πλησίον τοῦ
ὑδατος, ἀλλ' ὀλίγον μακράν, καὶ νὰ εὐιτηρῶνται οἱ
στρατιῶται κατὰ τὴν πόσιν τοῦ ὑδατος. Τοιαύτας τα-
λαιπωρίας ἐδοκίμαζεν ὁ στρατὸς διερχόμενος διὰ τῆς
Γεδρωσίας ἐρήμου. Καὶ εἰς τὰς ταλαιπωρίας ταύτας ὑπε-
βάλλετο καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ὁδοιπορῶν καὶ διψῶν καὶ
κακουχούμενος καὶ αὐτὸς ὡς καὶ οἱ ἀπλοῖ στρατιῶται.
Λέγεται ὅτι μίαν ἡμέραν, ὅτε ὑπῆρχε παντελὴς ἔλλειψις
ὑδατος καὶ ὁ στρατὸς ἐτήκετο ὑπὸ δίψης, στρατιῶται
ἱπετρέπησαν τῆς ὁδοῦ, ἵνα ζητήσωσιν ὕδωρ χάριν τοῦ
βασιλέως. Εὐρόντες δὲ ἐν τινι χαράδρᾳ ὀλίγον ἀποστάζον
ὕδωρ συνέλεξαν μετὰ κόπου τοῦτο ἐν τινι περικεφαλαίᾳ
καὶ μετὰ σπουδῆς ἦλθον πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ὡς μέγα
καὶ ἀγαθὸν εὐρόντες. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔλαβε τὴν περικε-
φαλαίαν καὶ ἀφ' οὗ ἐπήνεσε τοὺς στρατιώτας, ἔχυσε τὸ
ὕδωρ, εἰπὼν ὅτι καὶ ἐγὼ θέλω νὰ διψῶ, ἀφ' οὗ ὅλος ὁ

στρατός διψᾷ. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ στρατιῶται, τοσοῦτον ἠύχαριστήθησαν, ὥστε πάντες ἐνόμισαν ὅτι ἔπιον αὐτοὶ τὸ χυθὲν ὕδωρ καὶ ἐβάδιζον ἐμπρὸς μετὰ περισσοτέρας εὐκολίας.

Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα οὐδαμοῦ πλέον ἐφαίνετο ὁδός, οἱ δὲ ὁδηγοὶ δὲν ἐνεθυμοῦντο τὴν ὁδόν, διότι οὔτε δένδρον οὔτε λόφος τις ὑπῆρχεν, ἵνα βοηθῆ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν, ὁ Ἀλέξανδρος λαβὼν ἵππεῖς τινὰς ἐπορεύθη ἀριστερὰ καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐνταῦθα διέταξε νὰ σκάψωσι βαθέως εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ εὗρέθη ὕδωρ γλυκὺ καὶ καθαρὸν. Τότε ἦλθεν ὁλος ὁ στρατός ἐνταῦθα καὶ ἐπορεύετο ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ὑδρευόμενος οὕτως ἐκ τοῦ αἰγιαλοῦ.

Τῇ δὲ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἐτράπη ὁ στρατός ἀπὸ τῆς παραλίας εἰς τὰ μεσόγεια καὶ ἔφθασαν εἰς τὰ Ποῦρα, πόλιν τῆς Γεδρωσίας. Ἐνταῦθα ἔληξαν αἱ ταλαιπωρίαι αὐτοῦ, Ἄλλ' εἰς ποῖαν νῦν εὗρίσκετο κατάστασιν; Ἡ διὰ τῆς ἐρήμου πορεία διήρκεσεν ἐξήκοντα ἡμέρας, τὰ δὲ δεινὰ καὶ αἱ ζημίαι τῆς πορείας ταύτης ἦσαν μεγαλείτεροι πάντων τῶν δεινῶν, ὅσα εἶχεν ὑποστῆ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκστρατείας. Ἐκ τοῦ ἠρωϊκοῦ στρατοῦ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Ἀσίας τὰ μὲν τρία τέταρτα ἀπωλέσθησαν, οἱ δὲ σωθέντες ἦσαν παρηλλαγμένοι καὶ σκελετώδεις, γυμνοὶ καὶ ἄοπλοι, οἱ δὲ ὀλίγοι μείναντες ἵπποι ἦσαν ἰσχνότατοι καὶ ἄθλιοι. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, διὰ νὰ ἀναπαυθῆ καὶ ἀναλάβῃ ὁ στρατός, νὰ ἀναμείνῃ δὲ καὶ τοὺς τυχόν παραπλανηθέντας εἰς τὴν ἐρημον στρατιώτας. Τὸν σατράπην δὲ τῶν Ὀρειτῶν καὶ τῆς Γεδρωσίας Ἀπολλοφάνη ἔπαυσε τῆς ἀρχῆς· διότι, εἰῶ εἶχε διαταχθῆ νὰ σωρεύσῃ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ τρο-

φὰς διὰ τὸν στρατόν, δὲν ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν ταύτην μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιμελείας καὶ οὕτως ἐστερηθῆ ὁ στρατὸς καὶ τῆς ἀνακουφίσεως ταύτης.

§ 81. Ὁ πλοῦς τοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Νέαρχον.

Ἐκ Πούρων ὁ βασιλεὺς ἀναζεύξας ἐβάδισε περαιτέρω διὰ τῆς Καρμανίας. Ἦτο δὲ ἤδη Δεκέμβριος καὶ ἐν ἐλύπει σφόδρα τὴν ψυχὴν του, ὅτι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὐδεμίᾳ ἀγγελίᾳ ἐκομίσθη αὐτῷ οὐδαμῶθεν περὶ τοῦ στόλου καὶ τῆς τύχης αὐτοῦ, ὅστις ὑπὸ τὸν Νέαρχον ἔμελλεν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς νὰ πλεύσῃ εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Καὶ ἐφοβεῖτο ὅτι ὁ στόλος καὶ σύμπας ὁ στρατὸς ἀπώλετο ἢ ὑπὸ φοβερᾶς τοῦ Ὠκεανοῦ λαίλαπος ἢ ὑπὸ πείνης καὶ δίψης. Ἴσως δὲ καὶ ἄνεμοι ἐναντίοι παρέσυραν αὐτὸν εἰς ἀτελευτήτους πλάνας. Ἐνῶ δὲ τοιαῦται σκέψεις ἐλύπουν τὴν ψυχὴν του, ἔρχεται πρὸς αὐτὸν ὁ ὑπαρχος τῆς Καρμανίας, κομίζων τὴν ἀγγελίαν ὅτι ὁ Νέαρχος μετὰ παντὸς τοῦ στόλου προσωρμίσθη σῶος παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀνάμιδος ποταμοῦ καὶ ὅτι ἔρχεται πρὸς τὸ βασιλεῖα, περὶ οὗ ἔμαθεν ὅτι διατρίβει ἐνταῦθα. Τοῦ βασιλέως ἡ χαρὰ εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο ἦτο ἀπερίγραπτος. Ταχέως ὁμως μετεβλήθη εἰς ἀνυπομονήσιν, μετ' ὀλίγον δὲ εἰς ἀμφιβολίαν καὶ τέλος εἰς φόβους καὶ ὑποψίας. Μάτην περιέμενε ἀνυπομόνως τὴν ἀφίξιν τοῦ Νεάρχου. Ἡ μίᾳ ἡμέρᾳ παρήρχετο μετὰ τὴν ἄλλην, ἀλλ' ὁ Νέαρχος δὲν ἐφαίνετο. Ταχυδρομοὶ ἀπεστέλλοντο ἀπαύσιως εἰς τὴν παραλίαν, ὧν ἄλλοι μὲν ἐπανερχόμενοι ἔλεγον ὅτι οὐδαμῶς εἶδον στόλον ἐν τῇ θαλάσῃ οὐδὲ ἀνθρώπον τινα ἐκ τοῦ στόλου, ἄλλοι δὲ δὲν ἐπαινέροντο καὶ καθόλου. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος, πιστεύσας

ὅτι ὁ ὑπαρχος ἔπλασε τὸ ψεῦδος τοῦτο, ἵνα ἐμπαίξῃ τὴν θλίψιν αὐτοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ, διέταξε νὰ φυλακίσωσιν αὐτόν. Ἡ δὲ λύπη του ἐγένετο νῦν μεγαλειτέρα, ἢ ὄψις του ἠλλοιώθη καὶ ἐγένετο κάτωχρος ἐκ τῶν ἀπαύστων πόνων τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Ἐν τούτοις ὁ ὑπαρχος εἶπε τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν. Ὁ Νέαρχος ἦτο ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Καρμανίας προσωρισμένος. Ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς περιέμενε νὰ ἀναχωρήσῃ, ὅτε ἀρχίζουσι νὰ πνέωσιν οἱ ἄνεμοι οἱ ἐτησίοι. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Ἰνδοὶ οὐδένα τώρα πλεόν φοβούμενοι ἤρχισαν νὰ παρέχωσι πράγματα εἰς τὸν Νέαρχον, ὅσας φρονίμως ποιῶν ἀπῆρεν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς τὴν 21 Σεπτεμβρίου καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀφῆκεν ὀπισθεν αὐτοῦ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰνδοῦ, κατευθυνόμενος εἰς Βαβυλῶνα. Ἀλλὰ δὲν παρήλθον πολλαὶ ἡμέραι, ὅτε ἄνεμοι σφοδροὶ ἠνάγκασαν αὐτόν νὰ προσορμισθῇ ὀπισθεν τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ χωρίζοντος τὴν χώραν τῶν Ἀραβιτῶν ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς εἰς λιμένα μέγαν καὶ ἀσφαλῆ, ὃν ὠνόμασεν Ἀλεξάνδρου λιμένα. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ὁ στόλος εἰκοσιτέσσαρας ἡμέρας, μέχρις οὗ ἔπαυσεν ὁ ἄνεμος. Τῇ δὲ 23 Ὀκτωβρίου ἀνήχθησαν πάλιν εἰς τὸ πέλαγος καὶ μετὰ πολλοὺς καὶ μεγάλους κινδύνους, ποτὲ μὲν πλέοντες μεταξὺ σκοπέλων, ποτὲ δὲ παλαίοντες κατὰ τῶν ἀμέτρων κυμάτων τοῦ Ὠκεανοῦ ἔφθασαν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀραβίου ποταμοῦ. Κατόπιν περαιτέρω πλέοντες ὑπέστησαν φοβερὰν τρικυμίαν, καθ' ἣν τρεῖς ἐκ τῶν πλοίων κατεποντίσθησαν. Ἐπειτα προσωρμίσθησαν εἰς Κώκαλα, ἔνθα ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐπεσκεύασαν τὰ βλαβέντα ἐκ τῆς τρικυμίας πλοῖα. Ἐνταῦθα συνήντησαν καὶ τὸν

στρατηγὸν Λεοννάτον, ὅστις εἶχε συγκομίση αὐτοῖς ἀφθόνους τροφάς, καὶ ἀφοῦ ἔμειναν δέκα ἡμέρας ἀνήχθησαν πάλιν εἰς τὸ πέλαγος πλείοντες πρὸς δυσμάς. Τῇ 10 Νοεμβρίου ἔφθασαν εἰς τὸν ποταμὸν Τόμερον, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὁποίου ἴσταντο ἔνοπλοι βάρβαροι, διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὸν στόλον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ποταμόν. Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτῶν ἐπῆλθεν ὁ Νεάρχος καὶ ἔτρεψεν εὐθύς εἰς ἄτακτον φυγὴν, πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνας. Ἀφ' οὗ δὲ ἀνεπαύθησαν ἐνταῦθα ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλευσαν περαιτέρω. Τῇ 21 Νοεμβρίου ἐφάνη ἡ ἀκτὴ τῶν Ἰχθυοφάγων, ἡ ἄγονος ἐκείνη καὶ φοβερὰ ἔρημος, ἣτις ἐπήνεγκε τσαῦτα καὶ τηλικαῦτα δεινὰ εἰς τὸν στρατόν. Ἡ ἔλλειψις ὕδατος καὶ τροφῶν ἐγένετο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν μᾶλλον μεγαλειτέρα. Τέλος ἠναγκάσθη νὰ προσορμισθῇ εἰς τι μέρος τῆς Γεδρωσίας, ὅπου ἦτο ὕδωρ καὶ κατόικουν ἀλιεῖς τινες. Ἐνταῦθα παρέλαβον ὁδηγόν τινα τοῦ στόλου, ὅστις ὠφέλησε κατὰ τοῦτο, καθ' ὅσον ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ πλέῃ ἐπὶ μακρὸν ὁ στόλος, χωρὶς νὰ προσορμιζῆται, νὰ πλέῃ δὲ καὶ τὴν νύκτα, ἐπιταχύνων οὕτω τὸν πλοῦν αὐτοῦ. Αἱ στερήσεις τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὸν περίπλου τῆς ἐρήμου ταύτης παραλλίας τῆς Γεδρωσίας ἦσαν φοβεραί, εἶχε δὲ φθάση ἡ ἀθυμία αὐτῶν καὶ ἡ ἀπελπισία εἰς τὸ ἔπακρον, ὅτε ἐφάνη τέλος ἡ Καρμανία κατάφυτος ὑπὸ ἀμπέλων, φοινίκων καὶ ἄλλων παντοίων δένδρων. Ὁ στόλος ὠρμίσθη εἰς τὴν ὠραίαν παραλίαν τῆς Ἀρμοζείας, ἔνθα ἐκβάλλει ὁ Ἄναμις ποταμός, καὶ ἐκεῖ ἀπεβιβάσθησαν οἱ στρατιῶται, ἵνα ἀναπαυθῶσι, προμηθευθῶσι δὲ καὶ τροφάς.

§ 82. Νεάρχου ἐμφάνσεις εἰς Ἀλέξανδρον,

Ἐνῶ δὲ οἱ στρατιῶται εἶχον προχωρήσῃ εἰς τὰ ἐν-

δότερα τῆς Καρμανίας πρὸς εὗρεσιν τροφῶν, συνήντησαν καθ' ὁδὸν στρατιώτην τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου παραπλανηθέντα, παρ' οὗ ἔμαθον ὅτι ὁ βασιλεὺς εὕρεται ἐν Καρμανίᾳ εἰς πέντε ἡμερῶν - ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας. Τὸν στρατιώτην τοῦτον ἔφερον καὶ πρὸς τὸν Νέαρχον, ἐπανάλαβε δὲ τὰ αὐτὰ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν ὑπαρχον τοῦ τόπου. Διὸ ἀπεφάσισεν ὁ Νέαρχος νὰ μεταβῆ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, λαβὼν ὁδηγίας παρὰ τοῦ ὑπάρχου, πῶς νὰ φθάσῃ εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον ἐκεῖ. Καὶ ὁ μὲν Νέαρχος ἐπέστρεψεν εἰς τὰ πλοῖα, ἵνα τειχίσῃ καὶ ἐξασφαλίσῃ τὸ στρατόπεδον μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του. Ὁ ὑπαρχος ὁμοῦ τοῦ τόπου, θέλων πρῶτος νὰ κομίσῃ πρὸς τὸν βασιλέα τὴν χαρμόσυνον ἀγγελίαν τῆς ἀφίξεως τοῦ στόλου, διὰ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ ἔφθασεν ἐκεῖ. Ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο αὐτῷ, ὡς εἶδομεν, ἀφορμὴ συμφορᾶς, διὰ τὴν μὴ ταχεῖαν τοῦ Νεάρχου ἐμφάνισιν. Τέλος δὲ ὁ Νέαρχος τὰ πάντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ καλῶς διευθετήσας ἀπῆλθε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον λαβὼν καὶ τὸν Ἀρχίαν τὸν ὑποναύαρχον καὶ πέντε ἢ ἕξι ἄλλους αξιωματικούς τοῦ στόλου. Καθ' ὁδὸν ἀπῆντησαν αὐτοὺς στρατιῶται τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπεσταλμένοι, οἵτινες ὁμοῦ οὔτε τὸν Νέαρχον οὔτε τὸν Ἀρχίαν ἀνεγνώρισαν, διότι οὗτοι εἶχον ἄλλοιωθῆ, ἔχοντες μεγάλην κόμην, φορέματα ρυπαρὰ καὶ μεστὰ ἄλμης, ὄντες δὲ καὶ τὰ σώματα ρικνοὶ καὶ ὠχροὶ ὑπὸ τῶν ἀγρουπνιῶν. Ὁ Νέαρχος ἠρώτησεν αὐτούς, ποῦ κεῖται τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὗτοι δὲ μετ' ἀδιαφορίας παρηλθὼν δείξαντες ἀπλῶς τὸ μέρος, ὅπου κεῖται. Ὁ Ἀρχίας ἐννοήσας τὸν λόγον τῆς τοιαύτης τῶν στρατιωτῶν πρὸς αὐτοὺς διαγωγῆς εἶπεν·

Ὁ Νέαρχος, μοι φαίνεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶναι ἀπεστιλμένοι πρὸς ἀναζήτησιν ἡμῶν. Ὅτι δὲ δὲν μᾶς ἐγνώρισαν, δὲν θαυμάζω· διότι, ὡς ἔχομεν ἡμεῖς τώρα, εἴμεθα ἀγνώριστοι. Διὰ τοῦτο ἄς εἴπωμεν εἰς αὐτοὺς ποῖοι εἴμεθα, καὶ ἄς ἐρωτήσωμεν αὐτούς, τί ζητοῦσι τρέχοντες εἰς τοὺς ἐρήμους τούτους τόπους.

Ὁ Νέαρχος τότε ἐκάλεσε τοὺς στρατιῶτας καὶ ἠρώτησεν αὐτούς, ποῦ πορεύονται. Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Νεάρχου. Τότε ὁ Νέαρχος εἶπεν·

Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος, ὃν ἀναζητεῖτε. Ὁδηγήσατε ἡμᾶς πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἡμεῖς θὰ διηγηθῶμεν πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ στόλου.

Οἱ στρατιῶται ὠδήγησαν αὐτοὺς εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀλλὰ τινες τούτων προλαβόντες εἰσῆλθον εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἀνήγγειλαν ὅτι ἔρχονται ὁ Νέαρχος, ὁ Ἀρχίας καὶ πέντε ἄλλοι ἄνδρες. Ὁ βασιλεὺς ἐχάρη μὲν διὰ τὸ ἄκουσμα τοῦτο, ἀλλ' ὑποπεύων ὅτι μόνοι ἐσώθησαν ἐξ ὄλου τοῦ στόλου κατελήφθη ὑπὸ φοβερᾶς λύπης. Δὲν παρῆλθε δὲ πολὺς χρόνος καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν σκηνὴν ὁ Νέαρχος καὶ ὁ Ἀρχίας. Ὁ βασιλεὺς, μὴ δυνάμενος ὑπὸ τῆς λύπης νὰ ὀμιλήσῃ καὶ δακρῦων, ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Νέαρχον καὶ Ἀρχίαν. Μετὰ πάροδον δὲ χρόνου πολλοῦ κύριος τῆς θλίψεως γενόμενος εἶπεν·

Ἀφ' οὗ ὑμεῖς, Νέαρχος καὶ Ἀρχία, ἐσώθητε, ἡ θλίψις μου διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ στόλου μετριάζεται κατὰ τὸ ἡμισυ. Εἶπατε νῦν, πῶς κατεστράφη ὁ στόλος καὶ ὁ στρατός μου καὶ εἰς ποῖον μέρος τοῦ Ὠκεανοῦ.

Καὶ ὁ στόλος καὶ ὁ στρατός, βασιλεῦ, ἐσώθησαν, ἡμεῖς δὲ ἦλθομεν ἄγγελοι τῆς σωτηρίας αὐτῶν.

Ὡς ἤκουσε τοῦτο ὁ βασιλεύς, ἔκλαυσεν ὑπὸ χαρᾶς καὶ εἶπεν·

Ἡ ἡμέρα αὕτη παρέσχεν εἰς ἐμὲ πλειοτέραν εὐχαρίστησιν ἢ ἡ κατοχὴ ἀπάσης τῆς Ἀσίας.

Ἐνταῦθα ἔφθασαν καὶ τὰ ἄλλα στρατεύματα τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰ ὑπὸ τὸν Κράτερον, ἅτινα ἠκολούθησαν ἄλλην ὁδόν, χωρὶς νὰ πάθωσι τίποτε. Ἦλθον δὲ καὶ διάφοροι σατράπαι τῆς Περσίας, φέροντες πλῆθος καμήλων, προβάτων, βοῶν, ἵππων, τὰ ὅποια ἦσαν εὐπρόσδεκτα διὰ τὸν στρατόν, ὅστις εἶχεν ἀνάγκην τροφῆς καλῆς, ἵνα ἀναλάβῃ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐτέλεσε θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς εὐχαριστήριους, καὶ ἀγῶνας καὶ πομπήν, ἐν ἣ ἡ πρώτη ἐπορεύετο ὁ Νέαρχος ἐστεφανωμένος, ριαινόμενος δι' ἀνθέων καὶ στεφάνων. Κατόπιν δὲ ὁ βασιλεὺς ἀντήμειψε τοὺς στρατηγούς καὶ διὰ δώρων καὶ διὰ προβιβασμῶν. Ὁ γενναῖος καὶ εὐγενὴς Πευκέστας, μέχρι τοῦδε ἀσπιδιφόρος τοῦ βασιλέως καὶ σωτὴρ αὐτοῦ εἰς τὴν κατὰ Μαλλῶν ἔφοδον συμπεριελήφθη εἰς τὸ ἔντιμον ἀξίωμα τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως.

Μετὰ ταῦτα ὁ μὲν Νέαρχος ἐπανῆλθεν εἰς τὰ πλοῖα, ἵνα ἐξακολουθήσῃ τὸν πλοῦν εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον, ὁ δὲ Ἡφαιστίων διετάχθη μετὰ μεγίστου μέρους τοῦ στρατοῦ, μετὰ τῶν ἐλεφάντων καὶ τῶν ἀποσκευῶν, ἀκολουθῶν τὴν παραλίαν, ἐνθα αἱ ὁδοὶ ἦσαν ὁμαλαὶ καὶ εὐκαταὶ τὸ κλίμα νὰ φθάσῃ εἰς Σοῦσα. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ ἱππικοῦ τῶν ἐταίρων, καὶ τῶν ὑπασιπιστῶν του καὶ τῶν ψιλῶν καὶ μέρους τῶν τοξευτῶν ἀνεχώρησεν, ἵνα διὰ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ τῶν ὁρέων φθάσῃ καὶ αὐτὸς εἰς Σοῦσα. Καὶ οὕτω τὰ πάντα ἐξετέλεσθησαν.

§ 85. Γάμοι Ἑλλήνων μετ' Ἀσιανῶν.

Ἦτο μὴν Φεβρουάριος τοῦ ἔτους 324, ὅτε ὁ στρατός ὅλος καὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης ἦτο συνηγμένος εἰς Σοῦσα. Οἱ σατράπαι καὶ οἱ στρατηγοὶ ἦλθον ἐνταῦθα κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως φέροντες πλούσια δῶρα. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἡγεμόνες πάντες καὶ οἱ μεγιστάνες τῆς Ἀσίας προσεκλήθησαν νὰ ἔλθωσι μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων των, ἵνα παραστῶσιν εἰς τὰς μεγάλας ἐορτὰς καὶ πανηγύρεις, αἵτινες ἔμελλον νὰ τελεσθῶσιν ἐν Σούσοις. Πανταχόθεν δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐκ τῆς Εὐρώπης συνέρρευσαν ἄπειροί ξένοι, ἵνα παρασταθῶσι καὶ οὗτοι καὶ ἀπολαύσωσι τῶν λαμπρῶν πανηγύρεων καὶ ἐορτῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐφρόνει ὅτι ἡ παλαιὰ ἔχθρα Ἀσίας καὶ Εὐρώπης καιρὸς ἦτο τώρα πλέον μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἀσίας νὰ παύσῃ. Οἱ λαοὶ καὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ἐγνώρισαν τώρα ἀλλήλους καὶ πάντες ἦσαν ἠνωμένοι ὑπὸ ἓν σκῆπτρον συμπράττοντες μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἀπολαύοντες πάντες τῶν αὐτῶν τιμῶν. Ὅχι δὲ μόνον οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀσιανοὶ ἠγάπησαν πρὸς τὸν βασιλέα των πίστιν καὶ ἀγάπην. Τὴν συνδιαλλαγὴν δὲ ταύτην καὶ ἔνωσιν Ἑλλήνων καὶ Ἀσιανῶν ἠθέλησεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ συσφιγῆ ἔτι στενωτέρον διὰ γάμων ἑαυτοῦ καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ πλείστων στρατιωτῶν Ἑλλήνων μετὰ γυναικῶν Ἀσιανῶν. Οἱ γάμοι οὗτοι ἐτελέσθησαν ἐν Σούσοις κατὰ τὰ περσικὰ ἔθιμα. Πρὸς τοῦτο ἐκτίσθη νυμφικὴ αἶθουσα μεγάλη βασταζομένη ὑπὸ πεντήκοντα κίονων περιχρῦσων, ἡ δὲ ὄροφὴ αὐτῆς ἐποικίλλετο διὰ πολυτελῶν ποικιλμάτων. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς αἰθούσης ἐστήθη τράπεζα ἐστρωμένη, περίξ δὲ αὐ-

*Ἐκδοσις πέμπτη 1928.

τῆς ἐστήθησαν ἔνθεν μὲν ἑκατὸν ἀργυρόποδες θρόνοι τῶν μελλονύμφων, κεκοσμημένοι μετὰ στολῶν νυμφικῶν πολυτελεστάτων, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ὁ τοῦ βασιλέως χρυσόπους θρόνος. ἀπέναντι δὲ καὶ κύκλῳ ἦσαν οἱ ἀνακλινητῆρες τῶν λοιπῶν προσκεκλημένων, οἷον τῶν ἡγεμόνων καὶ μεγιστάνων τῆς Ἀσίας, τῶν πρέσβων τῶν διαφόρων βασιλέων, τῶν πρέσβων τῶν πόλεων ὡς καὶ τῶν ξένων τῶν παρεπιδημούντων ἐν τῇ αὐτῇ. Καὶ οὕτω μὲν ἦτο ἡ νυμφικὴ αἴθουσα. Ἐξω δὲ εἰς ἅπαν τὸ στρατόπεδον ἦσαν παρεσκευασμένοι τράπεζαι, καὶ αὗται πλούσιαι καὶ πολυτελεῖς, διὰ πάντας τοὺς στρατιώτας, τοὺς ναύτας καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ξένων. Ἡ ἔναρξις τῆς ἑορτῆς ἐσημάνθη διὰ σάλπιγγος ἀπὸ τῆς βασιλικῆς σκηνῆς. Οἱ προσκεκλημένοι πάντες, ἑννέα χιλιάδες τὸν ἀριθμὸν, ἐκάθισαν εὐθύς εἰς τὰς τραπέζας. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀναστὰς ἔκαμε σπονδὰς εἰς τοὺς θεοὺς καὶ μετ' αὐτὸν πάντες οἱ ξένοι ἕκαστος ἀπὸ χρυσῆς φιάλης, ἦν προσέφευεν εἰς ἕκαστον ὁ βασιλεὺς δῶρον. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ἡ ὥρα τῶν προπόσεων, εἰσῆλθον αἱ νύμφαι κεκαλυμμέναι καὶ ἔλαβεν ἑκάστη τὴν θέσιν αὐτῆς. Ἡ μὲν Στάτειρα, ἡ θυγάτηρ τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἐκάθισε παρὰ τὸν Ἀλέξανδρον, ἡ δὲ νεωτέρα αὐτῆς ἀδελφὴ Δρύπειτις παρὰ τὸν Ἡφαιστίωνα. Ἡ Ἀμαστράνη, θυγάτηρ τοῦ Ὁξάρου καὶ ἀνεψιὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἐδόθη εἰς τὸν Κράτηρον. Ἡ θυγάτηρ τοῦ Μέντρος εἰς τὸν Νέαρχον. Ἡ δὲ Ἀρτακάμα, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀρταβάζου, εἰς τὸν Πτολεμαῖον καὶ ἄλλαι εἰς ἄλλους μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ ὀγδοήκοντα. Ἀπειρα δῶρα ἐδόθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον κατὰ τοὺς γάμους τοῦ ὑπὸ τῶν πρεσβειῶν τῶν διαφόρων ἐθνῶν, ἰῶν πόλεων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς μοναρχίας καὶ

Ἐκδοσις πέμπτη 1925.

τῶν συμμάχων τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης. Εἴκοσι χιλιάδες ταλάντων ἐτιμῶντο μόνοι οἱ χρυσοὶ στέφανοι, δι' ὧν ἐστεφάνουν τὰ ἔθνη τὸν βασιλέα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος μετ' ἴσης ἐλευθεριότητος ἔδιδεν εἰς πάντας ἐκ τῶν ἑαυτοῦ θησαυρῶν. Ἐπειδὴ δὲ πολλαὶ νύμφαι ἦσαν ὀρφαναί, ὁ Ἀλέξανδρος ἐφρόντισε περὶ αὐτῶν ὡς πατὴρ. Εἰς πάσας ἔδωκε προῖκα βασιλικήν, εἰς πάσας προσήνεγκε πολυτελῆ καὶ πλουσιώτατα δῶρα. Ὡσαύτως ἐπροίκισε καὶ πάντας τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μακεδονίας, ὅσοι ἢ τότε ἢ καὶ πρότερον εἶχον λάβη γυναικας Ἀσιάτιδας. Καὶ τοιοῦτοι κατεγράφησαν ὑπὲρ τὰς δέκα χιλιάδας. Διήρκεσαν δὲ οἱ γάμοι οὔτοι καὶ αἱ ἐργαὶ καὶ τὰ συμπόσια καὶ τὰ θεάτρα καὶ αἱ ἄλλαι ποικίλαι διασκεδάσεις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Τὸ στρατόπεδον ἦτο πλήρες εὐθυμίας. Πανταχοῦ ὑπῆρχον ραψῳδοὶ καὶ κιθαρωδοὶ ἐλθόντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῆς Ἰωνίας, θαυματοποιοὶ καὶ σχοινοβάται ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, ἱππεῖς δεινοὶ ἐκ τῶν περσικῶν ἐπαρχιῶν, αὐλητρίδες καὶ ὀρχηστρίδες καὶ ἡθοποιοὶ ἐκ τῆς Ἀττικῆς.

§ 84. Τὰ Ἀσιανὰ τάγματα.

Μετὰ ταῦτα ἐκήρυξεν ὁ βασιλεὺς ὅτι καταβάλλει εἰς πάντας, ὅσοι ἔχουσι χρέη ἐκ τῶν στρατιωτῶν του, τὰ ὀφειλόμενα χρήματα. Καὶ διέταξεν ἕκαστος νὰ ὑποβάλλῃ εἰς αὐτὸν σημείωσιν τῶν χρεῶν του. Ὀλίγοι ἐπίστευσαν εἰς τὴν διακήρυξιν ταύτην καὶ ὑπέβαλον τὴν σημείωσιν, οἱ πλεῖστοι ὁμῶς, μάλιστα δὲ οἱ ἀνώτατοι ἀξιωματικοί, ἐφοβήθησαν, μήπως τοῦτο εἶναι τέχνασμα τοῦ Ἀλεξάνδρου, διὰ νὰ μάθῃ, τίνες ζῶσιν ἀσώτως. Καὶ διὰ τοῦτο ἐσιώπησαν. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔμαθε τὴν δυσπιστίαν

αὐτῶν, ἐκάκισεν αὐτοὺς καὶ διέταξε τοὺς ταμίαις του νὰ πληρώνωσι πάντα τὰ συμβόλαια, ἃ θὰ προσήγοντο πρὸς αὐτοὺς, χωρὶς νὰ σημειοῦται τὸ ὄνομα τοῦ λαμβάνοντος. Καὶ οὕτω πῶς ἐξωφλήθησαν παντα τὰ χρέη τοῦ στρατοῦ, τὰ ὁποῖα ἀνέβησαν μέχρις εἴκοσι χιλιάδων ταλάντων.

Ἄλλὰ πλὴν τοῦ δεσμοῦ τῶν γάμων ὁ Ἀλέξανδρος ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ καὶ εἰς τὸν στρατὸν τελείαν συγχώνευσιν Ἑλλήνων καὶ Ἀσιανῶν. Διὰ τοῦτο ἀπὸ ἐτῶν εἶχε διατάξῃ εἰς τὰς διαφόρους τοῦ περσικοῦ κράτους ἐπαρχίας νὰ ἐκλέξωσι νέους ἰθαγενεῖς καὶ τούτους νὰ γυμνάσωσιν εἰς τὰ ὄπλα καὶ εἰς τὴν τακτικὴν τὴν ἑλληνικὴν. Ἐγυμνάσθησαν δὲ τοιοῦτοι νέοι ἐν ὄλῳ περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας, πάντες τῆς αὐτῆς ἡλικίας, ἐν πλήρει μακεδονικῷ ὀπλισμῷ, οὓς οἱ σατράπαι κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως ὠδήγησαν εἰς Σοῦσα. Τὰ πρῶτα αὐτῶν στρατιωτικὰ γυμνάσια ἐγένοντο ἐνώπιον τοῦ βασιλέως μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας, ὃ δὲ βασιλεὺς ἐξέφρασεν αὐτοῖς δημοσίᾳ τὴν ἄκρην αὐτοῦ εὐαρέσκειαν καὶ κατέταξε πῖντας εἰς τὸν στρατὸν του. Ἐξ αὐτῶν ἐκλέξας τοὺς διακεκριμένους δι' ἀνδρείαν καὶ διὰ κάλλος σωματικὸν κατέταξεν εἰς τὸ ἵππικὸν τῶν ἐταίρων. Καὶ ἡγεμόνας Πέρσας παρέλαβεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἄγλημα τὸ βασιλικὸν ὅπερ ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν τῶν ἐμπίστων καὶ ἦτο μᾶλλον τιμώμενον σῶμα. Ταῦτα πάντα ἐλύπησαν τοὺς Μακεδόνας, οἵτινες οὕτως ἐξισοῦντο πρὸς τοὺς βαρβάρους. Καὶ ἤρχισαν νὰ λέγωσιν·

Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν θέλει πλέον Μακεδόνας, εἰς αὐτὸν ἀρκοῦσιν οἱ βάρβαροι. Ἡ γλῶσσα καὶ τὰ ἦθη τῆς πατρίδος καὶ ἡ στολὴ ἢ ἑλληνικὴ δὲν ἀγαπῶνται πλέον. Ὁ Πευκέστας ἀκριβῶς διὰ τοῦτο τιμᾶται, διότι ἀπέ-

μαθε τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἦθη τῆς πατρίδος του. Τώρα βλέπουμε καὶ τοὺς νεήλιδας τούτους μακεδονιστὶ ὀπλισμένους καὶ τοὺς βαρβάρους ἰσοτίμους πρὸς τοὺς ἀρχαίους πολεμιστὰς τοῦ Φιλίππου. Ταῦτα πάντα μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐβαρύνθη τοὺς Μακεδόνας, ὅτι παρασκευάζεται νὰ ἀποπέμψῃ αὐτοὺς ὡς ἀχρήστους πλέον καὶ ὅτι θα πράξῃ τοῦτο ἀδιστακτῶς ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ.

Ταῦτα ἐψιθύριζον πρὸς ἀλλήλους οἱ ἀρχαῖοι στρατιῶται τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ μικρά τις ἀφορμὴ θὰ ἦτο ἰκανή, τὴν κοινὴν ταύτην ὑπόκωφον δυσαρέσκειαν νὰ μεταβάλλῃ εἰς φανεράν ἀνταρσίαν. Καὶ ἡ ἀφορμὴ αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν Ὀπιν, ὅπου ἡ ὁδὸς ἡ μεγάλη σχίζεται εἰς δύο ὁδοὺς, ὧν ἡ μὲν φέρει εἰς Μηδίαν, ἡ δὲ πρὸς δυσμὰς, εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν. Ἡ δὲ θέσις τῆς πόλεως ταύτης ἦτο ἤδη ἰκανὴ νὰ ἀποκαλύψῃ τὸν σκοπὸν τῆς μετασταθμεύσεως τοῦ στρατοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος αὐτὸς ἤθελε νὰ ἐπισκεφθῇ ἐπὶ τόπου τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν Εὐφράτου καὶ Τίγρητος, καὶ νὰ ἐξετάσῃ τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ, ἵνα κατασταθῶσιν ἀμφοτέρω οἱ ποταμοὶ οὗτοι ναυσίποροι, τὸν μὲν στρατὸν ἀπέστειλεν εἰς Ὀπιν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἡφαιστίνωνος, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ ἀγέματος καὶ τινῶν ἄλλων ἐπέβη ἐπὶ τῶν πλοίων τοῦ Νεάρχου, τὰ ὅποια διὰ τοῦ ποταμοῦ Εὐλάου εἶχον φθάσῃ πλησίον τῶν Σούσων, καὶ κατέβη εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐντεῦθεν, ἀφ' οὗ ἐξήτασεν ἐπιμελῶς τὰς ἐκβολὰς ἀμφοτέρων τῶν ποταμῶν, ἐπέβη πλοίου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν Τίγρητα, θέλων νὰ ἀναπλεύσῃ αὐτόν. Κατὰ τὸν ἀνάπλουον ὁμως ἀπήντησε τε-

χνητούς καταρράκτας, οὐκ εἶχον κατασκευάσει οἱ Πέρσαι, ἵνα καταστήσωσι τὸν ποταμὸν ἄπλευστον καὶ οὕτω προφυλάττηται ἡ χώρα αὐτῶν ἀπὸ ἐχθρικών ἐπιδρομῶν κατὰ θάλασσαν. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ καταστρέψωσι τοὺς γιγαντιαίους τούτους φραγμούς, ποιῶν οὕτω τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ ὁμαλὸν καὶ χρήσιμον εἰς τὴν κίνησιν τοῦ ἔμπορίου. συγχρόνως δὲ ἐφρόντισε καὶ νὰ καθαρῶσιν καὶ τὰς διώρυγας τοῦ ποταμοῦ, δι' ὧν ὑδρεύετο ἡ χώρα. Καὶ ἄλλας διώρυγας νέας κατασκεύασε, προφυλάξας οὕτω τὴν χώραν καὶ ἀπὸ πλημμύρας ἐν καιρῷ μεγάλων βροχῶν καὶ συντελέσας νὰ ἀρδεύηται ἡ χώρα ἐν καιρῷ ἀνομβρίας καὶ νὰ κατασταθῇ γονιμωτάτη.

§ 85. Ἀνταρσία Μακεδόνων.

Ἦτο μὴν Ἰούλιος, ὅτε καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὁ στολος ἐφθασεν εἰς Ὀπιν, πέριξ τῆς ὁποίας ἐστρατοπέδευσαν. Ἡ δυσαρέσκειά τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ δὲν ἠλαττώθη τὸ παράπαν, μάλιστα δὲ αἱ ὀχληραὶ πορεῖαι, αἵτινες ἐφαίνοντο αὐτοῖς περιτταί, καὶ αἱ ἐπίπονοι ἐργασίαι διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν καταρρακτῶν, ἅς ἐθεώρουν ἀναξίας τοῦ στρατιώτου, ἠϋξήσαν τὴν δυσαρέσκειαν αὐτῶν τοσοῦτον, ὥστε ἐπίστευον ἀδιστακτως, ὅτι καὶ ἂν ἐλεγέ τις πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν κακῶν πρὸς αὐτοὺς προθέσεων τοῦ βασιλέως. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε αἴφνης προσεκλήθη ὁ στρατὸς εἰς συνέλευσιν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ὀπιδος, ἔνθα ὁ βασιλεὺς ἀναβὰς εἰς τὸ βῆμα εἶπε·

Πολλοὶ ἐκ τῶν περὶ ἐμὲ ἐνθάδε συνηγμένων στρατιωτῶν, ὑποκαμόντες πλέον ἐκ τῆς πολυετοῦς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ τῶν παντοίων κακουχιῶν, δικαίως δύνανται νὰ ἀπαιτήσωσιν, ἵνα ἀν-

ταλλάξωσι νῦν τὰ ὄπλα, ἃ τοιοῦτον χρόνον ἐνδόξως ἔφερον, πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀνάπαυσιν. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ κατοικήσω αὐτοὺς εἰς τινὰ ἀποικίαν, ὡς τοὺς προτέρους ἀπομάχους· διότι γινώσκω ὅτι ποθοῦσι νὰ ἐπανίδωσι τὴν πατρίδα. Καὶ διὰ τοῦτο θέλω τοὺς κατασταθέντας ἀχρήστους εἰς τὸν πόλεμον νὰ ἀποστείλω ἐντίμως εἰς τὴν πατρίδα. Ὅσοι δὲ ἐξ ὑμῶν θέλουσι νὰ μένωσι παρ' ἐμοί, εἰς τούτους θὰ χαρίσω τόσα, ὅσα καὶ αὐτοὺς μέλλουσι νὰ καταστήσωσι μᾶλλον ζηλωτοὺς τῶν νοστούντων καὶ ἄλλους νὰ παρακινήσωσιν εὐχαρίστως καὶ προθύμως νὰ μετᾶσχωσι τῶν αὐτῶν κινδύνων καὶ πόνων.

Ταῦτα εἶπεν ὁ βασιλεὺς νομίζων ὅτι περιποιεῖται τοὺς Μακεδόνας. Οὗτοι ὅμως ἐνόμισαν ὅτι ὁ βασιλεὺς καταφρονεῖ αὐτοὺς, ἀφ' οὗ τοῦ λοιποῦ θεωρεῖ αὐτοὺς ἀχρήστους εἰς πόλεμον, καὶ σφόδρα ὀργισθέντες ἐφώνησαν πάντες μιᾷ φωνῇ·

Ἐκλύσον πάντας ἡμᾶς, τώρα πλέον ἔχεις τοὺς βαρβάρους, δι' ὧν θὰ κάμῃς νέας ἐκστρατείας καὶ θὰ καταγάγῃς νέας νίκας καὶ θὰ κηλιαλάβῃς νέας χώρας.

§ 86. Λόγος Ἀλεξάνδρου.

Ὡς εἶδε τὴν ἀνταρσίαν ταύτην τοῦ στρατοῦ ὁ Ἀλέξανδρος, εἰς ἄκρον ἐξοργισθεὶς καταβαίνει τοῦ βήματος καὶ ὀρμᾷ ἄοπλος ἐντὸς τοῦ πλήθους τῶν ἀφηγισάντων στρατιωτῶν καὶ ἰδίᾳ χειρὶ συλλαμβάνει ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν τοὺς πρώτους τυχόντας ἀρχηγοὺς τῆς στάσεως ταύτης, δεκατρεῖς τὸν ἀριθμὸν, οὓς παραδίδει εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν σωματοφύλακας καὶ διατάσσει νὰ θανατωθῶσι παραχρῆμα. Οἱ στρατιῶται ἐκπλαγέντες ἐκ τῆς τόλμης ταύτης τοῦ βασιλέως ἐσιώπησαν αἴφνης

πάντες. Τότε πάλιν ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα εἶπε·

Δὲν θὰ ὁμιλήσω τώρα, ὦ Μακεδόνες, ἵνα πρᾶνῶ τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἔχετε, νὰ μεταβῆτε εἰς τὴν πατρίδα σας. Περὶ τούτου ἐγὼ ποσῶς δὲν φροντίζω πλέον, ἀλλ' ἵνα γνωρίσητε, πρὶν ἀπέλθητε, ποῖοι εἴμεθα ἡμεῖς καὶ ποῖοι εἶσθε σεῖς. Ὁ πατήρ μου Φίλιππος εὗρεν ὑμᾶς νομάδας καὶ πτωχοὺς, ἐνδεδυμένους μὲ διφθέρας τοὺς πολλοὺς καὶ βόσκοντας ὀλίγα πρόβατα εἰς τὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα μάλιστα δὲν ἠδύνασθε νὰ ὑπερασπίσητε οὔτε κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν, οὔτε κατὰ τῶν Τριβαλλῶν καὶ τῶν γειτόνων Θρακῶν. Καὶ σᾶς ἔδωκεν ἀντὶ διφθερῶν νὰ φορῆτε γλαμύδας, σᾶς κατεβίβασεν ἐκ τῶν ὄρέων εἰς τὰς πεδιάδας, σᾶς κατέστησε πο' εμικοὺς καὶ ἀξιωμαχοὺς, ὥστε νὰ μὴ ἔχητε ἀνάγκην φρουρίων, ἵνα σωθῆτε, ἀλλὰ νὰ μεταχειρίζησθε τὴν ἀνδρείαν σας καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην καὶ νὰ νικᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας· σᾶς κατέστησε κατοίκους πόλεων καὶ σᾶς ἐδίδουξε νὰ διοικῆσθε διὰ νόμων καὶ δι' ἠθῶν καλῶν· καὶ τοὺς βαρβάρους ἐκείνους, ὑπὸ τῶν ὁποίων πρότερον ἐπάσχετε πολλοί, κατέστησεν ὑμῖν δούλους καὶ ὑπηκόους· καὶ πολλὰ τῆς Θράκης μέρη προσέθηκεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ τὴν συγκοινωνίαν κατὰ θάλασσαν ἠσφάλισε, καὶ πλοῦτον διὰ μεταλλείων πολὺν εἰς τὴν χώραν διέδωκε. Καὶ μετὰ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἄλλων ἡμᾶς συνέδεσεν, ὥστε πᾶσα ἡ Ἑλλὰς νὰ ἐκλέξῃ αὐτὸν ἀρχιστράτηγόν τῆς ἐκστρατείας κατὰ τοῦ Πέρσου. Τοιαῦτα μὲν ἐποίησεν πρὸς τὴν Μακεδονίαν ὁ πατήρ μου. Ἐγὼ δέ, ἐνῶ οὐδὲ ἐξήκοντα τάλαντα εὗρισκοντο εἰς τὰ ταμεῖα, μάλιστα δὲ ὑπῆρχον καὶ χρέη τοῦ πατρὸς περὶ τὰ πεντακόσια τάλαντα, εἰς ἃ πρέπει νὰ προσιεθῶσι καὶ ἄλλα ὀκτακόσια, ὅσα ἐγὼ ἐδανείσθην, διὰ νὰ κάμω τὴν μεγάλην

ταύτην ἐκστρατείαν, ἐπέρασα εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ προσέθηκα εἰς τὸ Κράτος ἡμῶν τὴν Αἰολίαν, τὴν Φρυγίαν, τὴν Λυδίαν καὶ πᾶσιν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἣν ἔδωκα νὰ καρπῶσθε ὑμεῖς. Καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς Κύπρου εἰς σᾶς ἔρχονται. Καὶ ἡ Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη καὶ ἡ Μεσοποταμία εἶναι ἰδικόν σας κτῆμα. Καὶ ἡ Βαβυλῶν καὶ τὰ Βάκτρα καὶ τὰ Σοῦσα εἶναι ἰδικά σας. Καὶ ὁ πλοῦτος τῶν Λυδῶν καὶ οἱ θησαυροὶ τῶν Περσῶν καὶ τὰ ἀγαθὰ τῶν Ἰνδῶν καὶ ἡ ἔξω θάλασσα, πάντα εἶναι ἰδικά σας. Σεῖς εἰσθε σατράπαι, σεῖς στρατηγοί, σεῖς ταξίαρχοι. Τί ἔχω ἐγὼ περισσότερον ἐκ τοιούτων ἀγώνων ἢ τὴν πορφύραν καὶ τὸ διάδημα ; Οὐδὲ ἔχω ἰδιαιτέραν περιουσίαν οὐδὲ θησαυροὺς ἐμοῦς. Πάντα εἶναι ἰδικά σας, ἀφυλάττω χάριν ὑμῶν. Οὐδὲ χρειάζομαι αὐτοὺς νὰ φυλάττω χάριν ἐμοῦ, ἀφ' οὗ τρώγω τὰ αὐτὰ μὲ σᾶς φαγητὰ καὶ τὸν αὐτὸν κοιμῶμαι ὑπνον. Μάλιστα δὲ νομίζω ὅτι ἐγὼ δὲν τρώγω οὐδὲ τοιαῦτα φαγητὰ, ὅσα τρώγουσι πολλοὶ ἐξ ὑμῶν ἀγαπῶντες τὴν τρυφήν. Καὶ ἠξεύρω ὅτι πολλάκις ἐγὼ ἠγρούπησα, ἵνα δυνηθῆτε νὰ κοιμηθῆτε σεῖς.

Ἄλλ' ἴσως τις εἶπη ὅτι πάντα ταῦτα ἐκτησάμην διὰ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν ταιλαιπωριῶν τῶν ἰδικῶν σας, ἐνῶ ἐγὼ εἶχον ἀπλῶς τὴν ἀρχηγίαν, χωρὶς νὰ ἀγωνίζομαι καὶ χωρὶς νὰ κινδυνεύω. Ἄλλ' ἄς εἶπη τις, τίνα εἶδεν ἐμοῦ μᾶλλον νὰ ἀγωνίζηται ἢ νὰ κινδυνεύῃ ὑπὲρ ἐμοῦ μᾶλλον ἢ ἐγὼ ὑπὲρ ἐκείνου. Ἄς δείξῃ, τίς ἐξ ὑμῶν ὁ λαβῶν τρυμάτα, διὰ νὰ δείξω καὶ ἐγὼ τὰ ἰδικά μου, ἵνα ἴδητε, τίς ἔχει περισσότερα. Δὲν ὑπάρχει μέρος τοῦ σώματός μου ἔμπροσθεν, ὅπερ νὰ ἔμεινεν ἄτρωτον, οὐδὲ ὄπλον οἰονδήποτε, τοῦ ὁποίου δὲν φέρω ἐν τῷ σώματι

μου τὰ ἴχνη. Καὶ μὲ ξίφος ἐτραυματίσθην καὶ μὲ τόξον καὶ μὲ μηχανὰς καὶ μὲ λίθους πολλαχοῦ καὶ μὲ ξύλα. Τὰ πάντα ὑπέστην χάριν τῆς ὑμετέρας δόξης καὶ τοῦ πλούτου. Καὶ φέρω ὑμᾶς νικητὰς πανταχοῦ διὰ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης, διὰ παντὸς ποταμοῦ, διὰ παντὸς ὄρους, διὰ πάσης πεδιάδος. Καὶ συγγενεῖς μου γυναῖκας ἔδωκα ὑμῖν πρὸς γάμον, καὶ τὰ τέκνα τὰ ἰδικά σας θὰ γίνωσι συγγενῆ πρὸς τὰ τέκνα ἐμοῦ. Καὶ τὰ χρῆμα ἐκείνων, οἵτινες εἶχον κάμει τοιαῦτα, ἐπλήρωσα ὅλα, χωρὶς νὰ πολυπραγμονήσω, διὰ τί ἐγιναν, ἀφ' οὗ καὶ μισθὸς μέγας δίδεται καὶ ἐκ τῶν πολιορκιῶν ἀρπαγαὶ γίνονται. Καὶ οἱ στέφανοι οἱ χρυσοῖ, οὓς ἔδωκα εἰς τοὺς πλείστους ἐξ ὑμῶν, εἶναι μνημεῖα ἀθάνατα καὶ τῆς ἀνδρείας τῆς ὑμετέρας καὶ τῆς ἐξ ἐμοῦ τιμῆς. Ἀλλὰ καὶ ὅστις ἀπέθανεν, ὁ θάνατος αὐτοῦ ὑπῆρξεν εὐκλεῆς, ὁ τάφος του περιφανῆς, χαλκοὶ δὲ ἀνδριάντες τῶν πλείστων ἐστήθησαν ἐν τῇ πατρίδι, οἱ δὲ γονεῖς αὐτῶν ἀνεκηρύχθησαν ἔντιμοι, ἀπαλλαγέντες πάσης λειτουργίας καὶ εἰσφορᾶς, διότι οὐδεὶς ὑμῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἐμοῦ ἀπέθανε φεύγων.

Καὶ τώρα εἶχον σκοπὸν νὰ στείλω τοὺς ἀπομάχους ἐξ ὑμῶν εἰς τὴν πατρίδα. Ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς βλέπω, θέλετε νὰ ἀπέλθῃτε πάντες, ἀπέλθετε πάντες. Καὶ ὅταν φθάσητε εἰς τὴν πατρίδα, ἀγγεῖλατε εἰς τοὺς συμπολίτας ὑμῶν ὅτι τὸν βασιλέα ὑμῶν Ἀλέξανδρον ὑποτάξαντα τὴν Ἀσίαν, ἀφ' οὗ σᾶς ἐπανέφερεν εἰς τὰ Σοῦσα, ἐγκατελίπετε αὐτὸν ἐκεῖ καὶ ἀπήλθετε, παραδόντες αὐτὸν νὰ φυλάττωσιν οἱ νενικημένοι βάρβαροι. Καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ἀκούσωσι τοῦτο, θὰ σᾶς τιμήσωσι, καὶ οἱ θεοὶ θὰ σᾶς εὐλογήσωσιν. Ἀπέλθετε.

§ 87. Μετάνοια Μακεδόνων.

Ταῦτα εἰπὼν κατεπήδησεν ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ ἔφυγεν εὐθύς εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅπου ἐκλείσθη μόνο· ἐπὶ ἡμέρας. Οἱ Μακεδόνες ἔμειναν ἐκπληκτοὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ βασιλέως καὶ ἐσιώπων. Κατόπιν ἤρχισαν νὰ ἐρωτῶσιν ἀλλήλους, τί μέλλει γενέσθαι. Καὶ ἄλλοι μὲν ἔλεγον νὰ μείνωσιν, ἄλλοι δὲ νὰ ἀναχωρήσωσιν. Οὕτως ἠϋξανε πάλιν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ὁ θόρυβος καὶ ἡ ταραχὴ. Ἀπόγνωσις δὲ κατέλαβε πάντας καὶ οὐδεὶς ἦτο ὁ βοηθήσων αὐτούς. Ἡϋξήθη δὲ ἡ ταραχὴ αὐτῶν καὶ ἡ ἀπόγνωσις, ὅτε ἔμαθον ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος διωργάνου τὰ στρατεύματα τῆς Ἀσίας καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν ἔκαμιν ἄλλους μὲν στρατηγούς, ἄλλους δὲ ὑπασπιστὰς καὶ σωματοφύλακας. Τότε ἐνόησαν ὅτι οὐδεὶς πλέον δεσμὸς συνέδεεν αὐτούς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ μετανοήσαντες διὰ τὴν προτέραν αὐτῶν διαγωγὴν ἔδραμον πάντες πρὸς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἔρριψαν τὰ ὄπλα αὐτῶν πρὸ τῶν θυρῶν, ὡς σημεῖον μετανόας, καὶ ἰστάμενοι ἐφώναζον νὰ ἐπιτραπῇ αὐτοῖς νὰ εἰσέλθωσιν ἐντός, λέγοντες ὅτι εἶναι πρόθυμοι νὰ παραδώσωσι τοὺς αἰτίους τῆς πρώην ταραχῆς καὶ βοῆς. Ἐλεγον δὲ ὅτι δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἐκ τῶν θυρῶν οὔτε τὴν ἡμέραν οὔτε τὴν νύκτα, ἐὰν δὲν λάβῃ πρὸς αὐτοὺς οἶκτον ὁ βασιλεύς.

Ὡς ἔμαθε τοῦτο ὁ βασιλεύς, ἐξέρχεται ταχέως ἐκ τῶν ἀνακτόρων καὶ ἰδὼν τοὺς στρατιώτας τοῦ ἰσταμένου πρὸ τῶν θυρῶν ταπεινοὺς καὶ κλαίοντας καὶ ἀκούων τὰς παρακλήσεις αὐτῶν συνεκινήθη καὶ ἐδάκρυσεν. Ἐπειτα ἀνῆλθεν εἰς ὑψηλὸν τι μέρος διὰ νὰ ὁμιλήσῃ. Ἄλλοὶ στρατιῶται συνεθλίβοντο περὶ αὐτὸν καὶ ἰκέτευον

διότι ἐφοβοῦντο, μήπως ὁ βασιλεὺς δὲν ἐξιλέωθη ἅ ὄμη. Τότε ὁ γέρον Καλλίνης, διάσημος μαχητής, εἶπε·

Τὰ λυποῦντα τοὺς Μακεδόνας, βασιλεῦ, καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας εἶναι ὅτι ἔκαμες Πέρσας συγγενεῖς τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἐπιτρέπεις νὰ σὲ χαιρετίζωσιν ἀσπαζόμενοι, ἐνῶ ἐκ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἀπέλαυσεν αὐτῆς τῆς τιμῆς.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς·

Ἄλλ' ἐγὼ κηρύττω ὑμᾶς πάντας συγγενεῖς μου καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης οὕτω θὰ καλῶ ὑμᾶς καὶ θὰ φέρωμαι πρὸς ὑμᾶς ὡς πρὸς συγγενεῖς.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ στρατός, ηὐχαριστήθη πολὺ. Καὶ πρῶτος προσῆλθεν εἰς τὸν βασιλέα ὁ Καλλίνης καὶ ἠσπᾶσθη αὐτόν, κατόπιν δὲ καὶ ἄλλοι, ὅσοι ἤθελον. Τότε οἱ στρατιῶται ἔλαβον τὰ ὄπλα των καὶ βοῶντες καὶ παιανίζοντες ἐπανῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐποίησε κατόπιν θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς, καὶ τράπεζαν παρέθηκεν εἰς τοὺς στρατιώτας, ὅπου καὶ αὐτὸς ἐκάθισεν ἐν τῷ μέσῳ, ἔχων περὶ αὐτὸν πρῶτον μὲν τοὺς Μακεδόνας καὶ Ἕλληνας, ἔπειτα δὲ τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς ἄλλους λαοὺς. Πρὸ δὲ τοῦ φαγητοῦ ἔκαμε σπονδὴν εἰς τοὺς θεοὺς, εὐχρηθεὶς καὶ εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς Πέρσας καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ ὡς καὶ ὁμόνοιαν καὶ κοινωνίαν τῆς ἀρχῆς, καὶ τὴν αὐτὴν σπονδὴν ἔκαμον πάντες, ὅτε ἐπαιάνισε καὶ ἡ μουσικὴ διὰ τοῦτο.

Κατόπιν ἐδήλωσαν πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν Μακεδόνων οἱ μὴ δυνάμενοι πλέον διὰ γῆρας ἢ διὰ πάθημά τι ἐν τῷ πολέμῳ νὰ ᾧσι στρατιῶται ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐπαέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα του ἑκάστος. Ἦσαν δὲ περὶ τοὺς

μυρίους. Εὐθύ, τότε ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ πληρωθῶσιν ὅλοι οἱ μισθοὶ μέχρι τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν πατρίδα των, ἔδωκε δὲ καὶ ἓν τάλαντον εἰς ἕκαστον περιπλέον. Καὶ διέταξε, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ πρὸς αὐτούς, νὰ ὀδηγήσῃ αὐτούς ἀσφαλῶς εἰς τὴν πατρίδα των ὁ πιστότατος αὐτοῦ στρατηγὸς Κράτερος, ὃν ἠγάπα ὡς ἑαυτόν. Ὅταν δὲ φθάσωσιν εἰς τὴν πατρίδα, εἶπε, νὰ ἀπολαύωσι πασῶν τῶν τιμῶν, αἵτινες δίδονται εἰς τοὺς ἀρίστους. Ἐν πάσῃ ἐορτῇ καὶ πανηγύρει καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ νὰ ἔχωσι τὴν προεδρίαν καὶ νὰ κἀθηνται ἐστεφανωμένοι. Μετὰ ταῦτα ἠὺχαρίστησεν αὐτούς διὰ τὴν πίστιν αὐτῶν καὶ τὴν ἀνδρείαν, ἣν ἐπὶ δέκα ἔτη ἔδειξαν, μετέχοντες τῶν κοινῶν ἀγώνων καὶ κόπων καὶ ταλαιπωριῶν καὶ ἠσπάρθη δακρύων πάντας, δακρῦοντας καὶ αὐτούς καὶ ἔπειτα ἀπῆλθεν.

§ 88. Θάνατος Ἡφαιστίωνος.

Ἄφ' οὗ δὲ ἐν Ὀλιδι ἀνασυνετάχθη καὶ διωργανώθη ὁ στρατός, ἀπῆλθον δὲ καὶ οἱ ἀπόμαχοι εἰς τὴν πατρίδα των, ὁ Ἀλέξανδρος μετέβη εἰς Ἐκβάτανα, ἵνα ἐξελέγξῃ ἐκεῖ τοὺς θησαυρούς, ὧν μέγα μέρος ὁ ταμίας αὐτοῦ Ἄρπαλος ἀρπάσας ἔφυγεν εἰς Ἀθήνας, εὐχαριστήσῃ δὲ καὶ τοὺς κατοίκους διὰ τὴν ἀφοσίωσιν, ἣν ἔδεικνυον πρὸς αὐτὸν ὡς πιστοὶ ὑπήκοοι, ἀποκρούοντες πᾶσαν φωνὴν ἀποστασίας. Ἐνταῦθα φθάσας ἐώρτασε πανηγυρικώτατα τὴν ἔλευσίν του διὰ θυσιῶν, δι' ἀγώνων γυμικῶν καὶ μουσικῶν καὶ δραματικῶν, οὓς ἐκόσμησαν τρεῖς χιλιάδες τεχνῖται Ἕλληνες, κληθέντες ἐνταῦθα ἐπίτηδες ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ τὰς εὐφροσύνας ταύτας ἡμέρας ἐτάραξε πρῶτον μὲν ἡ νόσος, ἔπειτα δὲ

ὁ θάνατος τοῦ Ἡφαιστίωνος, τοῦ ἐπιστηθιωτάτου φίλου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὡς δὲ διεδόθη ἡ λυπηρὰ αὕτη ἀγγελία, αἱ πανηγύρεις καὶ αἱ ἐορταὶ εὐθὺς ἔπαυσαν, στρατὸς δὲ καὶ λαὸς ἐθρήνηει τὸν εὐγενέστατον ἄνδρα τῆς Μακεδονίας, ὅστις ἀπέθανεν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἦτο ἀπαρηγόρητος. Τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ἔμενε παρὰ τὸ λείψανον τοῦ φίλου κλαίων, ἄσιτος καὶ ἀθεράπευτος. Καὶ μόλις διὰ πολλῶν παρακλήσεων κατῴρθωσαν οἱ φίλοι του νὰ ἀπομακρύνωσι τὸν βασιλεῖα τοῦ νεκροῦ. Κατόπιν ἐξεδόθησαν διαταγαὶ νὰ μετακομισθῇ ὁ νεκρὸς εἰς Βαβυλῶνα πρὸς ταφὴν, ὃν ἔφερε ἐκεῖ ὁ Περδίκκας ἐν πάσῃ ἐπισημότητι. Ὁ βασιλεὺς συνελθὼν ἐκ τῆς λύπης ἐπανέλαβε πάλιν τὰς συνήθειας αὐτοῦ ἀσχολίας περὶ τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας. Ἄλλ' ὁ κόσμος πλέον εἰς αὐτὸν οὐδεμίαν παρεῖχε τέρψιν. Σιωπῶν ἔφερεν ἐντὸς αὐτοῦ τὴν λύπην τοῦ ἀποθανόντος φίλου, μεθ' οὗ συναπώλεσε καὶ πᾶσαν χαρὰν τοῦ βίου. Παρηγορίαν ἐζήτει πλανώμενος εἰς ἄπειρα καὶ ἀτελεύτητα σχέδια, τὰ ὅποια ὁμως ἐπὶ τέλους ἠφανίζοντο. Καὶ τὴν ψυχὴν του ὄλην ἀπερρόφα ἡ θλιβερὰ εἰκὼν τῆς ἀπώλειας τοῦ φίλου. Ἡ πρὸς ἑαυτὸν πεποιθήσις ἐξέλιπεν, οὐδεμίαν ἐλπίδα καὶ οὐδεμίαν πίστιν εἶχεν εἰς τὴν εὐμένειαν τῶν θεῶν, προαίσθημα δὲ καὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ θανάτου κατεκυρίευσεν ἔτι μᾶλλον τὴν ψυχὴν του.

§ 89. Σχέδια νέων πολέμων.

Ἦτο τὸ τέλος τοῦ ἔτους 324 καὶ ἐπὶ τῶν ὁρέων ἔκειτο βαθεῖα χιών, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέζευξεν ἐκ τῶν Ἐκβατάνων, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ἐνταῦθα ἐσκόπει

νά συναθροίσῃ πάσας αὐτοῦ τὰς στρατιάς πρὸς τὰς μελλούσας ἔκστρατείας. Ἦθελε δὲ αὐτὴν νὰ κάμῃ πρωτεύουσαν τῆς μοναρχίας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν ἔκτασιν αὐτῆς καὶ τὴν ἀρχαίαν δόξαν, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς. Κειμένη μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς δύσεως καὶ τῆς ἀνατολῆς προσήγγιζε μᾶλλον πρὸς τὴν δύσιν, πρὸς ἣν νῦν ἐστρέφετο ἡ μεγαλεπήβολος διάνοια τοῦ βασιλέως μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἀνατολῆς. Πρὸς δυσμὰς ἔκειτο ἡ Ἰταλία, ὅπου πρὸ ὀλίγου ὁ ἀδελφὸς τῆς μητρὸς του Ὀλυμπιάδος Ἀλέξανδρος ὁ πρῶτος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου, νικητὴς εὗρεν ἄδοξον θάνατον ὑπὸ δολοφόνων. Πρὸς δυσμὰς ἦσαν οἱ Κελτοί, οἱ Ἰβηρες, αἱ ἀπειροὶ τῶν Φοινίκων ἀποικίαι, ὧν ἡ μητρόπολις Τύρος ἀνῆκεν εἰς τὴν μοναρχίαν. Πρὸς δυσμὰς τέλος ἔκειτο καὶ ἡ Καρχηδών, ἣτις ἀπὸ τῶν περσικῶν πολέμων δὲν ἔπαυσεν νὰ πολεμῇ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐν Λιβύῃ καὶ ἐν Σικελίᾳ. Αἱ νῆκαι τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ αἱ μεγάλαι μεταβολαὶ τῶν ἀνατολικῶν κρατῶν διεδόθησαν μέχρι τῶν ἀπωτάτων λαῶν τῆς οἰκουμένης. Καὶ ἄλλοι μὲν τούτων προσέβλεπον πρὸς τὸν μέγαν τοῦτον νικητὴν μετ' ἐλπίδων, ἄλλοι δὲ μετὰ φόβου ἤκουον τὴν γιγαντιαίαν ταύτην τῶν Ἑλλήνων δύναμιν. Πάντες ἤθελον νὰ συνάψωσι σχέσεις μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὁποίου ἔκειτο νῦν ἡ τύχη τοῦ κόσμου, καὶ διὰ δώρων καὶ φιλοφροσύνης νὰ ἐξασφαλίσωσιν ἑαυτοῖς καλὸν μέλλον. Οὕτω δὲ πολλοὶ ἀπώτατοι λαοὶ ἔστειλαν πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐν Βαβυλώνι, ἄλλοι μὲν στεφανοῦντες καὶ προσκυνοῦντες τὸν βασιλέα, ἄλλοι δὲ ὑποβάλλοντες εἰς αὐτὸν ὡς εἰς ἀνώτατον διαιτητὴν τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς αὐτῶν διαφορὰς καὶ ζητοῦντες αὐτοῦ τὴν ἀπό-

φασιν. Καὶ τότε ἐν Βαβυλῶνι ἐφάνη εἰς πάντας ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο ἀληθῶς κύριος πόσης γῆς καὶ θαλάσσης. Οἱ Κελτοί, οἱ Καρχηδόνιοι, οἱ Αἰθίοπες τῆς Ἀφρικῆς, οἱ Σκύθαι τῆς Εὐρώπης καὶ πλῆθος ἄλλων λαῶν ἐκ τῶν ἀπωτάτων χωρῶν ἔστειλαν πρέσβεις συγχαίροντες τὸν βασιλέα διὰ τὰς νίκας του καὶ στεφανοῦντες αὐτόν.

Αἱ πρεσβεῖαι αὗτοι θὰ ἐχαροποίησαν βεβαίως τὸν βασιλέα, διότι ἔβλεπεν οὕτως ὅτι ἄνευ πολλοῦ κόπου θὰ ὑπέτισσε καὶ τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν καὶ ὅλην τὴν Εὐρώπην. Διαταγαὶ ἐστάλησαν πανταχόθεν νὰ ναυπηγηθῇ μέγας στόλος καὶ νὰ συναθροισθῇ μέγας στρατός καὶ πάντες νὰ ἔλθωσι κατὰ τὸ ἔαρ εἰς Βαβυλῶνα. Φαίνεται δὲ ὅτι εἶχε σκοπὸν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ στρατεύῃ συγχρόνως καὶ πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς μεσημβρίαν καὶ πρὸς δυσμᾶς. Ἴσως δὲ εἶχε κατὰ νοῦν νὰ ἀναθέσῃ εἰς τοὺς στρατηγούς του τὰς ἐκστρατείας ταύτας, αὐτὸς δὲ μένων ἐν Βαβυλῶνι διευθύνη ἐντεῦθεν καὶ τὰς ἐκστρατείας ταύτας καὶ τὴν ἀπέραντον μοναρχίαν.

Οἱ στρατοὶ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἤρχισαν νὰ συναθροίζωνται ἐν Βαβυλῶνι πλήρεις ἀνυπομονησίας καὶ νέων ἐλπίδων. Δὲν ἤξευρον δὲ πόσον κατεβλήθη ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ φίλου του καὶ ὅτι μάτην ἐξήκει νὰ διασκεδάσῃ τὴν ὀδύνην τῆς καρδίας του διὰ τῶν τολμηροτάτων σχεδίων. Μετὰ τοῦ Ἡφαιστίωνος κατήλθεν εἰς τὸν τάφον καὶ ἠ νεότης τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐγήρασε πρὶν ἀκόμη φθάσῃ εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν. Καὶ ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου κατεῖχεν αὐτὸν ἀδιαλείπτως.

§ 91. Νόσος Ἀλεξάνδρου.

Περὶ τὸν Μάιον τοῦ ἔτους 323 ἢ Βαβυλῶν ἦτο

πλήρης στρατιωτῶν Αἱ μυριάδες τῶν νέων μαχητῶν ἤσκούντο μετὰ ζήλου καθ' ἑκάστην ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Βαβυλῶνος εἰς τὴν νέαν τακτικὴν τοῦ πολέμου, ὃν ἔμελλον μετ' ὀλίγον νὰ ἀρχίσωσιν. Ὁ στόλος κάλλιστα κατηρτισμένος ἦτο ἠγκυροβολημένος ἔμπροσθεν τῆς Βαβυλῶνος ἐν τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ. Ἐγίνωσκον δὲ πάντες ὅτι ὁ βασιλεὺς θὰ ἐκέρυττε τὸν πόλεμον κατὰ τὴν ἐπισημον τοῦ Ἡφαιστίωνος κηδείαν. Ἄπειροι δὲ ξένοι ἦλθον πανταχόθεν εἰς Βαβυλῶνα, ἵνα παραστώσιν εἰς τὴν ἐπικήδειον τελετὴν. Θαυμάσιον οἰκοδόμημα, ἔχον πέντε ὄροφάς καὶ κεκοσμημένον δι' εἰκόνων καὶ ἀγαλμάτων καὶ πορφύρας, ἀξίας δώδεκα χιλιάδων ταλάντων, ὧν αἱ δέκα χιλιάδες ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀπετέλει τὴν πυρὰν τοῦ Ἡφαιστίωνος. Ἀφ' οὗ δὲ παρετάχθη ὁλος ὁ στρατὸς καὶ ἤρχισαν αἱ θυσίαι καὶ οἱ ἐπικήδαιοι θρηνοί, παρεδόθη τὸ πολυτελέστατον τοῦτο οἰκοδόμημα εἰς τὰς φλόγας. Κατόπιν δὲ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀποθανόντος φίλου ἐθυσιάσθησαν καὶ δέκα χιλιάδες προβάτων, ἅτινα διενεμήθησαν εἰς τὸν στρατόν.

Ἡ ἡμέρα τοῦ ἀπόπλου τοῦ στόλου καὶ τῆς κηρύξεως τοῦ ἀραβικοῦ πολέμου δὲν ἦσαν μακράν. Ὁ βασιλεὺς μάλιστα εἶχε τελέσῃ πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ θυσίας πρὸς εὐτυχῆ ἔκβασιν τῆς ἐκστρατείας. Καὶ ὁ μὲν στρατὸς ἔχαιρε καὶ εὐωχεῖτο, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος εἰσία λαμπρῶς τὸν Νέαρχον καὶ πάντας τοὺς ἀξιωματικοὺς αὐτοῦ, οἵτινες ἔμελλον μετ' ὀλίγον νὰ ἀναχωρήσωσι. Τὸ δειπνὸν τοῦτο ἐδόθη τῇ 30 Μαΐου πρὸς τὴν ἐσπέραν. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν φίλων ἀπῆλθον, ἔμεινε δὲ μόνος ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ λουσθεὶς ἔμελλε νὰ κοιμηθῆ, εἰσέρχεται εἰς τὴν ἀνάκτο-

ρα ὁ Θεσσαλὸς Μήδιος, ὃν ὁ Ἀλέξανδρος πολὺ ἠγάπα, καὶ παρακαλεῖ τὸν βασιλέα νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, νὰ διασκεδάσῃ μετ' ἄλλων φίλων τὴν νύκτα. Ὁ Ἀλέξανδρος, εἰ καὶ ἦτο κεκμηκῶς, ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν, διότι δὲν ἤθελε νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν φίλον του. Τὸ εὐθυμον καὶ ζωηρόν τῶν φίλων διεσκέδασε τὴν συνήθη ἀδιαθεσίαν τοῦ βασιλέως, ὅστις ἀποχωρισθεὶς αὐτῶν περὶ τὴν πρωτὴν ὑπεσχέθη αὐτοῖς ὅτι πάλιν θὰ παρευρεθῆ τὴν ἐρχομένην ἑσπέραν εἰς τὴν συναναστροφὴν αὐτῶν. Καὶ πράγματι περὶ τὴν ἑσπέραν ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μηδίου, ὅπου ἔμεινε μέχρι βαθείας νυκτὸς τρώγων καὶ πίνων μετὰ τῶν φίλων. Δύσθυμος ἐπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ κατεκλίθη πυρέσσων. Τῇ δὲ πρωτῇ τῆς πρώτης Ἰουνίου ἠγέρθη ἤδη νοσῶν. Ἡ λύπη ἢ μεγάλη, ἦν εἶχε, τοῦ ἀποθανόντος φίλου, αἱ ἐργασίαι αἱ ἄπαστοι, αἱ ἀγρυπνίαι, ἢ ἀμέλεια περὶ τὴν δίαίταν κατέστησαν τὸ σῶμα ἐπιρ ἐπὲς εἰς νόσον, παρήγαγον δὲ νῦν σφοδρὸν πυρετόν. Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς κλίνης ἔφερον αὐτὸν εἰς τὰ ἱερά, ἵνα τελέσῃ θυσίαν, ὡς συνήθειζε νὰ ποιῆ καθ' ἐκάστην καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης ἐπανεφέρον αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου κατέκειτο μέχρι τῆς δειλῆς. Τότ' ἠγέρθη καὶ ἐκάλεσε τοὺς στρατηγούς εἰς συμβούλιον, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς ὁδηγίαν περὶ τῆς ἐκστρατείας καὶ τοῦ πλοῦ.

§ 91. Τελευτὴ Ἀλεξάνδρου.

Μετὰ τὸ συμβούλιον ἐκομίσθη ἐπὶ κλίνης εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐπιβὰς τοῦ πλοίου του διέπλευσε πέραν τοῦ ποταμοῦ εἰς τὸν μέγαν κῆπον, ἔνθα λουσθεὶς ἀνεπαύετο

ἐν τῷ ἐξοχικῷ ἀνακτόρῳ, ὅπου ἦλθε καὶ ὁ Μήδιος, ὅστις μάτην ἐζήτει διὰ διαφόρων λόγων νὰ φουδρύνῃ τὴν καταβεβλημένην τοῦ βασιλέως ψυχὴν. Εἰ καὶ ἔσπασεν, ἐκάλεσεν ἐν τούτοις τοὺς στρατηγούς νὰ ἔλθωσι κατὰ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν, 3 Ἰουνίου, λίαν πρωί, ἵνα λάβωσι διαταγὰς αὐτοῦ περὶ τῆς προεχοῦς ἐκστρατείας. Τὴν νύκτα ταύτην διῆλθεν ὅλην ἔχων σφοδρὸν πυρετόν. Καὶ διὰ τοῦτο τὴν πρωΐαν εἶπεν εἰς τὸν Νέαρχον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους στρατηγούς, οὓς εἶχε καλέσῃ τῇ προτεραίᾳ, ὅτι ἕνεκα τῆς νόσου αὐτοῦ ἄς ἀναβληθῇ ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἕτι ὁ ἀπόπλους τοῦ στόλου, καὶ ὅτι τῇ ἕκτῃ Ἰουνίου θὰ ἠδύνατο νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν στόλον. Ἐκράτησε δὲ ἤδη παρ' ἑαυτῷ τὸν Νέαρχον, ἵνα διηγῆται αὐτῷ περὶ τοῦ πλοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς μεγάλης θαλάσσης, ὅπερ λίαν ἠύχαριστεί αὐτόν, διότι ἀνελογίζετο ὅτι καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγον ἐν τῇ νέᾳ ἐκστρατείᾳ θὰ διέλθῃ τοὺς αὐτοὺς κινδύνους. Ἐν τούτοις ἡ κατάστασις τοῦ βασιλέως ἐγίνετο πάντοτε χειρῶν. Καὶ ὅμως κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς τετάρτης Ἰουνίου μετὰ τὸ λουτρὸν καὶ τὴν θυσίαν προσεκάλεσε πάντας τοὺς στρατηγούς, οὓς διέταξε νὰ ἔχωσι πάντα ἔτοιμα, ἵνα ἀποπλεύσωσιν ἀνυπερθέτως κατὰ τὴν 6 Ἰουνίου. Περὶ δὲ τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ πυρετὸς ἐπῆλθε σφοδρότερος, αἱ δὲ δυνάμεις τοῦ βασιλέως ἐμειώθησαν ἐπαισθητῶς. Τὴν νύκτα διῆλθεν ἄϋπνος καὶ ἐν ἀγωνίᾳ. Οὕτω δὲ διῆλθε καὶ ἡ 5 ὥς καὶ ἡ 6 Ἰουνίου. Τῇ δὲ ἑβδόμῃ διέταξε νὰ φέρωσιν αὐτὸν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐν τῇ πόλει. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἡ κατάστασις του ὀλοὲν ἐχειροτέρευε. Καὶ ὅτε εἰσῆλθον οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸν θάλαμον, ἐγνώρισεν μὲν αὐτούς, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο

νά ὁμιλήσῃ. Ὁ πυρετὸς διήρκει ἀδιάκοτος, ὁ δὲ βασιλεὺς ἔπειτο ἄφρωνος. Ὡς δὲ ἐγνώσθη ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῷ στρατῷ ἡ ἀσθένεια τοῦ βασιλέως παρήγαγεν ἀπερίγραπτον θλίψιν. Ὁ στρατὸς ἀθρόος ὤρμησεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἰκέτευε νὰ ἀνοίξωσι τὰς θύρας τῶν ἀνακτόρων, ἵνα ἴδῃ τὸν περιπόθητον αὐτοῦ βασιλέα. Οἱ ὑπασισταὶ ἐνέδωκαν εἰς τὰς ἰκεσίας τῶν στρατιωτῶν καὶ ἤνοιξαν τὰς θύρας. Ὁ στρατὸς ὅλος διῆλθεν ἐν τάξει πρὸ τοῦ βασιλέως, ὅστις διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεχαιρέτα διὰ τελευταίαν φορὰν τοὺς ἐνδόξους αὐτοῦ συναγωνιστάς. Κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς 11 Ἰουνίου ἡ μεγάλη καρδιά, ἣτις ἔπαλλε διὰ πᾶν μέγα καὶ ὑψηλόν, ἔπαυσε πλεόν νὰ κινῆται.

§ 92. Συνέδριον περὶ διαδόχου.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ μεγαλείου, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, κατέπληξε τὴν ἀχανῆ πόλιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ συνέβη. Στρατὸς καὶ λαός, θρηνοῦντες καὶ ὀδυρόμενοι, εἰσώρμησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἵνα ἴδωσι τὸν νεκρὸν καὶ βεβαιωθῶσι περὶ τοῦ θανάτου. Μετ' οὐ πολὺ ὁμως τὴν θλίψιν διεδέχθη ὁ φόβος, τί θά γίνῃ τὸ μέγα καὶ πολυδαίδαλον κράτος, ἀφ' οὗ ἐξέλιπεν ἡ σιβαρὰ χεῖρ, ἣτις μόνῃ ἠδύνατο νὰ συγκρατῇ αὐτό. Οἱ κατακτηταὶ ὑπώπιευσον τοὺς ἐγγχωρίους, οἱ ἐγγχώριοι τοὺς κατακτητάς, οἱ ἀρχηγοὶ τοὺς ἀρχηγούς. Ὅθεν πάντες διενυκτέρευσαν ἔνοπλοι καὶ ἔντρομοι, περιμένοντες σάσιν, αἱματοχυσίαν καὶ λεηλασίαν. Ἄλλ' εὐτυχῶς οὐδὲν συνέβη κατὰ τὴν νύκτια ταύτην. Τῇ δ' ἐπομένῃ ἡμέρᾳ συνῆλθον οἱ ἑπτὰ στρατάρχαι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οἱ καλούμενοι σωματοφύλακες, ἵνα σκεφθῶσι περὶ τοῦ

πρακτέου. Οὗτοι δὲ ἀπεφάσισαν νὰ καλέσωσι τοὺς πρώτους τῶν φίλων τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας τοῦ στρατοῦ εἰς γερὰν συνέλευσιν, ἵνα ὀρίσωσι τὸν διάδοχον τῆς βασιλείας καὶ τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους. Πάντες δὲ οὗτοι ἔνοπλοι, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τῶν μακεδονικῶν ταγμάτων, ἦλθον εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἡ συνεδρίασις ὑπῆρξε πανηγυρική, ἀρξαμένη διὰ θρήνων περὶ τοῦ μεγάλου νεκροῦ, οὗ τὰ ὄπλα, ἡ πορφύρα, τὸ διάδημα ἔκειντο ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐρριμμένα, θρόνου ἐρήμου καὶ χηρεύοντος. Ἀφ' οὗ δὲ ἐθρήνησαν πάντες, τότε ἠγέρθη ὁ Περδίκκας, ὁ πρῶτος τῶν σωματοφυλάκων, ὅστις πορευθεὶς εἰς τὸν θρόνον ἀπέθηκε τὸν δακτύλιον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὃν οὗτος ἀποθνήσκων παρέδωκεν εἰς αὐτὸν καὶ εἶπε·

Ἡ συμφορὰ ἡμῶν πάντων στερηθέντων ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας τοῦ βασιλέως ἡμῶν εἶναι μεγάλη καὶ δικαίως πάντες θρηνοῦμεν διὰ τὴν ἀνεπανόρθωτον ταύτην ἀπώλειαν. Ἀλλὰ τώρα δὲν εἶναι καιρὸς θρήνων. Πρέπει νὰ λάβωμεν μέτρα διὰ νὰ διασώσωμεν τὴν ἀρχήν, ἣν δι' ἀγώνων πολλῶν ἀπεκτήσαμεν. Ἀνάγκη νὰ ὀρισθῇ τάχιστα ὁ μέλλον βασιλεὺς καὶ ὡς τοιοῦτος φρονῶ ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλος ἢ ὁ μέλλον νὰ γεννηθῇ ἐκ τῆς βασιλίσσης Ῥωξάνης παῖς. Δεύτερον ἐπίσης ἐπεὶ γον ζήτημα εἶναι νὰ ὀρισθῇ καὶ ὁ ἀντιβασιλεὺς, εἰς ὃν θὰ ὑπακούωμεν πάντες, μέχρις οἴτου γεννηθῇ καὶ ἀναλάβῃ τὴν βασιλείαν ὁ νόμιμος βασιλεὺς.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Νέαρχος·

Καὶ ἐγὼ συμφωνῶ ὅτι ἡ βασιλεία πρέπει νὰ παραμείνῃ ἐν τῷ βασιλικῷ οἴκῳ. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν ἀρμόζει οὔτε εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς βασιλείας, οὔτε εἰς τὴν δυσ-

χέρειαν τῶν περιστάσεων νὰ ἀναγορευθῆ ὑπέρτατος ἄρχων παῖς μὴ γεννηθεὶς ἀκόμη, ἀφ' οὗ μάλιστα δὲν γινώσκομεν, ἂν ἡ βασίλισσα θὰ γεννήσῃ καὶ υἱόν. Εὐτυχῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἔχει υἱὸν τὸν Ἡρακλῆ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ ἡ Βαρσίνη, ἡ χήρα τοῦ Μέμνονος.

Ὡς ἤκουσε τὴν γνώμην ταύτην ἡ συνέλευσις, ἀπέκρουσε αὐτήν, ἀπεδοκίμασε δὲ ταύτην καὶ ὁ στρατὸς διὰ φωνῶν καὶ θορύβου, τύπτων τὰς σαρίσσας ἐπὶ τῶν ἀσπίδων.

Μετὰ τὸν Νέαρχον ὠμίλησεν ὁ Μελέαργος, ὁ ἡγεμὼν τῆς φάλαγγος, ταῦτα·

Ἄτοπον μοι φαίνεται νὰ δοθῆ ἡ βασιλεία εἰς τὸν παῖδα τῆς δοριαλώτου Βαρσίνης ἢ εἰς τὸν παῖδα τῆς βαρβάρου Ρωξάνης. Καὶ ἐγὼ συμφωνῶ ὅτι βασιλέα πρέπει νὰ λάβωμεν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ τοιοῦτος, φρονῶ, ἔχων τὰ πλεῖστα καὶ ἰσχυρότατα δικαιώματα εἶναι ὁ Ἀριδαῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου καὶ ἀδελφὸς ὁμοπάτριος τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Πτολεμαῖος·

Ὁ Ἀριδαῖος δὲν εἶναι γνήσιος υἱὸς τοῦ Φιλίππου, εἶναι δὲ καὶ ἀμβλὺς τὴν φύσιν καὶ ὡς τοιοῦτον περιεφρόνει αὐτὸν καὶ ὁ πατήρ του Φίλιππος καὶ ὁ ἀδελφὸς του Ἀλέξανδρος. Ἄλλ' ἡμεῖς τώρα ἔχομεν ἀνάγκην μονίμου καὶ συνετῆς κυβερνήσεως τοῦ κράτους. Οἷοσδήποτε τῶν προταθέντων καὶ ἂν ἀγορευθῆ βασιλεὺς, εἰς τις, ὁ ἀντιβασιλεὺς, θὰ σφετερισθῆ ὅλην τὴν ἀρχὴν, εἴτε ὡς κηδεμῶν, εἴτε ὡς εὐνοούμενος τοῦ βασιλέως. Διὰ τοῦτο προτείνω, οἱ ἄνδρες, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ σύνθηδες τοῦ Ἀλεξάνδρου συμβούλιον, νὰ ἐξακολουθήσωσι νὰ κυβερνώσι τὸ κράτος, ἀποφασίζοντες κατὰ πλειονοψηφίαν

Εἰς τούτους νὰ ὑπακούωσι καὶ ὁ στρατὸς καὶ οἱ ἡγεμό-
νες αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῶν ἐπαρχιῶν.

§ 93. Ἔρις περὶ τοῦ ἐπιτρόπου.

Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Πτολεμαίου δὲν ἐγένετο δεκτὴ, προετιμήθη δὲ ἡ γνώμη νὰ τηρηθῇ ἡ βασιλεία διὰ τὸν υἱὸν τῆς Ρωξάνης. Καὶ οὕτως ἐλύθη τὸ πρῶτον ζήτημα. Νῦν δὲ ἐπρόκειτο νὰ ὀρισθῇ, τίς θὰ εἶναι ὁ ἐπίτροπος τῆς βασιλείας, ἤτοι ὁ ἀντιβασιλεὺς, μέχρις ὅτου γεννηθῇ τὸ παιδίον. Πρῶτος ἔλαβε περὶ τούτου τὸν λόγον ὁ σωματοφύλαξ Ἀριστόνους ὁ Πελλαῖος, ὅστις εἶπε ταῦτα·

Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἀποθνήσκων παρέδωκε τὸν δακτύλιον εἰς τὸν Περδίκκαν, καίτοι περιστοιχίζετο τότε ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστάτων Μακεδόνων, εἶναι πρόδηλον ὅτι ὁ βασιλεὺς ἠθέλησε διὰ τούτου νὰ σημάνη ὅτι εἰς τὸν Περδίκκαν ἐπιτρέπει τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας.

Κοινὴ ἠκούσθη μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐπιδοκιμασία. Καὶ πάντες ἐφώνησαν· Ὁ Περδίκκας νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ ἀναλάβῃ ἐκ τοῦ θρόνου τὸν δακτύλιον. Ἄλλ' αὐτὸς δὲν προεχώρει, δεικνύων οὕτω ὅτι διστάζει νὰ ἀναλάβῃ τὴν μεγάλην ταύτην τιμὴν, ἀλλ' ἅμα καὶ τὴν βαρυτάτην εὐθύνην, καὶ μόνον, ἐὰν ἠναγκάζετο, θὰ ἐδέχετο τοῦτο. Τότε ὁ Μελέαγρος λαβὼν αὐτὸν τὸν λόγον εἶπε·

Δικαίως ὁ Περδίκκας διστάζει νὰ δεχθῇ τὸ μέγα τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ βασιλέως ἀξίωμα, ἀφ' οὗ προσφέρεται εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς συνελεύσεως, ἣτις δὲν εἶναι πρὸς τοῦτο ἀρμοδία. Ἐγὼ φρονῶ ὅτι μόνον ὁ στρατὸς δικαιούται νὰ ἀποφασίσῃ καὶ περὶ τοῦ χηρεύοντος θρόνου καὶ περὶ τοῦ κράτους, τὸ ὅποῖον κατέκτησε. Βουλευόμεθα, τίς θέλει νὰ εἶναι ἐπίτροπος τοῦ βασιλέως, ἐνῶ ἀκόμη δὲν

ἤξεύρομεν, τίνα θέλει ὁ στρατὸς βασιλέα. Τὸ κατ' ἐμὲ διαμαρτύρομαι κατὰ τοιούτων ἀποφάσεων, αἵτινες ἀντιβαίνουν καθ' ὅλα εἰς τὰ νόμιμα καὶ εἰς τὰ ἔθιμα τῶν Μακεδόνων.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Μελέαγρος ἐξῆλθε τῆς συνελεύσεως, συνοδευόμενος ὑπὸ πάντων τῶν παρισταμένων Μακεδόνων, οἵτινες ἐπεκρότησαν τοὺς λόγους του.

Ὡς δὲ οἱ ἔξωθεν τῶν ἀνακτόρων μένοντες στρατιῶται ἔμαθον τὴν γνώμην τοῦ Μελεάγρου, συνετάχθησαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπροκαλύπτως ἠγανάκτουν κατὰ τῶν μεγιστάνων οἵτινες ἐσφετερίσθησαν τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφασίσωσιν αὐτοὶ περὶ τῆς τύχης τοῦ κράτους, χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν γνώμην τοῦ στρατοῦ. Καὶ ἀπεφάσισαν βασιλεὺς νὰ ἐκλεχθῆ ὁ Ἄριδαῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου ἐκ γυναικὸς Θεσσαλίδος, ὅστις διέτριβε μάλιστα νῦν ἐν Βαβυλῶνι. Πᾶς δὲ ἄλλος, ὃν ἠθέλεν ἐκλέξῃ ἢ συνέλευσις τῶν μεγιστάνων, ἐκήρυξαν ὅτι εἶναι θανάτου ἔνοχος. Τοῦτο ἀπεφάσισαν οἱ στρατιῶται τοῦ Μελεάγρου, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ ἀνευρόντες τὸν Ἄριδαῖον ἀνηγόρευσαν αὐτὸν βασιλέα ὑπὸ τὸ ἀγαπητὸν τοῦ Φιλίππου ὄνομα, διορίσαντες μάλιστα καὶ τοὺς σωματοφύλακας αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἔχοντες αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ ἐνέβαλον εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς συνεδριάσεως.

Ἄλλὰ καὶ οἱ μεγιστᾶνες, εὐθύς ὡς ἤκουσαν τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ Μελεάγρου καὶ εἶδον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἐκ τῆς συνελεύσεως, δὲν ἔμειναν ἄπρακτοι. Καὶ ὁ μὲν Περδίκκας ἔσπευσε νὰ ἀναλάβῃ τὸ δακτυλίδιον ἐκ τοῦ θρόνου, καὶ ἐδέχθη τὸ ἀξίωμα κηδεμόνος τοῦ μέλλοντος παιδὸς τῆς Ρωξάνης ὁμοῦ μετὰ τοῦ Λεοννάτου, ὁ δὲ Πύθων διορίσθη σωματοφύλαξ, ὁ δὲ Ἀντίπατρος

καὶ ὁ Κράτερος ὠρίσθησαν κύριοι τῶν κατὰ τὴν Εὐρώ-
πην πραγμάτων. Τούτων δὲ γενομένων, ὤμοσαν πάντες
πίστιν εἰς τὸν ἀπὸ τῆς Ρωξάνης γεννηθησόμενον υἱὸν
τοῦ Ἀλεξάνδρου. Δὲν εἶχε δὲ τελειώσῃ ἀκόμη ἡ ὄρκωμο-
σία αὕτη, ὅτε ἐπεφάνησαν εἰς τὸν πρόδρομον τῆς αἰθού-
σης οἱ φαλαγγῖται, ὁ δὲ Μελέαγρος εἰσήλασεν εἰς αὐτὴν
μετὰ τοῦ Ἀριδαίου καὶ ἱκανῶν ὀπλιτῶν καὶ ἀνέκραξεν·
Ἰδοὺ ὁ βασιλεύς, εἰς ὃν προσήκει ὁ τῆς πίστεως ὄρκος.
Ἐπειδὴ δὲ ἡ αξίωσις αὕτη ὑπεστηρίζετο ὑπὸ χιλιάδων
παρισταμένων σαρισσῶν, οἱ μεγιστάνες ἐφοβήθησαν καὶ
συνετάχθησαν μετὰ τοῦ νέου βασιλέως. Οἱ δὲ στρατιῶ-
ται τύπτοντες τὰς σαρίσσας ἐπὶ τῶν ἀσπίδων ἐχαιρέτιζον
ἀγαλλόμενοι τὸν νέον βασιλέα, ἠπειλοῦν δὲ θάνατον εἰς
τοὺς σφετερισθέντας τὴν βασιλείαν προδότας. Ὁ δὲ Με-
λέαγρος λαβὼν τὴν πορφύραν καὶ τὸ διάδημα τοῦ Ἀλε-
ξάνδρου ἐπέθηκεν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ νέου βασιλέως καὶ ἔστη
ὀπισθεν αὐτοῦ ὡς σωματοφύλαξ.

§ 94. Ἐμφύλιος συμπλοκή.

Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον εἰσώρμησαν εἰς τὴν αἴθουσαν
ὁ Μελέαγρος καὶ οἱ φαλαγγῖται, φέροντες τὸν βασιλέα
Ἀριδαῖον, τινὲς τῶν μεγιστάνων, ἐν οἷς καὶ ὁ Περδίκ-
κας, ὑπεχώρησαν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ἔκειτο ὁ τοῦ
βασιλέως νεκρός. Ἐνταῦθα περὶ τὸν Περδίκκην ἠθροί-
σθησαν ἑξακόσιοι περίπου ἔγκριτοι ἄνδρες, εἰς οὓς προ-
σῆλθε καὶ ὁ Πτολεμαῖος ὁ Λαγίδης μετὰ τοῦ ὀμίλου τῶν
βασιλικῶν παιδῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ κατεδίωξαν αὐτοὺς
οἱ φαλαγγῖται μετὰ τοῦ Μελεάγρου καὶ Ἀριδαίου. Τότε
ὁ Περδίκκας ἀνέκραξε· Περὶ ἐμὲ πάντες οἱ βουλόμενοι
νὰ προφυλάξητε τὸν τοῦ βασιλέως νεκρόν. Καὶ εὐθύς

ἐξερράγη ἄγριος ἐκατέρωθεν ἄγών, καθ' ὃν ἔπεσον πολυάριθμοι νεκροὶ καὶ τραυματῆαι. Τότε τινὲς τῶν ἐπιφανεστάτων ἡγεμόνων προελθόντες εἰς τὸ μέσον ἐξώρκισαν νὰ παύσῃ ἡ αἱματοχυσία καὶ νὰ ἀναγνωρίσωσι πάντες τὸν βασιλέα Ἀριδαῖον. Καὶ πράγματι τοῦτο ἐγένετο δεκτόν, ἀφ' οὗ μάλιστα ἡ ὑπεροχὴ τῶν φαλαγγιτῶν ἦτο ἀναμφισβήτητος. Πρῶτος δὲ ὁ Περδίκκας κατέθεσε τὰ ὄπλα, τὸ δὲ παρ' ἰδειγμα αὐτοῦ ἐμιμήθησαν καὶ οἱ ἄλλοι καὶ οὕτως ἔπαυσεν ἡ μάχη. Νῦν δὲ ὁ ἄγών ἦτο μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν, τοῦ Περδίκκου καὶ τοῦ Μελεάγρου, τίς τῶν δύο νὰ προσεταιρισθῇ τὸν στρατὸν καὶ νὰ ἐπιβληθῇ δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπερτάτην διοίκησιν τοῦ κράτους. Καὶ ὁ μὲν Μελεάγρος εἶχε προσετερισθῇ τοὺς ἰππεῖς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τάγμα τῶν ἰππέων κατέλαβε τὰς ὁδοὺς ἔξω τῆς Βαβυλῶνος καὶ ἐκώλυε νὰ εἰσκομίζωνται εἰς τὴν πόλιν τρόφιμα, οἱ φαλαγγῖται ἐζήτησαν ἐπιμόνως ἢ νὰ ἐπέλθῃ συνδιαλλαγὴ ἢ νὰ λυθῇ ὁ ἄγών διὰ μάχης. Προεκρίθη ὁμοῦς ἡ συμφιλίωσις καὶ ταύτην ἔφερεν εἰς πέρας ὁ ἄξιος γραμματεὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου Εὐμένης ὁ Καρδιανός. Κατὰ τὴν συνδιαλλαγὴν δὲ ταύτην ὁ μὲν Ἀριδαῖος ἀνεγνωρίζετο βασιλεὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα Φίλιππος, ἐπὶ τῷ ὄρω ὁμοῦς νὰ μετᾴσῃ τῆς βασιλείας καὶ ὁ ἀπὸ τῆς Ρωξάνης παῖς, ὁ δὲ Περδίκκας διορίζετο χιλιάρχος, ἦτοι ἐλάμβανε τὸ πρῶτον ἀξίωμα μετὰ τοῦ Μελεάγρου, ὅστις διορίσθη ὑπαρχος αὐτοῦ. Τελεσθέντων δὲ τῶν ὄρκων ἐκατέρωθεν, εἰσήλασαν πάντες οἱ στρατοὶ ἠνωμένοι καὶ ἀγαλλόμενοι εἰς τὴν Βαβυλῶνα.

Ἄλλ' ἡ κοινὴ αὕτη ἀγαλλίασις δὲν διήρκεσε δυστυχῶς πολὺν χρόνον. Ὁ Περδίκκας δὲν ἔμενεν εὐχρησθημένος ἐκ τῆς συνδιαλλαγῆς ταύτης. Ἡ στασιάσασα φά-

λαγξ ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῆ, ὁ δὲ αὐθάδης Μελέαγρος, ὁ
 τολμῆσας νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, ἔπρεπε νὰ
 καταστῆ ἐμποδῶν. Πρὸς τοῦτο εἶχε κατορθώσῃ νὰ ἔχη
 σύμφωνον καὶ τὸν βασιλέα Ἀριδαῖον. Ὅτε δὲ μιαν
 ἡμέραν ἐτελεῖτο ἔξω τῆς Βαβυλῶνος ὁ καθαροὸς τοῦ
 στρατοῦ διὰ τὴν γεγεννημένην ἐμφύλιον στάσιν καὶ τὴν
 ἀδελφοκτονίαν, καθ' ὃν γίνεται μάχη προσποιητὴ κατὰ
 τὰ μακεδονικὰ ἔθιμα, ὁ βασιλεὺς Ἀριδαῖος προελάσας
 ἀπήτησε παρὰ τῶν φαλαγγιτῶν νὰ παραδώσωσιν αὐτῷ
 τριακοσίους ἄνδρας, οὓς ἀνέφθρεν ὀνομαστὶ ὡς πρωται-
 τίους τῆς στάσεως. Οἱ φαλαγγῖται βλέποντες ἀπέναντι
 αὐτῶν τὸ ἵππικὸν καὶ πολλοὺς ἐλέφαντας ἰσταμένους
 ἐτοιμοὺς εἰς μάχην καὶ ἐννοοῦντες ὅτι οἱ ἀντίπαλοί των
 ἦσαν πολὺ ἰσχυρότεροι καὶ ὅτι, ἂν δὲν ἐδέχοντο ὅσα ἀπή-
 τει ὁ βασιλεὺς, θὰ ἠττῶντο ἐν μάχῃ, καὶ θὰ κατεστρέφον-
 το, ἐκόντες ἄκοντες ὑπήκουσαν καὶ παρέδωκαν τοὺς τρια-
 κοσίους ἐκ τοῦ στρατεύματος αὐτῶν, οἵτινες παραχρῆμα
 ἐθανατώθησαν. Περὶ δὲ τοῦ Μελεάγρου ἐπὶ τοῦ παρόν-
 τος δὲν ἐγένετο λόγος. Ἄλλ' οὗτος κατενόησεν ὅτι ἦτο
 ἀδύνατον νὰ σωθῆ, καὶ ὅτι πάντως θὰ ἐφονεύετο κατόπιν
 ἐντὸς τῆς πόλεως. Διό, ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, κατέ-
 φυγεν εἰς τὸν ναόν, ἐλπίζων ἐκεῖ νὰ εὕρῃ σωτηρίαν. Ἄλλ'
 ὁ Περδίκκας διεκήρυξε τότε ὅτι ἡ πρῶξις αὕτη τοῦ Με-
 λεάγρου δηλοῖ τὴν ἐνοχὴν αὐτοῦ καὶ διέτιξε νὰ φονευθῆ
 ἐν τῷ ναῷ, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

§ 95. Διαμελισμὸς τοῦ κράτους.

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Περδίκκας ἀπηλλάγη οὕτω τοῦ φοβε-
 ροῦ ἀντιπάλου, τοῦ Μελεάγρου, ἐσκέφθη ὅτι καὶ εἰς
 ἄλλα ἔπρεπε νὰ καταφύγῃ μέτρα, ἵνα ἐξασφαλίσῃ ἑαυ-

* Ἐκδοσις πέμπτη 1923.

τῷ τὴν ἀρχήν. Ὅσοι παρεῖχον αὐτῷ φόβον, ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῶσι τῆς πόλεως. Πρὸς τοῦτο εὗρεν ὀρθὸν νὰ διορίσῃ αὐτοὺς σατράπας, ὅπερ ἐπεθύμουν καὶ οὗτοι, ἐλπίζοντες ὅτι οὕτω θὰ ἐγίνοντο εἰς τὰς μεγάλας ἐκείνας καὶ ἀπομακρυσμένας διοικήσεις πολὺ πλέον ἀνεξάρτητοι καὶ ἰσχυροὶ παρ' ὅτι ἦσαν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς κυβερνήσεως. Καὶ πράγματι ἐκάλεσεν αὐτοὺς εἰς συνέλυσιν καὶ ἀνεκοίνωσεν αὐτοῖς ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τὰς ἐξῆς μεταβολάς. Ὁ μὲν Περδίκκας διορίσθη ἀνώτατος ἀρχηγὸς ὄλων τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων, ὅσα δὲν ἀνήκον εἰς τὰς κατ' ἰδίαν σατραπείας, διορίζετο δὲ καὶ ἐπιμελητὴς αὐτοκράτωρ, ἔχων τὴν βασιλικὴν σφραγίδα, πᾶσαι δὲ αἱ διαταγαὶ τοῦ βασιλέως θὰ διεπιβιβάζοντο τοῦ λοιποῦ δι' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Σέλευκος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀντίχου, ὁ μέχρι τοῦδε ἡγεμὼν τῶν παιδῶν διορίσθη χιλιάρχος. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου διορίσθη ἡγεμὼν τῆς Αἰγύπτου, ὁ δὲ Λαομέδων ὁ Λαρίχου Μυτιληναῖος διορίσθη ἡγεμὼν τῆς Συρίας, ὁ δὲ Φιλώτας τῆς Κιλικίας, ὁ δὲ Ἀντίγονος ὁ Φιλίππου τῆς Φρυγίας, ὁ δὲ Εὐμένης τῆς Καππαδοκίας καὶ Παφλαγονίας, ὁ δὲ Ἀσανδρος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Παρμενίωνος, τῆς Καρίας, ὁ δὲ Μένανδρος τῆς Λυδίας, ὁ δὲ Λεονναῖος τῆς μικρᾶς Φρυγίας καὶ ὁ Λυσίμαχος τῆς Θράκης. Τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν χωρῶν διορίσθη ὁ μὲν Ἀντίπατρος στρατιωτικὸς διοικητὴς, ὁ δὲ Κράτερος πολιτικὸς διοικητὴς. Καὶ ἄλλαι τινὲς μεταβολαὶ ἐγένοντο εἰς τὴν ἀγανῆ αὐτοκρατορίαν καὶ οὕτω ἐφαίνεται ὅτι θὰ διετηρεῖτο αὕτη ἀκέραιος. Ἀλλὰ δυστυχῶς μεταξὺ τῶν στρατηγῶν τούτων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν ἐγένοντο αἱματηρότα-

τοὶ πόλεμοι διαρκέσαντες ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν, σί-
τινες ἐτάραξαν καὶ κατέστρεψαν σύμπαν τὸ κράτος τοῦ
Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Οἱ στρατηγοὶ μετέβαλον τὰς σα-
τραπείας αὐτῶν εἰς βασιλεία, ὧν ὀνομασιὰ ὑπῆρξαν
τῶν Πτολεμαίων ἐν Αἰγύπτῳ, μὲ πρωτεύουσαν τὴν
Ἀλεξάνδρειαν, τῶν Σελευκιδῶν ἐν Ἀσίᾳ μὲ πρωτεύου-
σαν τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τοῦ Ἀτιάλου ἐν τῇ Μυσίᾳ μὲ
πρωτεύουσαν τὴν Πέργαμον. Τὸ δὲ φοβερῶτατον πάν-
των εἶναι ὅτι ἐδολοφονήθησαν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέ-
κνα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἡ Στάτειρα, ἡ Ρωξάνη
καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς παῖς ὁ κληθεὶς Ἀλέξανδρος,
ὡς καὶ ὁ Ἡρακλῆς ὁ ἐκ τῆς Βαρσίνης. Καὶ οὕτω ἐξέλιπε
πᾶσα ἡ γενεὰ ἡ βασιλικὴ καὶ πᾶσα νόμιμος ἀπαίτησις τοῦ
θρόνου, ἵνα οὕτω δύναται πᾶς τις συγκεντρῶνων παρ'
ἑαυτῷ δύναμιν ἰσχυρὰν νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὸν θρόνον.

§ 96. Ἐνταφιασμὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Αἱ συμβᾶσαι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου
ἐριδες μεταξὺ τῶν στρατηγῶν καὶ ἡ ἐμφύλιος ρῆξις καὶ
οἱ ἐιατέρωθεν φόνοι ἦσαν τοιοῦτοι, ὥστε ὁ μέγας νε-
κρὸς ἐλησμονήθη ἐν τῷ νεκρικῷ θαλάμῳ. Ὡς δὲ ἐπῆλ-
θε γαλήνη, τότε ἐδόθη εἰς Αἰγυπτίους καὶ Χαλδαίους,
ἵνα ταριχεύσωσι τὸ σῶμα. Ἄλλ' οἱ ταριχευταὶ δὲν ἐ-
τόλμων νὰ βάλωσι χεῖρα ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, ὅστις διετήρει
καθ' ὅλα τὴν ὄψιν ζῶντος ἀνθρώπου. Διὸ ἰκέτευσαν νὰ
ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτοὺς θνητοὺς ὄντας νὰ ταριχεύσωσιν
αὐτόν. Ὡς δ' ἐτελείωσεν ἡ ταρίχευσις, εῖθησαν τὸν νε-
κρὸν ἐπὶ θρόνου μετὰ τῶν διακριτικῶν σημείων τῆς βα-
σιλικῆς ἐξουσίας.

Ὁ Ἀλέξανδρος ζῶν εἶχε διατάξῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ νὰ

ταφῆ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς Ἐμμωνος ἐν Λιβύῃ. Πρὸς τοῦτο κατεσκευάσθη φέρετρον καὶ θήκη, ἅπερ ἐθεωρήθησαν ὡς ἀριστοῦργημα καλλιτεχνίας καὶ πολυτελείας. Καὶ πρῶτον ἐγένετο ἡ θήκη ἐκ χρυσοῦ σφυρηλάτου, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐτέθη ὁ νεκρὸς μετὰ πλήθους ἀρωμάτων. Ὡσαύτως ὀλόχρυσον ἦτο καὶ τὸ κάλυμμα τῆς θήκης. Περὶ τὴν θήκην καταλλήλως ἐτέθησαν τὰ ὄπλα τοῦ βασιλέως. Ἡ θήκη αὕτη ἐτέθη ἐντὸς τοῦ φερέτρου, ὅπερ εἶχεν ἐννέα μέτρων μῆκος καὶ τεσσάρων πλάτος, κινούμενον διὰ τεσσάρων τροχῶν καὶ συρόμενον ὑπὸ 64 ἐκλεκτῶν ἡμιόνων. Πέριξ εἶχε τὸ φέρετρον κίονας ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, χρυσῆ δὲ ἦτο καὶ ἡ ὄροφῆ αὐτοῦ. Ἐκ τῆς τῆς ὄροφῆς ἦσαν κρῖκοι χρυσοῖ προσηρμοσμένοι, ἐφ' ὧν ἐκρέματο τὸ στέμμα θαυμασίως κατεσκευασμένον. Εἰς τὰς τέσσαρας δὲ γωνίας τοῦ φερέτρου ἴσταντο νῆαι χρυσαῖ. Εἰς τὰς πλευρὰς δὲ τοῦ φερέτρου ἐκρέμαντο τέσσαρες πίνακες, ἐφ' ὧν ἦσαν ἐξωγραφημέναι σκηναὶ πολέμων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μὲν τῶν πινάκων τούτων παριστάνετο ὁ Ἀλέξανδρος ἐποχούμενος καὶ κρατῶν εἰς τὰς χεῖρας σκῆπτρον. Ἡγοῦντο δὲ καὶ εἶποντο εἰς τὸ ἄρμα πλήθος Ἑλλήνων καὶ Περσῶν δορυφόρων. Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου πίνακος εἰκονίζοντο ἐλέφαντες παρεσκευασμένοι εἰς μάχην καὶ φέροντες ἐπὶ τῆς ῥάβδος των Ἑλληνας καὶ Ἰνδοὺς πολεμιστάς. Ἐπὶ τοῦ τρίτου πίνακος ἦτο τάγμα ἰππέων παρελαύνον. Ἐπὶ δὲ τοῦ τετάρτου παριστάνετο ὀλόκληρος στόλος ἕτοιμος εἰς ναυμαχίαν. Τὸ φέρετρον διὰ τὴν θαυμασίαν τέχνην καὶ πολυτέλειαν ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου. Ἐχρειάσθησαν δὲ δύο ὀλόκληρα ἔτη πρὸς κατα-

σκευήν, κατεσκεύασε δὲ τοῦτο ὁ ἔξοχος μηχανικὸς Ἰερώνυμος.

Ὅτε δὲ τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα, ἀπεμασσθη νὰ κομίσῃ τὸν μέγαν νεκρὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς, αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Ἀριδαῖος. Ἡ πορεία αὕτη ἦτο συνεχῆς θριάμβος. Πανταχόθεν οἱ λαοὶ συνέρρεον εἰς προσηπάντησιν τοῦ ἐνδόξου λειψάνου. Ἐπειδὴ δὲ ἐλέγετο ὅτι ἡ ἔχουσα τὸ λείψανον τοῦ Ἀλεξάνδρου πόλις θὰ καθίστατο ἀπόρθητος, ὁ Πτολεμαῖος ἐκράτησε τοῦτο ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ, ἔνθα καὶ ἐτάφη παρὰ τὸν χῶρον, ὅστις ἐκαλεῖτο σῆμα. Ἐντὸς κρυσταλλίνης λάρνακος διετηρεῖτο ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ μέγα τοῦτο λείψανον, εἰς ὃ προσήρχοντο μεγιστᾶνες, αὐτοκράτορες, ἵνα προσφέρωσι τὸν φόρον τῆς λατρείας εἰς τὸ μεγαλεῖον. Οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἀπένειμαν εἰς τὸν μέγαν ἄνδρα θείας τιμᾶς. Ἐν Ρώμῃ ὑπῆρχον τεμένη καὶ βωμοὶ Ἀλεξάνδρου ἐντὸς τῶν αὐτοκρατορικῶν οἴκων. Αἱ γυναῖκες ἔφερον νομίσματα μεθ' ἑαυτῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς περιάλπτα, διότι ἐλάτρευον αὐτὸν ὡς ὄν ἀνωτέρας φύσεως καὶ δυνάμεως. Καὶ καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας τὰ ἔργα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ βιβλία γεγραμμένα εἰς λαϊκὴν γλῶσσιν καὶ εὐληπτα καὶ εὐωνα, περιγράφοντα ἐπὶ τὸ μυθικώτερον ἰὰ κατορθώματα τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ἀπετέλεσαν καὶ ἀποτελοῦσι καὶ σήμερον ἀκόμη τὸ προσφιλὲς ἀνάγνωσμα σύμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τὸ κάλλος τὸ σωματικόν, ἡ μεγάλη αὐτοῦ διάνοια καὶ παιδεία, ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς, ἡ μεγάλη σωματικὴ δύναμις καὶ τόλμη καὶ καρτερία, ὁ ἔκτακτος ἠρωϊσμός, τὸ μεγαλεπήβολον, ἐν τέλει δὲ ὁ αἰφνίδιος θάνατος ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος, περιέβαλον αὐτὸν μὲ ἀίγλην οὐρανίαν. Εἶναι ἄδύνατον

καὶ σήμερον ἀκόμη μετὰ τόσους αἰῶνας νὰ μὴ αἰσθάνη-
ται ὁ ἀναγνώστης ἐνδομύχως ἀκατάσχετον τάσιν νὰ λα-
τρεύσῃ τὸ ἰδαίμα τοῦτο τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, τὸν
Ἀλέξανδρον τὸν ὄντως μέγαν, ὅστις καταπαύσας τὴν
διχόνοϊαν τῶν Ἑλλήνων, τὸ μέγα τοῦτο κληρονομικὸν
νόσημα τῆς φυλῆς, κατέδειξε διὰ τῶν πραγμάτων, τὶ δύ-
νανται οἱ Ἕλληνες νὰ κατορθώσουν ἠνωμένοι πρὸς τὸ
καλὸν καὶ ἑαυτῶν καὶ τῆς ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος.

0020561379
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

